

BIULETYN BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH

ISSN 1426-3777

Rok 28 • 2022 • Nr 2 (55)

BIULETYN BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH

ISSN 1426-3777

Rok 28 • 2022 • Nr 2 (55)

**Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”
Warszawa**

RADA NAUKOWA

- ks. dr Anton Babják (Katolicki Uniwersytet w Ružomberku)
dr hab. Henryka Ilgiewicz (Uniwersytet Wileński)
dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)
dr hab. Swietłana Krawczenko (Narodowy Uniwersytet w Łucku)
prof. dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)
prof. dr hab. Roland Prejs OFMCap (Katolicki Uniwersytet Lubelski)
bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu)
prof. dr hab. Irena Socha (Uniwersytet Śląski)
ks. dr Stanisław Zimniak SDB (Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie)

RECENZENCI „FIDES. BIULETYNU BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH” 1 I 2 (2022)

- ks. prof. dr hab. Andrzej Bruzdziński – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
prof. dr hab. Julian Gembalski – Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach
ks. prof. dr hab. Stanisław Hałas SCJ – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ks. prof. dr hab. Mirosław Gogolik – Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
ks. prof. dr hab. Zdzisław Kropidłowski – Uniwersytet Jana Kazimierza w Bydgoszczy
prof. dr hab. Aleksandra Lubczyńska – Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ks. prof. dr hab. Tomasz Moskal – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie
prof. dr hab. Wanda Musialik – Politechnika Opolska
ks. prof. dr hab. Jerzy Myszor – Uniwersytet Śląski w Katowicach (prac. emer.)
ks. prof. dr hab. Antoni Reginek – Uniwersytet Śląski w Katowicach (prac. emer.)
ks. prof. dr hab. Tadeusz Reroń – Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
ks. prof. dr hab. Roman Słupek – Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
prof. dr hab. Maja Wojciechowska – Uniwersytet Gdański

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

- ks. Bogusław Dygdała, Grzegorz Filipiuk OFMCap,
ks. Tomasz Garwoliński – sekretarz redakcji, ks. Joachim Giela (Münster),
ks. Piotr Tylec, Viktorija Vaitkevičiūtė (Wilno),
Bogumiła Warząchowska – redaktor naczelny, ks. Jerzy Witczak

REDAKCJA JĘZYKOWA

- Aleksandra Kowal (język polski)
dr Anna Seweryn (język angielski)

S P I S T R E Ś C I

Artykuły

- Weronika Pawłowicz
Wśród starodrukowych edycji Biblii w zbiorach Biblioteki Teologicznej
w Katowicach (część 2) 9
- Danuta Zadroga
Od chaosu do harmonii – o sporządzaniu katalogu muzykaliów święto-
lipkich 61
- O. Jan Sowa OMI, o. Łukasz Krauze OMI
Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów
Maryi Niepokalanej w Obrze – historia i opis zbiorów w zarysie 77
- Beata Szpilewska
Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu 93
- Zuzanna Sulumuna
Historia i działalność Biblioteki Sióstr Loretanek w Domu Generalnym
w Warszawie na Pradze 109
- Ks. Leszek Poleszak SCJ
Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Sta-
dnikach 1964-2022 129
- Dorota Adamska, ks. Rafał Hołubowicz
Już w nowym domu. Krótka historia przenoszenia zbiorów Biblioteki
Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu do nowej siedziby 149
- Daniela Dylus
„Światło” z Chełmu Śląskiego. O czasopiśmie parafii Trójcy Przenaj-
świętszej 181

Komunikaty

- Ryszard Żmuda
Poprzedni dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce (1945-2020) 217
- O. Grzegorz Filipiuk OFMCap
Zanurzony w pięknie – o. Efrem z Kcyni, kapucyn. Wystawa, publikacje, symposium 279
- Bogumiła Warząchowska
Dedykacje dla abp. Szczepana Wesołego w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – wystawa online 289

Recenzje

- Dariusz Cichoń
Seminarium. 200 lat Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu, Sandomierz 2020, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 192 s., ISBN 978-83-8101-360-4 297
- Tomasz Stolarczyk
Kniha 2020. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore, Slovenská národná knižnica, red. naukowa Daniela Škulová, Martin 2020, 502 s., ISBN 978-80-8149-138-2; ISSN 1336-5436 301
- Danuta Gurdak
Ryszard Żmuda, *Człowiek z pasją. Ksiądz Prałat Dr Hab. Jan Bednarczyk, życie i działalność. Na złoty jubileusz kapłaństwa*, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, Kraków 2021, 55 s., ISBN 978-83-7869-573-8 309
- Ryszard Żmuda
Inwentarze biblioteczne z konwentu paulinów w Wieluniu (XVIII wiek), opr. Tomasz Stolarczyk, Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, Wieluń 2021, 250 s., ISBN 978-83-945-8025-9-2 313

Ks. Michał Kłakus

Józef Gawlina, *Cum Deo. Dziennik 1959-1964*, wstęp i opr. Jerzy Myszor,
Wydawnictwo Centrum Badań nad Historią Kościoła im. ks. Wincen-
tego Myszora, Katowice 2022, 426 s., ISBN 978-83-958522-7-5 316

Sprawozdania

Ewelina Lasko

Refleksje po XXVI Walnym Zgromadzeniu Federacji Bibliotek Ko-
ścielnych „Fides” w Częstochowie 319

Anna Janasek

Wystawa ekslibrisów i dedykacji ze zbiorów Biblioteki Wyższego Semi-
narium Duchownego w Łodzi. 100-lecie istnienia Biblioteki i Semina-
rium Duchownego w Łodzi 332

Artur Dąbrowski, Elżbieta Straszak

Konferencja *Kardynał Wyszyński – wielki kapłan, wybitny Polak, mi-
lujący ojczyznę więcej niż własne serce* (Częstochowa, 20 października
2021 roku) 334

Jarosław Zawisza

Ks. Jan Macha 1914-1942 – wystawa przygotowana przez Bibliotekę
Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 337

Z życia Federacji

Ks. Tomasz Garwoliński

Protokół z posiedzenia Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”
(Gniezno, 17-18 marca 2022 roku) 347

Ks. Tomasz Garwoliński

Protokół z posiedzenia Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”
(online, 8 czerwca 2022 roku) 350

TABLE OF CONTENTS

Articles

Weronika Pawłowicz Among the Old-Print Editions of the Bible in the Collections of the Theological Library of the University of Silesia in Katowice (Part 2) . .	9
Danuta Zadroga From Chaos to Harmony – on the Making of the Święta Lipka Music Collection Catalogue	61
Fr. Jan Sowa OMI, Fr. Łukasz Krauze OMI Library of the Missionary Oblates of Mary Immaculate Scholasticate in Obra – History and Book Collection	77
Beata Szpilewska Library of the Higher Theological Seminary in Łowicz	93
Zuzanna Sulumuna History and Activities of the Sisters of Loreto Convent Library at the General House in Warsaw-Praga	109
Fr. Leszek Poleszak SCJ Library of the Higher Missionary Seminary of the Priests of the Sacred Heart in Stadniki 1964-2022	129
Dorota Adamska, Fr. Rafał Hołubowicz In the New Home. History of the Transfer of the Library Collection of the Pontifical Faculty of Theology in Wrocław to its New Premises . .	149
Daniela Dylus „Światło” from Chełm Śląski. On the Most Holy Trinity Parish Journal	181

Notes

Ryszard Żmuda Previous Directors, Deputy Directors and Managers of Church Libraries in Poland (1945-2020)	217
Fr. Grzegorz Filipiuk OFMCap Immersed in Beauty – Fr. Ephrem of Kcynia, Capuchin. Exhibition, Publications, Symposium	279
Bogumiła Warząchowska Dedications to Archbishop Szczepan Wesoły in the Collections of the Theological Library of the University of Silesia in Katowice – Online Exhibition	289

Discussions and Reviews

Dariusz Cichoń <i>Seminary. 200 Years of Higher Theological Seminary in Sandomierz</i> , Diocesan Publishing and Printing House in Sandomierz, Sandomierz 2020, pp. 192, ISBN 978-83-8101-360-4	297
Tomasz Stolarczyk <i>Kniha 2020. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore</i> , ed. by Daniela Škulová, Slovak National Library, Martin 2020, pp. 502, ISBN 978-80-8149-138-2; ISSN 1336-5436	301
Danuta Gurdak Ryszard Żmuda, <i>A Man with Passion. Monsignor Dr. Hab. Jan Bednarczyk, Life and Work. For the Golden Jubilee of Priesthood</i> , Publishing House of the Theological Institute of the Missionary Fathers, Cracow 2021, pp. 55, ISBN 978-83-7869-573-8	309
Ryszard Żmuda <i>Library Inventories from the Pauline Convent in Wieluń (18th Century)</i> , comp. by Tomasz Stolarczyk, Wieluń Scientific Society, Wieluń 2021, pp. 250, ISBN 978-83-945-8025-9-2	313

- Fr. Michał Kłakus
 Józef Gawlina, *Cum Deo. Diary 1959-1964*, intro and comp. by Jerzy Myszor, Rev. Wincenty Myszor Church History Research Centre Foundation, Katowice 2022, pp. 426, ISBN 978-83-958522-7-5 316

Reports

- Ewelina Lasko
 Reflections after the XXVI Plenary Assembly of the Federation of Church Libraries „Fides” in Częstochowa 319
- Anna Janasek
 Exhibition of Bookplates and Dedications from the Library Collections of the Higher Theological Seminary in Łódź. The 100th Anniversary of the Library and the Theological Seminary in Łódź 332
- Artur Dąbrowski, Elżbieta Straszak
 Conference *Cardinal Wyszyński – A Great Priest, an Outstanding Pole, Loving the Homeland More than His Own Heart* (Częstochowa, October 20, 2021) 334
- Jarosław Zawisza
Fr. Jan Macha 1914-1942 – Exhibition Prepared by the Theological Library of the University of Silesia in Katowice, Poland 337

Chronicle of the Federation FIDE

- Fr. Tomasz Garwoliński
 Minutes of the Board Meeting of the Federation of the Church Libraries „Fides” (Gniezno, March 17-18, 2022) 347
- Fr. Tomasz Garwoliński
 Minutes of the Board Meeting of the Federation of the Church Libraries „Fides” (Online, June 8, 2022) 350

ARTYKUŁY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 28 (2022) nr 2 (55), s. 9-59
ISSN 1426-3777

WERONIKA PAWŁOWICZ¹

WŚRÓD STARODRUKOWYCH EDYCJI BIBLIJ W ZBIORACH BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH (CZĘŚĆ 2)

Księgozbiór Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach rozrastał się przez wiele lat. Złożyły się nań przede wszystkim dwie kolekcje: Biblioteki Diecezji Katowickiej oraz Śląskiego Seminarium Duchownego. Początki tych dwóch instytucji związane są z tworzeniem struktur Kościoła na Górnym Śląsku po przyłączeniu Śląska do Polski w 1922 roku. W Krakowie powstało seminarium śląskie, w związku z czym zaczęto gromadzić odpowiedni księgozbiór dla potrzeb studentów. Równolegle tworzono kolekcję diecezjalną w Katowicach. Nabywane przez kurię oraz przekazywane w darze kolekcje kapłańskie i parafialne rozdzielano między owe instytucje. Miały one własne pieczętki, które zachowały się na książkach: okrągłą pieczętkę o treści „Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie” oraz tekstową „Bibliotheca Dioecesis Katowicensis”, przy której odrębnie odbijano numer porządkowy (sygnaturę). W roku akademickim 1980/1981, po przeniesieniu seminarium do budynku przy ulicy Wita Stwosza w Katowicach, przewieziono też bibliotekę uczelni. Książki opieczętowano wówczas nowym stemplem:

¹ Biblioteka Śląska w Katowicach.

„Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach”. W tym samym gmachu znalazła też miejsce kolekcja diecezjalna. Oba zbiory w 2000 roku połączono w Bibliotekę Teologiczną w Katowicach². Ślady opisanych zmian organizacyjnych widoczne są na książkach obok innych not proveniencyjnych³.

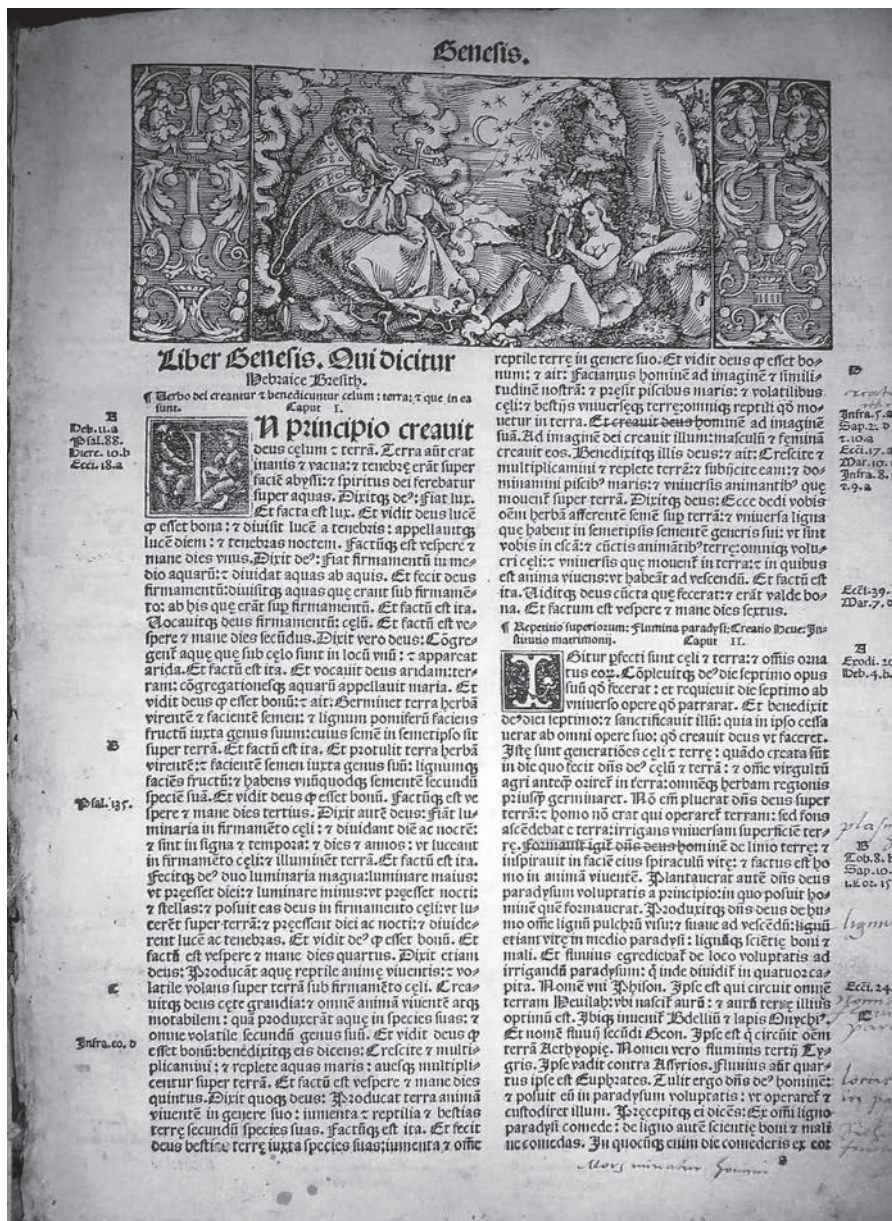
Wśród tysięcy książek Biblioteki Teologicznej znajduje się obecnie ponad 500 starych druków, wśród nich również Bible. Niektóre omówiono w pierwszej części artykułu. Obecnie zostaną przedstawione najciekawsze wiadomości dotyczące pozostałych edycji i egzemplarzy.

W ciągu wieków najwięcej edycji Pisma Świętego ukazało się zapewne w języku łacińskim. Również w zbiorach Biblioteki Teologicznej znajduje się kilka ciekawych wydań łacińskich. W pierwszej części artykułu omówiono kilkutomową edycję Biblii z 1502 roku. Kolejna pod względem chronologii również pochodzi z XVI wieku. Stanowi pokaźny wolumin oprawny w deski obciążone ciemną skórą, ze ślepymi tłoczeniami, śladami okuć i klamer. Zarówno oprawa, jak i blok książki są uszkodzone i zabrudzone, mimo to dzieło przykuwa uwagę swoim pięknem. Brak niestety strony tytułowej oraz kilku kart początkowych i końcowych. Dzieło otwiera *Prologus* św. Hieronima, treść uzupełniają indeksy. Tekst biblijny ułożono w dwóch kolumnach. Druk zdobią drzeworytowe ilustracje włamane w tekst oraz inicjały (fot. 1). Na marginesach kart można odnaleźć dość liczne zapiski i uwagi czytelników. Na wyklejce okładziny dolnej znajduje się nota rękopiśmienna zatytułowana *Libri Veteris Testamenti*, która wymienia wszystkie księgi Starego Testamentu.

W dziele nie ma foliacji ani paginacji, szeregowanie kart umożliwiają jedynie oznaczenia sygnaturowe. Cechy typograficzne (ligatury, abrewiacje, krój czcionek) wskazywałyby na druk z początków XVI wieku. Identyfikację umożliwia jedynie znajdujący się na końcu tomu słownik imion hebrajskich *Interpretiones nominum Hebraicorum. Petrus Ubbellius Vormarius candido lectori*. Na tej podstawie ustalono, że to *Biblia sacra vtriusque Testamenti: iuxta veterem translationem*, która ukazała się w 1530 roku w Norymberdze w oficynie Friedricha

² Wykaz wybranych pozycji traktujących o dziejach Biblioteki Teologicznej; zob. W. Pawłowicz, *Wśród starodrukowych edycji Biblii w zbiorach Biblioteki Teologicznej w Katowicach (część 1)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2012), s. 135-147.

³ Znaki własnościowe tych instytucji wyszczególniono w załączonym katalogu Biblii.

Liber Genesis. Qui dicitur

Hebraice Beseith.

¶ Verbo dei creatur et benedicuntur celum: terra, et que in ea sunt.

Caput I.

In principio creauit

deus celum et terram. Terra autem erat inanis et uacua: et tenebrae erant super faciem abyssi: spiritus dei ferebatur super aquas. Dixitque deus: fiat lux.

Et facta est lux. Et vidit deus lucem quae esset bona: et tenebras lucem a tenebris appellauitque lucem diem: et tenebras noctem. factusque est vespere et mane dies primus. Dixitque deus: fiat firmamentum in medio aquarum: et dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum: et diuisit aquas quae erant sub firmamento: ab his quae erant super firmamentum. Et factus est vespere et mane dies secundus. Dixitque deus: congregentur aquae quae sub celo sunt in locum unum: et appareat arida. Et factus est ita. Et vocauit deus aridam terram: congregacionesque aquarum appellauit maria. Et vidit deus quod esset bonus: ait: Germinet terra herbas viuentem: et facientem semem: et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum: cuius semem in semetipso sit super terram. Et factus est ita. Et protulit terra herbas viuentem: facientem semem iuxta genus suum: lignumque faciens fructum: et habens vniuersumque seminem secundum speciem suam. Et vidit deus quod esset bonus. factusque est vespere et mane dies tertius. Dixit autem deus: fiat luminaria in firmamento caeli: et diuidant diem ac noctem: et sint in signa et tempora: et dies et annos: vt luceant in firmamento caelorum illuminent terram. Et factus est ita. factusque deus duo luminaria magna: illuminare maius: vt praesertim diei: illuminare minus: vt praesertim nocti: et stellae: posuit eas deus in firmamento caeli: vt luceat super terram: et praesertim diei ac nocti: et diuiserunt lucem ac tenebras. Et vidit deus quod esset bonus. Et factus est vespere et mane dies quartus. Dixit etiam deus: Producat aquae reptile animae viuentis: volatile volans super terram sub firmamento caeli. Creauitque deus cetera quauis: omnem animam viuentem argem motabilem: et quae produxerat aquae in species suas: et omne volatile secundum genus suum. Et vidit deus quod esset bonus: benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini: et replete aquas maris: auesque multiplicentur super terram. Et factus est vespere et mane dies quintus. Dixit quoque deus: Producat terra animam viuentem in genere suo: iumenta et reptilia et bestias terre secundum species suas. factusque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species suas: iumenta et omne

reptile terre in genere suo. Et vidit deus quod esset bonus: et ait: faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et plebit piscibus maris: et volatilibus caeli: et bestijs vniuersaeque terrae: omniisque reptili quod mouetur in terra. Et creauit deus hominem ad imaginem suam. Ad imaginem dei creauit illum: masculum et feminam creauit eos. Benedixitque illis deus: ait: Crescite et multiplicamini et replete terram: et subicite eam: et dominamini piscibus maris: et vniuersis animantibus quae mouentur super terram. Dixitque deus: Eccc dedi vobis omnem herbam afferentem semem super terram: vniuersa ligna quae habent in semetipsis seminem: generis sui: vt sint vobis in escam: et cunctis animantibus terrae: omniisque volucribus caeli: vniuersis quae mouentur in quibus est anima viuentis: vt habeat ad vescendum. Et factus est ita. Et idcirco deus cuncta quae fecerat: erat valde bona. Et factum est vespere et mane dies sextus.

¶ Repentinis superiorum: flumina paradysi: Creatio Decem: Inuitio maris: omnesque.

Caput II.

Dixitque factus sunt caeli et terra: et omnis creatura eorum. Creauitque deus septimo opere suum quod fecerat: et requieuit die septimo ab vniuerso opere quod parauerat. Et benedixit deus diei septimo: et sanctificauit illum: quia in ipso cessauerat ab omni opere suo: quod creauit deus vt faceret. Haec sunt generaciones caeli et terrae: quando creata sunt in die quo fecit deus deus caeli et terram: et omne vniuersum agrum antequam crearet in terra: omniisque herbarum regionis vniuersae germinaret. Haec enim pluerat deus super terram: homo non erat qui operaret terram: sed fons ascendebat et terra: irrigans vniuersam superficiem terrae. formauitque deus deus hominem de limo terrae: et inspirauit in faciem eius spiritum vitae: et factus est homo in anima viuentem. Plantauit autem deus deus paradysum voluptatis a principio: quo posuit hominem quae formauerat. Produxitque deus deus deus homo omne lignum pulchrum visum: sicut ad vescendum: lignum etiam vite in medio paradysi: lignumque scientiae boni et mali. Et flumines egrediebantur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum: quae diuisi sunt in quatuor caenas. Nomen vni fluminis. Isphe est qui circuit omnem terram Hebraice: vbi nascitur aurum: et aurum terrae illius optimum est. Tercius inuenitur Idellum et lapis Sphery. Et nomen suum secundum Scon. Isphe est qui circuit omnem terram Aethyopie. Nomen vero fluminis tertius Isphe. Isphe vadit contra Aethyopiam. flumini autem quatuor flumines: et Isphe est. Sphery. Tercius ergo deus deus dominus: et posuit eum in paradysum voluptatis: et operari et custodire illum. Praecepitque ei dicens: Vt omni ligno paradysi comedas: de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex cot

Fot. 1. Biblia sacra vtriusque Testamenti: iuxta veterem translationem..., Nürnberg 1530, sygn. R 316 (Katalog, poz. 3) – pierwsza zachowana karta z początkiem Księgi Rodzaju

Peypusa⁴. Edycję tę zdobiły piękne ilustracje drzeworytowe wykonane przez znakomitych grafików norymberskich. Twórcą fronty-spisu był Hans Sebald Behem (1500-1550). Na karcie rozpoczynającej Nowy Testament znalazła się scena narodzenia Jezusa, którą wyrył Hans Springinklee (ok. 1490/1495-1540). Natomiast na *verso* karty Dd₅ zamieszczono drzeworyt autorstwa Albrechta Dürera (1471-1528)⁵, który przedstawia dwa anioły trzymające trzy tarcze herbowe: dwie z herbami Norymbergi oraz tarczę herbową cesarstwa niemieckiego pod koroną. Powyżej znajdują się postacie dwóch siedzących kobiet symbolizujących cztery cnoty: Sprawiedliwość, Wstrzemięźliwość, Hojność i Miłość⁶. U góry znajduje się napis: „Sancta Iustitia 1521”. Ilustracja ta została wcześniej zamieszczona w 1522 roku na odwrociu strony tytułowej konstytucji Norymbergi⁷ oraz później, w 1544 roku, w *Postylli domowej* Marcina Lutra⁸. Na podstawie porównania opisu wymienionej w źródłach edycji z opublikowanymi w sieci egzemplarzami⁹ stwierdzono, że w egzemplarzu brakuje sześciu kart, w tym ozdobionych wymienionymi ilustracjami.

W latach 1678-1679 ukazała się w Kolonii *Biblia Sacra Vulgatae editionis* w wersji kieszonkowej¹⁰. Egzemplarz stanowiły dwa maleń-

⁴ *Biblia sacra vtriusque Testamenti: iuxta veterem translationem: qua hucus[que] Latina vitur Ecclesia: ex antiquissimis ac recentioribus exemplaribus diligentissime collatis: [et] sicubi dissentiant consultis fontibus: hoc est: Hebr[a]eis [et] Gr[a]ecis voluminibus adhibitis: fidelissime restituta*, Excusum Noremberge: apud Fridericum Peypus, 1530, sygn. R 316. Zob. Katalog edycji Pisma Świętego przechowywanych w zbiorach Biblioteki Teologicznej (dalej: Katalog), poz. 3.

⁵ P. Skalski, *Dawne Bible ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, w: *Patronka filologii. Rola Biblii w rozwoju edytorstwa, badań językoznawczych i translatorskich*, red. D. Muszytowska, Warszawa 2015, s. 120-124.

⁶ G. Jurkowlaniec, M. Ptaszyński, *Anticlerical Motifs in the Illustrations of Martin Luther's „Hauspostille”*, „Religions” 633,11 (2020), s. 16-17, doi.org/10.3390/rel11120633, mdpj.com/2077-1444/11/12/633/htm#, 30.06.2021.

⁷ *Reformation der Stat Nüremberg*, [Nürnberg]: durch [...] Fridrichen Peypus, 1522, VD16 N 2028, gateway-bayern.de/VD16+N+2028, 30.06.2021.

⁸ M. Luther, *Hauspostil*, Gedruckt zu Nürnberg: durch Johan[n] vom Berg vnd Vlrich Neuber [...], 1544, VD16 L 4833, digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10144039?page=1, 30.06.2021.

⁹ Zob. egzemplarz ze zbiorów Bayerische Staatsbibliothek, daten.digital-sammlungen.de/0009/bsb00090509/images/index.html?id=00090509&groesser=&fip=eayaxsqsrwqxdsydenweayaeayzts&no=1&seite=3, 30.06.2021.

¹⁰ Poszczególne części odnotowuje katalog VD17: [1] *Pentateuchum Moysi...*, Coloniae 1679, VD17 12:654511V; [2] *Libri Josue, Judicum, Ruth, Regum IV et Paralipomenon*, Coloniae 1679, VD17 12:654513L; [3] *Esdrae, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalmi, Proverbia, Ecclesiastes*,

kie tomiki o wysokości 12 cm. W Bibliotece Teologicznej zachował się jeden z nich, obejmujący razem zszyte części: czwartą, piątą i szóstą całości edycji, tj. księgi prorockie, Nowy Testament oraz księgi apokryficzne Starego Testamentu¹¹. Poszczególne części posiadają sztychowane strony tytułowe, każda inną. Tylko ostatnia część szósta (obejmująca księgi apokryficzne) nie ma takiej ozdobnej karty. Tekst drukowany jest drobnymi literami, bez ilustracji.

Tomik oprawiono w ciemną skórę zdobioną złożonymi tłoczeniami liniowymi. Książeczka należała do ks. dr. Franciszka Brudnioka (1856-1926), wieloletniego katechety i profesora języka hebrajskiego w gimnazjum w Głogowie, a od 1900 roku proboszcza w Rybniku i budowniczego tamtejszego kościoła św. Antoniego¹². Uczony kapłan zgromadził bogaty księgozbiór, który po jego śmierci nabyła Kuria Diecezjalna w Katowicach. Część kolekcji przekazano tworzącej się Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie, część znalazła się w Bibliotece Diecezjalnej w Katowicach, a niektóre książki trafiły do rąk prywatnych, m.in. do bp. Arkadiusza Lisieckiego (zwłaszcza dzieła z zakresu patrystyki)¹³. Wspomniana Biblia znalazła się w Bibliotece Diecezjalnej.

Kolejna Biblia łacińska pochodzi z 1688 roku. *Biblia Sacra Vulgatae Editionis* została wydana w Wenecji w oficynie Nicolao Pezzany¹⁴. Na końcu Starego Testamentu dodano zaliczaną do apokryfów Modlitwę Manassesza oraz Drugą i Trzecią Księgę Ezdrasza. Tekst Biblii jest ułożony w dwóch szpaltach w ramkach liniowych. Ozdobę stanowią liczne ilustracje drzeworytowe ujęte w ramki z puttami. Można za-

Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Coloniae 1679, VD17 1:054220Q. Dzieła te są dostępne w formie zdigitalizowanej w bibliotece cyfrowej Bayerische Staatsbibliothek w Monachium.

¹¹ [4] *Prophetæ Isaias, Ieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, XII Minores et Machabæorum Libri Dvo.* – Coloniae: Apud Jacobum Naulæum, 1679; [5] *Novum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi...* – Coloniae: Apud Jacobum Naulæum, 1679; [6] *Manassæ Oratio. Esdræ Liber III & IV...* – Coloniae: Apud Iacobum Navlævm, 1678. Prow.: *Dr Brudniok* (nota rps.); BDK 1044, sygn. R 158 (zob. Katalog, poz. 4).

¹² *Brudniok Franciszek*, w: *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, silesia.edu.pl/index.php/Brudniok_Franciszek, 30.06.2021.

¹³ W. Pawłowicz, *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*, Katowice 2009, s. 80-108.

¹⁴ *Biblia Sacra Vulgatae Editionis Sixti V [...]* *Iussu Recognita, Et Clementis VIII Auctoritate Edita, Versiculis Distincta, Et ad singula Capita Argumentis aucta...*, Venetiis: Apud Niolaum Pezzana, 1688, sygn. R 19 (Katalog, poz. 5).

uważyć, że niektóre ilustracje się powtarzają, jedynie obramowania są odmienne (np. scena kuszenia Chrystusa w Ewangelii według św. Mateusza i św. Łukasza). Edycję zdobi piękny frontysepis z alegorycznymi przedstawieniami Kościoła i Synagogi oraz zwierzęcymi symbolami Apostołów. Postacie trzymają księgę, na której widnieje tytuł: *Biblia Sacra Vulgatae Editionis Sixti V Pont. Max. Ivsvv recognita atque edita*. Poniżej umieszczono adres wydania: Venetiis Apvd Nicolavm Pezzana M.DC.LXXXVIII (fot. 2). Ilustrację sygnowała miedziorytniczka Isabella Piccini¹⁵. Elisabetta Piccini pochodziła z rodziny weneckich rytowników, uczyła się u swego ojca, Jacopa Picciniego. Po jego śmierci działała samodzielnie, potem jednak wstąpiła do zakonu franciszkanek i jako siostra Isabella kontynuowała działalność rytowniczką. Przez wiele lat aktywnie współpracowała z licznymi wydawnictwami, zwłaszcza publikującymi dzieła liturgiczne i teologiczne¹⁶.

Exemplarz ten stanowił własność ks. Adolfa Hytrka (1853-1899), o czym świadczy jego podpis widniejący na frontysepisie. Właściciel Biblii pochodził z Obrowca, był redaktorem „Katolika” i „Moniki”, studiował teologię we Wrocławiu oraz w Rzymie, interesował się również archeologią chrześcijańską (pracował m.in. w katakumbach rzymskich oraz w Afryce). Kilkanaście lat spędził w Styrii, gdzie pełnił funkcję kapelana sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty. Dopiero w 1896 roku powrócił na Śląsk i został administratorem parafii w Szymiszowie. Książd Hytrek zgromadził bogaty księgozbiór, którego zachowana część znajduje się w Bibliotece Teologicznej¹⁷.

Przy okazji omawiania tej edycji trzeba wspomnieć o wydaniu niemieckim z lat 1661-1662¹⁸. Stary i Nowy Testament, opublikowany

¹⁵ Isabella Elisabetta Piccini (1644-1734) – córka i uczennica sztycharza Jacopa Picciniego w Wenecji. Franciszkancka konwentu św. Krzyża od 1666 roku, jako zakonnica kontynuowała działalność miedziorytniczki; *Piccini (Picina) Isabella*, w: *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, red. U. Thieme, F. Becker (dalej: Thieme-Becker), t. 36, Leipzig 1972, s. 581; Wikipedia, *Isabella Piccini*, en.wikipedia.org/wiki/Isabella_Piccini, 30.06.2021.

¹⁶ L. Di Fazio, *Elisabetta Piccini, detta suor Isabella*, w: *Enciclopedia delle donne*, enciclopediadelledonne.it/biografie/elisabetta-piccini, 30.06.2021.

¹⁷ W. Pawłowicz, *Księgozbiory polskiego duchowieństwa*, s. 53-79.

¹⁸ *Bibel, Das ist Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments, Nach der uhralten, gemeinen Lateinischen, von der Catholischen Kirchen bewährten und in derselbigen bißhero allzeit gebrauchten Version, oder Ubersetzung...*, Mayntz, [Nürnberg]: bey Johan Andreä Endter und Wolfgang deß Jüngern hinderlassenen Erben in Nürnberg; [Frankfurt]: Wie auch Bey Balthasar Christoph Wusten in Frankfurt zu finden, 1661-1662, sygn. R 26 (Katalog, poz. 8).

Fot. 2. *Biblia Sacra Vulgatae Editionis...*, Venezia 1688, sygn. R 19 (Katalog, poz. 5) – frontysepis

z polecenia arcybiskupa Moguncji Johanna Philipa von Schönborna (1605-1673), rozdzielono na trzy tomy. Odrębne strony tytułowe w zdobnych ramkach drzeworytowych, opatrzone datą wydania 1641, otrzymał Stary Testament oraz część obejmująca księgi prorockie. W egzemplarzu Biblioteki Teologicznej brak Nowego Testamentu, a księgi Starego Testamentu rozłożono na trzy woluminy oprawne w półskórek. Tom pierwszy został sztucznie rozdzielony (s. 1-524, 525-963), aby wolumin nie był zbyt gruby. Tekst zdobną ilustrację drzeworytową, natomiast brakuje niestety frontyspisu i tablic miedziorytowych. Frontyspis można zobaczyć przy opisie tomu pierwszego w katalogu VD17¹⁹. Jest on sygnowany: „Jacob Sandrart sculpsit”. Jacob von Sandrart (1630-1708) był przedstawicielem znanej niemieckiej rodziny miedziorytników, rysowników i wydawców. Działał w Norymberdze, rytując portrety, alegorie, winiety książkowe i mapy²⁰. Na ilustracji można zobaczyć alegorie Synagogi i Kościoła oraz Apostołów, postacie zaś trzymają księgę z napisem *Bibel, Das ist Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments* (fot. 3). Okazuje się, że jest to niemal ta sama ilustracja, co w omówionym wcześniej wydaniu weneckim z 1688 roku. Włoska miedziorytniczka odwróciła jedynie rysunek, a w księgę na środku wpisała tytuł łaciński. Jest to ciekawy przykład wykorzystania wzoru ilustracji przez różnych rytowników.

Znacznie skromniej prezentuje się kolejna łacińska edycja Wulgaty, która ukazała się w Wenecji niemal 100 lat później, w roku 1784 (fot. 4). Jest to tom mniejszego formatu, bez ilustracji, a jedynymi jego ozdobnikami są delikatne w rysunku winiety na stronie tytułowej oraz rozpoczynające Stary i Nowy Testament, a także finaliki²¹. Tekst również jest ujęty w liniową ramkę i ułożony w dwóch szpaltach. Na wyklejce i karcie tytułowej zachowały się noty proveniencyjne, które pozwalają nieco przybliżyć dzieje tego woluminu. Biblia ta w początkach XIX wieku służyła pomocą studentom teologii: Walentemu Pawlikowi (1822), a następnie Antoniemu Pregerowi (1823).

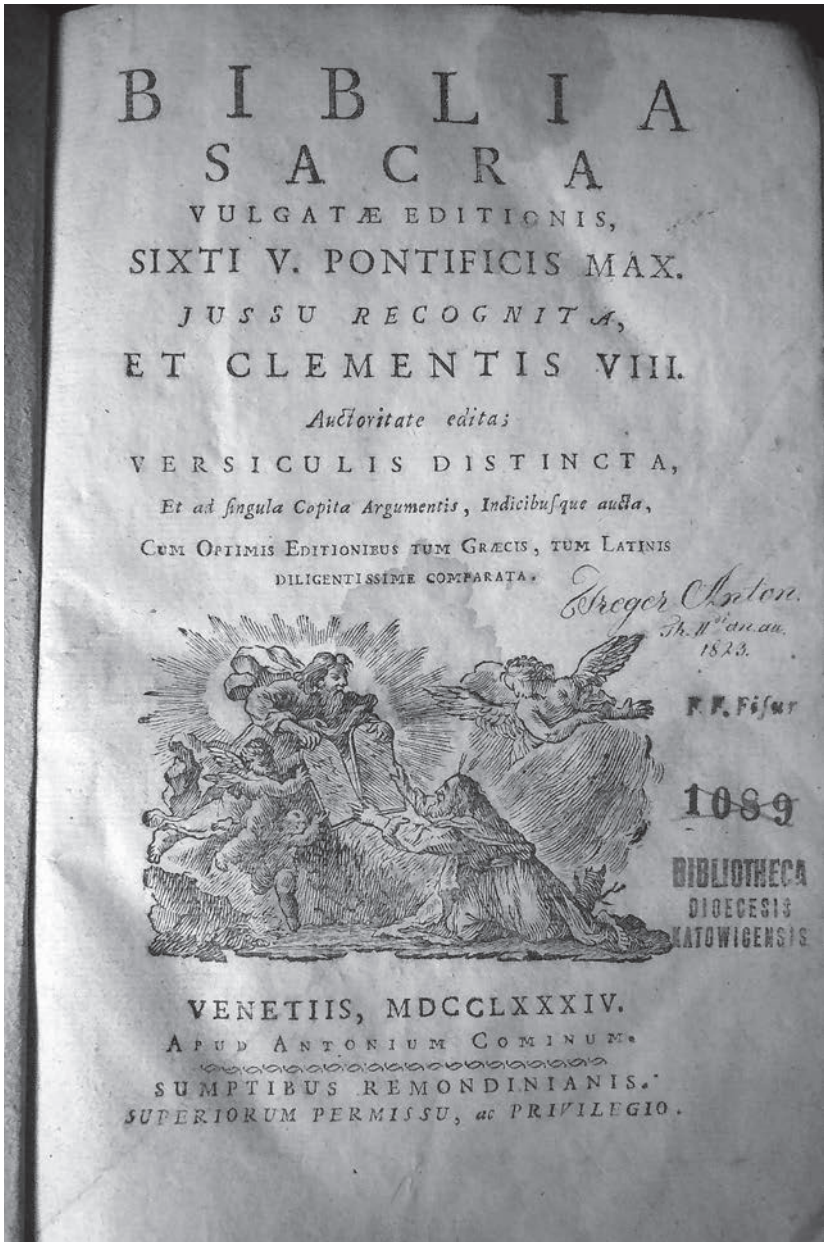
¹⁹ Opis Biblii: opac.ku.de/s/uei/de/2/10/BV039782211; frontyspis: vd17.gbv.de/vd/vd17/824:719895E; nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bvb:824-dtl-0000145405, 30.06.2021.

²⁰ *Sandrart Jakob von*, Thieme-Becker, t. 29, s. 397.

²¹ *Biblia Sacra Vulgatæ Editionis, Sixti V. Pontificis Max. Jussu Recognita Et Clementis VIII. Auctoritate edita Versiculis Distincta, Et ad singula Capita Argumentis, Indicibusque aucta...*, Venetiis: Apud Antonium Cominum; Sumptibus Remondinianis, 1784, sygn. R 535 (Katalog, poz. 6).

Fot. 3. *Bibel, Das ist Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments*, Mainz – Nürnberg – Frankfurt 1661-1662, sygn. R 26 (Katalog, poz. 8) – frontyspis z egzemplarza Universitätsbibliothek Eichstätt-Ingolstadt, nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bvb:824-dtl-0000145405, 30.06.2021

Fot. 4. *Biblia Sacra Vulgatae Editionis...*, Venezia 1784, sygn. R 535
(Katalog, poz. 6) – strona tytułowa

Trafiła potem do księgozbioru Wikariatu Generalnego w Cieszynie, a stamtąd zapewne do Biblioteki Diecezjalnej w Katowicach²².

W latach 1779-1782 w Strasburgu corocznie ukazywał się jeden tomik Psalmów z obszernym komentarzem: *Psalterium Davidis, brevi ac succinta paraphrasi explicatum*²³. Tekst przygotowywała jezuicka kongregacja w Molsheim (Congregatio Major Molshemiana) jako dar dla osób należących do Towarzystwa Jezusowego: „Sodalibus Academicis Congregationis Majoris Molshemianae sub titulo B. Mariae Virginis ab Angelo Salutatae”. Tom pierwszy zawierał Psalm 1-34, drugi 35-75, trzeci 76-117²⁴. Każdy wolumin dedykowano innemu prefektowi Towarzystwa. Tomy te stanowiły własność ks. F. Brudnioka, a następnie trafiły do kolekcji diecezjalnej. Teksty psalmów nie zostały zapisane tradycyjnie jak utwory poetyckie, lecz rozdzielone na poszczególne wersety (wydrukowane kursywą), z których każdy opatrzone obszernym komentarzem.

Podobnie w kilku poręcznych tomikach wydano w Halle w latach 1759-1760 Stary Testament w języku greckim: *Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ. Hoc est Vetus Testamentum ex versione Septuaginta interpretum*²⁵. Dodano również księgi apokryficzne. Z edycji tej zachowały się trzy woluminy oprawne w brązową skórę ze złożonymi tłoczeniami na grzbiecie. Główną stronę tytułową całości dzieła wytłoczono czarno-czerwonym drukiem. Poszczególne części mają własne strony tytułowe. Dzieło nie zawiera żadnych ilustracji, jedynie winiety i ozdobniki. Przed tekstem głównym zamieszczono przedmowę do czytelnika, którą podpisał Johann Georg Kircher. Kolejne części również poprzedza przedmowa, pod którą wydawca podpisywał się jedynie inicjałami I.G.K. Całość Biblii wydano w języku greckim, jedynie część tytułu oraz przedmowę po łacinie. Na początku zamieszczono też *Series Omnium Librorum V.T.*,

²² Świadczą o tym zapisy proveniencyjne: „Ex libris Valentini Pawlik Auditoris Theologiae [...] Annum Imum 1822 Die 4 Mai” (nota rps., wyklejka); „Preger (?) Anton Th. Ildo anno 1823” (nota); „Officium [Vica]riatus Generalis Teschinensis” (pieczętka, wyklejka); BDK 1089.

²³ *Psalterium Davidis brevi ac succinta paraphrasi explicatum* [...] *sodalibus Academicis Congregationis Majori Molshemianae* [...] *oblatum*, cz. 1-3, Argentorati 1779-1781, sygn. R 148, 143, 144 (Katalog, poz. 20).

²⁴ Nie wiadomo, czy ukazał się tom czwarty. Nie odnotowują go katalogi biblioteczne.

²⁵ *Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΕΚΟΝΤΑ. Hoc est Vetus Testamentum Ex Versione Septuaginta interpretum...*, *Accesserunt Libri Apocryphi*, [red. J.K. Kircher], t. 1-5, Halae: Svmtibz Orphanotrophei, 1759-1760, sygn. R 1, 77, 217 (Katalog, poz. 18).

w którym wymieniono nazwy ksiąg po grecku i po łacinie. Książki te, jak wskazują pieczętki, służyły studentom Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, potem zaś w Katowicach. Wyjątek stanowił tom trzeci, obejmujący Psalmy, Księgę Przysłów, Koheleta oraz Pieśń nad Pieśniami, z którym oprawiono księgi apokryficzne opublikowane w roku 1749²⁶. Wolumin ten znalazł się w zbiorach Biblioteki Diecezjalnej.

Wśród starodrukowych edycji nie ma Nowego Testamentu w języku greckim. Jest jednak obecna edycja dwujęzyczna, łacińsko-grecka: *H KAINH ΔΙΑΘΗΚΗ. Novum Testamentum*²⁷. Niewielki formatowo tom wydrukowano w roku 1745 w Lipsku i Lübben (fot. 5). To kolejne wydanie²⁸ dwujęzycznego opracowania Nowego Testamentu, którego redaktorem był Johann Leusden²⁹. Wersję łacińską oparto na tłumaczeniu Ariasa Montanusa³⁰. Na początku zamieszczono przedmowę do wydania z 1698 roku: *Johannes Leusden Lectori Benevolo Salutem [...]. Dabam Ultrajecti ipsis Kal. Martiis 1698*. W tekście nie ma ilustracji, dodane są natomiast dwie miedziorytowe mapy składane: *Loca Terræ Sanctæ quorum sit mentio in Evangeliiis* oraz *Tabula Geographica ad Acta Apost.* Na kartach zachowały się liczne noty odręczne, marginalia i podkreślenia w tekście. Szczególny zapis znajduje się na *verso* karty tytułowej – to tekst pieśni *Kiedy ranne wstają zorze* Franciszka Karpińskiego. Na odwrocie pierwszej mapy umieszczono rękopiśmienny tekst łaciński wraz z tłumaczeniem niemieckim. Na ostatniej stronie pod tekstem właściciel książki przepisał fragment francuskiego dzieła Fenelona. Na wyklejkach można zobaczyć noty greckie, niemieckie oraz obliczenia matema-

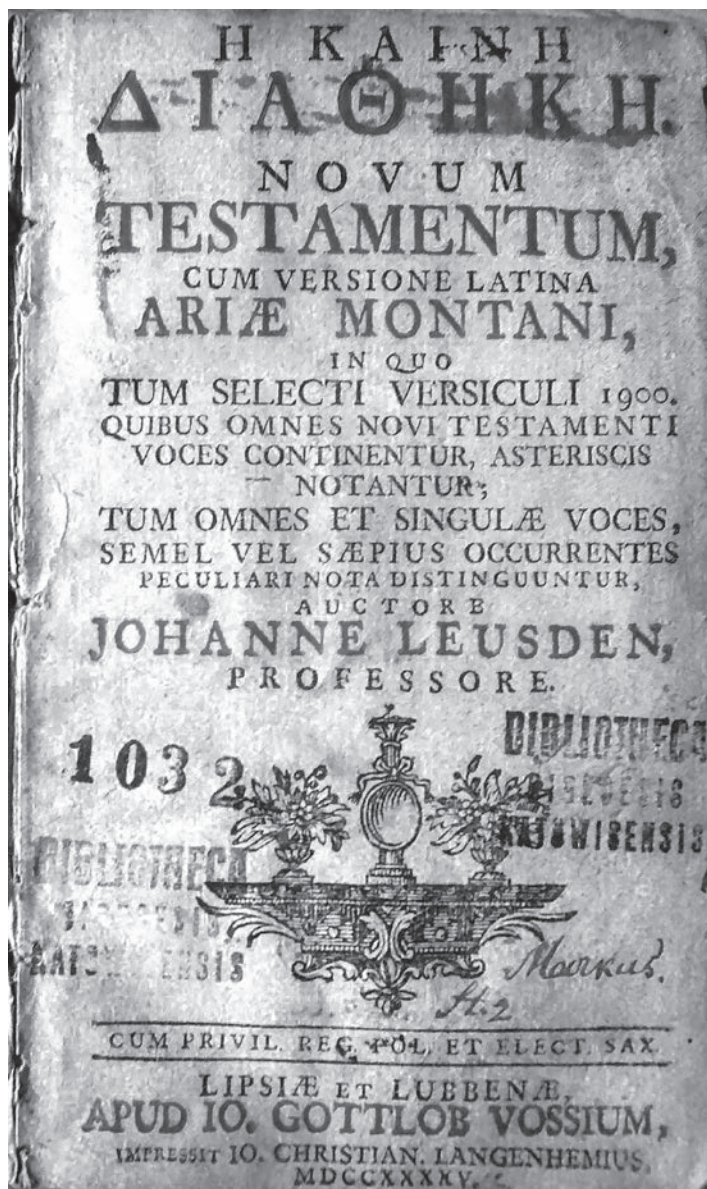
²⁶ ΒΙΒΛΟΙ ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ. *Hoc Est Libri Apocryphi Veteris Testamenti Graeci...*, Halae Magdeburgicae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1749, sygn. R 217 b (Katalog, poz. 21).

²⁷ *H KAINH ΔΙΑΘΗΚΗ. Novum Testamentum, Cum Versione Latina Ariae Montani...*, Lipsiae et Lubbenae: Apud Io. Gottlob Vossium; Impressit Io. Christian Langerhemius, 1745, sygn. R 167 (Katalog, poz. 23).

²⁸ Wcześniejsze edycje to m.in. Amsterdam 1698 (zob. K10plus Verbundkatalog 356924548), Gotha 1712 (VD18 13316664), Lipsk, Lübbenau/Spreewald 1722 (VD18 12572438) i 1737 (VD18 12857254). Katalogi odnotowują również wydania późniejsze.

²⁹ Johann Leusden (1624-1699) – holenderski teolog kalwiński, orientalista, bibliista. Autor dzieł o Biblii i filologii hebrajskiej; Wikipedia, *Johann Leusden*, en.wikipedia.org/wiki/Johann_Leusden, 30.06.2021.

³⁰ Arias Benito, zw. Montanus (1527-1598) – hiszpański egzegeta, humanista i orientalista, redaktor słynnej *Biblii Plantiniany*; M. Strzałkowa, *Arias Benito*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszczyk, Z. Sokołowski, Lublin 1985, k. 916.

Fot. 5. *H KAINH ΔΙΑΘΗΚΗ. Novum Testamentum, Cum Versione Latina Ariæ Montani...*, Leipzig – Lübbenau 1745, sygn. R 167 (Katalog, poz. 23) – strona tytułowa

tyczne i rysunki. Książka należała więc do czytelników znających różne języki i wykorzystujących ją czasem jako notatnik. Jak wskazuje nota proveniencyjna zapisana na odwrociu karty tytułowej, w 1785 roku tom należał do B.W. Weygandiusa z Drezna.

Według zapisu w dawnym inwentarzu Biblioteki Semnarium Duchownego w Krakowie³¹ ks. Franciszek Brudniok w swoich bogatych zbiorach posiadał również Stary Testament w języku hebrajskim *תורה ונביאים וכתובים*. *Biblia Hebraica* została opublikowana w 1739 roku w Lipsku w wydawnictwie Breitkopfa³². Było to wznowienie edycji Starego Testamentu z 1725 roku w opracowaniu Christiana Reinecciusa³³, hebraisty i biblisty, rektora Gymnasium Augusteum w Weißenfels. Zadeedykował on swoją pracę księciu Saksonii Janowi Adolfowi z rodu Wettynów (1685-1746). Tekst wydano w języku hebrajskim, łacina pojawia się jedynie w tytule, dedykacji, przedmowie do czytelnika oraz w krótkich notach wprowadzających w treść rozdziałów poszczególnych ksiąg. W tekście można znaleźć nieliczne noty odręczne. Z Biblią oprawiono *מפתח הזכר seu Index Memorialis* autorstwa C. Reinecciusa³⁴, wydany w Lipsku w 1735 roku. Dzieło to miało stanowić pomoc w studiowaniu języka hebrajskiego. W 1818 roku wolumin ten służył studentowi teologii Aloysowi Heienschowi, o czym świadczy nota rękopiśmienna na wyklejce.

Zachowało się również dwujęzyczne, hebrajsko-łacińskie wydanie fragmentów Starego Testamentu *בשם מקדש מעט seu Biblia parva Hebraeo-Latina*³⁵. Edycję tę opracował niemiecki teolog i hebraista,

³¹ O inwentarzu: zob. W. Pawłowicz, *Księgozbiory polskiego duchowieństwa*, s. 40-41.

³² *תורה ונביאים וכתובים* *Biblia Hebraica Ad Optimorum Codicum Et Editionum Fidem Recensita Et Expressa. Adjectis Notis Masorethicis Aliisque Observationibus...*, Accurante M. Christiano Reineccio [...], wyd. 2, Lipsia: Apud Bernh. Christ. Breitkopffium, 1739, sygn. R 6/1 (Katalog, poz. 19).

³³ Christian Reineccius (1668-1752) – docent Uniwersytetu w Lipsku, a później rektor gimnazjum w Weißenfels. W swojej działalności naukowej zajmował się językiem hebrajskim i biblistyką. W 1725 roku opracował nowe wydanie Biblii hebrajskiej, ponadto wydania greckie, niemieckie i wielojęzyczne Starego i Nowego Testamentu, konkordancje i słowniki biblijne; *Deutsche Biographie*, *Reineccius, Christian*, deutsche-biographie.de/sfz76021.html, 02.07.2021.

³⁴ C. Reineccius, *מפתח הזכר seu Index Memorialis Quo Voces Hebraicae Et Chaldaicae V.T. Omnes Cum Significatibus Latinis Continentur...*, Lipsia: Typis Bernardi Christophi Breitkopffij, 1735, 78 s., 8^a, sygn. R 6/2. Źródła: VD18 11696826; K10Plus 244990093.

³⁵ *בשם מקדש מעט seu Biblia Parva Hebraeo-Latina...*, Opera & Studio Henrici Opitii [...], wyd. 2, Lipsia: Sumpt. Joh. Caspari Meyeri, 1682, sygn. R 163 (Katalog, poz. 22).

Heinrich Opitz³⁶. Dzieło nie zawiera całości tekstu biblijnego, a jedynie wybrane wersety w języku hebrajskim wraz z tłumaczeniem na łacinę. Miało ono służyć jako podręcznik do studiów nad językiem hebrajskim. Książkę zadedykowano księżtom szleszwicko-holsztyńskim: *Augustissimae Indolis Ac Virtutis Heroae Principibus [...]*, Dn. Friderico Et Dn. Christiano Augusto Haeredibus Norwegiae Ducibus Sleswici Holsatiae Stormariae Et Ditmarsiae Comitibus In Oldenburg Et Delmenhorst³⁷. Fryderyk IV Holsztyński (1671-1702) i Christian August von Schleswig-Holstein-Gottorf (1673-1726) byli wnukami króla Danii Fryderyka III.

Książka ma interesujący układ stron. W przeciwieństwie do wcześniej opisywanej Biblii hebrajskiej w całości wydanej od prawej do lewej, tu korzysta się z książki z obu stron. Na początku w zachodnim układzie widnieje strona tytułowa w języku łacińskim, następnie dedykacja, której tekst zaczyna się na s.)(v i idzie w lewo do s.)(r. Potem na kartach)(r)-(v zamieszczono *Praefatio ad Lectorem*. Tekst główny prowadzony jest zgodnie z tradycją hebrajską od prawej, do niego dołączono frontysepis (niezachowany w opisywanym egzemplarzu) oraz treść rozpoczynającą się od tytułu nagłówkowego: [הקדושה ברוך הוא] בשם Henrici Opitii P.P. *Biblia parva Hebraeo-Latina*. W tym niewielkim formatowo, oprawnym w pergamin tomiku zachowała się nota własnościowa z 1743 roku (niestety nazwisko właściciela jest nieczytelne). Stan zachowania tomu świadczy o jego częstym używaniu.

W katowickich zbiorach przetrwały również edycje Pisma Świętego w języku francuskim, wszystkie wydane na terenie Holandii. *La Sainte Bible, Qui Contient Le Vieux Et Le Nouveau Testament*³⁸ została wydana w roku 1724. Nakładcami byli: Jean Frederic Bernard i Herman Uitwerf z Amsterdamu oraz Jean Daniel Beman z Rot-

³⁶ Heinrich Opitz (1642-1712) – profesor uniwersytetu w Kilonii, teolog, orientalista. Studiował język hebrajski, analizował rękopisy hebrajskie w bibliotekach Niderlandów i Anglii. Opracował podręczniki do języka hebrajskiego i staranne wydanie Biblii hebrajskiej; *Opitz Heinrich*, w: *Allgemeine Deutsche Biographie*, t. 24, Leipzig 1887, s. 368-369; Wikipedia, *Heinrich Opitz*, de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Opitz, 02.07.2021.

³⁷ מכתב בשם הקדושה מעט seu *Biblia Parva Hebraeo-Latina*, k.)(v)-(r).

³⁸ *La Sainte Bible, Qui Contient Le Vieux Et Le Nouveau Testament [...]*. Avec Les Nouveaux Argumens & Les Nouvelles Reflexions sur chaque Chapitre de l'Écriture Sainte par J.F. Ostervald [...], A Amsterdam: chez Jean Frederic Bernard & Herman Uitwerf; A Rotterdam: chez Jean David Beman, 1724, sygn. R 545 (Katalog, poz. 1).

terdamu. Tekst biblijny, oparty na oryginale hebrajskim i greckim, opatrzył obszernymi komentarzami Jean Frédéric Ostervald³⁹, pastor z Neuchâtel. Nowy Testament posiada własną kartę tytułową i paginację. Pod każdym rozdziałem Pisma Świętego umieszczono *Reflexions* jego autorstwa. Księgę dużego formatu oprawiono w ciemną skórę, bez zdobień. Tekst również nie jest ilustrowany, dodano jedynie kilka miedziorytowych winiet.

Pozostałe dwie edycje francuskie obejmują jedynie Nowy Testament. *Le Nouveau Testament, c'est a dire la Nouvelle Alliance de nostre Seigneur Jesus Christ*⁴⁰ ukazał się w Lejdzie w roku 1602 (fot. 6). To niewielka książeczka oprawna w pergamin. W tej edycji tekst biblijny, w odróżnieniu od innych wydań, nie jest ułożony w dwóch szpaltach, a w jednej kolumnie. Rozbito go natomiast na wersety, z których każdy tworzy odrębny akapit. Na marginesach dodano odnośniki do innych miejsc w Biblii lub inne warianty odczytania tekstu oryginalnego. Stan zachowania książki wskazuje, że często ją czytano, niektóre fragmenty nawet podkreślono. Nie wiadomo jednak, kto był właścicielem, gdyż nota proveniencyjna została z karty tytułowej wycięta.

Kolejna edycja ukazała się ponad 100 lat później: w roku 1718 (po 19 stycznia 1719 roku) w Amsterdamie⁴¹. *Le Nouveau Testament De Notre Seigneur Jesus-Christ*⁴² to nowe tłumaczenie z oryginału greckiego, z obszernym wstępem (liczącym 235 stron), skrótem historii opisanych w Ewangeliach i Dziejach Apostolskich (sześćdziesiąt osiem stron) i notami. Dzieło opracowali Isaac de Beausobre⁴³ oraz

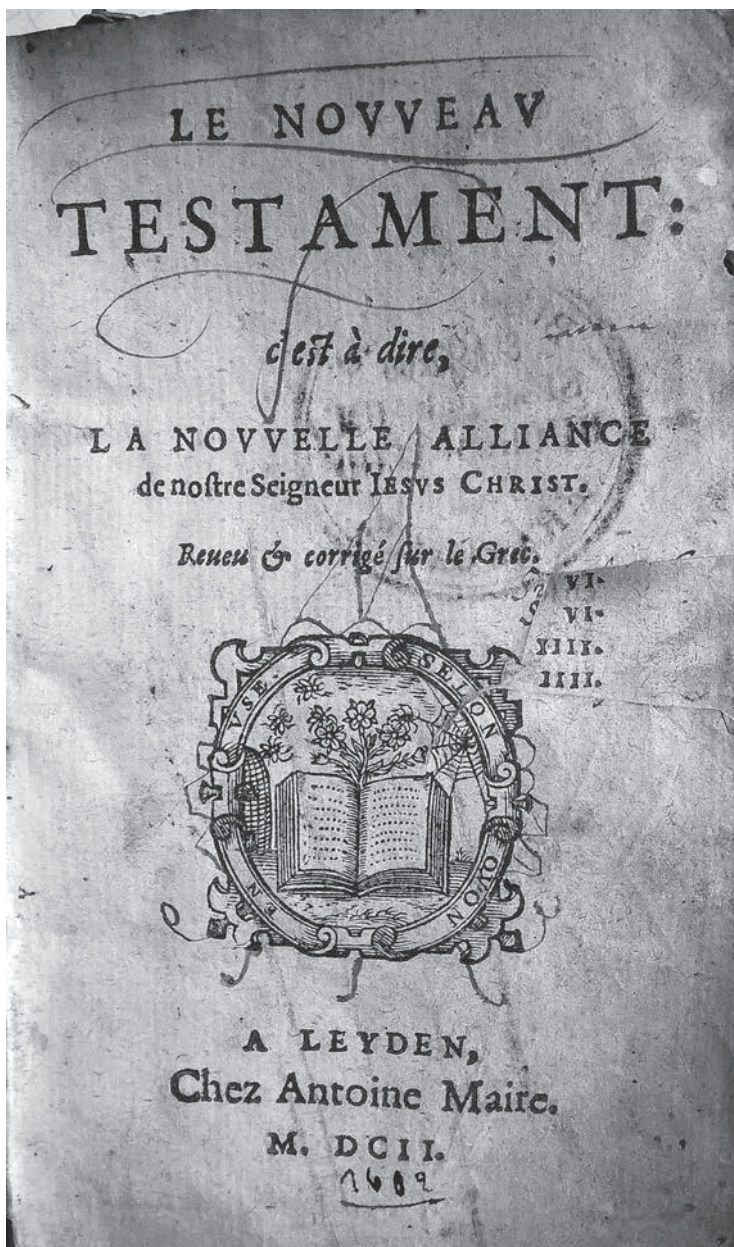
³⁹ Jean Frédéric Ostervald (1663-1747) – autor nowego tłumaczenia Pisma Świętego, a także prac egzegetycznych i katechetycznych, które cieszyły się dużą popularnością wśród francuskich protestantów, były też tłumaczone na język angielski, niderlandzki i angielski; Ostervald Jean Frédéric (1663-1747), w: *Encyclopaedia Britannica*, t. 18, Edinburgh 1885, s. 60; Wikipedia, *Jean-Frédéric Osterwald*, en.wikipedia.org/wiki/Jean-Fr%C3%A9d%C3%A9ric_Ostervald, 02.07.2021.

⁴⁰ *Le Nouveav Testament, c'est a dire La Nouvelle Alliance de nostre Seigneur Jesvs Christ*, A Leyden: Chez Antoine Maire, 1602, sygn. R 8 (Katalog, poz. 24).

⁴¹ Data na stronie tytułowej: MDCCXVIII. Data pod dedykacją: „A Berlin le 16. Janvier 1719”.

⁴² *Le Nouveau Testament De Notre Seigneur Jesus-Christ, Traduit En François Sur l'Original Grec [...]. Avec Des Notes Literales [...] par Mrs De Beausobre Et Lenfant*, t. 1, Amsterdam: Chez Pierre Humbert, 1718, sygn. R 92 (Katalog, poz. 25).

⁴³ Isaac de Beausobre (1659-1738) – duchowny protestancki pochodzący z Francji, od 1693 roku działał w Berlinie, gdzie był kaznodzieją na dworze książęcym, a potem też pastorem w kościele francuskim; Wikipedia, *Issac de Beausobre*, en.wikipedia.org/wiki/Isaac_de_Beausobre, 30.06.2021.

Fot. 6. *Le Nouueav Testament, c'est à dire la Nouvelle Alliance de nostre Seigneur Iesvs Christ*, Leyden 1602, sygn. R 8 (Katalog, poz. 24) – strona tytułowa

Jacques Lenfant⁴⁴, dwaj francuscy duchowni protestanccy działający w Berlinie. Nowy Testament został wydany w dwóch tomach, lecz w katowickiej Bibliotece Teologicznej zachował się jedynie pierwszy, obejmujący Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Dzieło posiada czarno-czerwono drukowaną stronę tytułową, którą poprzedza miedziorytowa ilustracja Chrystusa Zbawiciela wszystkich ludzi, sygnowaną: *B. Picart jnvenit et delin. 1718*. Bernard Picart⁴⁵ był francuskim rysownikiem, grafikiem, ilustratorem książkowym i wydawcą, który od 1708 roku działał w Holandii i współpracował z wieloma wydawnictwami. Być może on też wyrytował dwie niesygnowane mapy zamieszczone w tomie: *Lieux De La Terre Sainte, dont il est parlé dans les Evangiles* (poprzedza Ewangelie) oraz *Carte Pour Les Actes Des Apotres* (oprawiona przed Dziejami Apostolskimi). Wolumin ten nosi na sobie jedną notę proveniencyjną zapisaną na wyklejce, którą naniósł w 1752 roku Chretien Loui Hauer (?). Do zbiorów Biblioteki Śląskiego Seminarium Duchownego dzieło to trafiło jako dar w 1975 roku.

W 1641 roku w Lüneburgu ukazała się najstarsza z przechowywanych w Bibliotece Teologicznej Biblia w języku niemieckim. To Pismo Święte w tłumaczeniu Marcina Lutra⁴⁶. Treść ujęta została w trzech częściach (wyodrębniono księgi prorockie oraz Nowy Testament), które mają własne, pięknie sztychowane strony tytułowe. Księga opatrzona jest frontysem. Tekst ilustrują przedstawienia drzeworytowe w zdobnych bordiurach. Dodano składane tablice zawierające widok Jerozolimy (w Starym Testamencie) oraz *Peregrination Ihesu Christi* w Nowym Testamencie. Po wstępie autorstwa M. Lutra zamieszczono składaną tablicę *Calendarium Ad quotidianam Lectionem Bibliorum*.

Kolejna edycja Pisma Świętego w tłumaczeniu M. Lutra została wytłoczona w Norymberdze w 1708 roku. *Biblia, Das ist: Die gantze*

⁴⁴ Jacques Lenfant (1661-1728) – francuski duchowny protestancki, od 1688 roku przebywający w Berlinie. Podróżował też do Anglii i Holandii. Autor wielu dzieł teologicznych, głównie z zakresu historii Kościoła; Wikipedia, *Jacques Lenfant*, en.wikipedia.org/wiki/Jacques_Lenfant, 01.07.2021.

⁴⁵ Bernard Picart (1673-1733) – pochodził z Paryża, syn znanego sztycharza Etienne'a Picarta, Wikipedia, *Bernard Picart*, en.wikipedia.org/wiki/Bernard_Picart, 03.07.2021.

⁴⁶ *Biblia, Das ist Die gantze heilige Schrift, Verdeutschet durch D. Mart[inum] Lutherum...*, Lüneburg: Bey den Sternen, 1661, sygn. R 121 (Katalog, poz. 7).

*Heilige Schrift Altes und Neues Testaments*⁴⁷ zwraca uwagę swoją dobrze zachowaną oprawą, którą stanowią deski obciążone jasną skórą, zdobioną ślepymi tłoczeniami, opatrzoną okuciami i klamrami. Na okładzinie górnej znajduje się plakietka z przedstawieniem Chrystusa. Edycja ta jest bardzo bogata. Posiada piękny frontysepis, sygnowany „Joh. Jacob von Sandrart del. Norimb.; Gabriel Ehringer sculp. Augustæ”. Nazwisko Johanna Jakoba von Sandrarta⁴⁸ jako autora rysunku pojawia się i na innych sztychach. Wśród wykonawców sztychów znalazł się nie tylko Gabriel Ehinger⁴⁹, ale też Joseph de Montalegre⁵⁰, Philipp Kilian⁵¹ oraz Johann Christian Marchant⁵². Starannie złożony tekst zdobią ilustracje miedziorytowe: karty ze scenami biblijnymi, portrety władców saskich oraz Marcina Lutra.

Na wyklejce okładziny górnej zachowała się nota właściciela: „Eigenthum Franz Sternal Hindenburg”. Ciekawostką jest naklejona obok kartka z zezwoleniem na czytanie dzieł zakazanych wystawionym dla ks. Wiktora Bendkowskiego, wówczas administratora w Lipinach⁵³: „Vigore facultatum quinquennialium a S. Sede Nobis sub die 23.3.43 tributatum Reverentiae Vestrae hisce licentia legendi ac

⁴⁷ *Biblia, Das ist: Die gantze Heilige Schrift Altes und Neues Testaments, Verdeutschet von [...] Martin Luther Und [...] Von etlichen reinen Theologen [...] erkläret...*, Nürnberg: In Verlegung Johann Andreä Endters Seel. Sohn und Erben, 1708, sygn. R 138 (Katalog, poz. 9).

⁴⁸ J.J. von Sandrart (1655-1698) – rysownik, sztycharz, malarz, syn i uczeń Jakoba von Sandrarta; *Sandrart Johann Jakob von*, Thieme-Becker, t. 29, s. 398.

⁴⁹ Gabriel Ehinger (1652-1736) – malarz i miedziorytnik działający w Augsburgu; *Ehinger Gabriel*, Thieme-Becker, t. 10, s. 390; *Deutsche Biographie, Ehinger, Gabriel*, deutsche-biographie.de/sfz035_00440_1.html, 01.07.2021.

⁵⁰ Joseph de Montalegre – sztycharz pochodzący z Pragi, działał w latach 1696-1729 w Norymberdze; *Montalegre Joseph de*, Thieme-Becker, t. 25, s. 79; *Deutsche Biographie, Montalegre, Joseph de*, deutsche-biographie.de/pnd129869465.html, 02.07.2021.

⁵¹ Philipp Kilian (1628-1693) – miedziorytnik z Augsburga, autor wielu portretów władców, uczonych, przedstawień religijnych; *Kilian Philipp*, Thieme-Becker, t. 20, s. 299-301; *Deutsche Biographie, Kilian, Philipp*, deutsche-biographie.de/sfz40942.html#ndbcontent, 02.07.2021.

⁵² Johann Christian Marchant (1680-1711) – miedziorytnik norymberski, autor portretów i ilustracji książkowych; *Marchant Johann Christian*, Thieme-Becker, t. 24, s. 61.

⁵³ Ks. Wiktor Bendkowski (1910-1984) – urodzony w Brzozowicach-Kamieniu koło Piekar, święcenia kapłańskie przyjął 28 czerwca 1936 roku w Katowicach z rąk bp. Stanisława Adamskiego. Posługę duszpasterską sprawował m.in. w Kamieniu, Mikołowie, Jabłonkowie, Chorzowie. W 1946 roku został pierwszym kuratusem nowej, samodzielnej placówki duszpasterskiej w Paniówkach. Od grudnia 1947 roku był administratorem, następnie proboszczem w Lipinach. W 1958 roku bp S. Adamski mianował go administratorem parafii św. Franciszka z Asyżu w Miotku. We wrześniu 1980 roku przeszedł na emeryturę; *Bendkowski Wiktor (1910-1984)*, w: *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, silesia.edu.pl/index.php/Bendkowski_Wiktor, 10.09.2021.

retinendi libros prohibitos usque ad finem 1948 conceditur, exceptis tamen operibus haeresim vel schisma ex professo propugnantibus, vel etiam ipsa religionis fundamenta evertere nitentibus, nec non operibus de obscoenis ex professo tractantibus”⁵⁴. Pod tekstem zgody, wydanej przez kurię w Katowicach 12 grudnia 1947 roku, widnieje podpis bp. Stanisława Adamskiego.

Około 1731 roku w Halle w oficynie Wäysenhouse ukazało się kolejne, już dwudzieste piąte wydanie Pisma Świętego w przekładzie Martina Lutra⁵⁵. Edycja wyszła w poręczniejszym formacie 8°, tworzyła jednak skutkiem tego dość gruby tom, liczący łącznie około 1340 stron. W egzemplarzu zachowanym w Bibliotece Teologicznej brakuje głównej strony tytułowej, dane bibliograficzne można uzyskać z odrębnej karty tytułowej Nowego Testamentu. Edycja zawiera księgi Starego Testamentu wraz z księgami apokryficznymi oraz Nowy Testament z własną kartą tytułową i paginacją.

W zbiorach Biblioteki Teologicznej znajduje się również tom, który nie zawiera tekstu Pisma Świętego, lecz ilustracje miedziorytowe wybranych scen ze Starego i Nowego Testamentu. *Historiae Celebriores Veteris Testamenti Iconibus Repraesentatae* oraz *Historiae Celebriores Novi Testamenti Iconibus Repraesentatae*⁵⁶ zostały wydane w Norymberdze w 1712 roku przez Christopha Weigla⁵⁷. Piękne ilustracje opatrzone są czterowierszowymi epigramatami w języku łacińskim i niemieckim (fot. 7). Część miedziorytów nie jest sygnowana, lecz pod innymi znajdują się nazwiska grafików: Caspara Luykena (1672-1708)⁵⁸, Jana Luykena (1649-1712) oraz Christopha Weigla:

⁵⁴ Maszynopis, data końcowa obowiązywania zgody (*finem 1948*) dopisana ręcznie.

⁵⁵ *Biblia das ist Die gantze Heil. Schrift Altes und Neue Testaments, Nach der Teutschen Uebersetzung D. Martin Luthers...*, [wyd. 25], Halle: zu finden im Wäysenhouse, [1731]-1733, sygn. R 507 (Katalog, poz. 10).

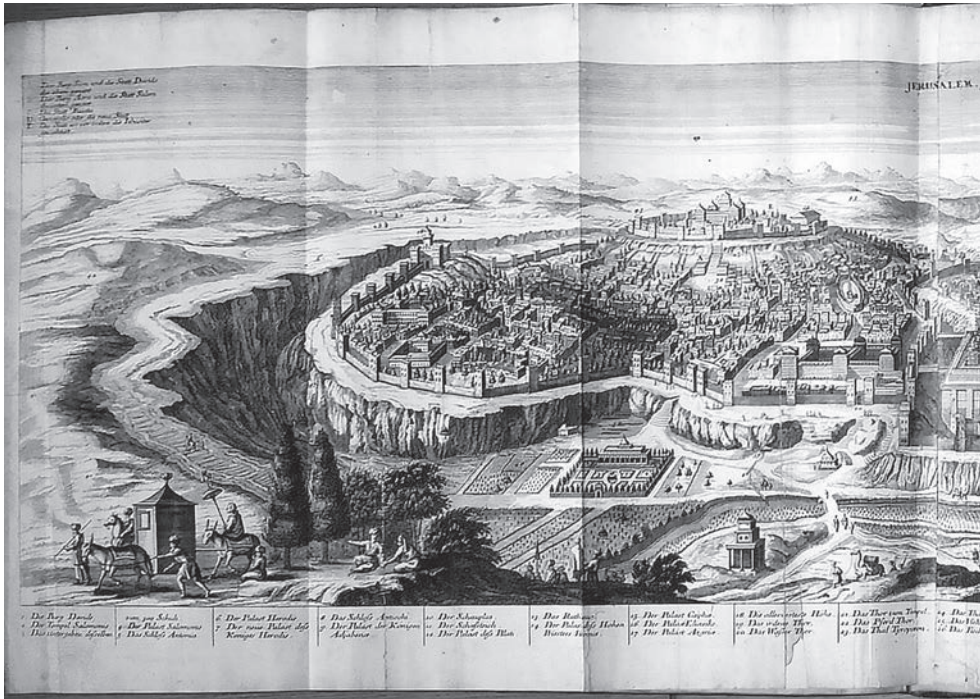
⁵⁶ Ch. Weigel, *Historiae Celebriores Veteris Testamenti Iconibus Repraesentantæ Et Ad excitandas bonas mediations selectis Epigrammatibus exornate...*, Noriberga: a Christophoro Weigelio, 1712, sygn. R 133/1; tenże, *Historiae Celebriores Novi Testamenti Iconibus Repraesentantæ Et Ad excitandas bonas mediations selectis Epigrammatibus exornate...*, Noriberga: a Christophoro Weigelio, [1712], sygn. R 133/2 (Katalog, poz. 26 i 27).

⁵⁷ Christoph Weigel (1654-1725) – miedziorytnik i wydawca, działał w Wiedniu i Augsburgu, od 1697 roku w Norymberdze; *Weigel Christoph*, Thieme-Becker, t. 35, s. 277-278.

⁵⁸ Caspar Luyken – urodzony w Amsterdamie holenderski sztycharz, rytownik, ilustrator, uczeń i współpracownik ojca, Jana Luykena. Od 1698 do ok. 1705 roku przebywał z ojcem w Norymberdze, gdzie współpracował z rytownikiem i wydawcą, Ch. Weiglem; *Caspar Luyken (Luiken, Luycken)*, w: *Allgemeines Künstler-Lexikon. Die Bildenden Künstler alle Zeiten und Völker*, t. 86, Berlin – Boston 2015, s. 45.

Fot. 7. Ch. Weigel, *Historiæ Celebriores Veteris Testamenti Iconibus Repræsentatæ...*, Nürnberg 1712, sygn. R 133/1 (Katalog, poz. 26) – strona tytułowa

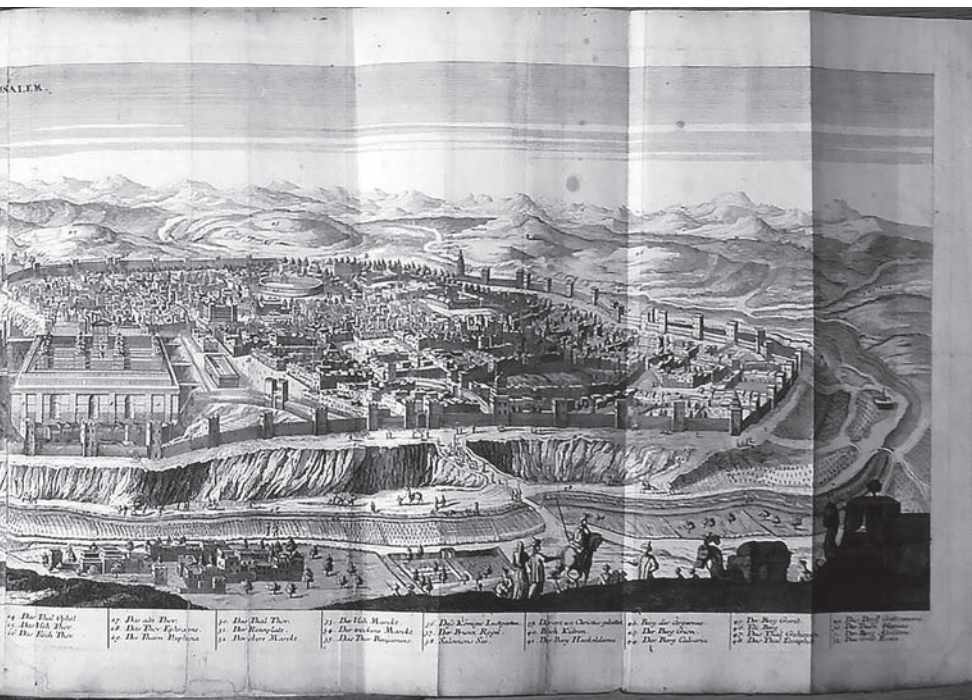

„Caspar Luyken inv. et fecit; Chr. Weigel exc.”, „Caspar Leyken fecit; Chr. Weigel excudit”, „Jan Luyken fecit; Chr. Weigel exc.” Łącznie w obu częściach (Stary i Nowy Testament) jest 127 tablic sygnowanych przez Caspara i dziewięćdziesiąt dziewięć przez Jana⁵⁹.

Wyjątkową ozdobą woluminu jest dodana na końcu panorama Jerozolimy o wymiarach 33 cm × 104 cm (arkusz 38 cm × 106 cm). Na ilustracji literami i liczbami zaznaczono pięćdziesiąt siedem budynków i ważnych miejsc (m.in. góra Syjon, zamek Dawida, świątynia Salomona, pałac Heroda), których nazwy w języku niemieckim zapisano w polu poniżej rysunku (fot. 8). Niestety grafika nie jest sygnowana, można jedynie przypuszczać, że powstała w początkach XVIII wieku⁶⁰. Autorem panoramy jest rysownik i sztycharz Wenceslaus

⁵⁹ *Luyken (Luiken) Jan*, Thieme-Becker, t. 23, s. 489.

⁶⁰ *Jerusalem* (panorama), wg rysunku W. Hollara, [b.m.: wydawca nieznan, XVIII w.?], sygn. R 133/3.

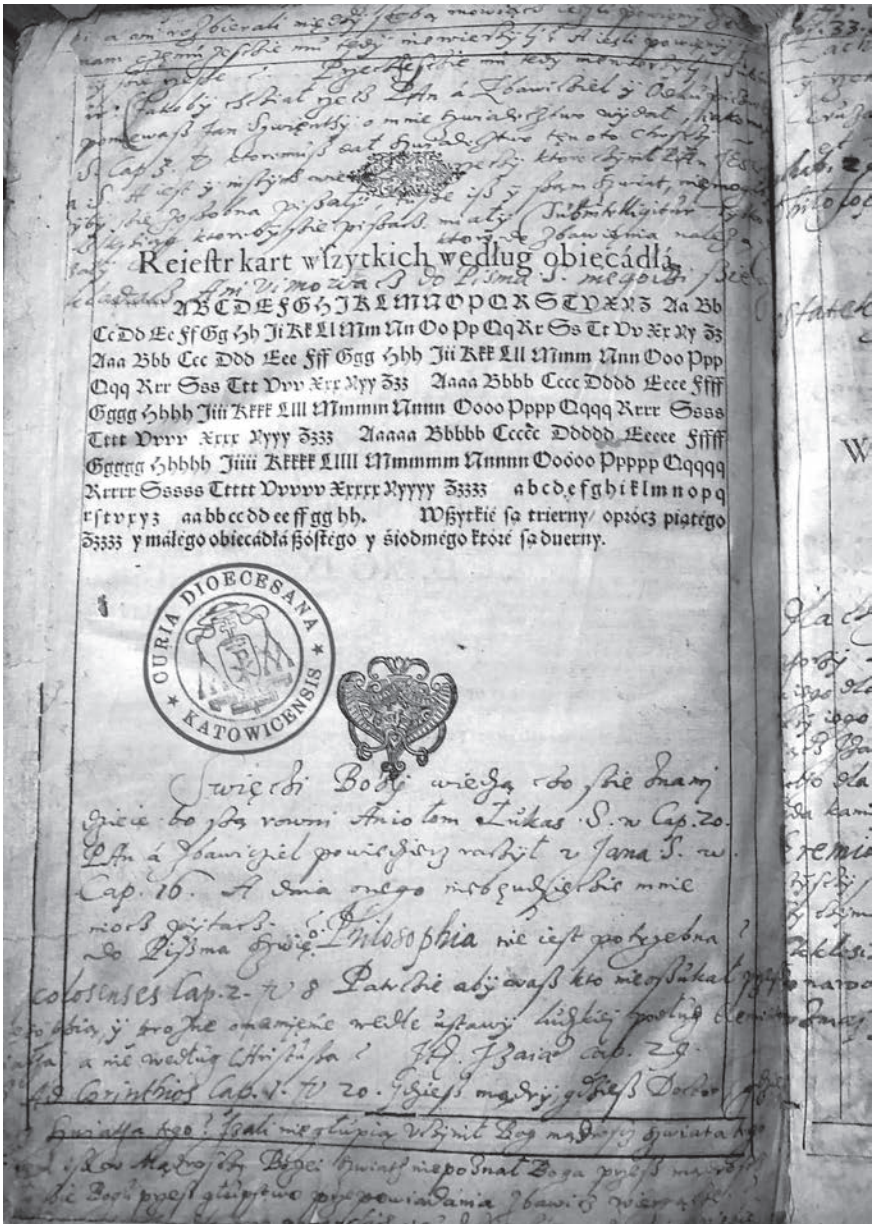
Fot. 8. *Jerusalem* (panorama), sygn. R 133/3

Hollar (1607-1677)⁶¹. Pochodził on z Czech, pracował w warsztatach Meriana w Strassburgu, Kolonii oraz Antwerpii, lecz większość życia spędził w Anglii⁶². Jego przedstawienie Jerozolimy stało się podstawą ilustracji wykonywanych przez innych miedziorytników i wykorzystywanych w różnych pracach, m.in. w opracowaniu *Kanaän* François Halmy, wydanym w 1717 roku⁶³.

⁶¹ Zob. opis panoramy i informacje o autorze na stronie Europeany: omnia.ie/index.php?navigation_function=2&navigation_item=%2F318%2Fmarc_nli_002368160&repid=1, 28.03.2022.

⁶² Hollar, Wenzel, Thieme-Becker, t. 17, s. 376-379; Hollar, Wenzel (Václav, Wenceslaus, Wentzel), *Allgemeines Künstler-Lexikon*, t. 74, Berlin – Boston 2015, s. 268-270.

⁶³ F. Halma, *Kanaän En D'Omliggende Landen, Vertoont In Een Woordenboek Uit De H. Schrift en Josephus [...] gebragt door F. Halma...*, Te Leeuwarden: Gedruckt by François Halma [...], 1717. Dostępne w wersji elektronicznej: books.google.pl/books?id=yHBBAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=pl&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, 28.03.2022.

Fot. 9. Biblia to iest Księgi Starego y Nowego Testamentu..., tł. J. Wujek, Kraków 1599, sygn. R 126, (Katalog, poz. 12) – strona końcowa z notami odręcznymi

W omówionym w artykule zasobie edycji Pisma Świętego zwraca uwagę dość duża liczba wydań protestanckich. Księgi te były pilnie czytane, o czym świadczą podkreślenia w tekście, notatki na marginesach, różnego rodzaju zapiski i rysunki na wyklejkach. Bardzo liczne noty zachowały się też na kartach Pisma Świętego w tłumaczeniu ks. Jakuba Wujka (fot. 9). Różni czytelnicy nanieśli je na niemal wszystkie strony⁶⁴. Zapisywali również informacje o rodzinie, o małżeństwach, urodzinach i śmierci, tak jak w wydany w Królewcu egzemplarzu Biblii w języku polskim, w którym zachowały się noty dotyczące rodziny Jablonka⁶⁵.

Księgi otaczano troską, uzupełniano ręcznie braki, jak postąpił właściciel egzemplarza Biblii w przekładzie Jana Leopolda⁶⁶ (fot. 10). Na wielu tomach zachowały się noty własnościowe w formie zapisków rękopiśmiennych i pieczętek, naniesione przez duchownych (m.in. znanych księży śląskich: Adolfa Hytrka, Franciszka Brudnioka, bł. Emila Szramka) oraz osoby świeckie. Jednak na części woluminów nie ma żadnych zapisków, co uniemożliwia prześledzenie ich losów i pochodzenia.

Biblioteka Teologiczna w swoich zbiorach przechowuje dwadzieścia pięć starodrukowych wydań Biblii w czterdziestu woluminach. Pochodzą one z różnych stuleci: z XVI wieku cztery, z XVII sześć, z XVIII piętnaście. Niektóre edycje zachowały się w kilku egzemplarzach, np. łacińsko-polska edycja Pisma Świętego z 1771 roku. Znajdują się tu wydania całościowe, a także odrębnie Starego i Nowego Testamentu oraz Psalmów, również ksiąg apokryficznych. Są tu wydania różnojęzyczne: łacińskie, niemieckie, greckie, hebrajskie, polskie, francuskie, a również kilka dwujęzycznych (łacińsko-niemieckie, łacińsko-polskie, hebrajsko-łacińskie, łacińsko-greckie). Część edycji opatrzone pięknymi ilustracjami drzeworytowymi i miedziorytowymi. Można również na przykładzie ilustracji prześledzić krążenie wzorów wykorzystywanych zarówno w protestanckich, jak i w katolickich wydaniach.

⁶⁴ *Biblia To iest Księgi Starego Y Nowego Testamentu...*, przełożone przez [...] Jakuba Wujka, Kraków: W Drukarni Łazarzowej, 1599, sygn. R 126 (Katalog, poz. 12).

⁶⁵ *Byblia Święta To iest Wbystko Pismo Święte Starego i Nowego Przymierza...*, [Królewiec 1738], sygn. R 534 (Katalog, poz. 13).

⁶⁶ *Biblia to iest księgi Starego y Nowego Zakonu...*, tł. Jan Leopolda, Kraków 1577, sygn. R 127 (Katalog, poz. 11).

Biblie stanowią niewielki fragment starodrukowego zasobu Biblioteki Teologicznej. Należą do niego również konkordancje biblijne, mszały, zbiory kazań, dzieła z zakresu historii Kościoła, prawa kanonicznego, filozofii, pisma ojców Kościoła, a także opracowania historyczne i literackie. To przeważnie prace wydane w języku łacińskim i niemieckim, ale też polskim, włoskim, greckim, hebrajskim. Wytłoczone zostały w różnych oficynach europejskich. Wszystkie te dzieła są świadectwem kultury mieszkańców Śląska.

Bibliografia

- Allgemeines Künstler-Lexikon. Die Bildenden Künstler alle Zeiten und Völker*, t. 1-105, Berlin – Boston 1992-2019.
- Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, red. U. Thieme, F. Becker, t. 1-37, Leipzig 1960-1972.
- Bendkowski Wiktor (1910-1984), w: *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, silesia.edu.pl/index.php/Bendkowski_Wiktor, 10.09.2021.
- Brudniok Franciszek, w: *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, silesia.edu.pl/index.php/Brudniok_Franciszek, 30.06.2021.
- Deutsche Biographie, *Ehinger, Gabriel*, deutsche-biographie.de/sfz035_00440_1.html#dbocontent, 30.05.2022.
- Deutsche Biographie, *Kilian, Philipp*, deutsche-biographie.de/sfz40942.html#ndbcontent, 02.07.2021.
- Deutsche Biographie, *Montalegre, Joseph de*, deutsche-biographie.de/pnd129869465.html, 02.07.2021.
- Deutsche Biographie, *Reineccius, Christian*, deutsche-biographie.de/sfz76021.html, 02.07.2021.
- Di Fazio L., *Elisabetta Piccini, detta suor Isabella*, w: *Enciclopedia delle donne*, enciclopediadelledonne.it/biografie/elisabetta-piccini, 30.06.2021.
- Halma F., *Kanaän En D'Omleggende Landen, Vertoont In Een Woordenboek Uit De H. Schrift en Josephus...*, Te Leeuwarden: Gedruckt by François Halma [...], 1717, books.google.pl/books?id=yHBBAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=pl&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, 28.04.2022.
- Jurkowlaniec G., Ptaszyński M., *Anticlerical Motifs in the Illustrations of Martin Luther's „Hauspostille”, „Religions”* 633,11-12 (2020), doi [.org/10.3390/rel11120633](https://doi.org/10.3390/rel11120633); mdpi.com/2077-1444/11/12/633/htm#, 30.06.2021.

- Luther M., *Haußpostil*, Gedruckt zu Nürnberg: durch Johan[n] vom Berg vnd Vlrich Neuber [...], 1544, VD16 L 4833, digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10144039?page=1, 30.06.2021.
- Opitz Heinrich, w: *Allgemeine Deutsche Biographie*, t. 24, Leipzig 1887, s. 368-369.
- Ostervald Jean Frédéric (1663-1747), w: *Encyclopaedia Britannica*, t. 18, Edinburgh 1885, s. 60.
- Pawłowicz W., *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*, Katowice 2009.
- Pawłowicz W., *Wśród starodrukowych edycji Biblii w zbiorach Biblioteki Teologicznej w Katowicach (część 1)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2012), s. 135-147.
- Reformation der Stat Nüremberg*, [Nürnberg]: durch [...] Fridrichen Peypus, 1522, VD16 N 2028, gateway-bayern.de/VD16+N+2028, 30.06.2021.
- Reineccius Ch., *מפתח הוזהר Seu Index Memorialis Quo Voces Hebraicae Et Chaldaicae V.T. Omnes Cum Significatibus Latinis Continentur...*, Lipsiae: Typis Bernardi Christophi Breitkopfj, 1735. VD18 11696826, K10Plus 244990093.
- Skalski P., *Dawne Biblie ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, w: *Patronka filologii. Rola Biblii w rozwoju edytorstwa, badań językoznawczych i translatorskich*, red. D. Muszytowska, Warszawa 2015, s. 117-172.
- Strzałkowa M., *Arias Benito*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sokołowski, Lublin 1985, k. 916.
- Wikipedia, *Bernard Picart*, en.wikipedia.org/wiki/Bernard_Picart, 03.07.2021.
- Wikipedia, *Heinrich Opitz*, de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Opitz, 02.07.2021.
- Wikipedia, *Isaac de Beausobre*, en.wikipedia.org/wiki/Isaac_de_Beausobre, 30.06.2021.
- Wikipedia, *Isabella Piccini*, en.wikipedia.org/wiki/Isabella_Piccini, 30.06.2021
- Wikipedia, *Jacques Lenfant*, en.wikipedia.org/wiki/Jacques_Lenfant, 01.07.2021.
- Wikipedia, *Jean-Frédéric Osterwald*, en.wikipedia.org/wiki/Jean-Fr%C3%A9d%C3%A9ric_Osterwald, 02.07.2021.
- Wikipedia, *Johann Leusden*, en.wikipedia.org/wiki/Johann_Leusden, 30.06.2021.

Słowa kluczowe

Biblia, stare druki, Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, edycje, miedzioryt

Streszczenie

W artykule omówiono edycje Pisma Świętego przechowywane w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zaprezentowano dwadzieścia pięć starodrukowych wydań Biblii z XVI-XVIII wieku, katolickich i protestanckich. Przedstawiono wydania obejmujące całość Pisma Świętego, ale też odrębnie Starego i Nowego Testamentu, Psalmów, także ksiąg apokryficznych. W bibliotece znajdują się wydania w różnych językach. Niektóre edycje opatrzone pięknymi ilustracjami drzeworytowymi i miedziorytowymi. W omówieniu poszczególnych wydań i egzemplarzy zwrócono również uwagę na zapiski czytelnicze i noty proveniencyjne. Tekst uzupełnia wykaz wszystkich egzemplarzy, zawierający również uwagi dotyczące defektów, not proveniencyjnych i krótki opis opraw.

AMONG THE OLD-PRINT EDITIONS OF THE BIBLE IN THE COLLECTIONS OF THE THEOLOGICAL LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE (PART 2)

Summary

The article discusses the editions of the Holy Bible kept in the Theological Library of the University of Silesia in Katowice. Twenty-five old-print Catholic and Protestant editions of the Bible from the 16th-18th centuries are presented, including editions of the entire Sacred Scripture, but also of the Old and New Testaments, Psalms, and apocryphal books published separately. In the Library, there are editions in various languages. Some of the editions are provided with woodcut and copperplate illustrations. In the discussion of individual editions and copies, attention was also paid to readers' notes and provenance records. The text is completed with a list of all copies, including comments on defects, provenance notes, and a brief description of the book bindings.

Keywords

Bible, editions, Theological Library of the University of Silesia in Katowice, old prints, copperplate

Katalog edycji Pisma Świętego przechowywanych w zbiorach Biblioteki Teologicznej

Edycje Pisma Świętego zapisano pod hasłem „Biblia”, z rozwinięciem w języku polskim, obejmującym określenie części oraz języka druku. Jako pierwsze odnotowano całościowe wydania Pisma Świętego, następnie Stary Testament (w całości i księgi) oraz Nowy Testament. Kolejnym elementem szeregującym jest język (alfabetycznie): najpierw edycje w jednym języku, potem wielojęzyczne. Ostatnim elementem porządkującym jest data wydania.

W opisie podano odpis tytułu, przyjmując formę i ortografię druku. Dużą literą rozpoczęto wyrazy wyrażone w oryginale majuskułą. Ujęto następnie adres wydania i opis fizyczny. W uwagach dodano najważniejsze cytowania bibliograficzne, ponadto uwagi dotyczące zapisów dat, ilustracji, defektów. Kolejnym elementem opisu są dane dotyczące proveniencji tomów. Podano odpis not rękopiśmiennych, pieczętek wraz z zaznaczeniem rodzaju zapisu. Przy pieczętce Biblioteki Diecezjalnej podano też numer sygnaturowy. Nie wykazywano pieczętek Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego.

Opis zamykają uwagi dotyczące oprawy oraz obecna sygnatura poprzedzona literą R, wskazującą na zbiór wydzielony.

Biblia (całość, według języka, chronologicznie)

Biblia. Stary Testament (całość, poszczególne księgi)

Biblia. Nowy Testament

Źródła:

BJ – *Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1-3, red. M. Malicki, E. Zwinogrodzka, Kraków 1991-1995.

BJ16 – *Catalogus librorum saeculi XVI qui in Bibliotheca Iagellonica Cracoviensis asservantur BJ 16*, t. 1-7, red. M. Malicki, Baden-Baden 2002.

BVB – [BibliotheksVerbund Bayern, gateway-bayern.de/TouchPoint_touchpoint/start.do](http://BibliotheksVerbundBayern.gateway-bayern.de/TouchPoint_touchpoint/start.do), 03.06.2022.

Chojnacki – W. Chojnacki, *Bibliografia polskich druków ewangelickich ziem zachodnich i północnych 1530-1939*, Warszawa 1966.

Estr. – K. Estreicher, *Bibliografia polska*, cz. 3, *Stulecie XV-XVIII*, t. 12-34, Kraków 1881-2013.

Katalog Ossolineum – *Katalog druków śląskich XV-XVIII wieku ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, oprac. M. Minkowska, Wrocław 2020.

K10plus – [Verbundkatalog, opac.k10plus.de/DB=2.299/LNG=DU](http://Verbundkatalog.opac.k10plus.de/DB=2.299/LNG=DU), 03.06.2022.

- Niederländische Nationalbibliothek (katalog online), kb.nl/en, 03.06.2022.
NUKAT – Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny, katalog.nukat.edu.pl/search/query?theme=nukat, 03.06.2022.
OPAC SBN – Catalogo del Servizio Bibliotecario Nazionale, opac.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/free.jsp (od IT\ICCU), 03.06.2022.
Sudoc – Le catalogue du Système Universitaire de Documentation, sudoc.abes.fr/cbs//DB=2.1/SET=1/TTL=1, 03.06.2022.
VD16 – Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts, bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16, 03.06.2022.
VD17 – Das Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts, vd17.de, 03.06.2022.
VD18 – Datenbank: Das Verzeichnis Deutscher Drucke des 18. Jahrhunderts, xkp.k10plus.de/DB=1.65/DB=1.65, 03.06.2022.
UniCat – Union Catalogue of Belgian Libraries, unikat.be/uniCat, 03.06.2022.
Universiteitsbibliotheek Gent (katalog online), lib.ugent.be, 03.06.2022.
VThK w w-Bibliothek Mainz, bistummainz.de/bildung/martinus-bibliothek/index.html, 03.06.2022.

Skróty:

- cz. – część
def. – defekt
egz. – egzemplarz
franc. – francuski
front. – frontyspis
grec. – grecki
hebr. – hebrajski
Inw. – dawny inwentarz Śląskiego Seminarium Duchownego
k. – karta
niem. – niemiecki
opr. – oprawa
pol. – polski
prow. – proweniencja
rps. – rękopiśmienny
s. – strona
sygn. – sygnatura
t. – tom
tyt. – tytuł, tytułowy
vol. – wolumin
War. – wariant
wyd. – wydanie

Zapisy w proveniencjach:

BDK – Bibliotheca Dioecesis Katowicensis (pieczęta)

WŚSD – Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne

1. Biblia, franc.

La Sainte Bible, Qui Contient Le Vieux Et Le Nouveau Testament, C'est à dire L'Ancienne Et La Nouvelle Alliance. Revuë & corrigé sur le Texte Hebreu & Grec par les Pasteurs & les Professeurs de l'Eglise de Geneve. Avec Les Nouveaux Argumens & Les Nouvelles Reflexions sur chaque Chapitre de l'Ecriture Sainte. Par J.F. Ostervald [...].

A Amsterdam: chez Jean Frederic Bernard & Herman Uitwerf; A Rotterdam: chez Jean Daniel Beman, 1724. – 2 części w 1 woluminie; 2°.

Źródła: Sudoc: sudoc.fr/085029270; K10plus 1111490775.

[1] [Stary Testament] – XI, [1], 760 stron.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCXXIV.

[2] Le Nouveau Testament, C'est à dire La Nouvelle Alliance De Notre Seigneur Jesus- Christ. Revuë & corrigé sur le Texte Grec par les Pasteurs & les Professeurs de l'Eglise de Geneve. Avec Les Nouveaux Argumens & Les Nouvelles Reflexions sur chaque Chapitre deu Nouveau Testament. Par J.F. Ostervald [...]. – 279, [1] strona.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCXXIV.

Opr.: Tektura, skóra ciemna.

Sygn. R 545

2. Biblia, łac.

Biblie iam pridem renouate pars prima[-sexta] vna cu[m] glosa ordinaria et litterali moralisq[ue] expositione Nycolai de Lyra, necno[n] additatio[n]ibus Burge[n]sis, ac replicis Thoringi, nousq[ue] distinctionib[us] et marginalib[us] su[m]marisq[ue] annotatio[n]ib[us].

Basilee impressum: cura & impensis Provido[rum] d[omi]no[rum] magistri Johannis de Amerbach. Johan[n]is petri [de] Langedorff et Johan[n]is froben [de] Ham[m]elburg. ciues Basilen[sis]. Arte vero et industria ipsius Johan[n]is froben [...], 15 V 1502). – 6 woluminów: ilustracje; 2°.

Źródła: VD16 B 2581 (całość); IT\ICCU\BVEE\015632 (całość); IT\ICCU\BVEE\022666 (cz. 1); IT\ICCU\BVEE\022667 (cz. 2); IT\ICCU\BVEE\022668 (cz. 3); IT\ICCU\BVEE\015633 (cz. 5).

W kolofonie cz. 6 adres i data wyd. słownie: Anno domini Millesimoquingentesimosecu[n]do. idibus Maijs explicit (wg źródła).

Marginalia i podkreślenia w tekście.

Cz. 1: [...] Co[m]plecten[n]s pentateuchu[m] – 377, [1] karta.

Na k. [1]v.: list Sebastianiana Branda: *Sebastianus Brant Ioanni Froben de Hammelburg impressori[a]e artis insigni chalcographo: compatri sibi longe amato Salutem [...]. Ex Argentina Idibus Septembribus Anno d[omi]ni 1501.*

Prow.:

1. *Biblia ista sex voluminibus comprehensa dono accepit Ecclesia Tarnomontana a Georgio Seber [...] 1665* (nota rps.).
2. *Ex libris Ecclesia Tarnomontana Parochialis* (nota rps.).
3. *Jacobus Stan[islau]s Chudzik indignus Loci Curatus 1714. MARIA O Nomen sub quo nemini desperandum!* (nota rps.).
4. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: deski, skóra ciemna, ślepe tłoczenia, ślady klamer.

Cz. 2: Secunda pars huius operis in se continens glosam ordinariam cu[m] expositio[n]e lyre litterali [et] morali, necno[n] additionib[us] ac replicis Super libros: Josue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Esdre, Neemie, Tobie, Judith, Hester. – 315, [1] karta.

Prow.:

1. *Eccl[esiae] Parochialis SS Petri et Pauli Tarnomontana* (nota rps.).
2. *Jacobus Stan[islau]s Chudzik indignus Loci Curatus 1714. MARIA! O Nomen sub quo nemini desperandum!* (nota rps.).
3. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: deski, skóra ciemna, ślepe tłoczenia, ślady klamer.

Cz. 3: Tertia pars huius operis: in se co[n]tinens glosam ordinaria[m] cu[m] expositione lyre litterali et morali, necno[n] additionibus ac replicis. Super libros: Job, Psalterium, Prouerbiorum, Ecclesiasten, Cantica canticorum, Sapientie, Ecclesiasticum. – 439 stron, [1] karta.

Prow.:

1. *Eccl[esiae] Tarnomontanae SS Petri et Pauli* (nota rps.).
2. *Jacobus Stanislaus Chudzik indignus Curatus Tarnomontanus et Woznicensis. MARIA! O Nomen sub quo nemini desperandum!* (nota rps.).
3. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: deski, skóra ciemna, ślepe tłoczenia, ślady klamer.

Cz. 5: Quinta pars huius operis in se contine[n]s glosam ordinariam cu[m] expositione lyre litterali [et] morali, necnon additionibus ac replicis. Super libros: Matthei, Marci, Luce, Joha[n]nis. – 244 karty.

Prow.:

1. *Ex libris Eccl[esiae] Tarnomontanae Parochialis* (nota rps.).
2. *Jacobus Stan[islau]s Chudzik indignus Loci Curatus. MARIA! O Nomen sub quo nemini desperandum!* (nota rps.).
3. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: deski, skóra ciemna, ślepe tłoczenia, ślady klamer.

Def.: brak części 4 i 6.

Sygn. R 57

3. Biblia, łac.

Biblia sacra vtriusque Testamenti: iuxta veterem translationem: qua hucus[que] Latina vtitur Ecclesia: ex antiquissimis ac recentioribus exemplaribus diligentissime collatis: [et] sicubi dissentiebant consultis fontibus: hoc est: Hebr[a]eis [et] Gr[a]ecis voluminibus adhibitis: fidelissime restituta. Excusum Noremberge: apud Fridericum Peypus, 1530. – [318] kart: ilustracje; 2°.

Źródło: VD16 B 2597.

Noty rękopiśmienne na marginesach.

Noty na wyklejkach: *Biblia Sancta. Maria.; Pro anima illi[us] cuius est Liber absolue Rdn[us] Holas decem missas.*

Def.: brak k. tyt., k. β₄, R₅₋₆, Dd_{5-6a}.

Prow.:

1. *Curia Diecesana Katowicensis* (pieczętka).
2. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 969* (pieczętka).

Opr.: deski, skóra ciemna, tłoczenia liniowe, ślady klamer.

Sygn. R 316

4. Biblia, łac.

[4] Prophetæ Isaias, Ieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, XII Minores et Machabæorum Libri Dvo.

Coloniae: Apud Jacobum Naulæum, 1679. – [1] karta, 432 stron; 16°.

[5] Novum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi. Vulgate Editionis iuxta exemplar Vaticanum anni 1592.

Coloniae: Apud Jacobum Naulæum, 1679. – 398 stron, [9] kart; 16°.

[6] Manassæ Oratio. Esdræ Liber III & IV. Cum Indice Bibliorum Triplici.

Coloniae: Apud Iacobum Naulæum, 1678. – 64 strony, [48] kart; 16°.

Źródła: VD17 12:654531H; VD17 12:654509Z (cz. 4); VD17 1:052733N (cz. 5); VD17 12:654540G (cz. 6).

Data wyd. na s. tyt.: CIO IO LXXVIII.

Części współprawne, każda część z własną stroną tytułową, strony tytułowe części [4] i [5] sztychowane.

Prow. na s. tyt. cz. 4:

1. *Dr Brudniok* (nota rps.).
2. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1044* (pieczętki).

Def.: brak części [1-3].

Opr.: tektura, skóra czarna, tłoczenia liniowe, złożone.

Sygn. R 158

5. Biblia, łac.

Biblia Sacra Vulgatæ Editionis Sixti V. Pontifici Max. Iussu Recognita, Et Clementis VIII. Auctoritate Edita, Versiculis Distincta, Et ad singula Capita Argumentis aucta, Indiceque Epistolarvm & Euangeliorvm locupletata... Venetiis: Apud Niolaum Pezzana, 1688. – [24], 1089 [właśc. 1079], [1] stron: frontyspis, ilustracje; 2°.

Źródła: IT\ICCU\TO0E\023176; K10Plus 1490337024.

Data wyd. na s. tyt.: MDCLXXXVIII.

Strona tyt. czarno-czerwona. Frontyspis sygnowany: „Isabella Piccini Fecit”.

Pomyłka w paginacji: pominięte s. 1028-1037.

Prow.:

1. *Ks. Adolf Hytrek* (nota rps.).
2. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra, na grzbiecie złożone tłoczenia i naklejka z tytułem *Biblia Sacra*.

Sygn. R 19

6. Biblia, łac.

Biblia Sacra Vulgatæ Editionis, Sixti V. Pontificis Max. Iussu Recognita Et Clementis VIII. Auctoritate edita, Versiculis Distincta, Et ad singula Capita Argumentis, Indicibusque aucta. Cum Optimis Editionibus Tum Græcis, Tum Latinis Diligentissime Comparata.

Venetiis: Apud Antonium Cominum; Sumptibus Remondinianis, 1784. – XXXII, 966 stron; 8°.

Źródła: IT\ICCU\TO0E\018232; UniCat sysid:85553388.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCCLXXXIV.

Prow.:

1. *Ex libris Valentini Pawlik Auditoris Theologiae [...] Annum Imum 1822 Die 4 Mai* (nota rps.).

2. *Preger (?) Anton Th. Ildo anno 1823* (nota).
3. *F.F. Fisur* (pieczętka).
4. *Officium [...]riatus Generalis Teschinensis* (pieczętka).
5. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1089* (pieczętki).

Def.: brak s. 897-912.

Opr.: tektura, półskórek, papier.

Sygn. R 535

7. Biblia, niem.

Biblia, Das ist Die gantze heilige Schrifft, Verdeutschet durch D. Mart[inum] Lutherum. Mit außgehenden Versiculen, Marginalien vnd Vorreden Lutheri, Concordantien, Chronologien vnd vnterschiedlichen Registern der Historien vnd Häuptlehren, sampt den Summarien D. Danielis Crameri, auch den übrigen Büchern Esra vnd Machabeorum, Nebenst Land Charten [...]. Noch nie so gedruckt.

Lüneburg: (Gedruckt vnd verlegt bey Johann vnd Heinrich Sternen), 1641. – 3 części w 1 woluminie: ilustracje; 2°.

[1] [Alte Testament] – [1] karta frontyspisu, [26], 330 stron, [2] kart tablic składanych: ilustracje, portret.

[2] Die Propheten alle Deutsch. – 213 kart, [1] karta składana.

[3] Das Neue Testament vnser Herrn Jesu Christi... – 149 kart, [2] kart tablic składanych.

Źródła: VD17 75:668022C (całość); VD17 75:668024T (cz.1); VD17 75:668025A (cz. 2); VD17 75:668026H (cz. 3).

Tytuł na frontyspisie: *Biblia Das ist Die gantze H. Schrifft, verteutschet D. Mart. Luther. Luneburgk 1641.*

W kolofonie adres wydania, sygnety i data: M.DC.LXXXXI.

Prow.:

1. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 968* (pieczętki).

Opr.: deski, skóra ciemna, resztki klamer.

Sygn. R 121

8. Biblia, niem.

Bibel, Das ist Die Heilige Schrifft Alten und Neuen Testaments, Nach der uhalten, gemeinen Lateinischen, von der Catholischen Kirchen bewährten und in derselbigen bißhero allzeit gebrauchten Version, oder Übersetzung, Auß [...] Befelch und Befürderung Deß [...] Herrn Johan Philipßen, deß H. Stuls zu Meintz Ertz-Bischoffs [...]. Von etlichen der Heiligen Schrifft gelehrten und Teutscher Sprach erfahrenen, darzu verordneten Personen

treulich verteutsch, In der Churfürstl. Residentz-Stadt Meintz im Jahr [...] M.DC.LXJJ.

[Nürnberg]: Und bey Johan Andreä Endter und Wolfgang deß Jüngern hinterlassenen Erben in Nürnberg; [Frankfurt]: Wie auch Bey Balthasar Christoph Wusten in Frankfurt zu finden, [1662]. – 4 woluminy: ilustracje, portret; 4°.

Vol. 1: T. 1/1: Das ALte Testament. – Mäyntz 1661. – [23] karty, 524 stron, [8] kart tablic.

Data wyd. na s. tyt.: M DC LXI.

Vol. 2: T. 1/2: strony 525-963, [1 czysta], [3] karty tablic.

Vol. 3: T. 2: Die Propheten Und Die Bücher Der Machabeer. – Mäyntz 1661. – [1] karta, 398 stron, [7] kart tablic.

Źródła: VD17 3:004722R (całość); VD17 824:719895E (t. 1); VD17 3:004726W (t. 2).

Data wyd. na s. tyt.: MDCLXI.

Dedykacja: *Zuschriff an [...] Fürsten und Herrn Johan Philipsen [...] zu Mainz Ertzbischoffern...*

Def.: brak frontyspisu, tablic ilustracyjnych, brak t. 4 (Nowy Testament).

Opr.: tektura, półskórek.

Sygn. R 26

9. Biblia, niem.

Biblia Das ist Die gantze Heilige Schriff Altas und Neues Testaments, Verteutsch von Doctor Martin Luther, Und auf [...] Verordnung Des [...] Herrn Ernsts Hertzogen zu Sachsen [...] Von etlichen reinen Theologen [...] erkläret [...].

Nürnberg: In Verlegung Johann Andreä Endters Seel. Sohn und Erben, 1708. – [1] karta frontyspisu, [44], 11, [68], 664, 904, [16] stron, [18] kart tablic, [11] kart tablic składanych: ilustracje, mapy, portrety; 2°.

Źródło: VD18 12746959.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCVIII.

Frontyspis sygnowany: „Joh. Jacob von Sandrart de. Norimb.; Gabriel Ehinger sculps. Augustae”

Ilustracje miedziorytowe, portrety książąt.

S. tyt. czarno-czerwona.

Wklejona kartka adresowana do ks. Wiktora Bendkowskiego z zezwoleniem na lekturę Ksiąg zakazanych.

Prow.:

1. *Eigenthum Franz. Goth. Sternal* (nota rps.).
2. *Eigentum Franz Sternal. Hindenburg* (nota rps.).

Opr.: deski, skóra jasna, ślepe tłoczenia, plakieta, okucia, klamry.
 Sygn. R 138

10. Biblia, niem.

Biblia, Das ist Die ganzte Heil. Schrift Altes und Neues Testaments, Nach der Teutschen Uebersetzung D. Martin Luthers. Mit iedes Capitels kurtzen Summarien, auch beygefügtten vielen [...] Parallelen; Mit Fleiß übersehen [...] und von [...] Druckfehlern gesaubert. Nebst der Vorrede Des S. Hn. Baron Carl Hildebrands von Canstein. – [Wyd. 25].

Halle: zu finden in Wäysenhouse, [1731]-1733. – 2 części w 1 woluminie; 8°. [1] [Altes Testament]. – [1731]. – 14 stron, [1] karta, 1079, [1 czysta] strona. [2] Das Neue Testament Unsers HErrn und Heilandes JESu CHristi / Ver-teutscht Von D. Martin Luthern. Mit Jedes Capitels Kurtzen Summarien [...] und mit Fleiß nachgesehenen Parallelen. – 1733. – 308, [4] strony.

Źródło: VD18 11558059.

Prow.:

1. *Claus M. Klein Im Jahre 1918...* (nota rps. częściowo nieczytelna).
2. *CWKlein 1919* (pieczętka, facsimile podpisu, data rps.).
3. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 941* (pieczętka).

Def.: brak głównej karty tytułowej.

Opr.: deski, skóra czarna, złożone tłoczenia, resztki klamer.

Sygn. R 507

11. Biblia, pol.

Biblia to iest Kxięgi Starego y Nowego Zakonu, na Polski ięzyk według Lacińskiej Bibliey od KOscioła Chrześcianańskiego powszechnego przyiętey, na wielu mieyscach z pilnością poprawiona y figurami ozdobiona. – [War. B]. W Krakowie: W Drukarni Mikołaiia Szarffenbergera, 1577. – 2 części w 1 woluminie: ilustracje; 2°.

[T. 1]: [Stary Testament] – [10], 602 karty.

Dedykacja: *Serenissimo Ac Potentissimo Proncipi Et Domino, Domino Stephano Eivs Nominis Primo [...] Poloniae Regi [...] Mikołay Scharffenberger.*

S. tyt. czarno-czerwona, w zdobnej ramce drzeworytowej.

[T. 2]: Nowy Testament Polski. To iest Święta Pana JEzusa Chrystusa Ewangelia, od Ewangelistow y od inych Apostolow napisana [...]. – karty [603]-760, [12].

Dedykacja: *Naiasniejszey Krolowey a Paniey Annie, z Bożey łaski Krolowey Polskiej [...] Mikołay Scharffenberger.*

Źródła: Estr. XIII, 14-15; BJ 194; BJ16 B-615; NUKAT xx003124874.

Tłumaczenie: Jan Leopolda.

War. B: w Nowym Testamencie na k. Dd₁ r. kustosz: Ewangelia.

Liczne ilustracje drzeworytowe w tekście.

Def.: brak kart A₁ B₂₋₄ H₁₋₄ XX₁₋₆, przepisane ręcznie, uzupełnienia konserwatorskie, deska okładziny górnej ułamana.

Opr.: deski, skóra cemna, ślepe tłoczenia, ślady wiązań.

Sygn. R 127

12. Biblia, pol.

Biblia To Iest Księgi Starego Y Nowego Testamenty, Wedłvg Łacinskiego przekładu starego, w kościele powszechnym przyiętego, na Polski ięzyk z nowu z pilnością przełożone [...] przez D. Iakvba Wuyka z Wągrowca... W Krakowie: w Drukarni Łazarzowej, 1599. – [34], 1479, [56] stron: frontysepis, ilustracje drzeworytowe; 2°.

Źródła: Estr. XIII, 14; BJ 193; BJ16 B-614; NUKAT xx003092666.

Data wyd. na s. tyt. i w kolofonie: M.D.XCIX.

Dedykacja: [...] *Naiasnieyszemv Y Niezwycięzonemv Monarsze Zygmvn-towi Trzeciemv [...] Krolowi Polskiemv [...] W Krakowie z Domu Societatis Iesv v S. Barbary, w dzień S. Ludwika Króla, 25 Augusti Roku 1599 [...] Kapłani zakonu Societatis Iesv.*

S. tyt. czarno-czerwona.

Prow.:

1. *Anno Dni 1677 Haec Biblia sunt empta [...] a Francisco Joanne Antonii Szafranski Protonotario Aplico S. Th. [...] Can: Camen: Oppol: Decano et Commissarii Spirituabilis Domini Plessnensis...* (nota rps. częściowo nieczytelna).
2. *Biblia haec Sunt applicata Eccl. Paroch. Plessnen ab Magstri et Dni. Rdo Parocho Plessnensis Francisco Joanne Szafranski Anno 1677. quoniam ob. neglegentia in totam ruina ta et [...] fuerit, eadem Anno 1771mo pro pono sumptu meo [...] reparari Thomas Trzebien Parochi Plessnensi a quorum reparacione Solvi Fr. 2. Gr.10* (nota rps.).
3. *Applicatus Ecclesiae Prochialis Plesnensi* (nota rps.).
4. *Należy Jerzemu Zieleznikowi w Pszczynie dnia 6tego Czerwca 1806* (nota rps.).
5. *Curia Dioecisana Katowicensis* (pieczętka).
6. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1149* (pieczętka).

Def.: brak frontysepisu; część kart uszkodzona, podklejona.

Opr.: tektura, półskórek.

Sygn. R 126

13. Biblia, pol.

Byblia Święta To iest Wbystko Pismo Święte Starego i Nowego Przymierza, ZZydowskiego i Greckiego Języka na Polski pilnie i wiernie przetłumaczone [...] od różnych omyłkow drukarskich iest oczyszcione [...]. – A teraz podług edycji Gdańskiej, roku 1632. świeżo [...] Zborom Bozym Polskim [...] wystawione. [Ed. Franciszek Albert Schultz].

W Królewcu: Drukował nakładem i kosztem swoim Jan Henryk Hartung, 1738. – 3 części w 1 woluminie; 8°.

[1] [Stary Testament] – [8] kart, 968 stron.

[2] Przydatek do starego Testamentu, W którym się zamykaią Księgi, które pospolicie zowią Apokryfa. – 240 stron.

[3] Nowy Testament Pana naszego JEzusa Chrystusa, ZGreckiego Języka na Polski pilnie i wiernie przetłumaczony, a teraz podług Gdańskiej Edycji przedrukowany. – W Krolewcu: drukował nakładem swoim Jan Henryk Hartung, 1737. – [1] karta, 307, [1] strona, [1] karta.

Źródła: Estr. XIII, 20-21; Chojnacki 145, 266 (146, 267)

Data wydania na podstawie źródeł.

Przedmowa datowana: *W Krolewcu, Roku [...] 1737, dnia 1. Grudnia. Franciscvs Albertvs Schultz, D.*

Zawiera liczne noty rękopiśmienne dotyczące rodziny Jablonka.

Prow.:

1. *Kasper Jablonka aus Siemianowitz 1850* (nota rps.).
2. *Joseph Jablonka 1880* (nota rps.).
3. *E. Jablonka 1885* (nota rps.).
4. *Eduard Jablonka* (nota rps.).
5. *Eduard Jablonka Lehrer Laurahütte O.-S.* (pieczętka).
6. *E. Jablonka Lehrer* (nota rps., okładzina górna).

Def.: Brak karty i kart [2-7], s. 961-968 w Starym Testamencie, k. tyt., s. 289-302 oraz karty ostatniej w Nowym Testmencie.

Opr.: tektura, skóra (uszkodzona).

Sygn. R 534

14. Biblia, pol.

Biblia To iest Księgi Starego Y Nowego Testamentu, Według Lacińskiego Przekładu Starego, W Kościele Powszechnym Przyjętego, Na Polski Ięzyk Z Nowu Z Pilnością Przełożone, z Wykładem Katholickim Trudniejszych Mieysc [...]. Przedtym przez D. Iakvba Wuyka [...] wydane w Krakowie 1599. Teraz [...] przedrukowane.

W Wrocławiu: w Drukarni Akademickiej Coll. Soc. Iesu, 1740. – 2 części w 1 woluminie; 8°.

[1] [Stary Testament] – [1] karta frontyspisu, [14], 2218 [właściwie 1318] stron.

[2] Nowy Testament Pana Naszego Jezusa Christusa. – W Wrocławiu: W Drukarni Akademickiej Coll. Societ. Iesu. – 440, [76] stron.

Źródła: Estr. XIII, 16; Katalog Ossolineum 614.

Data wydania na s. tyt.: M.DCC.XL.

Prow.:

1. *Abgekauft in Ober Zu [...] Teschen in. K.K. Schlesien v. J.W.* (nota rps.).
2. *Ex libris Thoma Trzebien Capellani Plessnensis* (nota rps.).
3. *nunc Joan Surowka Par. Bielszowiensis 17...* (nota rps.).
4. *Tomalla zu Pless* (nota rps.).
5. *Joseph Tomalla 1845* (nota rps.).
6. *Tomalla Pless* (pieczętka).
7. *J.T.* (tłoczenie na okładzinie górnej).
8. *J. Tomalla* (nota rps.).
9. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 9945* (pieczętka).

Def.: brak frontyspisu

Opr.: tektura, skóra, ślepe tłoczenia, na grzbiecie złożone tłoczenia oraz tytuł *Biblia*, obcięcia barwione, cyzelowane.

Sygn. R 532

15. Biblia, łac.-niem.

Biblia Sacra Vulgatæ Editionis Jussu Sixti Quinti Pontificis Max. Recognita [...] Commentariis Illustrata. Una Cum Nova, Eaque Excultiore, Nec Non Ad Sensus Scripturæ Magis Accomodata Versione Germanica, In Commodum Et Utilitatem Totius Ecclesiæ Catholicæ Præsertim Germanicæ Elucubrata, a Theologis Monasterii D.Ettonis prope S. Landelinum [...] Ordinis S. Benedicti, Sub Directione P. Germani Cartier [...] Recens Edita Et In Quatuor Tomos Distincta. Tomus I[-IV]. – [War. A].

Constantiæ: sumptibus Jacobi Friderici Bez, 1751. – 4 tomy w 2 woluminach: ilustracje, mapy; 2°.

T. 1: [Stary Testament. Pięcioksiąg]: [1] karta frontyspisu, [14] kart, 758, [2 czyste] strony, 23 karty tablic, [3] karty tablic składanych.

Tyt. na front.: *Zu der Ehre Gottes und Erbauung des Nächsten abzielende Vorbildung der vornehmsten Wercke, Wunder Wohlthaten und Gericht Gottes, so in den Büchern des Alten Testament vorkomen, zu Auszierung des Heil. Bibel Buchs in 30. schönen Kupffer Blatter vorgestellt, auf Kosten und Verlag Johann Georg Cotta Buchhändlers in Tübingen.*

Zawiera mapy i plany: 1. *Delineatio und Beschreibung Palaestinae oder des Gelobten Landes*, 2. *Abriss der Stadt Jerusalem*, 3. *Das Jüdische Synedrin*.

T. 2: Continens Libros Estræ I. & II., Tobiaë, Judith, Esther, Job, Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiasticis, Canticorum, Sapientiæ & Ecclesiastici. – [4] karty, 562 strony, [3] karty tablic.

T. 3: Continens Prophetias Isajæ, Jeremiæ, Baruch, Ezechielis, Danielis, Osee, Joëlis, Amos, Abdiæ, Jonæ, Michaææ, Nahum, Hahacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, Malachiæ & Duos Machabæorum Libros. – [2], 588 stron, [5] kart tablic.

T. 4: Continens Quatuor Evangelis secundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem, Actus Apostolorum, Quatuordecim S. Pauli Apostoli Epistolas [...], Epistolam Catholicam Beati Jacobi Apostoli, Epistolas Beati Apostoli Petri I. & II., Epistolas Beati Joannis Apostoli I. II. & III., Epistolam Catholicam Beati Judæ Apostoli. & Apocalypsim Beati Joannis Apostoli. – [2], 12, [1] karta frontyspisu, 571, [53] stron, [31] kart tablic ilustracji.

Źródła: VD18 1162602X (całość); VD18 90723686 (t. 1); VD18 90723694 (t. 2); VD18 90723767 (t. 3); VD18 90723775 (t. 4); B. Uttenweiler, *Die Prachtausgabe der zweisprachigen Biblia Sacra von Peter Germanus Cartier aus dem Kloster Ettenheimmünster wirs 250 Jahre alt. Ein Beitrag zur Gelegengeschichte der Ortenau im 18. Jahrhundert*, „Die Ortenau. Zeitschrift des Historischen Vereins für Mittelbaden” 81 (2001), s. 245-278.

Tytuł na front.: *Zu der Ehre Gottes und Erbauung des Nächsten absielende Vorbildung der vornehmsten Wunder und Wohlthaten unsers Heilandes Jesu Christi, so in den Büchern des Neuen Testament vorkomen, zu Auszierung des Heil. Bibel Buchs in 30. schönen Kupffer Blatter vorgestellt, auf Kosten und Verlag Johann Georg Cotta Buchhändlers in Tübingen.*

War. A: Na każdej karcie ilustracyjnej trzy sceny. – Ilustratorzy: Georgius David Nesselthaler, Christian Friedrich Lottes, Johann Georg Pinz, Philipp Gottfried Harder, Tobias Lobeck, Johann Christoph Steinberger, Jacob Wangner, Elis Schaffhausen, Gottfried Pfaunt, Andreas Hoffer, Johann Gottfried Thelot.

Zawiera mapę: *Land-Charte über die Reysen der H. Apostel findertlich der H. Pauli.*

Każdy tom z własną kartą tyt.

Data wyd. na wszystkich kartach tyt.: MDCCLI.

Prow.:

1. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra brązowa, złożone tłoczenia na grzbiecie. Tłoczony tytuł: *Biblia Sacra T. I & II; Biblia Sacra Tom III & IV.*

Sygn. R 55

16. Biblia, łac.-niem.

Biblia Sacra Vulgatæ Editionis Jussu Sixti Quinti Pontificis Max. Recognita [...] Commentariis Illustrata. Una Cum Nova, Eaque Excultiore, Nec Non Ad Sensus Scripturæ Magis Accomodata Versione Germanica, In Commodum Et Utilitatem Totius Ecclesiæ Catholicæ Præsertim Germanicæ Elucubrata, A Theologis Monasterii D. Ettonis prope S. Landelinum [...] Ordinis S. Benedicti, Sub Directione P. Germani Cartier [...] Recens Edita Et In Quatuor Tomos Distincta. Tomus I[-IV]. – [War. B].

Constantiæ: sumptibus Jacobi Friderici Bez, 1751. – 4 tomy w 2 woluminach: ilustracje, mapy; 2°.

T. 3: Continens Prophetias Isajæ, Jeremiæ, Baruch, Ezechielis, Danielis, Osee, Joëlis, Amos, Abdiæ, Jonæ, Michææ, Nahum, Hahacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, Malachiæ & Duos Machabæorum Libros. – [2], 588 strony, [6] kart tablic ilustracji.

T. 4: Continens Quatuor Evangelis secundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem, Actus Apostolorum, Quatuordecim S. Pauli Apostoli Epistolas [...], Epistolam Catholicam Beati Jacobi Apostoli, Epistolas Beati Apostoli Petri I. & II., Epistolas Beati Joannis Apostoli I. II. & III., Epistolam Catholicam Beati Judæ Apostoli. & Apocalypsim Beati Joannis Apostoli. – [2], 12, 571, [53] strony, [28] kart tablic ilustracji, [1] karta tablic składana.

Źródła: BVB gateway-bayern.de/BV035370596, K10Plus 181575159 (t. 3); BVB gateway-bayern.de/BV035370597, K10Plus 181575256 (t. 4); B. Uttenweiler, *Die Prachtausgabe der zweisprachigen Biblia Sacra von Peter Germanus Cartier aus dem Kloster Ettenheimmünster wirs 250 Jahre alt. Ein Beitrag zur Gelegengeschichte der Ortenau im 18. Jahrhundert*, „Die Ortenau. Zeitschrift des Historischen Vereins für Mittelbaden” 81 (2001), s. 245-278.

War. B: Na tablicach jedna ilustracja. – Ilustratorzy: Georg Daniel Heümann, Hieronymus Sperling, Johann Georg Pinz, Martin Tyroff, I.A. Fridrich, P.A. Kilian, Philipp Gottfried Harder.

Zawiera mapę: *Land-Charte über die Reysen der H. Apostel sonderlich des H. Pauli*

W woluminie zachowany list do ks. Emila Szramka.

T. 3-4 współprawne.

Def.: brak t. 1-2.

Prow.:

1. *K.H. Wachtel* (pieczętka).
2. *Ex Libris* (ekslibris bez nazwiska właściciela).

Opr.: deski, skór jasna, ślepe tłoczenia, ślady klamer. Na grzbiecie naklejka z tłoczonym napisem: *Biblia Sacra Tom III & IV*.

Sygn. R 477

17. Biblia, łac.-pol.

Biblia Sacra Latino-Polonica Vulgatæ Editionis Auctoritate Sixti V. Et Clementis VIII. Pont. Max. Recognita Summariis Et Notis Theologicis, Historicis Et Chronologicis Illustrata, Secundum Exemplar Latinum R.P. Thomæ Aqu. Erhardi [...], Polonicum Verò R.P. Jacobi Wuykii [...], Reimpressa. [T. 1-2]. – [Wyd. A].

Vratislaviae: Typis Academicis, 1771. – 2 woluminy; 4°

Vol. 1: [36], 1368 stron.

Zawiera część ksiąg Starego Testamentu.

Vol. 2: [4], 558, [4], 524 strony.

Zawiera część ksiąg Starego Testamentu oraz Nowy Testament.

Źródła: Estr. XIII, 13; Katalog Ossolineum 611.

Tekst równoległe łacińsko-polski.

Określenie edycji wg Katalogu Ossolineum: w adresie wyd. brak „Leopoli”.

egz. a:

Prow.:

1. *Ex [...] Archipresbyteri et parochi Rev. Josephi Kühn accepit Brudniok 1879* (nota rps.).
2. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Inw.: 232. *Zakup z bibl. pośm. ks. Dr. Brudnioka*.

Opr.: tektura, skóra brązowa.

Sygn.: R 15

egz. b:

Prow.:

1. *Ex libris Joanni Dydowicz Par Zatoriensis* (nota rps.)
2. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra ciemna.

Sygn. R 86

egz. c:

Def.: brak t. 1.

Prow.: 1. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1108* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra ciemna (uszkodzona).

Sygn. R 463

egz. d:

Def.: brak t. 1.

Prow.:

1. *Ex libris Petri Niepala Vicarij Plessnensis* (nota rps.).
2. *Haec Biblia sacra donavit, defunctus Petrus Niepala Vicarius Plessnensis Ecclesiae Plessnensi Parochiali. In Fidem Joh. Domański Capellanus Plessnensis* (nota rps.).
3. *Inventarium der Kaplani Pless. Pless, d. 19ten Dec. 1846. FGach. zu Zeit Kaplan* (nota rps.).
4. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 9295* (pieczętki).

Opr.: tektura, półskórek.

Sygn. R 544

18. Biblia. Stary Testament, grec.

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΕΚΟΝΤΑ. Hoc Est Vetus Testamentum Ex Versione Graeca Septuaginta Interpretum Ad Exemplar Vaticanum Romae Editum Ex Optimis Codicibus Expressum. Accesserunt Libri Apocryphi. [Ed. Johann Georg Kirchner]. Tomus I [-V].

Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1759-1760. – 5 woluminów; 12°

Źródło: VD18 11136154 (całość).

Def.: brak t. 2, 5.

T. 1: Continens Pentateuchum Et Tres libros Historicos Priores Veteris Testamentis. – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, [po 5 IV] 1759. – XIV, [4], 442, [4], 118 stron.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCLIX.

Przedmowa datowana: „Scriebam Hallae Salicae, d. V Aprilis, cło Io CC LVIII Ioan. Georg. Kirchner, Adiunctus Ministerii et ecclesiastes ad sed. B.M.V.”

Części z własnymi stronami tytułowymi: Pentateuchvs Ex Versione Graeca Septuaginte Interpretum... – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1759; Libri Historici Veteris Testamenti Priores Ex Versione Graeca Septuaginta Interpretum... – Halae: Sumtibvs Orphanotrophei, 1759.

Główna s. tyt. czarno-czerwona.

Prow.:

1. *Biblijoteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).
2. *Biblijoteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: skóra brązowa, obcięta nakrapiane.

Sygn. R 77

T. 3: Continens Psalmos, Salomonis Proverbia, Coheleth et Canticum Cantictorum. – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1760. – [6], 216 stron.

Dodatkowa s. tyt.: Psalterivm Davidis Vna Cvm Tribvvs Libris Salomoneis... – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1760.

Data wydania na s. tyt.: MDCCLX.

Przedmowa datowana: „Hallae Salicae, d. XIII Nouembr. cIo Io CC LVIII”

Współopr.: BIBΛΟΙ ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ Hoc Est Libri Apocryphi Veteris Testamenti Graeci... – Halae Magdeburgicae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1749.
Prow.:

1. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1069* (pieczętki).

Opr.: tektura, skóra, brązowa, tłoczenia na grzbiecie złożone obcięcia nakrapiane.

Sygn. R 217 a

T. 4, Continens Prophetas omnes. – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, [po 12 III] 1760. – [8], 448 stron.

Dodatkowa s. tyt.: Propheta Ex Versione Graeca Septvaginte Interpretvm Maiores Ac Minores. – Halae: Svmtibvs Orphanotrophei, 1760.

Data wydania na s. tyt.: MDCCLX.

Przedmowa dat.: „Scribeb. Hallae Salicae, d. XII Martii, cIo Io CC LX. I.G.K. A.M.”

Prow.:

1. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

2. *Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra brązowa.

Sygn. R 1

19. Biblia. Stary Testament, hebr.

תורה וכתובים. Biblia Hebraica Ad Optimorum Codicum Et Editionum Fidem Recensita Et Expressa. Adjectis Notis Masorethicis Aliisque Observationibus, Nec Non Versuum Et Capitum Distinctionibus, Numeris Et Summariis Accurante M. Christiano Reineccio [...] – Editio Altera.

Lipsiæ: Apud Bernh. Christ. Breitkopfium, 1739. – [10], 516, 580, [4] stron; 8°. Źródło: VD18 10417044; Fides.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCXXXIX.

Współopr.: C. Reineccius, מפתח הזכר *Seu Index Memorialis Qvo Voces Hebraicae Et Chaldaicae V.T. Omnes Cum Significatibus Latinis Continentur...* – Lipsiæ: Typis Bernardi Christoph. Breitkopffii, 1735.

Prow.:

1. *Aloys Heiensch theol. stud. 1818* (nota rps.).
2. *Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie* (pieczętka).
Inw.: 923. *Zakup z bibl. pośm. ks. Dr. Brudnioka.*
Opr.: tektura, półskórek.
Sygn. R 6/1

20. Biblia. Testamentum Vetus. Liber Psalmorum, 1ac.

Psalterium Davidis, Brevi Ac Succincta Paraphrasi Explicatum, D.D. Sodaliibus Academicis Congregationis Majoris Molshemianae Sub Titulo B. Mariæ Virginis Ab Angelo Salutatæ Oblatum... [T. 1-3].

Argentinae: Typis Francisci Levrault..., 1779-1781. – 3 woluminy; 12°.

Źródła: VThK Martinus-Bibliothek 473527200, Sudoc, sudoc.fr/107069016 (całość); VThK Martinus-Bibliothek 473527219 (vol. 1); VThK Martinus-Bibliothek 473527243 (vol. 2); VThK Martinus-Bibliothek 47352725 (vol. 3).
[T. 1]: Psalterium Davidis [...] Oblatum Anno MDCCLXXIX. – 1779. – [2] karty, 260 stron.

Zawiera Psalmy 1-34.

Prow.:

1. *Dr Brudniok Religionslehrer Glogau* (pieczętka).
2. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1030* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra mozaikowa, obcięcia barwione na czerwono.

Sygn. R 148

[T. 2]: Psalterium Davidis [...] Oblatum Anno MDCCLXXX. – 1780. – [2] karty, 291, [1 czysta] strona

Zawiera Psalmy 35-75.

Prow.:

1. *Dr Brudniok Religionslehrer Glogau* (pieczętka).
2. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1030* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra mozaikowa, obcięcia barwione na czerwono.

Sygn. R 143

[T. 3] Psalterium Davidis [...] Oblatum Anno MDCCLXXXI. – 1781. – [2] karty, 282 strony.

Zawiera Psalmy 76-117.

Prow.:

1. *Dr Brudniok Religionslehrer Glogau* (pieczętka).
2. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1030* (pieczętka).

Opr.: tektura, skóra mozaikowa, obcięcia barwione na czerwono.

Sygn. R 144

23. Biblia. Nowy Testament, grec.-łac.

H KAINĒ ΔΙΑΘΗΚΗ. Novum Testamentum, Cum Versione Latina Ariæ Montani, In Quo Tum Selecti Versiculi 1900. Quibus Omnes Novi Testamenti Voces Continentur, Asteriscis Notantur, Tum Omnes Et Singulæ Voces, Semel Vel Sæpius Occurrentes Peculiari Nota Distinguuntur, Auctore Johanne Leusden [...].

Lipsiæ et Lubbenæ: Apud Io. Gottlob Vossium; Impressit Io. Christian Langenhemius, 1745. – [8], 674, [2] stron, [2] karty tablic składanych: frontysepis, mapy; 8°.

Źródło: VD18 12502316.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCXXXV. – S. tyt. czarno-czerwona.

Liczne marginalia, m.in. tekst pieśni *Kiedy ranne wstają zorze* na verso k. tyt.

Noty rps. w tekście, interlinearne, podkreślenia, na wyklykach noty łac., grec., niem., rysunki, obliczenia matematyczne.

Prow.:

1. *Markus (Moczkuś?, nota rps.).*
2. *B.W. Weygandius Dresdensis 1785 (nota rps.).*
3. *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis; 1032 (pieczętki).*

Opr.: tektura, papier, obcięta barwione na czerwono.

Sygn. R 167

24. Biblia. Nowy Testament, franc.

Le Novveav Testament, c'est a dire La Nouvelle Alliance de nostre Seigneur Iesvs Christ. Reueu & corrige sur le Grec.

A Leyden: Chez Antoine Maire, 1602. – [8], 608, [8] stron; 12°.

Źródła: Universiteitsbibliotheek Gent (katalog online), lib.ugent.be/catalog/ggc01:411636804;

Niederländische Nationalbibliothek (katalog online).

Data wyd. na s. tyt.: M.DCII.

Prow.:

1. *Biblijoteka Śląskiego Seminarium Duconego w Krakowie (pieczętka).*
2. *Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie (pieczętka).*

Opr.: tektura, pergamin.

Sygn. R 8

25. Biblia. Nowy Testament, franc.

Le Nouveau Testament De Notre Seigneur Jesus-Christ, Traduit En François Sur l'Original Grec. Avec Des Notes Literales, Pour éclaircir le Texte. Par Mrs. De Beausobre Et Lenfant. T. 1-2.

A Amsterdam: Chez Pierre Humbert, 1718. – 2 voluminy: ilustracje; 4°.

T. 1: Qui comprend Les Quatre Evangiles, Et Les Actes Des Apôtres. – A Amsterdam: Chez Pierre Humbert, 1718 [-po 16 I 1719]. – [10], CCCVIII, 490 stron, [1] karta tablic, [2] karty składane map.

Źródło: BVB gateway-bayern.de/BV004767017.

Data wyd. na s. tyt.: MDCCXVIII.

Data pod dedykacją: 16 I 1719.

Prow.:

1. *C'est praesent mon trescher et tres honorate Oncle Msr Tob. Nappius Conseiller de la Regence de Magdeburg. Le 25 Jano. 1752. Chretien Loui Hauer mpp* (nota rps.).

Def.: brak t. 2.

Opr.: tektura, skóra brązowa, złożone tłoczenia na grzbiecie.

Sygn. R 92

26. Biblia. Stary Testament, wybór. Ilustracje

Weigel Christoph, *Historiæ Celebriores Veteris Testamenti Iconibus Repræsentantæ Et Ad excitandas bonas mediationes selectis Epigrammaticibus exornate in lucem datæ a Christophoro Weigelio Noribergæ.*

Noribergæ: a Christophoro Weigelio, 1712. – [1], 151 kart tablic; 2°.

Źródło: VD18 13381482.

Ilustracje sygnowane: „Caspar Luyken inv. et fecit; Chr. Weigel exc.”; „Caspar Leyken fecit; Chr. Weigel excudit”, „Jan Luyken fecie; Chr. Weigel exc.”.

Współoprawne z: Weigel Christoph, *Historiæ Celebriores Novi Testamenti Iconibus Repræsentantæ...*, Noribergæ [1712].

Prow.:

1. *Bibliotheca Dioeces Katowicensis; 645* (pieczętki).

Opr.: tektura, skóra jasna, ślepe tłoczenia.

Sygn. R 133/1

27. Biblia. Nowy Testament, wybór. Ilustracje

Weigel Christoph, *Historiæ Celebriores Novi Testamenti Iconibus Repræsentantæ Et Ad excitandas bonas mediationes selectis Epigram[m]atibus exornate in lucem datæ a Christophoro Weigelio Noribergæ.*

Noribergæ: a Christophoro Weigelio, [1712]. – [1], 108 kart tablic; 2°.
Źródło: VD18 13381490; K10plus 490630960.

Ilustracje sygnowane: „Caspar Luyken inv. et fecit; Chr. Weigel exc.”;
„Caspar Leyken fecit; Chr. Weigel excudit”, „Jan Luyken fecie; Chr.
Weigel exc.”

Współopr. z: Weigel C., *Historiæ Celebriores Veteris Testamenti...*,
Norimbergæ 1712.

Opr.: tektura, skóra jasna, ślepe tłoczenia.

Sygn. R 133/2

DANUTA ZADROGA¹

OD CHAOSU DO HARMONII – O SPORZĄDZANIU KATALOGU MUZYKALIÓW ŚWIĘTOLIPSKICH

Biblioteka Bobolanum jest nieodłączną częścią jezuickiej uczelni: Sekcji św. Andrzeja Boboli „Collegium Bobolanum” Akademii Katolickiej w Warszawie². Biblioteka jest placówką naukową. Posiada bogaty księgozbiór o tematyce teologiczno-filozoficznej oraz z zakresu historii, nauk humanistycznych i społecznych. Biblioteka Bobolanum pod względem wielkości zbioru należy do największych polskich bibliotek kościelnych³. Jej historia jest związana z dziejami i apostołstwem jezuitów w Polsce. Za datę powstania biblioteki podaje się rok 1812, w którym jezuita założyli Akademię Połocką. Uczelnia wraz z biblioteką kilkakrotnie zmieniała lokalizację (Stara Wieś koło Brzozowa, Tyniec, Nowy Sącz, Lublin). W roku 1926 w Lublinie rozpoczął działalność naukowo-dydaktyczną Wydział Teologiczny Towarzystwa Jezusowego „Bobolanum”. Po wojnie uczelnię przeniesiono do Krakowa, a w roku 1952 do Warszawy, gdzie do dziś ma swoją siedzibę przy ulicy Rakowieckiej 61. Księgozbiór biblioteki

¹ Biblioteka Bobolanum w Warszawie.

² Akademia Katolicka w Warszawie (AKW), do roku 2020 Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie – wyższa szkoła teologiczna erygowana 3 maja 1988 roku przez Stolicę Apostolską. AKW tworzą dwie sekcje: Sekcja św. Jana Chrzyciela „Collegium Joanneum” i Sekcja św. Andrzeja Boboli „Collegium Bobolanum”.

³ E. Poleszak, *Biblioteka Bobolanum w Warszawie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2020), s. 25-38.

zdeponowany w Bibliotece Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przewidziano do stolicy dopiero w latach 1963-1964⁴.

Nazwa biblioteki pochodzi od patrona uczelni, jezuickiego męczennika św. Andrzeja Boboli.

W Bibliotece Bobolanum od dwudziestu pięciu lat przechowuje się muzykalia świętoliipskie. Kolekcję unikatowych muzykaliów przeniesiono ze Świętej Lipki do Warszawy, aby ją zabezpieczyć i opracować, a przez to ocalić od zapomnienia dawną jezuicką kulturę muzyczną.

Historia zbiorów muzycznych

Zabytkowy zbiór rękopisów i druków muzycznych datowany na XVIII i XIX wiek jest spuścizną po jezuickiej kapeli muzycznej działającej przy kościele w Świętej Lipce⁵.

Święta Lipka w latach 1631-1780 była stacją misyjną Towarzystwa Jezusowego⁶. W roku 1722 jezuici założyli przyklasztorną bursę muzyczną, do której przyjmowano chłopców z niezamożnych rodzin. Początkowo uczono w niej śpiewu solowego i gry na instrumentach. Dzięki staraniom zakonników poziom nauczania stopniowo się podnosił i mniej więcej od roku 1770 bursa przekształciła się w prawdziwą szkołę muzyczną⁷.

Założona na potrzeby liturgii kościelnej kapela z czasem zaczęła obsługiwać również święta i uroczystości świeckie. Po kasacie Towarzystwa Jezusowego (na terenie Prus w roku 1780) opiekę nad sanktuarium i szkołą przejęła kapituła katedralna we Fromborku, ale już od 1816 roku szkoła przeszła pod bezpośredni zarząd diecezji warmińskiej⁸.

⁴ *Tamże*, s. 26.

⁵ D. Zadroga, *Muzykalia świętoliipskie przechowywane w Bibliotece Bobolanum w Warszawie*, w: *Święta Lipka – perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, red. A. Jacyniak, Warszawa 2008, s. 92-97.

⁶ *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, oprac. L. Grzebień, Kraków, s. 679-680.

⁷ *Tamże*, s. 92; J. Paszenda, *Święta Lipka*, Olsztyn 1996, s. 72.

⁸ A. Rogalski, *Kościół katolicki na Warmii i Mazurach*, Warszawa 1956, s. 278-281; J. Obląk, A. Kopiczko, *Historia Diecezji i Archidiecezji Warmińskiej*, Olsztyn 2010, s. 107.

W roku 1855 szkołę zreformowano, dodano nowe przedmioty nie związane z muzyką, by przygotowywać uczniów do studiów w seminarium nauczycielskim⁹. W niedługim czasie uzyskała ona statut prywatnej szkoły kościelnej i jako taka działała do roku 1909.

Na bogatą bibliotekę muzyczną świętolipskiej szkoły wskazuje inwentarz muzykaliów sporządzony w roku 1854 i zachowany do czasów obecnych. Odnotowano w nim 523 pozycje podzielone na utwory wokalnie-instrumentalne i utwory instrumentalne oraz czterdzieści różnych instrumentów muzycznych, głównie smyczkowych i dętych¹⁰.

Szkoła muzyczna w Świętej Lipce działała nieprzerwanie przez 187 lat. Najsłynniejszym uczniem tej szkoły był wybitny kompozytor, Feliks Nowowiejski¹¹.

Charakterystyka muzykaliów

Zachowane po kapeli świętolipskiej muzykalia pochodzą z XVIII i XIX wieku. Na większości egzemplarzy nut nota proveniencji jest wpisana po łacinie albo w języku niemieckim: „Chori Lindensis”, „Chori Sacro Lindani Societatis Jesu”, „Heiligelinde Musikchor”.

Na podstawie zachowanych nut można stwierdzić, że repertuar kapeli świętolipskiej był różnorodny i miał charakter międzynarodowy. Wykonywano utwory niemieckie, austriackie, francuskie, włoskie, czeskie i polskie, i to zarówno religijne (msze, litanie, kantaty, oratoria, pasje, nieszpory, chorały), jak i świeckie (opery, symfonie, koncerty, a także tańce: galopy, polki).

Twórcami kompozycji wykonywanych przez kapelę świętolipską byli kompozytorzy z XVIII (m.in. Wilhelm Adolph, Franz Benda, Christlieb Siegmund Binder, František Xaver Brixi, François Devienne, Carl Ditters von Dittersdorf, Andrea Fiegel, Josef Gelinek, Adalbert Gyrowetz, Joseph Haydn, Amandus Ivanschiz, Isfrid Kayser,

⁹ J. Obłąk, *Szkoła muzyczna w Świętej Lipce*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 69,3 (1960), s. 364.

¹⁰ *Tamże*, s. 365.

¹¹ *Tamże*; Feliks Nowowiejski (1877-1946) uczęszczał do szkoły muzycznej w Świętej Lipce w latach 1887-1893.

Joseph Lederer, Joannes Lohelius, Johann Anton Kobrich, Urban Müller, Joseph Willibald Michl, Wolfgang Amadeusz Mozart, Giovanni Battista Pergolesi, Ignace Pleyel, Johann Valentin Rathgeber, Alois Luigi Tomasini, Johann Baptist Vanhal, Antonio Vivaldi, Paul Wranitzky) i XIX wieku (m.in. Johann Caspar Aiblinger, Daniel-François-Esprit Auber, Heinrich Baermann, Ludwig van Beethoven, Vincenzo Bellini, Adrien Boieldieu, Carl Czerny, Anton Diabelli, Gaetano Donizetti, August Eduard Grell, Johann Wenzel Kalliwoda, Friedrich Kuhlau, Carl Loewe, Sigismund Ritter von Neukomm, Hubert Ries, Gioacchino Rossini, Ferdinand Schaller, Joseph Ignaz Schnabel, Franz Schubert, Kajetan Vogel, Franz Xaver Witt).

W zbiorze muzykaliów świętolipskich znajdują się również polonica¹². Wśród kompozytorów polskich figuruje m.in. Ciecierski, Wojciech Dankowski, Józef Elsner, Jan Engel, Johann Wilhelm Gabrielski, Joachim Kaczkowski, Józef Kozłowski, Tomasz Nidecki, jezuita Jacek Szczurowski.

Złożone na chórze kościoła rękopisy i druki muzyczne po kapeli szczęśliwie przetrwały zawieruchę wojenną. Po zakończeniu II wojny światowej do Świętej Lipki wrócili polscy jezuici, którzy na nowo podjęli posługę kapłańską i duszpasterską.

Współczesne dzieje zbiorów muzycznych

Pierwsze zainteresowania polskich naukowców zbiorami muzycznymi będącymi spuścizną szkoły muzycznej (1722-1909) działającej przy kościele w Świętej Lipce przypadają dopiero na lata sześćdziesiąte XX wieku, kiedy to młodzi muzykolodzy i studenci w ramach tzw. obozów inwentaryzacyjnych podejmowali pierwsze próby uporządkowania i częściowego opisanego stanu zasobu¹³. W roku 1979 na zlecenie Ośrodka Inwentaryzacji i Dokumentacji Zabytków Muzycznych w Polsce pod kierunkiem dr. Tadeusza Maciejewskiego sporządzono katalog zachowanych nut¹⁴.

¹² Z. Rondomańska, *Polonica w katalogu muzykaliów świętolipskich*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 3 (1998), s. 384 i nn.

¹³ *Tamże*, s. 383-384.

¹⁴ *Tamże*, s. 384.

Z inicjatywy ks. Edmunda Lenza SJ, kustosa kościoła Nawiedzenia NMP w Świętej Lipce, w latach 1982-1983 dokonano kolejnego spisu nut. Sporządzony przez Krystynę Fiedziuszkin *Katalog nut kościoła w Świętej Lipce* składa się z trzech części. Część A – anonimy – liczy 149 woluminów, część B obejmuje 68 pozycji różnych autorów, część C zawiera 728 woluminów. Całość zbioru liczy 945 woluminów¹⁵. Kopię tego inwentarza przechowuje się w Bibliotece Bobolanum.

W roku 1994 działające przy Bibliotece Narodowej Polskie Centrum RISM (Répertoire International des Sources Musicales – Międzynarodowy Katalog Źródeł Muzycznych) uzyskało zgodę ówczesnego proboszcza sanktuarium, ks. Janusza Motylińskiego SJ, na przeprowadzenie całościowej dokumentacji muzykaliów świętoliipskich. W prace zaangażowała się grupa studentów muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Teologii Katolickiej oraz pracownicy Biblioteki Narodowej pod kierunkiem mgr Jolanty Byczkowskiej-Sztaby¹⁶.

Nuty, które przez wiele lat przechowywano na chórze kościoła, uległy znacznemu zanieczyszczeniu, dlatego trzeba było je poddać gruntownemu oczyszczeniu, a następnie przeniesiono do suchego pomieszczenia. W trakcie prac inwentaryzacyjnych scalono liczne defekty oraz zidentyfikowano wiele utworów anonimowych. Cały zbiór został uporządkowany i podzielony na rękopisy i druki muzyczne. Na obłożone w szary papier i opisane dokumenty muzyczne naniesiono nowe oznaczenia. Zbiór został też częściowo opracowany na dokumentacyjnych kartach RISM¹⁷.

Biblioteka Bobolanum miejscem docelowym muzykaliów świętoliipskich

W roku 1996 decyzją przełożonych Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej Towarzystwa Jezusowego zbiór muzykaliów świętoliipskich

¹⁵ *Tamże*, s. 384; inna data spisania katalogu nut to 17 grudnia 1984; R. Kuźniak, *Joseph Willibald Michl – Koncert B-dur na fagot i orkiestrę*, Olsztyn 2011, s. 8.

¹⁶ E. Wojnowska, *RISM w Polsce*, w: *Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Polska Grupa Narodowa IAML 1964-2004*, Warszawa 2005, s. 220.

¹⁷ Formularz polskiej karty dokumentacyjnej RISM opracowała Jolanta Byczkowska-Sztaba.

został przewieziony do Biblioteki Bobolanum w Warszawie, aby zapewnić mu odpowiednie warunki przechowywania. W Warszawie muzykalia świętoliipskie poddano dezynfekcji w komorze Archiwum Głównego Akt Dawnych. W porozumieniu z dyrektorami biblioteki: ks. dr. hab. Ryszardem Otowiczem SJ i ks. dr. Jerzym Seremakiem SJ, zbiór został ponownie udostępniony pracownikom Polskiego Centrum RISM z Biblioteki Narodowej. Wszelkie prace inwentaryzacyjne i katalogowe nad zasobem muzycznym na terenie Biblioteki Bobolanum kontynuowali studenci Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem mgr Jolanty Byczkowskiej-Sztaby. Przeprowadzono wtórną inwentaryzację, podczas której odnaleziono osiemnaście rękopisów i sześćdziesiąt jeden druków muzycznych nie umieszczonych w *Katalogu nut kościoła w Świętej Lipce* z roku 1983. Zbiór na nowo uporządkowano i ułożono na półkach magazynowych według działów:

- I. Rękopisy autorskie – według nazwisk kompozytorów,
- II. Zbiory – rękopisy zawierające od kilku do kilkudziesięciu utworów różnych kompozytorów,
- III. Anonimy – rękopisy nieustalonego autorstwa,
- IV. Druki – nuty muzyczne drukowane.

W ramach dalszego opracowywania zbioru zidentyfikowano pięćdziesiąt utworów anonimowych kompozytorów¹⁸ oraz zmikrofilmowano sześćdziesiąt cztery rękopisy w pracowni Biblioteki Narodowej. Kopie tych mikrofilmów znajdują się w Bibliotece Bobolanum. Zbiór muzykaliów został częściowo skatalogowany. Opisy katalogowe poszczególnych utworów charakteryzują się dużą szczegółowością. Sporządzono je na kartach RISM opracowanych według norm międzynarodowych, w których za podstawę opisu utworu przyjmuje się podanie incipitu muzycznego. Opracowano wówczas wstępnie ok. 2,5 tys. utworów¹⁹.

Wszystkie wyżej wymienione zadania wykonywano w ramach grantu z Komitetu Badań Naukowych przyznanego Jolancie Byczkowskiej-Sztacie na opracowanie świętoliipskich dokumentów muzycznych (grant 1996-1999)²⁰.

¹⁸ D. Zadroga, *Muzykalia świętoliipskie*, s. 92-97.

¹⁹ *Tamże*, s. 94. Incipit muzyczny stanowi podstawę do identyfikacji opisywanego utworu.

²⁰ E. Wojnowska, *RISM w Polsce*, s. 220; dot. Realizacji projektu badawczego pt. „Centralny Katalog Rękopisów Muzycznych – RISM”, nr rej. 1 HOIC 008 09.

Bilans dotychczasowych prac nad katalogiem muzykaliów przeprowadzonych do roku 2008 to: osiemdziesiąt dziewięć kopii papierowych kart inwentaryzacyjnych RISM, sześćdziesiąt cztery kopie zmikrofilmowanych rękopisów oraz niekompletna (robocza) baza danych Muzykalia w programie MAK²¹. Baza danych w tej postaci nie nadawała się niestety do prezentacji na stronie internetowej biblioteki.

Trwająca ponad dziesięć lat współpraca w zakresie katalogowania muzykaliów świętolińskich, którą kierowała Jolanta Byczkowska-Sztaba, nie przyniosła zapowiadanych efektów²². Owoce wieloletniej pracy tego zespołu można było docenić dopiero później, gdy wstępnie sporządzony katalog roboczy okazał się bezcenną pomocą przy realizacji kolejnego grantu, rozpoczętego w roku 2019. Jednak do tego czasu brak katalogu muzykaliów znacznie utrudniał wyszukiwanie i udostępnianie zbioru.

W latach 2008-2009 nastąpiło przeniesienie całego księgozbioru bibliotecznego do nowego budynku. W ramach restrukturyzacji biblioteki zaplanowano generalne skontrum oraz inwentaryzację wszystkich zasobów biblioteki, również zbiorów specjalnych, do których należała kolekcja muzykaliów świętolińskich.

W trosce o zabezpieczenie stanu zachowania najcenniejszych zażytkowych rękopisów i druków muzycznych ze Świętej Lipki wicedyrektor ks. dr Jerzy Seremak SJ w czerwcu 2009 roku zawiesił katalogowanie zbioru świętolińskiego oraz wstrzymał ich udostępnianie.

Opracowanie katalogu muzykaliów w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki

Przełomem w sporządzaniu katalogu muzykaliów świętolińskich okazała się realizacja projektu finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki „Repertuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1565-1773)”²³. Jednym

²¹ MAK – program komputerowy przeznaczony do katalogowania zbiorów bibliecznych, opracowany przez Bibliotekę Narodową, dystrybuowany w latach 1990-2012.

²² D. Zadroga, *Muzykalia świętolińskie*, s. 97.

²³ Projekt o nr 3aH 15 0023 83: „Repertuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1565-1773)” – finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

z celów tego projektu było opracowanie katalogu rękopisów muzycznych pochodzących ze Świętej Lipki.

Realizacja projektu rozpoczęła się w Bibliotece Bobolanum w styczniu 2019 roku. Prace związane z katalogowaniem rękopisów muzycznych w Bibliotece Bobolanum przebiegały pod kierunkiem prof. dr. hab. Tomasza Jeża z Uniwersytetu Warszawskiego. W skład zespołu muzykologów wchodziła najpierw dr Bogna Bohdanowicz i mgr Sonia Wronkowska. W późniejszym czasie dołączyła mgr Sonia Rzepka i dr Katarzyna Spurgjasz. Dwie osoby z tego zespołu pracowały online (poza biblioteką): mgr Jolanta Byczkowska-Sztaba i mgr Jakub Strużyński.

Przed przystąpieniem do realizacji zadań grantu ustalono ogólne zasady współpracy zespołu katalogujących z Biblioteką Bobolanum. Zespołem muzykologów kierował prof. dr. hab. Tomasz Jeż, bibliotekę zaś reprezentowała kustosz Danuta Zadroga.

Chronologicznie pierwsze zadanie biblioteki polegało na przygotowaniu stanowisk pracy dla osób bezpośrednio uczestniczących w katalogowaniu, tj. zapewnienie odpowiedniego oświetlenia, dostępu do Internetu itp. Od początku za te zadania odpowiadała D. Zadroga.

Opracowywanie rękopisów miało się odbywać na miejscu, w Bibliotece Bobolanum. Należało więc tak zorganizować pracę katalogujących, aby nie zakłócać bieżącej działalności biblioteki. Ustalono, że katalogowanie będzie się odbywać bezpośrednio w miejscu przechowywania wszystkich dokumentów muzycznych ze Świętej Lipki, czyli w magazynie biblioteki na trzecim piętrze. Cały zasób świętolipskich muzykaliów, ułożony na metalowych półkach, jest usytuowany w narożnym miejscu magazynu. Tam też ustawiono dodatkowe biurka, aby zapewnić bezpieczne korzystanie z rękopisów.

Istotną sprawą okazało się zaplanowanie stałego grafiku dni i godzin, w których biblioteka byłaby dostępna dla muzykologów bezpośrednio zaangażowanych w katalogowanie. Ponieważ wszyscy uczestniczący w tym projekcie podejmowali jeszcze inne aktywności zawodowe, dlatego zsynchronizowanie ich czasu pracy z rytmem funkcjonowania biblioteki okazało się niemałym wyzwaniem.

Praca nad rękopisami rozpoczęła się w styczniu 2019 i trwała nieprzerwanie do 10 marca 2020 roku. Opisy rękopisów, zarówno te

Fot. 1. Rękopisy muzyczne w magazynie Biblioteki Bobolanum

wcześniej sporządzane na kartach dokumentacyjnych, jak i te katalogowane na bieżąco wprowadzane do internetowej bazy RISM²⁴ za pomocą panelu roboczego programu Muscat²⁵. W czasie tych prac zidentyfikowano autorstwo kolejnych utworów anonimowych oraz poprawiono błędnie zapisane wcześniej atrybucje autorskie.

Pierwszą poważną trudnością w przebiegu realizacji projektu była pandemia. Z jej powodu w połowie marca 2020 roku prace nad rękopisami zostały zawieszono. Od 13 marca 2020 roku wskutek pandemii Biblioteka Bobolanum przestała przyjmować osoby z zewnątrz. Prace w zakresie projektu wznowiono na początku czerwca 2020 i trwały, z różnymi przerwami spowodowanymi urlopami lub chorobami uczestniczących w projekcie muzykologów, do lutego 2021 roku.

Drugą przyczyną opóźnień okazało się rozpoczęcie realizacji nowego projektu badawczego „Unikatowe zbiory muzyki polskiej

²⁴ RISM – Répertoire International des Sources Musicales – Międzynarodowy Katalog Źródeł Muzycznych, opac.rism.info, 08.06.2022.

²⁵ Muscat, muscat.rism.info, 08.06.2022.

w Bibliotece Collegium Bobolanum – utrzymanie i udostępnianie”²⁶. Jednym z celów nowego projektu była digitalizacja rękopisów oraz druków muzycznych. W tym celu w ramach nowego grantu należało przeprowadzić ekspertyzę konserwatorską muzykaliów świętoliipskich. Trudność polegała na tym, że pracę konserwatora należało wykonywać w trakcie trwania prac nad katalogowaniem rękopisów przez muzykologów. W praktyce wiązało się to z koniecznością umożliwienia dostępu do całego zbioru muzykaliów również osobie przeprowadzającej ekspertyzę konserwatorską, aby mogła dokonać przeglądu kolekcji. W tym celu najpierw zorganizowano oddzielne stanowisko pracy dla konserwatora. Następnie ustalono nowy harmonogram prac katalogujących, aby móc jednocześnie udostępniać rękopisy do ekspertyzy i do katalogowania. W sumie do przejrzania udostępniono 815 rękopisów i 287 egzemplarzy nut drukowanych.

Ekspertyza konserwatorska przeprowadzona w ramach projektu badawczego przez mgr Magdalenę Szymańską miała na celu wydanie oceny stanu zachowania zbioru na podstawie bezpośredniego przeglądu kolekcji oraz wytypowanie dokumentów muzycznych nadających się do digitalizacji. Niespodziankę w trakcie przeglądania druków muzycznych stanowiło znalezienie anonimowego rękopisu, dotąd nigdzie nie odnotowanego. Rękopisy i druki muzyczne o poważnym stopniu zniszczenia nie zostały dopuszczone do procesu digitalizacji. Do tej grupy zaliczono 194 rękopisy i 77 druków muzycznych.

Ekspertyza konserwatorska trwała od listopada 2020 do stycznia 2021 roku, w czasie gdy rękopisy muzyczne nie były jeszcze całkowicie opracowane i nie miały nowych sygnatur.

Bezpośrednio po ujawnieniu konieczności bardziej specjalistycznego zatroszczenia się o tę część kolekcji, która przetrwała w uszkodzonym stanie, Biblioteka Bobolanum podjęła starania o pozyskanie funduszy na konserwację świętoliipskich muzykaliów oraz wyposażenie pracowni konserwatorskiej. Wymagało to przeprowadzenia ponownego przeglądu wytypowanych wcześniej uszkodzonych dokumentów muzycznych pod kątem wyceny kosztów ich konserwacji.

²⁶ Projekt dofinansowany z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, realizowanego we współpracy z Collegium Bobolanum i Biblioteką Narodową w Warszawie przez zespół działający pod kierunkiem ks. dr. Roberta Wawera SJ i mgr. Tomasza Gruszkowskiego.

Ostatnim etapem pracy nad katalogiem muzycznym było nadanie skatalogowanym rękopisom nowych sygnatur (21 stycznia – 9 lutego 2021 roku). W tym etapie pracy bezpośrednio uczestniczyła Danuta Zadroga i Bogna Bohdanowicz oraz prof. dr hab. Tomasz Jeż.

Sygnatury dawne, nadawane w latach osiemdziesiątych oraz w trakcie systematycznego opisywania muzykaliów w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, były przede wszystkim niekompletne, często niejednoznaczne i nieadekwatne do opisu. Jednak ze względów historycznych zachowano je w opisach rękopisów w bazie RISM.

Nowa sygnatura zapisana ołówkiem na papierowych okładkach rękopisu składa się z prefiksu: M.R. (M – muzykalia, R – rękopisy) i oznaczenia liczbowego. Nadanie rękopisom nowych sygnatur od M.R.0001 do M.R.0815 jednoznacznie udokumentowało ich stan ilościowy i zakończyło bardzo długi etap inwentaryzacji katalogowanego zbioru.

Uwieńczeniem pracy zespołu muzykologów pod kierunkiem prof. dr. hab. Tomasza Jeża w ramach projektu „Repertuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1565-1773)”²⁷ jest katalog rękopisów muzycznych ze Świętej Lipki dostępny online w bazie RISM oraz publikacja: *Musicalia manuscripta Chori Sacro-Lindensis* autorstwa Bogny Bohdanowicz i Jolanty Byczkowskiej-Sztaby, wydana w serii Fontes Musicae in Polonia²⁸ przez Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa w Warszawie.

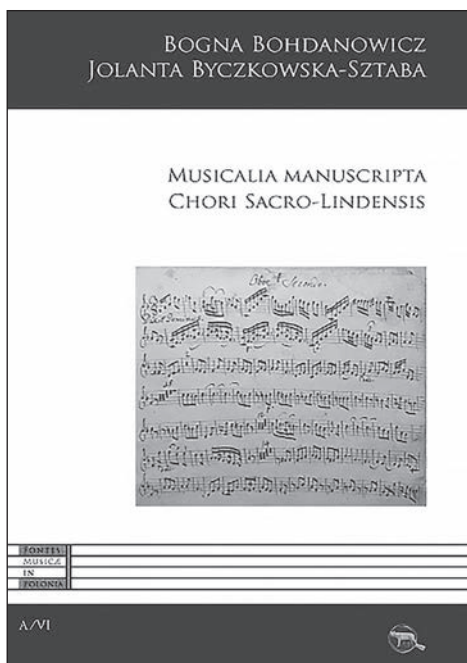
Aktualnie kolekcja rękopisów świętoliipskich przechowywana w Bibliotece Bobolanum liczy 815 rękopisów zawierających 2 218 pojedynczych utworów. Każdy z tych utworów ma numer identyfikacyjny w internetowej bazie RISM. W sumie w zbiorze rękopisów świętoliipskich znajdują się 1 503 kompozycje autorskie i 715 anonimowych.

Specyfiką dawnych zbiorów muzycznych są kolekcje²⁹. W opracowanych rękopisach świętoliipskich naliczono 237 kolekcji muzycznych. W zbiorze wyróżnia się kolekcje jednoautorskie (np. zbiór trzech kwartetów smyczkowych Antona Wranitzkiego, M.R.0599; trzy sonaty Wolfganga Amadeusza Mozarta, M.R.0365) i wieloau-

²⁷ Projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

²⁸ Publikacja dostępna także stronie www.fontesmusicae.pl, 08.06.2022.

²⁹ Kolekcja – w terminologii RISM określa się tak grupę utworów (jednego bądź wielu autorów) oprawionych lub jedynie przechowywanych razem; B. Bohdanowicz, J. Byczkowska-Sztaba, *Musicalia manuscripta Chori Sacro-Lindensis*, Warszawa 2021, s. XVI.

Fot. 2. Okładka publikacji *Musicalia manuscripta Chori Sacro-Lindensis*

torskie (np. zbiór siedmiu fragmentów orkiestrowych z różnych oper wielu kompozytorów, M.R.0669; dwie symfonie różnych autorów, M.R.0680). Wyjątek stanowią dwa rękopisy mające status tzw. kolekcji w kolekcji: M.R.0705 i M.R.0741.

Podsumowanie

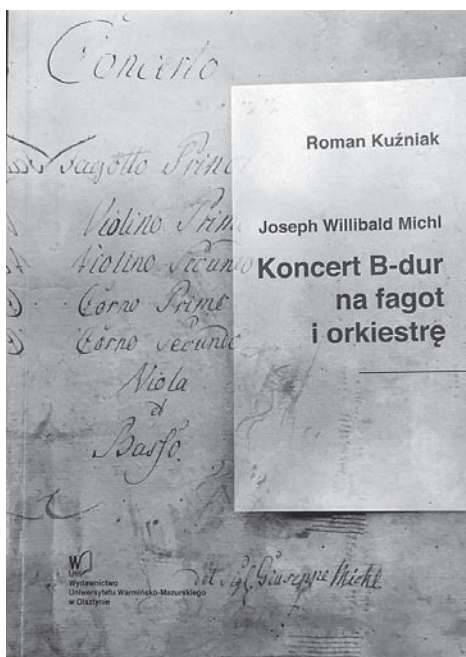
Zamknięcie prac nad katalogowaniem rękopisów nie kończy troski bibliotekarzy o tę bezcenną kolekcję dokumentów muzycznych. Do opracowania została druga część zbioru muzykaliów świętolińskich: druki muzyczne³⁰. W ramach wcześniej wspomnianego grantu aktualnie trwa digitalizacja muzykaliów. Część rękopisów zakwalifi-

³⁰ Druki muzyczne nie były przedmiotem projektu „Repertuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1565-1773)”, w ramach którego skatalogowano tylko rękopisy świętolińskie.

kowanych do konserwacji w chwili obecnej nie będzie poddawana procesowi digitalizacji. Natomiast skany zdigitalizowanych rękopisów zostaną udostępnione na platformie biblioteki cyfrowej Polona³¹.

W celu ochrony zbioru przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych w intraligatorni biblioteki sporządzane są ekologiczne obwoluty dla dokumentów muzycznych. W tym celu został zakupiony bezkwasowy papier Palatina.

Katalog rękopisów dostępny w bazie RISM stanowi bogate i cenne źródło informacji nie tylko dla badawczych prac muzykologów, ale i dla samych wykonawców muzyki³².

Fot. 3. Przykład publikacji

³¹ Polona, polona.pl, 08.06.2022.

³² Muzykalia świętolińskie były już przedmiotem badań krytycznych i zainteresowania wykonawców muzyki dawnej, np. *Koncert B-dur na fagot i orkiestrę* J.W. Michla (M.R.0346); R. Kuźniak, *Joseph Willibald Michl – Koncert B-dur na fagot i orkiestrę* (publikacja wydana z płytą CD); Festiwal „Muzyka dawna u Matki Łaskawej”; 17-19 października 2014 – w programie: anonim *Litania* – utwór pochodzący z kolekcji świętolińskiej wykonany przez chór Camerata Varsovia pod batutą Elżbiety Siczek.

Opracowanie zachowanej kolekcji muzycznej datowanej na wiek XVIII i XIX bardzo wyraźnie wpisuje się w ogólnie pojętą troskę o przywróceniu dziedzictwu narodowemu zapomnianej kultury muzycznej środowisk jezuickich³³.

Zespół pracowników zaangażowanych w opracowanie katalogu świętolipskich rękopisów muzycznych (którego tworzenie rozpoczęto ok. trzydzieści lat temu), wyraża radość i uznanie dla ogromu wykonanej pracy. Składa też podziękowanie prof. dr. hab. Tomaszowi Jeżowi – głównemu uczestnikowi grantu, oraz zespołowi muzykologów katalogujących, szczególnie dr. Bognie Bohdanowicz i mgr Soni Wronkowskiej, a także pozostałym osobom: mgr Soni Rzepce, dr. Katarzynie Spurgjasz, mgr Jakubowi Strużyńskiemu. Osobne podziękowanie należą się mgr Jolancie Byczkowskiej-Sztobie za wieloletni wkład pracy w zakresie porządkowania, inwentaryzacji i dokumentacji muzykaliów świętolipskich (1994-2008).

Warto wyrazić w tym miejscu specjalne podziękowania dla wicedyrektora ks. dr. Jerzego Seremaka SJ i dla dyrektora ks. dr. Macieja Tomaszewskiego SJ – za stworzenie i zapewnienie optymalnych warunków dla realizacji projektu, włącznie z oddelegowaniem pracownicy biblioteki – autorki tego artykułu – do koordynowania prac zespołu katalogującego w ramach realizacji projektu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki „Repertuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1565-1773)” w Bibliotece Bobolanum w okresie 2019-2021.

Bibliografia

- Bohdanowicz B., Byczkowska-Sztoba J., *Musicalia manuscripta Chori Sacro-Lindensis*, Warszawa 2021.
- Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, oprac. L. Grzebień, Kraków 1996.
- Kuźniak R., *Joseph Willibald Michl – Koncert B-dur na fagot i orkiestrę*, Olsztyn 2011.
- Obłąk J., Kopiczko A., *Historia Diecezji i Archidiecezji Warmińskiej*, Olsztyn 2010.

³³ Więcej na temat świętolipskich rękopisów muzycznych: zob. B. Bohdanowicz, J. Byczkowska-Sztoba, *Musicalia manuscripta Chori Sacro-Lindensis*, s. V-XIV.

- Obłąk J., *Szkoła muzyczna w Świętej Lipce*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 69,3 (1960), s. 351-371.
- Paszenda J., *Święta Lipka*, Olsztyn 1996.
- Poleszak E., *Biblioteka Bobolanum w Warszawie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2020), s. 25-38.
- Rogalski A., *Kościół katolicki na Warmii i Mazurach*, Warszawa 1956.
- Rondomańska Z., *Polonica w katalogu muzykaliów świętoliipskich*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 3 (1998), s. 383-394.
- Wojnowska E., *RISM w Polsce, w: Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Polska Grupa Narodowa IAML 1964-2004*, Warszawa 2005, s. 213-230.
- Zadroga D., *Muzykalia świętoliipskie przechowywane w Bibliotece Bobolanum w Warszawie*, w: *Święta Lipka – perła na pograniczu ziem, kultur i wyzwań*, red. A. Jacyniak, Warszawa 2008, s. 92-97.

Streszczenie

W artykule omawia się kolekcję muzyczną z XVIII i XIX wieku będącą spuścizną jezuickiej kapeli wokalnie-instrumentalnej działającej przy kościele w Świętej Lipce. Klasztorną szkołę muzyczną (1722-1909) ufundowali jezuita na potrzeby liturgii kościelnej. Z czasem kapela ta zaczęła występować także na uroczystościach świeckich. Rękopisy i druki muzyczne przechowywane przez wiele lat na chórze kościoła w Świętej Lipce szczęśliwie przetrwały wojnę.

W latach 1994-1999 w ramach tworzenia Centralnego Katalogu Rękopisów Muzycznych przez Polski Ośrodek RISM przy Bibliotece Narodowej przeprowadzono inwentaryzację i dokumentację kolekcji muzycznej ze Świętej Lipki. W 1996 roku zbiory muzyczne ze Świętej Lipki przeniesiono do Biblioteki Bobolanum w Warszawie, gdzie kontynuowano prace nad zbiorem. W latach 2019-2021 zespół muzykologów kierowany przez Tomasza Jeża z Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu „Reperuar muzyczny Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej (1565-1773)” opracował katalog rękopisów muzycznych ze Świętej Lipki dostępny online w bazie RISM oraz w wersji książkowej.

Unikatowo zachowana kolekcja muzyczna ze Świętej Lipki należy do zabytków polskiej kultury muzycznej i jest świadectwem dziedzictwa europejskiego.

Słowa kluczowe

jezuita na Warmii i Mazurach, Święta Lipka, szkoła muzyczna (1722-1909) w Świętej Lipce, muzykalia świętoliipskie, RISM – Répertoire International

des Sources Musicales – Międzynarodowy Katalog Źródeł Muzycznych, rękopisy i druki muzyczne, Biblioteka Bobolanum w Warszawie, Collegium Bobolanum w Warszawie

FROM CHAOS TO HARMONY – ON THE MAKING OF THE ŚWIĘTA LIPKA MUSIC COLLECTION CATALOGUE

Summary

The Święta Lipka music collection from the 18th and 19th centuries is the legacy of a Jesuit vocal-instrumental ensemble operating at the Church in Święta Lipka. The monastery's music school (1722-1909) was founded by the Jesuits for the needs of the church liturgy. With time it also served the secular ceremonies. Manuscripts and music prints kept for many years in the church choir in Święta Lipka, fortunately, survived the war.

In the years 1994-1999, the inventory and documentation of the Święta Lipka music collection were carried out, as part of the Central Catalog of Musical Manuscripts created by the Polish RISM Center at the National Library. In 1996, the collection of musical items from Święta Lipka was transferred to the Bobolanum Library in Warsaw, where works on the collection were continued. In 2019-2021, a team of musicologists led by Tomasz Jeż from the University of Warsaw, as part of the project „Musical Repertoire of the Society of Jesus in the Polish-Lithuanian Commonwealth (1565-1773)”, developed a catalog of Święta Lipka manuscripts available online in the RISM database (opac.rism.info) and in the book version.

The uniquely preserved music collection from Święta Lipka belongs to the monuments of Polish musical culture and is a testimony of European heritage.

Keywords

Jesuits in Warmia and Mazury, Święta Lipka, Music School (1722-1909), Musicalia Manuscripta Chori Sacro-Lindensis, RISM – Répertoire International des Sources Musicales – International Catalog of Music Sources, music manuscripts and prints, Bobolanum Library in Warsaw, Collegium Bobolanum in Warsaw

O. JAN SOWA OMI, O. ŁUKASZ KRAUZE OMI¹

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO MISJONARZY OBLATÓW MARYI NIEPOKALANEJ W OBRZE – HISTORIA I OPIS ZBIORÓW W ZARYSIE

Wstęp

Początek historii klasztoru w Obrze sięga XII wieku. Kanonik gnieźnieński Sandywój na „swej dziedzicznej posiadłości w Obrze wybudował z drzewa kościół i klasztor, fundując zarazem opactwo zakonu Cystersów, reguły św. Benedykta”². Cystersi wprowadzili wiele zmian: „[Ziemia] rękoma zakonników została osuszona, zamieniła się na rolę, gdzie dziś ścielą się ubrane w kwiaty i zieleń, soczyste łęgi nadobrzańskie i łany zboża kołyszą się w słońcu”³. Przede wszystkim zajęli się rolnictwem oraz edukacją agrarną miejscowej ludności. W XVII wieku klasztor został doszczętnie zrabowany i zniszczony przez Szwedów, jednakże postanowiono go odbudować. Prace remontowe w murowanym klasztorze rozpoczęły się już w 1617, ukończono je zaś ok. 1750 roku⁴. Od tego czasu notuje się rozwój opactwa. Niestety okres rozwoju został brutalnie przerwany w 1836 roku. Wówczas rząd pruski dokonał kasaty klasztoru, a kościół przeznaczono na użytek para-

¹ Wyższe Seminarium Duchowne Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze.

² W. Zakrzewski, *Z dziejów klasztoru oberskiego*, „Gość z Oby” 1 (1930), s. 9.

³ *Tamże*.

⁴ *Tamże*, s. 11.

fii. Sam zaś klasztor w 1904 roku miał się stać siedzibą domu księży emerytów⁵. W 1924 roku stare mury pocysterskiego klasztoru opustoszały. Taki stan nie trwał jednak długo. Dziewiętnastego sierpnia 1926 roku do Obrzy przybyli Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej z zamiarem zorganizowania w pocysterskim kompleksie seminarium duchownego. Według relacji jednego z kleryków: „Jak na scholastykat warunki są dość dogodne – cisza odosobnienia, tak konieczna dla życia wewnętrznego i studiów filozoficzno-teologicznych”⁶.

Nie trzeba podkreślać, jak ważną rolę w formacji intelektualnej młodych misjonarzy odgrywała biblioteka. Reguły zgromadzenia oblatów nakazywały: „W każdym domu będzie biblioteka, która ze względu na ubóstwo, będzie się składała z dzieł pożyteczniejszych”⁷. Za bibliotekę w Obrze odpowiadał jeden z ojców i trzech scholastyków. Mieściła się ona „w części ganku, gdzie tradycyjnie osiadł proboszcz oberski; regały znajdują się w drugiej, patrząc na wirydarz; szafy zapełnione są książkami”⁸. Biblioteka gromadziła książki potrzebne do studiowania, a więc z dziedzin wykładanych w scholastykacie, czyli m.in. z Pisma Świętego, homiletyki, misjologii, kaznodziejstwa. W 1939 roku księgozbiór liczył ok. 10 tys. woluminów⁹.

W artykule tym przedstawia się historię biblioteki obrzańskiej, jak również opis współczesnych dziejów i krótki opis aktualnych zbiorów gromadzonych przez Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Tekst jest przeglądem faktów i liczb. We wnioskach prawdopodobnie zrodzi się refleksja nad bogatą historią klasztornej biblioteki w Obrze oraz nad doniosłym wkładem, jaki wnieśli w jej rozwój obecni gospodarze tego miejsca.

⁵ *Tamże*, s. 9; A. Kalniewicz, P. Warkocki, *Powiat wolsztyński i jego najbliższa okolica*, Poznań 2000 [w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze], s. 36-37.

⁶ W. Zakrzewski, *Z dziejów klasztoru oberskiego*, s. 13.

⁷ *Ustawy i Reguły Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Najświętszej i Niepokalanej Panny Maryii przez Papieża Leona XII wraz ze Zgromadzeniem po raz pierwszy zatwierdzone, a po ogłoszeniu Kodeksu Prawa Kanonicznego przez Papieża Piusa XI w formie uroczystej potwierdzone*, Katowice 1949, s. 178.

⁸ H. Paruzel, *Przyczynki do dziejów klasztoru cystersów w Obrze*, „Gość z Obrzy” 17 (1939), s. 17.

⁹ W 1939 roku wiele książek pochodziło z XVII, XVIII i XIX wieku. Do czasów przybycia oblatów dotrwały np. dzieła ojca Kromskiego, oratoria kościelne z XVIII wieku i o ojcach Kościoła: *Cyprian* (1616), *Grzegorz z Nazjanzu* (1960); *tamże*.

Fot. 1. Biblioteka Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze

Historia biblioteki

a. Cystersi

Józef Krasoń, pisząc o średniowiecznej historii klasztoru, uważał, że „pracami naukowymi mnisi się nie zajmowali” oraz że „interesowały ich więcej sprawy pomnażania dobytku materialnego”¹⁰, chociaż ten sam autor wspominał o znacznym księgozborze gromadzonym w Obrze aż do kasaty¹¹. Według Małgorzaty Płowens podczas kasaty księgozbiór liczył ok. 3 400 pozycji. Jak twierdzi badaczka, założono go w XIII wieku, najstarsze zaś zachowane dzieła pochodzą z XV wieku¹². Na podstawie analizy zasobu biblioteki autorka stwierdziła, że „cystersi to nie byli «prostaczkowie», ale lu-

¹⁰ J. Krasoń, *Uposażenie klasztoru cystersów w Obrze w wiekach średnich*, Poznań 1950, s. 152-153.

¹¹ *Tamże*.

¹² M. Płowens, *Biblioteka klasztorna w Obrze*, „Przyjaciel Ludu” 5-6 (47-48) (1993), s. 36; R. Witkowski, *Biblioteki klasztorne opactw cysterskich na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej. Zarys problematyki i stan badań*, w: *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 160-161.

dzie myślący, o pewnym poziomie intelektualnym i mający szersze kontakty”¹³.

W przeciągu ok. 600 lat obecności w Obrze cystersi zgromadzili dość pokaźną bibliotekę wraz ze starymi rękopisami i dokumentami. Biblioteka prawdopodobnie znajdowała się na parterze skrzydła wschodniego, tuż obok kapitułarza. Niestety brakuje zapisków na temat jej lokalizacji. Obserwując architekturę domu, można być niemal pewnym, że w skrzydle przeznaczonym do korzystania przez wspólnotę zawsze gromadzono rękopisy, dokumenty i zbiory biblioteczne. Znajdował się tu kapitułarz, jak również zakrystia. Później przebudowano tę część budynku i nadbudowano drugą kondygnację¹⁴.

Wiadomo, że biblioteka cystersów w ostatnim etapie istnienia swoje bogactwo zawdzięczała przeorowi, o. Urbanowi Machulskiemu (1777-1793)¹⁵. On to ją rozbudował i zamówił nowe obszerne szafy zajmujące na piętrze obecne dwa pomieszczenia skrzydła wschodniego, czyli dwie współczesne salki wykładowe: jedną stykającą się z kościołem i drugą środkową. Była to wtedy najprawdopodobniej jedna wysoka sala sięgająca poddasza, duża i wysoka, sięgająca wzwyż dzisiejszej drugiej kondygnacji. Ozdobne piętrowe szafy biblioteczne tworzyły tzw. galerię. Galerię i sufit przyozdobiono malowidłami i łaćnińskimi napisami, głównie z Pisma Świętego. Mówiły o mądrości prawdziwej, pochodzącej od Boga. Urządzanie potężnej sali bibliotecznej, malowanie ścian, lakierowanie i złocenie szaf zakończono dopiero w 1791 roku¹⁶. W sali wisiały też obrazy królów, opatów, panów i fundatorów, a na ambitach wiszące na ścianach oprawione widoki miast: Jerozolimy, Konstantynopola, Londynu, Paryża itd. Po kasacie w 1836 roku¹⁷ wyposażenie to sprzedano za niewielką cenę¹⁸.

¹³ M. Płowens, *Biblioteka klasztorna*, s. 36.

¹⁴ J. Sowa, *Działalność i spuścizna klasztoru cystersów w Obrze*, Obra 2005 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze], s. 92.

¹⁵ I. Pluszczyk, *Przyczynki do dziejów klasztoru cystersów w Obrze*, Obra 1967 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze], s. 26.

¹⁶ L. Myschak, *Opis kościoła i klasztoru oberskiego*, Nowa Obra 1906 [rps], s. 86.

¹⁷ Kasata klasztoru cysterskiego w Obrze nastąpiła 31 grudnia 1835 roku.

¹⁸ L. Myschak, *Opis kościoła i klasztoru oberskiego*, s. 16-17.

dotatkowo rozdano rękopisów, inkunabułów i starodruków. Trudno o spis ksiąg, które zalegały regały biblioteki w Obrze. Na miejscu zostały jedynie szafy biblioteczne oraz pozostałości księgozbioru²⁰.

Płowens podaje, że po kasacie pierwsza część została podzielona między trzy instytucje: Bibliotekę Królewską w Berlinie, seminarium duchowne w Poznaniu i gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu. Reszta (ok. 2 tys. dzieł) była przeznaczona dla biblioteki dekanatu grodziskiego²¹. Prawdopodobnie wiele książek trafiło w ręce prywatne lub znalazło swoje miejsce w mniejszych bibliotekach. Część zapewne uległa zniszczeniu²².

W zapiskach można odnaleźć informację, że „z dawnej okazałej biblioteki oberskiej dochowały się skąpe resztki w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu”²³. Główna ich część spłonęła wraz z zamienionym na magazyn kościołem górnym św. Michała w Poznaniu wskutek nalotu w 1944 roku²⁴.

²⁰ J. Sowa, *Działalność i spuścizna klasztoru cystersów w Obrze*, s. 93.

²¹ M. Płowens, *Biblioteka klasztorna*, s. 33. Najwięcej pozycji pochodzących z biblioteki cystersów w Obrze znajduje się w Poznaniu. Rozproszone są w różnych bibliotekach, również prywatnych. W katalogu rękopisów Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu figurują dwa łacińskie rękopisy z XVII wieku. W Bibliotece Kórnickiej przechowywane są cztery pozycje z XVI i XVII wieku, a w Bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk trzy rękopisy: jeden z XVII i dwa z XVIII wieku. W tej samej bibliotece znajduje się trzynaście starodruków z XVI-XIX wieku oraz trzy z XVI wieku. Rękopis *Breviarium* z XVI wieku trafił do Biblioteki Publicznej im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu. Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy zawiera dwie pozycje z XVII wieku, katalog mikrofilmów rękopisów Biblioteki Narodowej – również dwie pozycje z XVIII wieku. W Berlinie też znalazła się niewielka część księgozbioru Obrzy w tamtejszej Bibliotece Narodowej. Nie jest on jednak skatalogowany; *tamże*, s. 37-41.

²² P. Zając, *Dorobek kulturalny cystersów obrzańskich przy końcu XVIII w. oraz cysterskie archiwalia, rękopisy i druki zachowane w klasztorze w Obrze*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 7 (2012), s. 91.

²³ Pisma z XIV wieku i późniejsze posiada Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu. Przechowuje się tu trzydzieści cztery pozycje z XIV-XVIII wieku. Prócz nich w Archiwum Archidiecezjalnym znajdują się takie archiwalne dokumenty, jak: akt fundacyjny z 23 kwietnia 1231 roku, dokument księcia Przemysława II dla klasztoru w Obrze z 22 lutego 1257 roku, dokument księcia Władysława Łokietka dla klasztoru w Obrze z 26 lutego 1298 roku, dokument Mikołaja, syna Michała, dla klasztoru w Obrze z 5 stycznia 1314 roku, dokument Mikołaja Zbigniewicza dla klasztoru w Obrze z 12 marca 1314 roku, Gruszyńskiego z 14 kwietnia 1467 roku oraz Jana Olbrachta z 14 kwietnia 1496 roku; pierwszy akt fundacyjny trafił do Biblioteki Czartoryskich w Krakowie; J. Krasoń, *Uposażenie klasztoru*, s. 6, 33-36, 113, 130, 134; M. Płowens, *Biblioteka klasztorna*, s. 33, 39.

²⁴ J. Nowacki, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. 2, Poznań 1964, s. 758-759.

Fot. 3. *Missale Romanum*, Antverpia 1631

Warto w tym miejscu wspomnieć, że katalog książek z 1697 roku zaginął. Jeszcze w 1835 roku sporządzono z niego wypisy. Trzecim dostępnym źródłem jest dodatkowy katalog wykonany przed wywiezieniem części księgozbioru do Berlina w 1836 roku. Wypisy te obejmowały 1 322 dzieła. Ponadto zachował się *Catalogus Bibliothecae Decanatus Grodecensis in Monasterio Obrensi asservatae* z 1859 roku, obejmujący 2 070 dzieł²⁵.

²⁵ M. Płowens, *Biblioteka klasztorna*, s. 33.

b. Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej

Od chwili gdy w 1926 roku „oblaci weszli do Obrzy w mroczne krużganki i puste sale bez najprymitywniejszych mebli”²⁶, rozpoczęli prace remontowe. Sukcesywnie starali się o adaptację budynków klasztornych na potrzeby scholastykatu. Dużą rolę odegrał w tym o. Bronisław Wilkowski, który w 1934 roku objął urząd superiora w seminarium. W związku ze zwiększającą się liczbą kleryków trzeba było przeorganizować obrzański klasztor oraz znaleźć dobre miejsce na bibliotekę²⁷. Wynikało to z przekonania oblatów, że seminarium „jako instytucja ukierunkowana na formację intelektualną przyszłych kapłanów w oczywisty sposób nawiązywała do intelektualnego dziedzictwa cysterskiej Obrzy. Profesorowie i przełożeni otaczali od początku opieką fragmenty cysterskiego dziedzictwa”²⁸. Należy wspomnieć, że o powiększenie księgozbioru usilnie starał się ostatni przedwojenny superior, o. Józef Mańkowski.

Niestety nie zachował się pełny spis przedwojennego księgozbioru. Częściowo przetrwała lista książek pocysterskich. Wiadomo, że wśród książek zgromadzonych przez oblatów była przede wszystkim literatura o charakterze pastoralnym, moralnym i dogmatycznym. Książki te służyły jako pomoc w kształceniu seminarzystów. Nie brakowało również beletrystyki. Większość książek zgromadzono jako darowizny po zmarłych proboszczach lub dzięki uprzejmości żyjących kapłanów.

Interesujący jest jednak spis resztek pocysterskiego księgozbioru dostępnych na miejscu w Obrze, który klerycy opracowali w 1939 roku. Na czas wojny wiele woluminów zamurowano w podziemiach kościoła, co stało się powodem ich zniszczenia. Niemcy spalili znalezione w seminarium książki na boisku przyklasztornym²⁹, a w stalinowskich latach pięćdziesiątych partyjni rewizorzy trzykrotnie przeglądali stan biblioteki, konfiskując część ksiąg³⁰.

²⁶ Za: D. Malajka, *Historia Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze w latach 1926-1939. Na podstawie „Gościa z Obrzy”*, Poznań 2006 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze], s. 39.

²⁷ D. Malajka, *Historia Wyższego Seminarium Duchownego*, s. 65.

²⁸ P. Zając, *Dorobek kulturalny cystersów obrzańskich*, s. 94.

²⁹ Według ustnej relacji mieszkańców Obrzy.

³⁰ J. Sowa, *Działalność i spuścizna klasztoru cystersów w Obrze*, s. 69.

Warto jednak przekazać, co młodzi przedwojenni oblaci napisali na temat odnalezionych w Obrze pozycji (pisownia oryginalna):

„Przechowało się nieco starszych i cennych dzieł: 1) «Paradisum sine mało»; 2) Kazanie «Firmament w jednej bieg słońca, w drugiej sol iouris prudentium»; 3) Boguckiego «Słodycz miodopłynnego św. Bernarda» z 1730 r.; 4) Kazanie Ewedyka; 5) Kazania Korczyńskiego; 6) Kazania poznańskiego biskupa Tarły z 1715 r.; 7) Chodykiewicza; 8) Kielczewskiego «Kościół Boski żywy»; 9) Sapeckiego «Oracja kaznodziejska» z 1718 r.; 10) Krajewskiego «Skarb zasług Chrystusa» z 1751 r.

Ponadto: 1) Szymon Sarowolski «Arka Testamentu» z 1648 r., 2) Stryjewicz, 3) Sołtyk, 4) Młodziankowski z 1681 – Kazania i homilie, 5) Fabian Birkowski op. 1620 r.

Dalej: 1) J. Marchantisz – «Hortus pastorum» z 1659 r.; 2) Drekselius – «Opera»; 3) Aras, Hiszpan «Thesaurus» z 1652 r.; 4) M. Faber, SJ, – «Conciones» z 1695 r.; 5) Hoüdry, Mansi; 6) Segneri; 7) Fr. Hunold.

Pismo św.: 1) Kornelius a Lapide z 1617 r.; 2) Calmet z 1735 r.; 3) Wujek z 1771 r.

Dalej Skarga z 1610 r. Rozliczne «Augustalia», panegiryki, «Olori academici», «Pretia imarcescibilia».

Są tu też w lepszym stanie: 1) liczące (w 1939 r.) 230 lat dzieła św. Bernarda; 2) Cyprian 1616 r.; 3) Grzegorz z Nazjanzu z 1690 r.; 4) Klemens Aleksandryjski, dość uszkodzony; 5) «Stromata»; 6) Admonitio ad gentes; 7) Pedagogus; 8) Lessius z 1653 r.; 9) Wigandus illustratus casibus z 1739 r.; 10) Bullarium Romanum z 1638 r.; 11) Ferrariensis «Contra gentes» z 1570 r.; 12) Hozjusz «Confessio fidei catholicae» z 1560 r., dedykowane Zygmutowi Augustowi; 13) Suarez, Opera omnia; 14) Paulus Jovius, Historia z 1552 r.; 15) Calceo antiquo et caliga veterum z 1667 r.³¹

Obecny stan biblioteki

Po II wojnie światowej Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej wrócili do Obrzy. Cierpliwie odbudowywali klasztor, a przede wszystkim

³¹ H. Paruzel, *Przyczynki do dziejów klasztoru cystersów w Obrze*, s. 26-28.

zniszczone wnętrza. Prace renowacyjne dotyczyły również biblioteki. W północnym skrzydle na poddaszu powstała biblioteka tymczasowa. Jednak z roku na rok księgozbiór się rozrastał. Część książek pochodzących z Polski ofiarowali proboszczowie, część zaś pochodziła zza granicy. Przede wszystkim były to dary oblatów pracujących w różnych miejscach świata, zwłaszcza w krajach europejskich.

Fot. 4. Wnętrze biblioteki

Przełomowy moment w procesie budowania współczesnego księgozbioru wiąże się z osobą o. Tadeusza Czai, który wykładał prawo w obłackim scholastykacie. W 1974 roku został dyrektorem biblioteki i dzięki jego staraniom we współpracy z klerykami uporządkowano i skatalogowano część zgromadzonych książek. Ze względu na rosnącą liczbę alumnów zabudowania pocysterskie przestały wystarczać, podjęto więc decyzję o rozbudowie seminarium. W latach 1981-1993 powstało nowe skrzydło mieszkalne dla kleryków i formatorów, kaplica, aula, refektarz z kuchnią oraz biblioteka.

Oddany w 1992 roku nowy dwukondygnacyjny gmach biblioteki, wolno stojący, obejmuje powierzchnię 5 820 m². Mieści się w nim magazyn, pracownie bibliotekarskie, introligatorskie i in. Dostępna jest czytelnia na czterdzieści miejsc. Ojciec Czaja dopilnował, aby

wszystkie książki zostały przeniesione do nowego lokum. Z kolei jego miejsce na stanowisku dyrektora biblioteki przejął w 1990 roku o. Paweł Latusek – wykładowca historii filozofii, metafizyki oraz duchowości obłackiej, który zajął się organizacją nowej placówki.

Kolejnym poważnym wyzwaniem stało się utworzenie elektronicznego katalogu książek. W 1995 roku księgozbiór biblioteki został skatalogowany w katalogu kartkowym, w 2006 roku w katalogu elektronicznym MAK oraz włączony w ogólnopolską sieć bibliotek kościelnych „Fides”.

Dużą rolę w porządkowaniu zbiorów biblioteki oraz w zarządzaniu nimi odegrał br. Leszek Kulczyński, który od 1993 roku (z przerwą od 2004 do 2011 roku) pracuje w charakterze bibliotekarza i asystenta dyrektora biblioteki. W latach 2004-2011 jego asystentem był br. Krzysztof Janca. Natomiast w 2011 roku do stałych pracowników dołączył br. Przemysław Buczkowski. Przez wiele lat w bibliotece pracowali wyznaczeni klerycy. Jednak w ostatnim czasie ze względu na malejącą liczbę alumnów wszystkie ich obowiązki przejęli bracia zakonni.

Warto w tym miejscu wymienić wszystkich dyrektorów. Do wspomnianego już o. Czai (1974-1990) i o. Latuska (1990-1996) należy dołączyć kolejno: o. prof. dr. hab. Leona Nieściora (1996-1997) – wykładowcę patrystyki oraz języka łacińskiego i greckiego (obecnie wykładowcę UKSW); o. dr. hab. Wojciecha Kluja, prof. UKSW (1997-1999) – wykładowcę misjologii (obecnie profesora i wykładowcę UKSW); o. dr. Wojciecha Popielewskiego (1999-2002) – wykładowcę Starego Testamentu (obecnie przełożonego domu zakonnego w Gdańsku), o. dr. hab. Piotra Piaseckiego, prof. UAM (2002-2004) – wykładowcę teologii duchowości; ponownie o. dr. Pawła Latuska (2004-2010); o. dr. Józefa Wcisłę (2010-2014) – wykładowcę Nowego Testamentu (obecnie wikariusza prowincjalnego), o. dr. hab. Piotra Piaseckiego, prof. UAM (2014-2019), oraz o. dr. Łukasza Krauzego (2019-) – wykładowcę homiletyki oraz teologii pastoralnej.

Obecny stan księgozbioru to ponad 90 tys. woluminów książek i około 40 tys. woluminów czasopism. Do niedawna prenumerowano ok. 140 tytułów czasopism z Polski i zza granicy. Obecnie ze względu na rosnącą liczbę wydań elektronicznych liczba prenumerowanych tytułów zmniejszyła się do ok. 100.

Fot. 5. Czytelnia

Zakres tematyczny gromadzonych publikacji wiąże się z przedmiotami wykładanymi w seminarium. Nie brakuje opracowań z zakresu filozofii, patrologii, historii Kościoła, nauk biblijnych, dogmatyki, teologii moralnej i pastoralnej, duchowości, filozofii itd. W zbiorach pojawiły się książki obcojęzyczne, przede wszystkim napisane w języku francuskim, niemieckim, angielskim i włoskim.

Na szczególną uwagę zasługuje katalog poświęcony o. prof. Wacławowi Hryniewiczowi, który pod koniec życia przekazał wszystkie zgromadzone przez siebie książki na rzecz biblioteki Alma Mater Obrensis. Kolekcja ta stanowi nie tylko cenną pamiątkę po znanym i cenionym na całym świecie teologu. Jej bezcenną wartością są notatki, które profesor robił na marginesach używanych przez siebie książek.

Warto również wymienić niektóre serie dostępne w obrzańskie bibliotece. Dla przykładu: *Acta Congressus Mariologici-Mariani*, *Corpus Christianorum*, *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, *Insegnamenti di Benedetto XVI*, *Insegnamenti di Francesco*, *Patriologia Greca* oraz *Patrologia Latina Jacques'a Paula Migne'a* (ta seria jest nieskatalogowana), *Sources Chrétiennes*.

W zbiorach specjalnych znajdują się starodruki. Kolekcja przechowywana w Wyższym Seminarium Duchownym Oblatów jest

niejednorodna, gdyż składają się na nią dzieła przekazane seminarium przez ofiarodawców lub pozyskane z różnych źródeł. Nie można więc w całości uznać jej za pozostałość biblioteki cysterskiej³². Należy wyróżnić naukowe opracowanie katalogu obrzańskich starodruków dokonane przez Halinę Mieczkowską w 2016 roku pt. *Druki z XVI-XVIII wieku w zbiorze Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze*³³.

Fot. 6. Magazyn książek

³² P. Zając, *Dorobek kulturalny cystersów obrzańskich*, s. 98.

³³ Warto również docenić album z wystawy pt. *Cystersi w średniowiecznej Polsce. Kultura i sztuka*. Na jego kartach można się przyjrzeć, jak wyglądał obrzański antyfoniarz z 1449 roku, graduał z 1437 roku lub lekcjonarz z ok. połowy XII wieku; J. Dobosz, L. Wetesko, A. Woziński, *Cystersi w średniowiecznej Polsce. Kultura i sztuka. Katalog wystawy*, Warszawa – Poznań 1991.

Podstawową grupą osób, która korzysta ze zbiorów biblioteki WSD, są domownicy obrzańskiego klasztoru oraz oblaci pracujący w Polsce. Od czasu do czasu bibliotekę odwiedzają mieszkańcy Obrze, rzadziej księża i studenci nie związani bezpośrednio z pocysterskim kompleksem.

Misja obrzańskiej biblioteki jest bardzo jasno określona: jej zbiory służą młodym oblatom, aby podczas pierwszych lat formacji zakonnej w wymiarze intelektualnym jak najlepiej przygotowali się do pracy wśród najbardziej opuszczonych osób (w znaczeniu duchowym) zgodnie z charyzmatem zgromadzenia.

Zakończenie

Biblioteka WSD Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze odznacza się bogatą historią. Aktualna zawartość katalogu bibliotecznego oraz stan materialny budynku godnie nawiązują do wielowiekowej tradycji tego miejsca. Troska o bibliotekę nie tylko pomaga w rozwoju idei czytelnictwa, lecz pozwala przede wszystkim stworzyć odpowiednie warunki potrzebne do kształcenia młodych misjonarzy na odpowiednio wysokim poziomie. Wydaje się zatem, że oblaci wywiązują się ze swojego obowiązku i pielęgnują dziedzictwo zainicjowane w Obrze przez cystersów w XII wieku.

Bibliografia

- Dobosz J., Wetesko L., Woziński A., *Cystersi w średniowiecznej Polsce. Kultura i sztuka. Katalog wystawy*, Warszawa – Poznań 1991.
- Kalniewicz A., Warkocki P., *Powiat wolsztyński i jego najbliższa okolica*, Poznań 2000 [w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze].
- Krasoń J., *Uposażenie klasztoru cystersów w Obrze w wiekach średnich*, Poznań 1950.
- Malajka D., *Historia Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze w latach 1926-1939. Na podstawie „Gościa z Obrze”*, Poznań 2006 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze].
- Mieczkowska H., *Druki z XVI-XVIII wieku w zbiorze Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze*, Warszawa 2002.

- Myschak L., *Opis kościoła i klasztoru oberskiego*, Nowa Obra 1906 [rps].
- Nowacki J., *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. 2, Poznań 1964.
- Paruzel H., *Przyczynki do dziejów klasztoru cystersów w Obrze*, „Gość z Obrzy” 17 (1939), s. 17-19, 21.
- Pluszczyk I., *Przyczynki do dziejów klasztoru cystersów w Obrze*, Obra 1967 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze].
- Płowens M., *Biblioteka klasztorna w Obrze*, „Przyjaciel Ludu” 5-6 (47-48) (1993), s. 32-41.
- Sowa J., *Działalność i spuścizna klasztoru cystersów w Obrze*, Obra 2005 [mps w zbiorach Biblioteki WSD w Obrze].
- Ustawy i Reguły Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Najświętszej i Niepokalanej Panny Maryii przez Papieża Leona XII wraz ze Zgromadzeniem po raz pierwszy zatwierdzone, a po ogłoszeniu Kodeksu Prawa Kanonicznego przez Papieża Piusa XI w formie uroczystej potwierdzone*, Katowice 1949.
- Witkowski R., *Biblioteki klasztorne opactw cysterskich na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej. Zarys problematyki i stan badań*, w: *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 151-170.
- Zajac P., *Dorobek kulturalny cystersów obrzańskich przy końcu XVIII w. oraz cysterskie archiwalia, rękopisy i druki zachowane w klasztorze w Obrze*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 7 (2012), s. 84-104.
- Zakrzewski W., *Z dziejów klasztoru oberskiego*, „Gość z Obrzy” 1 (1930), s. 8-9.

Streszczenie

Artykuł przedstawia historię powstania i rozwoju księgozbioru Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze. Początki obrzańskiej biblioteki sięgają XII wieku. Wówczas to cystersi przybyli do Obrzy i zbudowali klasztor. Współczesny księgozbiór składa się głównie z publikacji o tematyce teologicznej, filozoficznej i ogólnie humanistycznej. Spośród zbiorów wyróżnia się kolekcja książek gromadzonych przez o. prof. Wacława Hryniewicza OMI. Podstawową grupę użytkowników biblioteki i czytelników stanowią studenci seminarium. Obrzańska biblioteka została włączona do Centralnego Katalogu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. Tekst artykułu ukazuje, jak wielką rolę odegrała klasztorna biblioteka w Obrze w formacji intelektualnej dawnych cysterskich gospodarzy, a przede wszystkim współczesnych mieszkańców – Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej.

Słowa kluczowe

Seminarium Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, scholastykat w Obrze, księgozbiór seminaryjny, cystersi, Obra

**LIBRARY OF THE MISSIONARY OBLATES OF MARY
IMMACULATE SCHOLASTICATE IN OBRA –
HISTORY AND BOOK COLLECTION****Summary**

The article presents the origins and development of the library collection of the Major Seminary of the Missionary Oblates of Mary Immaculate in Obra. The library in Obra was founded in the 12th century, when the Cistercians came to Obra and built a monastery. Nowadays, the book collection consists mainly of publications in theology, philosophy, and general humanities; its inventory is included in the FIDES Libraries Union Catalogue. Within the library, a collection of books assembled by Fr. Wacław Hryniewicz OMI is one of the most distinctive. Students of the seminary are the leading group of library users. The text of the article reveals the vital role played by the library in Obra in the intellectual formation of its former Cistercian hosts and, above all, the present-day residents of the monastery – the Missionary Oblates of Mary Immaculate.

Keywords

Major Seminary of the Missionary Oblates of Mary Immaculate, Scholasticate in Obra, Seminarian library collection, Cistercians, Obra

BEATA SZPILEWSKA¹

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W ŁOWICZU

Wstęp

Historia powstania biblioteki seminaryjnej w Łowiczu nierozdzielnie łączy się z utworzeniem diecezji łowickiej, a następnie z erygowaniem Wyższego Seminarium Duchownego pw. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej. Stanowi jednocześnie odpowiedź przede wszystkim na potrzeby uczelni, której społeczność tworzą klerycy i wykładowcy. Uczestnictwo w formowaniu duchowym i intelektualnym przyszłych księży to dla biblioteki jeden z celów priorytetowych. Realizację tej misji zapewnia ciągła troska o gromadzenie, katalogowanie oraz udostępnianie zbiorów czytelnikom. To nieustanny proces, któremu sprzyja stosowanie nowych technologii. Historia Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu stanowi kontynuację tradycji instytucji kościelnych działających w mieście. Warto ją przedstawić, uwzględniając m.in. cel i drogę do jej utworzenia, opisując księgozbiór i charakteryzując czytelników.

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu.

Wielowiekowa tradycja kształcenia duchowieństwa w Łowiczu

Łowicz jest niegdysiejszą siedzibą arcybiskupów Polski². W piętnastowiecznym obrazie życia umysłowego tego miasta, zwłaszcza tutejszego duchowieństwa, wyróżniała się i przetrwała do czasów współczesnych biblioteka kapitulna³. W toku historii zmieniającej nieraz Łowicz w zgliszcza, np. na skutek pożarów czy potopu szwedzkiego, zniszczeniu uległa także część jej cennego księgozbioru⁴. Była to niepowetowana strata. Cenna wiedza zawarta w książkach przydatna była „licznym duchownym do pracy w administracji kościelnej (kancelaria arcybiskupia, oficjat, kapituła), w sprawowaniu liturgii i w szeroko rozumianej pracy duszpasterskiej”⁵. Z księgozbioru korzystali również nauczyciele związani ze szkołą kolegiacką i uczniowie pobierający w niej nauki⁶. Ukończywszy ją, co zdolniejsi uczniowie po wielokroć zaliczali się w poczet studentów Akademii Krakowskiej⁷. Pośród innych przesłanek okoliczność ta może zaświadczać o wysokim poziomie nauczania we wspomnianej szkole łowickiej⁸. Warto nadmienić, że funkcja, którą pełniła szkoła kolegiacka, może przywołać na myśl dzisiejsze seminarium⁹.

Zmierzając ku czasom teraźniejszym i tym samym podejmując temat powołania do życia współczesnej uczelni i biblioteki, należy przywołać fakty historyczne. Święty papież Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae populus* wydaną w Rzymie 25 marca 1992 roku powołał do istnienia diecezję łowicką¹⁰. Nieco później na mocy dekretu z 8 września 1992 roku bp Alojzy Orszulik erygował Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu. Treść tego dokumentu przywołuje

² I. Rusecki, *Łowicz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, red. S. Wilk, Lublin 2006, k. 547.

³ S. Poniatowski, *Średniowieczne zasoby Biblioteki Kapitulnej jako źródło do poznania stanu umysłowego duchowieństwa łowickiego w XV w.*, „*Studia Loviciensia*” 1 (1999), s. 127.

⁴ Tenże, *Cudze chwalicie, swego nie znacie...* (rozmowę przepr. Paweł Staniszewski), „*Niedziela Łowicka*” – dodatek regionalny do tygodnika „*Niedziela*” 27 (1999), s. III.

⁵ Tenże, *Średniowieczne zasoby Biblioteki Kapitulnej*, s. 124.

⁶ *Tamże*, s. 124.

⁷ *Tamże*, s. 129 (artykuł szerzej opisuje ten temat).

⁸ *Tamże*, s. 125.

⁹ *Tamże*, s. 124.

¹⁰ S. Poniatowski, *Łowicka diecezja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, k. 542.

datę 2 sierpnia 1700 roku i postać fundatora pierwszego seminarium duchownego w Łowiczu, arcybiskupa gnieźnieńskiego kard. Michała Radziejowskiego, prymasa Polski¹¹. Projekt budynku tejże uczelni opracował Tylman van Gameren, znany holenderski architekt epoki baroku¹². Na przestrzeni wieków w gmachu tym prowadziły działalność różne instytucje, a wśród nich szkoły. Kaplicę św. Karola Borromeusza, należącą niegdyś do pierwszego łowickiego seminarium, w roku 1886 zamieniono w cerkiew. Taki stan trwał do 1917 roku, kiedy to stała się na powrót własnością katolików¹³. Historię pierwszego łowickiego seminarium duchownego w latach 1700-1820 prowadzonego przez księży misjonarzy św. Wincentego à Paulo szczegółowo opisano w książce *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu* – pracy zbiorowej pod redakcją bp. Józefa Zawitkowskiego. Publikacja ta zawiera również wspomnienia osób duchownych, świadków narodzin współczesnej uczelni kościelnej.

Obecnie istniejące Wyższe Seminarium Duchowne pw. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej na mocy dekretu Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego z 5 sierpnia 1994 roku zostało afiliowane do Sekcji św. Jana Chrzciciela Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie¹⁴. Do czasu utworzenia uczelni alumni z nowo powstałej diecezji łowickiej studiowali w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, a także w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi¹⁵.

¹¹ *Dekret ustanawiający Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne*, red. J. Zawitkowski, Łowicz 1997, s. 93; „Dnia 2 sierpnia 1700 r., po ukończeniu większości prac architektonicznych w zaplanowanym gmachu, abp M. Radziejowski wydał uroczysty dekret erekcyjny dla seminarium łowickiego, który nie zachował się do naszych czasów. Dokument ten najprawdopodobniej stał się prawnym potwierdzeniem instytucji działającej w Łowiczu już co najmniej od połowy lat dziewięćdziesiątych XVII w. Było to 24. z kolei seminarium duchowne, które rozpoczęło działalność na terenie polskiej organizacji kościelnej w okresie przedrozbiorowym”, S. Poniatowski, *Seminarium duchowne w Łowiczu 1700-1820*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, s. 19.

¹² *Tamże*.

¹³ M. Kozanecka-Zwierz, *Od seminarium do muzeum. Dzieje budynku fundacji prymasów Michała Radziejowskiego i Stanisława Szembeka*, „*Studia Loviciensia*” 17 (2015), s. 12.

¹⁴ *Dekret Kongregacji Wychowania Katolickiego o afiliowaniu WSD w Łowiczu do PWT w Warszawie*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, s. 97.

¹⁵ J. Zawitkowski, *Pierwsza inauguracja roku akademickiego 1994/95 w nowym seminarium*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, s. 53.

Biblioteka WSD w Łowiczu. Na początku był księgozbiór...

Nieodzowną częścią uczelni jest biblioteka pełniąca funkcję jej zaplecza intelektualnego. W roku ustanowienia diecezji na poczet nieistniejącej jeszcze instytucji ks. dr Stanisław Poniatowski rozpoczął pozyskiwanie książek z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Proces gromadzenia zbiorów przebiegał sprawnie dzięki hojności bibliotek seminaryjnych z Łodzi, Warszawy oraz innych, które przekazały swoje dublety¹⁶. Tymczasowo dary magazynowano w pomieszczeniach biblioteki kapitulnej, w której już od lat osiemdziesiątych minionego wieku przechowywano nowe druki. One również weszły w skład księgozbioru nowej biblioteki seminaryjnej. Osoby duchowne oraz świeccie dzieliły się swoimi księgozbiorami. Biblioteczne zasoby uzupełniały kolekcje przekazywane po zmarłych kapłanach i osobach świeckich. Wraz z upływem czasu zwiększająca się ilość książek powodowała konieczność składowania ich u księży proboszczów w Boczkach Chełmońskich i Bobrownikach¹⁷. Wartościowe publikacje pochodziły również z Niemiec: „Biblioteka diecezjalna w Kolonii pozwoliła z książkowych «dubletów» wybrać takie pozycje i taką ich liczbę, jaka będzie potrzebna w pracy studentów. Książki te osobiście odebrali w Kolonii ks. Jacek Drzewiecki i ks. Stanisław Poniatowski”¹⁸. Podróż do Niemiec okazała się niezwykle owocna. Biblioteka otrzymała z tego źródła kilka tysięcy książek.

Dyrektorem Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu został ks. kan. dr Stanisław Poniatowski, wykładowca historii Kościoła, a jednocześnie od 1985 roku kustosz zbiorów Archiwum i Biblioteki Katedralnej Kapituły Łowickiej.

Utworzenie biblioteki

Pierwotny plan zakładał ulokowanie biblioteki w trzypiętrowym gmachu seminarium¹⁹. Wspomniany budynek, użytkowany od 1938

¹⁶ M. Sałuda, *Rzecz o bibliotece seminaryjnej (I)*, „Niedziela Łowicka” – dodatek regionalny do tygodnika „Niedziela” 32 (2003), s. III, za: S. Poniatowski [Poniatowski].

¹⁷ *Tamże*, s. III.

¹⁸ J. Drzewiecki, *Kronika budowy Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, s. 89.

¹⁹ M. Sałuda, *Rzecz o bibliotece seminaryjnej*, s. III.

roku, do wybuchu wojny w 1939 roku był przeznaczony na koszary Wojska Polskiego, w trakcie jej trwania zajęty przez Niemców, a następnie w czasach powojennych przez jednostkę wojsk radzieckich²⁰. Cezura 1992 roku wyznaczyła mu nową rolę. Obiekt wybrany na siedzibę Wyższego Seminarium Duchownego pw. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej został wyremontowany i przystosowany do potrzeb uczelni. Myśl o utworzeniu biblioteki w gmachu seminaryjnym nie została urzeczywistniona, a kluczowe znaczenie w tej materii odegrały względy techniczne, w tym brak odpowiednio wzmocnionych konstrukcji podłogowych oraz niewystarczająca powierzchnia²¹. Korzystniejszym rozwiązaniem okazało się umiejscowienie biblioteki w budynku wcześniej stanowiącym północny kompleks garażów pozostałym po wojsku radzieckim i znajdującym się naprzeciwko łowickiego seminarium²².

Część tego obiektu przeznaczono na działalność Kolegium Teologicznego²³. Mniej więcej jedną trzecią pomieszczeń w budynku otrzymała biblioteka. Początkowo utworzono czytelną, magazyn, pomieszczenie administracyjne, w którym zajmowano się opracowaniem zbiorów²⁴. Dostarczone do magazynu bibliotecznego metalowe półki, wykonane przez osoby niewidome w Łaskach, zapełniły się książkami i czasopismami, składowanymi dotąd w bibliotece kapitulnej, a także w Boczkach Chełmońskich i w Bobrownikach. W czytelnicy podręcznej zbudowano drewniane półki mogące pomieścić wiele książek²⁵.

Rozbudowa biblioteki

Pamiętny akt poświęcenia Wyższego Seminarium Duchownego pw. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej, biblioteki seminaryjnej i Kolegium Teologicznego nastąpił 30 września 1994 roku²⁶.

²⁰ J. Drzewiecki, *Kronika budowy*, s. 77.

²¹ M. Sałuda, *Rzecz o bibliotece seminaryjnej*, s. III.

²² J. Drzewiecki, *Kronika budowy*, s. 80.

²³ S. Poniatowski, *Łowicka diecezja*; 18 sierpnia 1992 roku powołano Studium Katechetyczne, które 6 sierpnia 1993 roku zmieniło nazwę na Kolegium Teologiczne, 1 lipca 2000 roku przemianowane z kolei na Instytut Teologiczny.

²⁴ M. Sałuda, *Rzecz o bibliotece seminaryjnej*, s. III.

²⁵ *Tamże*.

²⁶ *Tamże*.

Biblioteka swoją działalność zainicjowała w roku akademickim 1994/1995²⁷.

Nie wszystkie skrzętnie gromadzone latami zbiory zmieściły się w magazynach. W związku z zaistniałą sytuacją dyrektor biblioteki, ks. dr Stanisław Poniatowski, podjął radykalną decyzję o tymczasowym umieszczeniu tysięcy czasopism na półkach w holu. Kolejne działania w tej kwestii wynikały dodatkowo z troski bp. Alojzego Orszulika i ówczesnego rektora łowickiego seminarium, ks. dr. Stanisława Lecha, o jak najszybsze zabezpieczenie cennych zbiorów. Istotne znaczenie miała w tym kontekście wizyta w kolegium i bibliotece przedstawicieli fundacji niemieckiej, biorącej wraz z księdzem biskupem udział w wyposażaniu seminarium. W obliczu niemożności właściwego zabezpieczenia czasopism umieszczonych w holu, z powodu ograniczonej powierzchni magazynowej i przy braku innych rozwiązań zdecydowano o powiększeniu powierzchni bibliotecznej²⁸. W roku 1997 rozpoczęto budowę części dwukondygnacyjnej, by połączyć ją z już istniejącą parterową²⁹. Lata 1998-1999 to czas wyposażania nowych pomieszczeń biblioteki. Po rozbudowie zakończonej w 1998 roku w skład instytucji wchodziły m.in. dwie czytelnie (ogólna i profesorska). Pozostałe pomieszczenia to dwa magazyny książkowe, dwa magazyny czasopism, wypożyczalnia, dwa pokoje do opracowywania zbiorów, pomieszczenie socjalne dla pracowników, miejsce na katalogi, toalety zaś i szatnie dla czytelników dzielono z Instytutem Teologicznym³⁰.

Charakterystyka zbiorów biblioteki

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu gromadzi publikacje specjalistyczne z zakresu teologii, filozofii i nauk humanistycznych. Zbiory współtworzą także prace dyplomowe, licencjackie, magisterskie, doktorskie, których zgromadzono ponad 650 egzem-

²⁷ *Tamże*.

²⁸ *Tamże*.

²⁹ *Tamże*.

³⁰ M. Sałuda, *Rzecz o bibliotece seminaryjnej (II)*, „Niedziela Łowicka” – dodatek regionalny do tygodnika „Niedziela” 33 (2003), s. II.

plarzy. W księgozbiorze obecne są również tzw. łowiciana. Ponadto należy wspomnieć o posiadanych zbiorach kartograficznych, muzykaliach i zbiorach graficznych. Biblioteka powiększa swoje zasoby trzema drogami: przez dary, wymianę i zakup. Ofiarodawcy to osoby duchowne, świeckie, w tym czytelnicy. Również zbiory po zmarłych księżach włączane są do zasobów bibliotecnych. Księgozbiór uzupełnia się z puli dubletów przekazywanych przez inne biblioteki uczelniane. Wartościowe publikacje, najczęściej naukowe, pochodzą również z księgozbiorów czterech łowickich księży biskupów. Dzięki owocnej współpracy z ponad pięćdziesięcioma bibliotekami oraz czasopismom i książkom otrzymywanym przez łowicką instytucję w ramach wymiany czytelnik zyskuje dostęp do najnowszej wiedzy przede wszystkim z zakresu filozofii, teologii i nauk humanistycznych. Przekrój tematyki zawartej w nadsyłanych publikacjach jest bardzo szeroki. Wymiana ożywia kontakty między poszczególnymi bibliotekami. Zakup stanowi trzecią opcję wzbogacania księgozbioru o cenne nabytki książkowe, często będące kontynuacją serii. Interesującą z punktu widzenia biblioteki seminaryjnej ofertę zakupu książek przedstawia np. Towarzystwo Naukowe KUL, Wydawnictwo KUL, Wydawnictwo WAM. Prenumerata czasopism obejmuje tytuły zgodne z profilem biblioteki seminaryjnej. Sprostać potrzebom czytelniczym to zabiegać o jakość nabywanych publikacji naukowych, wśród których nie może zabraknąć najnowszych wydawnictw książkowych. Niejednokrotnie interesującą literaturę zakupiono, przychylając się do sugestii czytelników. Placówka chętnie korzysta też z formuły wypożyczeń międzybibliotecznych.

W czytelni podręcznej na drewnianych półkach ustawiono nie tylko książki polskojęzyczne. Zapewniają je encyklopedie, leksykony, słowniki, pozycje bibliograficzne, serie wydawnicze, podręczniki, klasyczne dzieła reprezentujące teologię, filozofię, nauki humanistyczne. Schemat ustawienia księgozbioru podręcznego w czytelni przedstawia się następująco:

- Dział ogólny – Ogólne podstawy wiedzy i kultury: informatory, bibliografie, encyklopedie, leksykony, słowniki, polskie słowniki biograficzne;
- Filozofia: historia filozofii, metafizyka, psychologia, logika, etyka;

Fot. 2. Czytelnia podręczna

- Dział ogólny – Religia, teologia, religioznawstwo: nauczanie Kościoła (papieże – encykliki, adhortacje, listy, orędzia, przemówienia okazjonalne, biskupi – Konferencja Episkopatu Polski, listy, dokumenty), sobory, synody, katechizmy, teodycea, bibliistyka, teologia dogmatyczna, chrystologia, mariologia, eschatologia, teologia fundamentalna, teologia moralna, duchowość, teologia pastoralna, homiletyka, eklezjologia, ekumenizm, duchowieństwo, sakramenty święte, misjologia, katechetyka, historia Kościoła, zakony, hagiografia, patrologia, religioznawstwo;
- Dział ogólny – Nauki społeczne. Prawo. Administracja: katolicka nauka społeczna, socjologia, socjologia religii, prawo, prawo kanoniczne, pedagogika, nauki stosowane;
- Sztuka, muzykologia, językoznawstwo, literatura, nauki historyczne, historia powszechna, historia Polski jako dopełnienie podziału.

W wielości proponowanych w wolnym dostępie publikacji naukowych wyraża się troska biblioteki o jak najściślejsze spełnienie

oczekiwań osób zainteresowanych czytelnictwem. Loviciana i inne zbiory przypisane do księgozbioru podręcznego, w przypadku których obowiązuje zasada korzystania na terenie biblioteki, znajdują się w części magazynowej.

Prezentowana w czytelni ekspozycja najnowszych numerów czasopism, wśród nich także obcojęzycznych, zachęca osoby odwiedzające bibliotekę do lektury. Uwzględniono odmienne potrzeby czytelników poszukujących wiedzy naukowej, zainteresowanych aktualnym życiem Kościoła, sprawami Łowicza i okolic. Na półce z czasopismami czytelnik zawsze może znaleźć najnowszy tom rocznika „*Studia Loviciensia*” prezentujący głównie myśl naukową środowiska wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu. Treść tomu 17 z roku 2015 poświęcono w części XI Sympozjum Naukowemu *Fundacja „Radziejowiana”. 300-lecie fundacji pierwszego Seminarium Duchownego w Łowiczu pod patronatem J.E. Ks. Bpa Andrzeja F. Dziuby, biskupa łowickiego, Łowicz, 13 czerwca 2015 r.* Klerycy umieszczają swoje artykuły w półroczniku „*Vitis*”. Tematem przewodnim numeru 30 wydanego w roku 2020 stała się rocznica dwudziestopięciolecia Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu. Charakter gromadzonych, a następnie udostępnianych publikacji ma pomóc bibliotece aktywnie uczestniczyć w procesie formowania intelektualnego i duchowego kleryków łowickiego seminarium. Czytelnia podręczna chętnie gości wszystkie osoby pełnoletnie zainteresowane produktywnym spędzeniem czasu wśród zgromadzonych w niej publikacji. Oferowanie skatalogowanych książek i ponad 2 tys. tytułów czasopism mogą spełnić oczekiwania tych, którzy chcą zdobywać wiedzę.

Czytelnię profesorską charakteryzują zgromadzone tam przedwojenne zbiory polskie i obcojęzyczne, ukazujące wszechstronny wachlarz zainteresowań czytelniczych dawnych właścicieli książek, a zatem biskupów i księży³¹. Stare publikacje o charakterze podręcznikowym w świecie współczesnym mogą stanowić ciekawy materiał badawczy na temat nauk, które pobierali dawniej duchowni³². Treść niektórych książek stanowią kazania. W czytelni znajdują się również

³¹ *Tamże.*

³² *Tamże.*

dzieła popularyzujące historię Polski, a także przybliżające historię powszechną. Zasoby są przedmiotem zainteresowania wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu, a ponadto osób zdobywających stopnie naukowe. Księgozbiór umieszczony w czytelni profesorskiej wpisuje się w specjalistyczny, naukowo-duszpasterski profil Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu³³. Z należytą starannością przechowuje się przedwojenne książki i czasopisma, nierzadko posiadające ozdobne oprawy. Opisywana powyżej czytelnia, wyróżniająca się efektownym wystrojem przemyślane niewspółczesnym, zapewnia możliwość jednoczesnej pracy dziesięciu osobom.

Fot. 2. Magazyn książek

Magazyny książek wyposażono w regały stacjonarne i przesuwne. Jedno z pomieszczeń przeznaczono na druki zwarte opracowane, dla których zastosowano ustawienie formatowe. Półki drugiego

³³ *Tamże.*

magazynu zajmują dublety i licznie reprezentowane publikacje obcojęzyczne. Wyposażenie obu przestrzeni magazynów czasopism, ulokowanych na dwóch kondygnacjach, stanowią regały stacjonarne.

Charakterystyka czytelników. Udostępnianie zbiorów

Czytelnik otrzymuje książkę po wypełnieniu rewersu w formie papierowej. Z tytułów zgrupowanych w czytelni, a zatem na miejscu, mogą korzystać wszyscy dorośli, lecz wypożyczać książki z magazynu mogą alumni, księża, siostry zakonne z diecezji łowickiej, studenci wszystkich wydziałów teologicznych i uczelni katolickich w Polsce oraz nauczyciele religii z diecezji łowickiej. Niegdyś częste wizyty w bibliotece odbywały się z tytułu jej sąsiedztwa z nieistniejącym już Kolegium Teologicznym kształcącym późniejszych katechetów, którzy przyjeżdżając niejednokrotnie z odległych stron diecezji, doceniali możliwość korzystania z tutejszych zbiorów bibliotecznych. Aktualnie katalog komputerowy biblioteki zawiera opisy ponad 31 tys. druków polskich i zagranicznych. Od roku 2010 w części obiektu poddanej gruntownym remontom, zajmowanej wcześniej przez wspomnianą uczelnię, funkcjonuje Przedszkole Niepubliczne Diecezji Łowickiej im. bł. Bolesławy Marii Lament. Do grona czytelników goszczących w bibliotece seminaryjnej zaliczali się ponadto studenci Mazowieckiej Wyższej Szkoły Pedagogiczno-Humanistycznej w Łowiczu, działającej w latach 1993-2015. Osobną kategorię stanowi młodzież szkolna, która w zasobach bibliotecznych odnajduje publikacje niezbędne do przygotowania się do lekcji, a także do konkursów i olimpiad wiedzy nie tylko teologicznej. Alumnom Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu biblioteka proponuje bogaty księgozbiór. Odszukane w katalogach odpowiednie publikacje służą często do napisania referatu, pracy proseminaryjnej, magisterskiej, artykułu do czasopisma „Vitis”, pozwalają też przygotować się do zajęć. Czytelnik, jeśli zechce, może wypożyczyć którąś z ciekawych pozycji beletrystycznych. Gromadzone książki i czasopisma poszerzają wiedzę, rozwijają zainteresowania, pogłębiają wiarę.

Przyszłość jest zmianą

Dbałość o księgozbiór przejawia się także w poddawaniu go niezbędnym zabiegom introligatorskim świadczonym przez tutejszą drukarnię. Biblioteka oferuje usługi kserograficzne. Przeznaczone do tego nowoczesne urządzenie, wyposażone w dodatkową funkcję skanowania, znajduje się w gmachu seminarium. Katalogowanie zbiorów od roku 2000 odbywa się w opracowanym przez Bibliotekę Narodową programie MAK, obecnie w wersji 4.3b. W roku 2007 w alfabetycznym i rzeczowym katalogu kartkowym, przez lata będącym źródłem wiedzy o książkach gotowych do wypożyczenia, zaprzestano uaktualniać informacje na temat publikacji skatalogowanych komputerowo. W roku 2012 przeprowadzono konwersję danych do formatu MARC 21. Osoby przeglądające katalog elektroniczny zyskują dostęp do wiedzy o opracowanych czasopismach i książkach. Docenianym, niezwykle pomocnym narzędziem z wielostronną propozycją możliwości poszukiwania informacji w czasopismach, książkach, pracach dyplomowych jest FIDKAR – multiwyszukiwarka komputerowych baz bibliotecznych. Wiedza o posiadanych przez bibliotekę pracach dyplomowych, licencjackich, magisterskich czy doktorskich zawarta jest w katalogu kartkowym. W roku 2015 w jednym z magazynów czasopism zwiększono liczbę regałów. W roku 2016 wymieniono część komputerów stacjonarnych, zakupiono laptop dla pracowników biblioteki. W tym samym roku przeprowadzono remont, na który złożyła się wymiana okien, ocieplenie i odnowienie elewacji.

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu należy do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. Otwarta jest dla czytelników od wtorku do piątku w godzinach od 9:00 do 17:00 oraz w sobotę od 9:00 do 16:00.

Podsumowanie

Artykuł opisuje powstanie biblioteki seminaryjnej w Łowiczu. Jednocześnie zarysowano w nim obraz biblioteki kapitulnej jako instytucji służącej głównie uczniom i nauczycielom tutejszej szkoły kolegiackiej³⁴.

³⁴ S. Poniatowski, *Średniowieczne zasoby Biblioteki Kapitulnej*, s. 124.

W treść pracy wpisano wspomnienie o istnieniu w mieście seminarium duchownego (1700-1820), którego fundatorem był prymas Polski kard. Michał Radziejowski³⁵. Obraz uczelni seminaryjnych w mieście dopełnia informacja o erygowaniu przez bp. Alojzego Orszulika Wyższego Seminarium Duchownego pw. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej³⁶. Tekst przechodzi do ukazania genezy współczesnej łowickiej biblioteki seminaryjnej, na rzecz której gromadzono publikacje, zanim została utworzona. W artykule opisano budowę i rozbudowę placówki, a także wyposażenie magazynów i czytelnicy, przedstawiono temat zawartości księgozbioru, jego rozmieszczenie, sposoby wzbogacania go o nowe nabytki. Uwzględniając potrzebę zdobywania wiedzy przez osoby duchowne i świeckie, biblioteka sukcesywnie powiększa swój księgozbiór i usprawnia swoją działalność. Wielozadaniowość placówki polega na gromadzeniu, przechowywaniu i udostępnianiu zbiorów. Od początku swego istnienia Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu, dbając o rodzaj i jakość publikacji zgodnych z określonym profilem naukowo-duszpasterskim, niezmiennie zapewnia czytelnikom dostęp do wiedzy z zakresu teologii, filozofii i nauk humanistycznych. Podejmowane działania mają na celu spełnienie potrzeb osób, które zainteresowane są korzystaniem z bogatej oferty udostępnianych przez bibliotekę seminaryjną książek i czasopism. Docenia się wizyty każdego czytelnika w bibliotece, gdyż świadczą one również o sensie istnienia ksiąźnicy, motywują do podejmowania działań zmierzających do jak najlepszego jej funkcjonowania.

Bibliografia

- Drzewiecki J., *Kronika budowy Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, red. J. Zawitkowski, Łowicz 1997, s. 73-91.
- Kozanecka-Zwierz M., *Od seminarium do muzeum. Dzieje budynku Prymasów Michała Radziejowskiego i Stanisława Szembeka*, „*Studia Loviciensia*” 17 (2015), s. 9-13.
- Poniatowski S., *Cudze chwalicie, swego nie znacie...* (rozmowę przepr. Paweł Staniszewski), „*Niedziela Łowicka*” – dodatek regionalny do tygodnika „*Niedziela*” 27 (1999), s. III-IV.

³⁵ Dekret ustanawiający Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu.

³⁶ *Tamże*.

- Poniatowski S., *Łowicka diecezja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, red. S. Wilk, Lublin 2006, k. 542-544.
- Poniatowski S., *Seminarium duchowne w Łowiczu 1700-1820*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, red. J. Zawitkowski, Łowicz 1997, s. 17-25.
- Poniatowski S., *Średniowieczne zasoby Biblioteki Kapitulnej jako źródło do poznania stanu umysłowego duchowieństwa łowickiego w XV w.*, „*Studia Loviciensia*” 1 (1999), s. 120-131.
- Rusecki I., *Łowicz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, red. S. Wilk, Lublin 2006, k. 547-548.
- Sałuda M., *Rzecz o bibliotece seminaryjnej (II)*, „*Niedziela Łowicka*” – dodatek regionalny do tygodnika „*Niedziela*” 32 (2003), s. III.
- Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, red. J. Zawitkowski, Łowicz 1997.
- Zawitkowski J., *Pierwsza inauguracja roku akademickiego 1994/95 w nowym seminarium*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu*, red. J. Zawitkowski, Łowicz 1997, s. 49-72.

Streszczenie

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu kontynuuje tradycje instytucji kościelnej jako aktywnego uczestnika biorącego udział w formacji duchowej i intelektualnej kleryków. W naukowo-duszpasterski profil biblioteki wpisują się publikacje z zakresu teologii, filozofii, nauk humanistycznych. Informacje o książkach i czasopismach dostępnych dla czytelnika zawiera katalog elektroniczny. Biblioteka seminaryjna korzysta z nowych technologii i chętnie otwiera swój księgozbiór dla czytelników, którymi są osoby duchowne i świeckie.

Słowa kluczowe

biblioteki kościelne, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu, zbiory kościelne

LIBRARY OF THE HIGHER THEOLOGICAL SEMINARY IN ŁOWICZ

Summary

The library of the Higher Theological Seminary in Łowicz continues the tradition of the church institution as an active participant taking part in

the spiritual and intellectual formation of seminarians. The scientific and pastoral profile of the library includes publications in theology, philosophy, and humanities. The electronic catalogue provides information on books and journals available to the readers. The seminary library uses new technologies and is keen to open its book collection to readers, both clergy and lay people.

Keywords

church libraries, library of the Higher Theological Seminary in Łowicz, church library collections

ZUZANNA SULUMUNA¹

HISTORIA I DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI SIÓSTR LORETANEK W DOMU GENERALNYM W WARSZAWIE NA PRADZE

Pamięci czcigodnej siostry Zbigniewy Witkowskiej CSL

Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej mieszcząca się w Domu Generalnym w Warszawie przy ulicy ks. Ignacego Kłopotowskiego 18 nie była dotychczas przedmiotem jakichkolwiek spisanych ani wydanych rozważań. A zatem niniejszy artykuł ma na celu wypełnić tę lukę: przybliżyć jej historię i działalność, oferując zainteresowanym czytelnikom przygarść informacji w duchu sentencji: „Książka jest chlebem dla duszy. Niech siostry dzielą się tym chlebem z innymi”². Sformułował ją sam ojciec założyciel zgromadzenia, bł. ks. Ignacy Kłopotowski, i rozpoczął od niej rozdział II pt. *Apostolstwo słowa drukowanego w Ustawach Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*. Znamienne, że dewiza ta znajduje się także na stronie internetowej Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek³.

¹ Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Loretanek.

² *Ustawy Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*, Warszawa 2002, s. 78.

³ Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Loretanek, loretanki.pl/Biblioteka-Loretanska, 26.07.2021.

Działalność biblioteki jako element charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej

„Biblioteka w Domu Generalnym była od zawsze, ponieważ wpisuje się w charyzmat samego zgromadzenia”⁴, wyjaśnia s. Zuzanna Chomka CSL. Należy nadmienić, że Dom Generalny mieści się w budynku na warszawskiej Pradze, nabytym w 1930 roku dla sióstr loretanek przez ojca założyciela, ówczesnego dziekana praskiego i proboszcza parafii Matki Bożej Loretańskiej. A zatem od założenia zgromadzenia 31 lipca 1920 roku minęło właśnie dziesięć lat. Wpisującą się w charyzmat zakonu działalność biblioteki określa artykuł 222 zawarty w *Ustawach Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*: „Siostra, której powierzono prowadzenie biblioteki, powinna wczuwać się w potrzeby duchowe sióstr i innych osób wypożyczających książki, by im dać odpowiednią lekturę. Powinna znać bibliotekę, którą się opiekuje, oraz utrzymywać ją w należyтым porządku. Ma uczyć innych poszanowania książek i właściwego z nich korzystania”⁵.

Zgodna z charyzmatem loretanek pozostaje także działalność wydawnicza wydatnie zasilająca księgozbiór, o czym stanowią trzy kolejno następujące po sobie artykuły rozdziału XVI *Konstytucji i Ustaw Zgromadzenia*, zatytułowanego *Apostolstwo słowa drukowanego*:

„Art. 108. Ojciec Założyciel powierzył Zgromadzeniu apostołstwo słowa drukowanego jako kontynuację głównego dzieła swojego życia. Dlatego Zgromadzenie na pierwszym miejscu swej działalności stawia apostołskie prace wydawnicze.

Art. 109. Wydawnictwo Sióstr Loretanek, «apostołek prasy katolickiej, będzie prowadzić drukarnie, służyć każdej diecezji i całemu Kościołowi» (z pism Ojca Założyciela).

Art. 110. Siostry loretanki, «przejęte miłością Boga i ukochaniem podjętego dzieła» (z pism Ojca Założyciela), cenić będą prace wy-

⁴ Autoryzowany wywiad przeprowadzony z s. Zuzanną Chomką CSL przez autorkę artykułu 12 czerwca 2021 roku, prywatne archiwum s. Z. Sulumuny CSL.

⁵ *Ustawy Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*, s. 88.

dawniczodrukarskie i wykonywać je z pełnym zaangażowaniem i poświęceniem⁶.

Istotnie, wszystkie następujące po sobie kolejno siostry przełożone i siostry ekonomki – pomne, że charyzmat zgromadzenia opiera się m.in. na działalności bibliotecznej – z wielką starannością dbały o bibliotekę loretańską⁷, mając na uwadze przede wszystkim formację duchową kandydatek, postulantek, nowicjuszek, juniorystek, sióstr dokształcających się, podejmujących studia i łączących je z „ofiarną służbą Kościołowi i człowiekowi”⁸ (studia teologiczne, pedagogiczne, psychologiczne, pielęgniarskie, polonistyczne, historyczne, poligraficzne, dziennikarskie). Z tej racji poszerzono znacznie zakres tematyczny księgozbioru. Z początku obejmował on pisma ascetyczne i żywoty świętych (jako pomoc w rozmyślaniu), głównie Wydawnictwa Księżąt Jezuitów i Wydawnictwa Ojców Karmelitów⁹. Aktualnie zaś, oprócz przeważających ilościowo publikacji związanych z religią katolicką i ze społeczną nauką Kościoła katolickiego, w zbiorach znajdują się także pozycje książkowe o charakterze bardziej ogólnym, popularnonaukowym, specjalistycznym z różnych dziedzin wiedzy (filozofii, historii, historii sztuki, literatury pięknej, psychologii, pedagogiki, medycyny czy też poligrafii)¹⁰. Ponadto można tu znaleźć nieliczne czasopisma oraz publikacje przeznaczone dla dzieci i młodzieży, przydatne nie tylko z powodu położonej tuż obok środowiskowej świetlicy Domu Ojca Ignacego, lecz także z uwagi na troskę o wychowanie najmłodszych w duchu katolickim, czemu służy wydawanie bogatej literatury dziecięcej w Wydawnictwie Sióstr Loretanek w warszawskim Rembertowie.

⁶ *Konstytucje i Ustawy Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*, Warszawa 1983, s. 53. Statut Zgromadzenia został przyjęty w 1928 roku, Konstytucje zaś zostały zatwierdzone w 1949 roku przez bł. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski.

⁷ Gwoli przykładowi w latach 1972-1975 s. Andrzeja Biała CSL, ekonomka domowa, wyposażyła bibliotekę w drewniane szafy biblioteczne dla wszystkich zbiorów; J. Chodorska, *Biblioteka na Pradze*, notatka prywatna.

⁸ *Duchowość i charyzmat*, loretanki.pl/Duchowosc-i-charyzmat, 31.07.2021.

⁹ J. Chodorska, *Biblioteka na Pradze*.

¹⁰ Wraz z podjęciem przez pierwsze loretanki: s. Alfonsę Baran, s. Katarzynę Białobrzeżską, s. Cherubinę Zagajewską i s. Agnieszkę Wojciechowską, studiów polonistycznych i historycznych na Uniwersytecie Warszawskim zbiory wzbogacano o pozycje popularnonaukowe i naukowe; *tamże*.

Fot. 1. Dom Generalny od ulicy Józefa Sierakowskiego. W środkowej oficynie na parterze i na pierwszym piętrze znajduje się Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Loretanek

Biblioteka Sióstr Loretanek w Domu Generalnym – rys historyczny

U progu istnienia biblioteki zgromadzenia, początkowo niedostępnej dla osób z zewnątrz, zbiory książkowe umieszczano w szafach w trzech miejscach: w najstarszym skrzydle domu zlokalizowanym u zbiegu ulic Józefa Sierakowskiego i Stefana Okrzei, na pierwszym piętrze w korytarzu między kaplicą i pokojami gościnnymi, a także w tzw. zielonej sali¹¹, w której na półkach zakrytych kotarami znajdowały się książki stanowiące spuściznę po ojcu założycielu¹². A zatem dostęp do księgozbioru był właściwie bezpośredni i znacznie ułatwiony. Wystarczyło, przechodząc, sięgnąć po książkę i zapewne odnotować jej wypożyczenie. Z czasem książki zaczęto katalogować, a tradycyjne papierowe karty katalogowe zawierające podstawowe opisy bibliograficzne, niewykraczające poza pierwszy stopień szczególności, przechowywano w drewnianych skrzynkach.

¹¹ Nazwa bierze się od wystroju sali.

¹² J. Chodorska, *Biblioteka na Pradze*.

Fot. 2. Widok dziedzińca Domu Generalnego z figurą św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus na ręku – czasy II wojny światowej

Pieczeń nad biblioteką sprawowały m.in. następujące siostry loretanek: Agnieszka Wojciechowska (lata pięćdziesiąte), Augustyna Chryptowicz w asyście Melanii Masiukiewicz i Jolanty Chodorskiej, Jolanta Chodorska (od połowy lat osiemdziesiątych), ponownie Agnieszka Wojciechowska przy pomocy kandydatek i postulantek (głównie Agnieszki Żuber, późniejszej s. Estery CSL), Zbigniewa Witkowska, Klaudia Urbańska, Judyta Zajac. Siostra Jolanta Chodorska CSL położyła zasługi w inwentaryzacji i skatalogowaniu alfabetycznym około 2 tys. tytułów według wzoru Biblioteki Wiedzy Religijnej Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża w Warszawie przy ulicy Piwnej 9/11, zmieniając częściowo dotychczasowy podział na działy A, B, C, Z¹³, oznaczające kolejno: ascetykę, beletrystykę religijną, inne/

¹³ *Tamże.*

różne, żywoty świętych. Prace nad uporządkowaniem inwentarza i katalogu alfabetycznego według autorów prowadziła s. Agnieszka Wojciechowska CSL, którą nieraz wspomagała postulanka Agnieszka Żuber. Natomiast krótki skorowidz biblioteki sporządziła s. M. Nazaria Ratkowska CSL¹⁴. Siostra Zbigniewa Witkowska CSL, mistrzyni junioratu, przez ponad trzydzieści lat do 2012 roku bezpośrednio nadzorowała i prowadziła bibliotekę w sali służącej również do spotkań junioratu. Kontynuowała gromadzenie zbiorów zgodnie z dotychczasowym podziałem wewnętrznym, szczególnie dbając o książki służące kształtowaniu formacji duchowej przyszłych sióstr. Była to biblioteka służąca nadal głównie Zgromadzeniu Sióstr Loretanek. Książki pieczołowicie chroniono w zamykanych szafach, po części z oszklonymi frontami, zabezpieczając je skutecznie przed zakurzeniem. Dodatkowo osłaniano je, z pietyzmem okładając w szary papier pakowy, powszechnie wówczas używany w bibliotekach.

Na zastany inwentarz biblioteczny składało się kilka ksiąg inwentarzowych prowadzonych jednocześnie, gdyż książki wpisywano, jak już nadmieniono, według przynależności do konkretnego działu, nie odnotowując daty wpływu. Zaniechano kontynuacji tego inwentarza, już zdezaktualizowanego, w związku ze zlikwidowaniem dotychczasowych podziałów wewnętrznych w zasobach bibliotecznych. Od 2013 roku zastąpiono go nowym, w którym nabytki wpisuje się w kolejności wpływu do jednej księgi inwentarzowej, a po jej zakończeniu do następnej – z zachowaniem ciągłości sygnatur. Wiele tytułów publikacji figurujących w owych już historycznych księgach inwentarzowych przepisano do nowych ksiąg i nadano im aktualne sygnatury (oznaczenie dawnych sygnatur literowo-cyfrowych rozpoczynało się od wskazania przynależności książek do konkretnego działu, np. tytuł *Święty Tomasz z Akwinu* Gilberta Keitha Chestertona opatrzony był sygnaturą Z 147, gdzie Z to żywoty świętych). Wiele z nich wysłano do pozostałych domów Zgromadzenia Sióstr Loretanek, nieliczne zaś wycofano i zaproponowano innym bibliotekom, także świeckim.

Pomieszczenia, w których przechowywano zbiory książkowe, należało wyremontować. Najpierw w drugiej połowie 2005 roku re-

¹⁴ A. Wojciechowska, *Praca w Bibliotece 1993-1998*, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie, notatka.

montem generalnym objęto wspomniane skrzydło domu przy ulicy Józefa Sierakowskiego 6, w związku z czym zbiory biblioteki ogólnej przeniesiono do skrzydła domu od ulicy ks. Ignacego Kłopotowskiego 18 na pierwsze piętro zamieszkałe przez siostry, a zbiory biblioteki postulatu liczące nawet kilkaset egzemplarzy przewieziono do domu filialnego w Rembertowie, pełniącego funkcję domu formacyjnego kandydatek iulantek¹⁵. Siostry pragnęły, aby biblioteka zgromadzenia służyła wiernym z zewnątrz. Stało się to możliwe po kolejnym generalnym remoncie obejmującym skrzydło przy ulicy ks. Ignacego Kłopotowskiego 18, trwającym do 2013 roku. Powiększone zbiory umieszczono wówczas w dwóch pomieszczeniach w środkowej części domu, przeznaczonych na nowe miejsce biblioteki zgromadzenia, w których uprzednio znajdowało się wydawnictwo i drukarnia, przeniesione w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych do Rembertowa.

Śp. Maria Piber, emerytowana starsza kustoszka biblioteczna i zarazem była kierowniczką jednej z bibliotek wydziałowych Uniwersytetu Warszawskiego, podjęła się trudu zorganizowania biblioteki w takim kształcie, w jakim znajduje się ona obecnie, zapraszając do pomocy Zuzannę Sulumunę, kustoszkę biblioteczną. Siostry ze zgromadzenia służyły wszelką radą i wsparciem, a s. Zbigniewa Witkowska CSL ofiarnie uczestniczyła w pracach. Przy tej okazji oceniono stan zasobów bibliotecznych. Prace nad księgozbiorem trwały od września 2012 do sierpnia 2015 roku. Natomiast pierwszy etap elektronicznego opracowania księgozbioru przypadł na przełom 2010 i 2011 roku¹⁶. Eryk Maassen, informatyk pracujący w Wydawnictwie Sióstr Loretanek w Rembertowie, przystąpił do opracowania programu bibliotecznego do wypożyczania książek, przygotowując zarazem we współpracy z s. Stefanią Korbuszewską CSL, asystentką generalną, dostępny na wewnętrznym serwerze internetowym sióstr loretanek katalog książkowy zawierający następujące dane: ID książki, ISBN, kategorię, tytuł, autora, wydawcę, datę publikacji i sygnaturę¹⁷.

Z powodu powiększających się zasobów książkowych, a także w celu ulepszenia elektronicznego ich opracowania oraz interne-

¹⁵ J. Chodorska, *Biblioteka na Pradze*.

¹⁶ B. Olędzka, *Biblioteka na Pradze*, notatka prywatna. Na konieczność skomputeryzowania całej biblioteki wskazywała s. Agnieszka Wojciechowska CSL; A. Wojciechowska, *Praca w Bibliotece 1993-1998*.

¹⁷ B. Olędzka, *Biblioteka na Pradze*.

towego udostępniania katalogu Zarząd Zgromadzenia na czele z matką Stefanią Korbuszewską CSL podjął decyzję o wystąpieniu z wnioskiem o przyjęcie do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, w której wdrożono proces przechodzenia bibliotek członkowskich do internetowego katalogu Koha¹⁸. Zgromadzenie wystosowało 12 maja 2015 roku rzeczony wniosek, sygnowany przez s. Stefanię Grażynę Korbuszewską CSL, przełożoną generalną Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej, do ks. dr. Jerzego Witczaka, przewodniczącego Zarządu Federacji „Fides”, wraz z załącznikiem zatytułowanym *Charakterystyka Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek*. Zwrócono w nim uwagę na apostołstwo za pomocą słowa drukowanego i innych środków społecznego przekazu jako główne narzędzie realizacji charyzmatu pozostawionego przez ojca założyciela Zgromadzenia Sióstr Loretanek¹⁹. Załącznik zawiera także cenne informacje o liczbie pozycji i procesie ich inwentaryzacji: „W chwili obecnej [2015 rok] na podstawie przeprowadzonej pisemnej inwentaryzacji książek w Domu Generalnym w Warszawie zebranych publikacji jest już ponad 10.000 egz. Pozostaje jeszcze sporo pozycji, których inwentaryzacja ze względów organizacyjnych będzie mogła być przeprowadzona w terminie późniejszym. Podobnie, w okolicach Warszawy znajduje się kilka domów filialnych Zgromadzenia²⁰, posiadających własne zbiory książkowe, które chcielibyśmy w przyszłości przyłączyć do zbiorów jednej Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek. W chwili obecnej możemy szacować, że całkowite zbiory naszej Biblioteki mogą przybliżyć się do 20.0000 (!) [powinno być: 20.000] egzemplarzy książkowych”²¹. Po otrzymaniu wstępnej zgody 26 sierpnia 2015 roku na przyjęcie biblioteki do „Fides” i uczestnictwo w systemie bibliotecznym Koha o. Janusz Kaczmarek OP z Krakowa objął pieczę nad pracami technicznymi w celu wdrażania nowej infrastruktury internetowej²². Do reprezentowania Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek w War-

¹⁸ *Tamże*.

¹⁹ Załącznik pt. *Charakterystyka Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek* do wniosku Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej o przyjęcie do Federacji „Fides”, skierowanego 12 maja 2015 roku do ks. dr. Jerzego Witczaka, przewodniczącego Zarządu Federacji.

²⁰ Domy na Bródnie i w Rembertowie w Warszawie, w Loreto i w Mińsku Mazowieckim.

²¹ Załącznik pt. *Charakterystyka Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek*.

²² B. Olędzka, *Biblioteka na Pradze*.

szawie w ramach współpracy z Federacją „Fides” zgromadzenie wyznaczyło s. Klaudię Grażynę Urbańską CSL. Uchwałą nr 02/2015 Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” z 1 września 2015 roku została ona przyjęta jako członkini zwyczajna tejże Federacji²³. Biblioteka przystąpiła do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” 21 września 2015 roku, tym samym stając się wówczas dziewiątą z kolei biblioteką w katalogu centralnym w systemie Koha. Dzięki przynależności do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” biblioteka loretanek zawsze mogła liczyć na wsparcie merytoryczne. Bibliotekarka katalogująca uczestniczyła w kształcących corocznych walnych zgromadzeniach Federacji Bibliotek Kościelnych. W systemie informatycznym Koha obsługującym biblioteki kościelne „Fides” biblioteka loretanek zdążyła do 2021 roku wprowadzić ponad 22 tys. woluminów.

Fot. 3. Dom Generalny. Po lewej stronie ściana z oknami Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek – widok z wnętrza dziedzińca

W sierpniu 2015 roku zgromadzenie złożyło wnioski o przystąpienie do czynnej współpracy w ramach Narodowego Uniwersal-

²³ Uchwała nr 02/2015 Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” z siedzibą w Warszawie z dnia 1 września 2015 r. w sprawie przyjęcia nowego członka zwyczajnego, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie.

nego Katalogu Centralnego NUKAT utworzonego przez Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, działającego w systemie oprogramowania Virtua firmy VTLIS, a 26 tegoż miesiąca do niej przystąpiła. Na stronie internetowej NUKAT w Katalogu Zbiorów Polskich Bibliotek Naukowych wymieniono tę bibliotekę pod nazwą Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie wraz z herbem zgromadzenia²⁴, nad symboliką którego warto się zatrzymać²⁵. W pionie pośrodku tarczy w kolorze ciemnoczerwonego płaszczka Maryi, podkreślającego królewską godność Bogarodzicy, przebiega pas eksponujący czerń kojarzoną z pokorą, skromnością, pokutą, wyrzeczeniem, upokorzeniem, świadomością grzechu i wzgardzeniem światem, a także z „wewnętrznym światłem umysłu”. Pośrodku owego pasa – nawiązującego także do koloru habitu i welonu sióstr zgromadzenia – znajduje się, wystając poza jego boczne krańce, otwarta biała księga, tj. wyraz głównego charyzmatu apostołskiego pozostawionego przez bł. ojca założyciela. Zawiera ona wkomponowaną na jej rozwarciu wielką literę M ukształtowaną w formie rozwijającej się błękitnej lilii symbolizującej Matkę Bożą, główną Patronkę Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej. Mobilia herbowe uzupełnia bochen chleba jako symbol dzielenia się z potrzebującymi tak dobrami duchowymi, jak i materialnymi. Ponad księgą zaś widnieje symbol geometryczny w postaci białego równoramiennego krzyżyka z żółtą obwódką, widniejący także na welonie sióstr. Jest on wyrazem ich gotowości i otwartości do pracy apostołskiej wśród wiernych zgodnie z założeniami zgromadzenia. Herb okala od lewej ku prawej strony zapisana wielkimi czarnymi literami łacińska sentencja: dewiza św. Benedykta z Nursji wymownie wieńcząca całość: „Ut in omnibus glorificetur Deus” („Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony”) wraz z zawojem w postaci ozdobnej wstęgi zakreślonej czarną linią u góry herbu. Obok wizerunku herbu widnieje odnośnik do *Statystyki*²⁶ podających szczegółowe

²⁴ Herb Zgromadzenia Sióstr Loretanek, centrum.nukat.edu.pl/images/logotypy/biblioteki/WA_959.jpg, 26.07.2021.

²⁵ W niniejszym artykule symbolika herbu Zgromadzenia Sióstr Loretanek została objaśniona na podstawie dokumentacji znajdującej się w Sekretariacie Zgromadzenia.

²⁶ NUKAT, *Statystyki*, centrum.nukat.edu.pl/statystyki?view=indywidualne&n=Biblioteka%20Zgromadzenia%20Si%C3%B3str%20Loretanek%20w%20Warszawie&b=WA_959, 30.07.2021.

informacje o wkładzie biblioteki w sporządzanie rekordów różnego typu w NUKAT i o kopiowaniu rekordów różnego typu do Centralnego Katalogu Federacji „Fides” w okresie od daty przystąpienia do współpracy 21 września 2015 roku aż do końca czerwca 2021 roku. Odsłaniają się dość znaczące liczby. Biblioteka do końca czerwca 2021 roku wprowadziła 1 241 rekordów bibliograficznych wydawnictw zwartych. Skopiowała 17 240 rekordów wydawnictw zwartych, 279 rekordów analitycznych i 51 rekordów wydawnictw ciągłych. Wprowadziła w kartotece haseł wzorcowych 299 rekordów osobowych i korporatywnych, 124 rekordy nazwy/tytułu, 114 rekordy tytułów ujednoczonych, 33 rekordy serii.

Biblioteka Sióstr Loretanek w Domu Generalnym – aktualne pomieszczenia biblioteczne i obsługa użytkowników

Biblioteka znajduje się w środkowej części domu we wspomnianych dwóch przestronnych pomieszczeniach po dawnym wydawnictwie i drukarni, na przestrzeni ponad 60 m² (ponadto część magazynu ulokowano w zamykanych drewnianych szafach na korytarzu, w oficynie na pierwszym piętrze, między kaplicą i pokojami gościnnymi). Dzięki możliwości dostatecznego wietrzenia dobra cyrkulacja powietrza, chroniąca przed zawilgoceniem lub przesuszeniem, zapewnia optymalne środowisko dla zbiorów. Dodatkowo służą temu starannie dobrane rolety okienne. Biblioteka jest wyposażona w dwustronne jezdne metalowe regały kompaktowe, każdy z siedmioma regulowanymi półkami. Z łatwością można je przesuwac, używając trójramiennego pokrętła znajdującego się na każdej frontowej ścianie regału. Ponadto przy ścianach ustawione są metalowe regały wolno stojące w celu jak najlepszego wykorzystania przestrzeni. Dodatkowo w pierwszym pomieszczeniu znajduje się obszerna meblościanka specjalnie zaprojektowana na potrzeby biblioteki. Dzięki temu w bibliotece może się zmieścić docelowo około 50 tys. woluminów. Obecnie jest ich ponad 22 tys. Biblioteka jest nastawiona przede wszystkim na gromadzenie druków zwartych. Zbiory są gromadzone głównie według kolejności napływu książek,

za wyjątkiem księgozbioru podręcznego (zawierającego głównie encyklopedie, leksykony, słowniki, informatory, serie wydawnicze, wydania albumowe oraz wiele wydań Biblii) znajdującego się w pierwszym pomieszczeniu, które pełni także funkcję czytelnicy z miejscami dla dwóch czytelników jednocześnie. Na główny magazyn przeznaczono drugie pomieszczenie, w którym wydzielono miejsce pracy dla bibliotekarza. Kolorytu bibliotece nadają sprzęty z dawna będące na wyposażeniu, a pozostawione ku wygodzie, np. ciemnobrązowa etażerka oraz wiekowe solidne biurko – świadkowie pracy zecerskiej w drukarni znajdującej się onegdaj w tych pomieszczeniach.

Fot. 4. Na pierwszym planie pierwsze pomieszczenie Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek. Na ścianie portret ojca założyciela zgromadzenia, bł. Ignacego Kłopotowskiego

Stanowiska przeznaczone dla czytelników nie zostały wyposażone w komputery. Będąc na miejscu, zwracają się oni z prośbą do bibliotekarza o zaawansowane wyszukiwanie interesujących ich pozycji. Oczywiście najczęściej proszą o pomoc drogą mailową, jako że są zainteresowani wypożyczeniami książek na zewnątrz,

zwłaszcza że większość z nich jest zamiejscowa i korzysta z wypożyczeń wysyłkowych, w tym międzybibliotecznych. Zdarzało się także kilkakrotnie przysyłać skany niewielkich fragmentów książek (objętościowo tylko do jednego arkusza) pracującym naukowo czytelnikom znajdującym się w nagłej potrzebie. Biblioteka loretańek nie korzysta z modułu udostępniania, dlatego zamawiają oni książki głównie drogą mailową.

Biblioteka cieszy się żywym zainteresowaniem wśród osób świeckich od czasu przystąpienia do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, o czym świadczą liczne zapytania dotyczące księgozbioru, warunków udostępniania, regulaminu oraz prośby o wypożyczenie trudno dostępnych książek (np. z wydań drugiego obiegu), udostępniania prezencyjnego cimeliów. Zdarzają się pytania o zbiory audiowizualne, na gromadzenie których biblioteka nie jest nastawiona, choć również je zawiera, począwszy od taśm magnetofonowych, kaset video, skończywszy zaś na płytach CD.

Fot. 5. Na pierwszym planie drugie pomieszczenie Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretańek

Źródła pozyskiwania książek i charakterystyka zbiorów

Podstawowym źródłem poszerzania zbiorów są zakupy nowości wydawniczych oraz książki przekazywane bezpośrednio z Wydawnictwa Sióstr Loretanek i z ich drukarni prowadzonych w Warszawie oraz za granicą: z Wydawnictwa Mimep-Docete w Pessano we Włoszech, a także z Baia Mare w Rumunii i Braclawia w Ukrainie. Oczywiście biblioteka współpracuje z innymi placówkami w wymianie dubletów książkowych, np. w 2019 roku znaczną ich liczbę przekazała Bibliotece Parafialnej w Trzciance. Równie istotnym źródłem są darowizny. Wśród grona hojnych ofiarodawców znajdują się: śp. ks. Stanisław Sprusiński (książki teologiczne), śp. Zofia Swietłow (klasyka literatury światowej), śp. Alicja Zielińska (książki o tematyce medycznej), a także grono darczyńców pragnących zachować anonimowość. Niejednokrotnie czytelnicy świeccy korzystający z usług biblioteki z wdzięczności wykazują chęć ofiarowania książek, nawet trudno dostępnych, z których treścią zdążyli się zapoznać, z intencją, że posłużą one *pro publico bono*. Na wspomnianą zaś spuściznę ojca założyciela składają się jedynie pojedyncze tytuły, gdyż biblioteka, która się po nim ostała, znajduje się od 1993 roku w domu filialnym w Rembertowie w Warszawie. Tamże jego spuścizna licząca 1 700 tomów (uporządkowanych tematycznie według działów: literatura, historia, słowniki, teologia: katechizmy Kościoła, kazania, rozmyślenia, żywoty świętych, literatura w języku obcym), nie uwzględniając czasopism, stanowi aktualnie część ekspozycji Muzeum Wydawnictwa Sióstr Loretanek otwartego 1 października 2020 roku²⁷. Oryginał inwentarza tych tomów znajduje się w Domu Generalnym, w archiwum ojca założyciela, a jego odpis w domu filialnym.

Na podstawie przekazanych bibliotece darów można lakonicznie stwierdzić, że „i książki mają swoją historię” godną oddzielnej uwagi, posiłkując się znanym tytułem publikacji Bartłomieja Szyndlera²⁸. Wiele książek opatrzone odręcznymi dedykacjami osób konsekrowanych, często z okazji złożenia ślubów wieczystych bądź odprawienia Mszy prymicyjnych. Nie brakuje dedykacji świątecznych, imieninowych, urodzinowych, a nawet z okazji otrzymania świadectwa

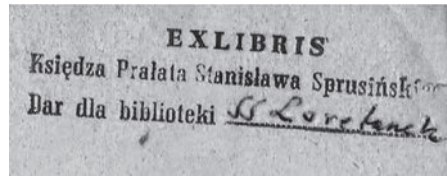
²⁷ A. Wojciechowska, *Praca w Bibliotece 1993-1998*; J. Chodorska, *Biblioteka na Pradze*.

²⁸ B. Szyndler, *I książki mają swoją historię*, Warszawa 1982.

dojrzałości. Tylko niektóre książki ofiarodawców zawierają krótki odręczny wpis proveniencyjny na przedniej wyklejce lub na stronie tytułowej, najczęściej ograniczony do imienia, nazwiska i daty, rzadziej miejsca, a także wyszczególnioną nazwę Zgromadzenia Sióstr Loretańek. Częściej zawierają tylko nazwę darczyńcy ograniczoną do inicjału imienia lub pełne imię i nazwisko. Sporadycznie na książkach występuje więcej niż jeden zapis własnościowy. Wiele z nich opatrzone ozdobnymi ekslibrisami, lecz na ich tle wyróżnia się wymieniona już darowizna kilkudziesięciu publikacji książkowych ks. Stanisława Sprusińskiego (1904-1965) z nader wymownym ekslibrisem. Dostrzegł go, przedstawił i wydał artysta grafik Zbigniew Dolatowski pt. *Ex Libris X. Prałata St. Sprusińskiego. Dar*²⁹. Zamieścił go również w przygotowanym przez siebie katalogu wystawy ekslibrisów, która odbyła się w Warszawskiej Galerii Ekslibrisu w pierwszym kwartale 2001 roku³⁰. Rzeczony ekslibris – wykonany pierwotnie graficzną techniką linorytową, umieszczony na małej zadrukowanej karteczce przyklejonej najczęściej po wewnętrznej stronie przedniej okładki książki – przedstawia wielką literę S, a na jej tle dwie ryby jedna pod drugą, z których położona wyżej jest zwrócona w prawą stronę, a druga pod nią – w lewą. Nad literą S widnieje napis drukowanymi literami: EX LIBRIS, a wokół wizerunku napis zmierzający od lewej ku prawej również wielkimi literami: X. PRAŁATA ST. SPRUSINSKIEGO, poniżej zaś z prawej strony widnieje kolejny napis wersalikami: DAR. Pod wyobrażeniem nie przewidziano miejsca na autograf darczyńcy i datę. Drugi ekslibris księdza, w formie trzywierszowej prostokątnej pieczętki, można traktować jako dopełnienie pierwszego (zwłaszcza gdy oba znajdują się obok siebie w darowanych publikacjach), ponieważ oprócz napisu: „EXLIBRIS // Księdza Prałata Stanisława Sprusińskiego // Dar dla biblioteki” zawiera także odznaczone kreską miejsce na odręczne wpisanie przez darczyńcę nazwy biblioteki otrzymującej dar.

²⁹ Z. Dolatowski, *Ex Libris X. Prałata St. Sprusińskiego. Dar*, [b.m.] 1965.

³⁰ *Ekslibris polski. Historia, sztuka, kolekcjonerstwo, popularyzacja*, kompletny wykaz sporządzony na podstawie katalogu ostatniej wystawy ekslibrisów (Warszawska Galeria Ekslibrisu, styczeń–marzec 2001), przygotowanego przez Zbigniewa Dolatowskiego; Z. Dolatowski, *Ekslibrisy i grafika książkowa*, Warszawa 2001, ekslibrispolski.pl/?page_id=2793, 30.07.2021; Spis katalogów wystaw Warszawskiej Galerii Ekslibrisu, bpochotha.waw.pl/index.php/placowki/warszawska-galeria-ekslibrisu/491-spis-katalogow-wystaw, 30.07.2021.

Fot. 6 i 7. Ekslibrisy ks. Stanisława Sprusińskiego

Warto zauważyć, że pierwotnie prostokątny ekslibris biblioteczny na książkach pełnił funkcję pieczętki. Zawierał bowiem nazwę biblioteki (Biblioteka S.S. Loretanek) z wyszczególnionymi działem i półką, a poniżej miejsca na odręczne dopisanie przypisanych książkom numerów (*shelf mark*), które miały zastępować sygnatury. Umieszczano go głównie na przedniej wyklejce lub stronie tytułowej. Spotyka się także okrągłe tłoki pieczętne z wypisaną treścią w otoku: „S.S. Loretanek Warszawa-Praga”.

Biblioteka może się poszczycić unikatami, z których dla zgromadzenia najcenniejsze są dokumenty dotyczące samego ojca założyciela, a przede wszystkim jego procesu beatyfikacyjnego. W tej materii nie można nie wspomnieć o reprezentatywnych dziełach sióstr loretanek: *Beatyfikacja i kanonizacja Sługi Bożego Ignacego Kłopotowskiego (1866-1931) Kapłana diecezjalnego Założyciela Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej*³¹ oraz maszynopisu powielanego *Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony. Siostry o ojcu...*³²

W podarowanych książkach można było znaleźć różnorodne skarby pozostawione przez darczyńców: obrazek Matki Bożej z napisem „Ecce Ancilla Domini”, ozdobiony zasuszoną kompozycją kwia-

³¹ *Beatyfikacja i kanonizacja Sługi Bożego Ignacego Kłopotowskiego (1866-1931) Kapłana diecezjalnego Założyciela Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej. Sumariusz. Tytuł okładkowy: Sumariusz. Beatyfikacja i kanonizacja Sługi Bożego Ignacego, pozycja ss. 27-310, oprac. Z. Chomiuk, Warszawa [2005].*

³² *Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony. Siostry o ojcu...*, [Warszawa 2005, mps powielany].

tową, włożony w folię i misternie obszyty kordonkiem, bilet tramwajowy służący jako zakładka, kolorową pocztówkę z życzeniami imiennymi, druk subskrypcji na kolejny tom encyklopedii wypełniony ręcznie atramentem. Jednakże dla katalogującego bibliotekarza najcenniejsza okazała się karteczka dołączona do publikacji, na której jej autor, życząc zaprzyjaźnionej osobie przyjemnej lektury, zamieścił datę pomocną przy ustaleniu daty druku, wydając ją bowiem własnym sumptem, pominął tę informację.

Podsumowanie

Za podsumowanie niniejszego artykułu może posłużyć niezwykle trafna ocena znaczenia biblioteki w oczach samych sióstr loretanek. Jej rolę w zgromadzeniu, a także w życiu świeckich czytelników porównują one – nawiązując do słów bł. Ignacego Kłopotowskiego, założyciela Zgromadzenia Sióstr Loretanek, zacytowanych na początku artykułu – z misją ewangelizacyjną, a wypożyczanie książek przyrównują do metaforycznego dzielenia się duchowym chrześcijańskim chlebem. Istotnie biblioteka wytrwale gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory pomimo swych dość skromnych możliwości. Co najbardziej znamienne, może pochwalić się nielicznymi perełkami, w tym najcenniejszymi dla sióstr, spisanymi bowiem przez same loretanki świadectwami o heroicznosci cnót ojca założyciela na potrzeby jego procesu beatyfikacyjnego.

Autorka wyraża serdeczne podziękowania s. Klarze Bieleckiej CSL, s. Jolancie Chodorskiej CSL, s. Zuzannie Chomce CSL i s. Brygidzie Olędzkiej CSL za życzliwe udzielenie niezbędnych informacji i udostępnienie stosownych dokumentów niezbędnych do powstania niniejszego artykułu.

Bibliografia

- Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony. Siostry o ojcu...*, [Warszawa 2005, mps powielany].
- Apostołki słowa. 100 lat Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej w służbie Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie*, Warszawa 2020.

Autoryzowany wywiad przeprowadzony z s. Zuzanną Chomką CSL przez autorkę artykułu 12 czerwca 2021 roku, prywatne archiwum s. Z. Sulumuny CSL.

Beatyfikacja i kanonizacja Sługi Bożego Ignacego Kłopotowskiego (1866-1931) Kapłana diecezjalnego Założyciela Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej. Sumariusz. Tytuł okładkowy: *Sumariusz. Beatyfikacja i kanonizacja Sługi Bożego Ignacego*, pozycja ss. 27-310, oprac. Z. Chomiuk, Warszawa [2005].

Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Loretanek, loretanki.pl/Biblioteka-Loretanska, 26.07.2021.

Chodorska J., *Biblioteka na Pradze*, notatka prywatna.

Dolatowski Z., *Ekslibrisy i grafika książkowa*, Warszawa 2001, ekslibrispolski.pl/?page_id=2793, 30.07.2021.

Dolatowski Z., *Ex Libris X. Prałata St. Sprusińskiego. Dar*, [b.m.] 1965.

Duchowość i charyzmat, loretanki.pl/Duchowosc-i-charyzmat, 31.07.2021.

Herb Zgromadzenia Sióstr Loretanek, centrum.nukat.edu.pl/images/logotypy/biblioteki/WA_959.jpg, 26.07.2021.

Konstytucje i Ustawy Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej, Warszawa 1983.

Loretanki 1920-2020, oprac. M. Miannik, W. Ostrowska, Warszawa 2020.

NUKAT, *Statystyki*, centrum.nukat.edu.pl/pl/statystyki?view=indywidualne&n=Biblioteka%20Zgromadzenia%20Si%C3%B3str%20Loretanek%20w%20Warszawie&b=WA_959, 30.07.2021.

Ołędzka B., *Biblioteka na Pradze*, notatka prywatna.

Spis katalogów wystaw Warszawskiej Galerii Ekslibrisu, bpochoa.waw.pl/index.php/placowki/warszawska-galeria-ekslibrisu/491-spis-katalogow-wystaw, 30.07.2021.

Szyndler B., *I książki mają swoją historię*, Warszawa 1982.

Uchwała nr 02/2015 Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” z siedzibą w Warszawie z dnia 1 września 2015 r. w sprawie przyjęcia nowego członka zwyczajnego, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie.

Ustawy Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej, Warszawa 2002.

Wojciechowska A., *Praca w Bibliotece 1993-1998*, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie, notatka.

Streszczenie

Autorka artykułu przybliży pokrótce historię i działalność Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej mieszczącej się w Domu Generalnym w Warszawie, tj. w budynku na Pradze, począwszy od jego nabycia

w 1930 roku przez ojca założyciela, bł. Ignacego Kłopotowskiego, aż do dnia dzisiejszego. Początkowo biblioteka, niedostępna dla osób z zewnątrz, służyła przede wszystkim formacji duchowej kandydatek, postulantek, nowicjuszek, juniorek oraz sióstr dokszałających się i podejmujących różne kierunki studiów. Po generalnym remoncie trwającym do 2013 roku biblioteka została otwarta dla czytelników spoza domu. W 2015 roku przystąpiła zarówno do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, jak i do Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT. Obecnie biblioteka, pełniąc także funkcję czytelnicy, może się wykazać liczbą ponad 22 tys. woluminów, obejmującą oprócz dominującej tematyki związanej z religią katolicką i ze społeczną nauką Kościoła katolickiego także pozycje książkowe o charakterze bardziej ogólnym, popularnonaukowym oraz specjalistycznym z takich dziedzin, jak: filozofia, historia, historia sztuki, literatura piękna, psychologia, pedagogika, medycyna czy też poligrafia. Ponadto biblioteka może się poszczycić unikatami, z których najcenniejsze dla zgromadzenia są dokumenty dotyczące procesu beatyfikacyjnego samego ojca założyciela. Podstawowym źródłem pozyskiwania książek są zakupy nowości wydawniczych oraz książki przekazywane bezpośrednio z Wydawnictwa Sióstr Loretanek i z ich drukarni prowadzonych w Warszawie, w Pessano we Włoszech, Baia Mare w Rumunii i Braławiu w Ukrainie. Równie istotnym źródłem są darowizny. Działalność biblioteki, podobnie jak działalność wydawnicza, wpisuje się w charyzmat Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej.

Słowa kluczowe

Biblioteka Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej w Warszawie na Pradze, bł. ks. Ignacy Kłopotowski, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, promieniacja książek, charakterystyka zbiorów bibliotecznych, Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT, Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides” w systemie Koha

HISTORY AND ACTIVITIES OF THE SISTERS OF LORETO CONVENT LIBRARY AT THE GENERAL HOUSE IN WARSAW-PRAGA

Summary

The author outlines the history and activities of the Library of the Congregation of Sisters of Our Lady of Loreto, located in the General House in Warsaw, in a building in the Praga district, starting from its acquisition

in 1930 for the Sisters of Loreto by the Blessed Rev. Ignacy Kłopotowski, until the present day. Initially, the Library, inaccessible to outsiders, served primarily for the spiritual formation of candidates, postulants, novices, juniors, and sisters pursuing further education and various fields of study. After a major renovation lasting until 2013, the Library was opened to readers from outside the House. In 2015, it joined both the Federation of the Polish Church Libraries „Fides” and the Union Catalogue of Polish Research Library Collections NUKAT. At present, the Library, which also serves as a reading room, includes over 22 thousand volumes, predominantly related to the Catholic religion and social teaching. However, the collection also covers more general, popular-scientific, and specialized books in fields such as philosophy, history, art history, fine literature, psychology, pedagogy, medicine, or printing. The Library can boast unique items, of which those concerned with the Rev. Ignacy Kłopotowski’s beatification process are particularly important for the Congregation. The primary sources of acquisition of books are the purchase of new publications and the books donated directly from the Loreto Sisters’ Publishing House and their printing houses in Warsaw, Pessano (Italy), Baia Mare (Romania), and Bratslav (Ukraine). Donations are an equally important source. The activities of the Library, as well as the publishing activity, are part of the charismatic work of the Congregation of Sisters of Our Lady of Loreto.

Keywords

Library of the Congregation of Sisters of Our Lady of Loreto in Warsaw-Praga, Blessed Rev. Ignacy Kłopotowski, Loreto Sisters’ Publishing House, provenance of books, characteristics of library collections, Union Catalogue of Polish Research Library Collections NUKAT, Federation of the Polish Church Libraries „Fides” in the Koha system

Ks. LESZEK POLESZAK SCJ¹

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM MISYJNEGO KSIĘŻY SERCANÓW W STADNIKACH 1964-2022

Wprowadzenie

Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach stanowi ważny element w dziele formacyjnym Zgromadzenia Księży Sercanów w Polsce, przy czym jednocześnie pełni też funkcję biblioteki prowincjalnej Prowincji Polskiej Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Celem artykułu jest omówienie historii i misji tej księżnicy przez wskazanie na jej rolę w formacji kandydatów do kapłaństwa i życia zakonnego oraz w promocji publikacji związanych z kultem Najświętszego Serca Jezusowego i duchowością zgromadzenia.

1. Rys historyczny Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach

Historia biblioteki sercańskiej jest ściśle związana z istnieniem klasztoru i seminarium w Stadnikach. Wprawdzie pierwsza możliwość osiedlenia się sercanów w tym miejscu pojawiła się pod koniec 1928 roku w związku z propozycją darowizny, nie doszła jednak do

¹ Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach.

skutku z powodu palącej potrzeby budowy domu i kaplicy w Krakowie-Płaszowie oraz niedoboru personelu, który mógłby zrealizować plan osiedlenia się w oferowanej posiadłości². Klerycy sercańscy po raz pierwszy pojawili się w Stadnikach w wakacje 1940³, na stałe zaś przybyli do Stadnik 22 maja 1944 roku. Była to ośmioosobowa grupa nowicjuszy wraz z mistrzem nowicjatu, ks. Władysławem Majką SCJ, i br. Paschalisem Świdrem SCJ – kucharzem. Zakonnicy ci musieli opuścić dom macierzysty w Krakowie w związku z częściowym jego zajęciem przez okupanta po utworzeniu tam w marcu 1944 roku koszarów kolumny transportowej armii niemieckiej⁴. Nowicjusze zamieszkali w przystosowanym do ich potrzeb dworku państwa Michalików. Pierwsza profesja owych nowicjuszy odbyła się 25 marca 1945 roku⁵. Właściwy dom nowego nowicjatu wybudowano na dziedzicznym gruncie ks. Stanisława Michalika SCJ i br. Antoniego Szewca SCJ w pobliżu domu państwa Michalików. Kuria Metropolitalna w Krakowie zezwoliła na budowę klasztoru przeznaczonego na nowicjat 19 września 1946 roku. Jego budowa rozpoczęta wiosną 1947 została zwieńczona poświęceniem nowego domu już 15 sierpnia 1948 roku⁶. Pierwszego marca 1951 roku utworzono w Stadnikach niezależną parafię, której pierwszym proboszczem został ks. Czesław Kunda SCJ, a wikariuszem ks. Dionizy Bucki SCJ⁷.

We wrześniu 1953 roku klasztor został wspólną siedzibą nowicjatu i Studium Humanistycznego przygotowującego do eksterni-

² J. Furczoń, *Początki Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce*, Kraków 1992, s. 77-78; S. Król, *Rys historyczny klasztoru Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Stadnikach (1944-1980)*, Kraków 1992, s. 23-29.

³ Stadniki znajdowały się wówczas na terenie parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Gdowie; C. Kunda, *Jubileusz stadnicki okiem kleryka i nowicjusza*, „*Ecce Cor*” 57 (1973), s. 15; S. Nagy, *Lata okupacyjnych mroków*, w: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992, s. 128-129.

⁴ C. Kunda, *Jubileusz stadnicki*, s. 16; S. Nagy, *Lata okupacyjnych mroków*, s. 132-133; J. Furczoń, *Początki Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego*, s. 134.

⁵ C. Kunda, *Jubileusz stadnicki*, s. 17; W. Majka, *Początki naszego domu w Stadnikach*, Stadniki – Tarnów 1952; *Z kart naszej przeszłości*, „*Ecce Cor*” 76 (1984), s. 15-18; S. Król, *Rys historyczny klasztoru*, s. 34-39.

⁶ C. Kunda, *Dni prześladowań*, Kraków 1992, s. 4-5; *Gdy ustąpiła noc niewoli*, w: *Album jubileuszowy*, s. 239; A. Gąsiorek, *25 lat temu*, „*Ecce Cor*” 57 (1973), s. 4; S. Król, *Rys historyczny klasztoru*, s. 43-55.

⁷ C. Kunda, *Dni prześladowań*, s. 5-6; tenże, *Ważniejsze daty w Prowincji Polskiej*, w: *Album jubileuszowy*, s. 243-246.

stycznych egzaminów maturalnych. Wzrost liczby kandydatów do zgromadzenia wymusił decyzję o rozbudowie domu. W styczniu 1954 roku przeniesiono nowicjat do Węglówki. Władze komunistyczne zlikwidowały dom zakonny w Stadnikach 31 lipca 1954 roku. Na miejsce zakonników przesiedlono Siostry Służebniczki Najświętszej Maryi Panny ze Śląska Opolskiego, dla których klasztor stał się miejscem pracy przymusowej⁸.

Odzyskanie klasztoru umożliwiło zorganizowanie w nim niższego seminarium we wrześniu 1957 roku. W tym czasie trwała także dalsza rozbudowa budynku, który stanowił odtąd wspólną siedzibę uczniów niższego seminarium oraz przebywających w nim w dalszym ciągu kleryków. W lutym 1960 roku, ze względu na obawę o utratę domu stadnickiego, przeniesiono tutaj z Krakowa-Płaszowa Studium Teologiczne, które zostało erygowane 8 października 1956 roku. Niższe seminarium natomiast przeniesiono do klasztoru w Krakowie-Płaszowie. Trzynastego września 1962 roku poświęcono kaplicę seminaryjną. Dwudziestego ósmego sierpnia 1964 roku Studium Filozoficzne (powołane do życia 25 września 1960 roku) zostało przeniesione z Krakowa do Stadnik i w ten sposób utworzono Studium Filozoficzno-Teologiczne, które z czasem zmieniło nazwę na Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów. Datę inauguracji roku akademickiego 1964/1965 po połączeniu Studium Filozoficznego i Teologicznego, 21 września 1964 roku, uważa się za początek istnienia seminarium w obecnym kształcie⁹.

Zbiory biblioteczne zaczęto gromadzić w okresie działalności Studium Teologicznego w Krakowie. Księgozbiór domu macierzystego zawierał przede wszystkim literaturę teologiczną i ascetyczną. Studium Teologiczne przeniesiono do Stadnik wraz z biblioteką. W skład biblioteki seminaryjnej weszły także zbiory Studium Filozoficznego, które przeprowadziło się do Stadnik w 1964 roku. W tym okresie nie tworzono jednak księgozbioru w sposób przemyślany i systematyczny¹⁰.

⁸ Tenże, *Dni prześladowań*, s. 8-37.

⁹ L. Poleszak, *Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach – historia i te-
raźniejszość*, „Symposium” 1 (2004), s. 233-242.

¹⁰ *Sprawozdanie z działalności Studium Filozoficznego za lata 1960-65*, Archiwum Studium Teologicznego, 90/30/IX/65.

Na polecenie Sekretariatu Prymasa Polski 25 marca 1960 roku sporządzono sprawozdanie, z którego wynikało, że biblioteka liczyła wtedy ok. 15 tys. pozycji, w tym 6 tys. z nauk teologicznych i pomocniczych zebranych w dwudziestu pięciu działach. Spośród czasopism naukowych, krajowych i zagranicznych wymieniono wówczas: „Ephemerides Liturgicae”, „Znak”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Homo Dei”, „Katechetę”, „Więź” i „Mówią Wieki”. Już wtedy biblioteka dysponowała osobną czytelnią, w której znajdowały się encyklopedie, słowniki, podręczniki, czasopisma i gazety¹¹.

Ze *Sprawozdania z działalności Studium Teologicznego* z 1965 roku można się dowiedzieć, że biblioteka prenumerowała na bieżąco polskie czasopisma teologiczne i filozoficzne. W tym okresie istniała także czytelnia czasopism naukowych, choć nie było w niej jeszcze czasopism zagranicznych. Wciąż brakowało również starannego usystematyzowania książek, spisu inwentarza, odpowiedniego pomieszczenia. Dawał się odczuć niedobór funduszy potrzebnych w celu poprawy organizacji księgozbioru. Aby polepszyć tę sytuację, postulowano utworzenie Prowincjalnej Biblioteki Scholastykatu, która według pomysłu ks. Michała Wietechy SCJ miałyby podlegać przełożonemu prowincjalnemu¹².

W jubileuszowym roku 1980/1981 dwudziestopięciolecia istnienia seminarium biblioteka składała się z dwóch części: magazynu ogólnego i lektorium. Druki zwarte liczyły wówczas 30 tys. tytułów (teologia – 12,5 tys., filozofia – 2,5 tys., treść ogólna – 11,5 tys., beletrystyka – 4,5 tys.). W skład księgozbioru wchodziło także 130 tytułów czasopism: osiemdziesiąt tytułów bieżących (sześćdziesiąt trzy polskie: dwadzieścia pięć ogólnych, trzydzieści osiem teologicznych i filozoficznych), dwadzieścia pięć tytułów obcojęzycznych (cztery filozoficzne, dwadzieścia jeden teologicznych). Biblioteka prowadziła wówczas dwa katalogi: alfabetyczny i systematyczny¹³.

W roku 1983 na potrzeby biblioteki wybudowano nowe pomieszczenie. Umieszczono w nim książki z beletrystyki, czasopisma, du-

¹¹ Dane o bibliotece, czytelni i czasopismach sporządzone dla Sekretariatu Prymasa Polski z dnia 25 marca 1960 r., Archiwum Studium Teologicznego, 22/25/III/60.

¹² *Sprawozdanie z działalności Studium Teologicznego Księży Najświętszego Serca Jezusowego 1956-1965 dla prac Komisji Studiów przed IV Kapitułą Prowincjalną*, Archiwum Studium Teologicznego, 89/30/IX/65.

¹³ *Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1980/1981*, Archiwum WSM Stadniki.

blety oraz podręczniki i skrypty. Wraz z zagospodarowaniem magazynu głównego zmodernizowano wówczas lektorium, nadając mu nowy wystrój. W tym okresie również starodruki przeniesiono do specjalnie wykonanej szafy¹⁴. W kolejnych latach następował dalszy rozwój księżnicy. Gromadzono nowe zbiory, utworzono również dział podręczny biblioteki – bibliotekę ascetyczną.

W związku z rozrastaniem się księgozbioru podjęto dyskusję nad możliwymi wariantami powiększenia magazynu biblioteki. W 2003 roku powstał nawet projekt, który przewidywał dobudowanie nowego gmachu, w którym znalazłaby miejsce nowa czytelnia i część magazynowa. Jednak Zarząd Polskiej Prowincji Księży Sercanów nie wyraził nań akceptacji i projektu ostatecznie nie zrealizowano¹⁵.

Ponieważ problem wciąż narastał i magazyn wypełnił się praktycznie całkowicie, zdecydowano się na inne rozwiązanie. Od listopada 2017 do 15 stycznia 2018 roku przeprowadzono gruntowny remont magazynu głównego biblioteki seminaryjnej. Usunięto wówczas stare regały biblioteczne, wymieniono instalację elektryczną, zamontowano nowe okna i drzwi, założono nową wykładzinę i pomalowano pomieszczenia magazynu. Kolejny etap, który zakończył się 15 marca 2018 roku, polegał na montażu nowych regałów przesuwanych wykonanych przez firmę Silesia Meble. Dzięki nowym regałom biblioteka może obecnie pomieścić niemal trzy razy więcej książek i czasopism niż do tej pory. Dwunastego listopada 2018 roku rozpoczęto prace remontowe w dwóch kolejnych pomieszczeniach biblioteki: w miejscu przeznaczonym na katalogi i w pracowni bibliotekarza. Wymieniono okna i drzwi, instalację elektryczną, oświetlenie i pomalowano ściany. Prace zakończono 11 lutego 2019 roku¹⁶.

Funkcję dyrektora biblioteki pełnili kolejno: ks. Adam Włoch SCJ (1961-1970), ks. Jan Hojnowski SCJ (1970-1980), ks. Stanisław Marek Dadej SCJ (1980-1982), ks. Stefan Kajta SCJ (1982-1985), ks. Jerzy Wełna SCJ (1985-1990, 1999-2007), ks. Józef Golonka SCJ (1990-1992), ks. Grzegorz Piątek SCJ (1992-1993), ks. Józef Gaweł SCJ

¹⁴ M. Nosal, *Użytkownik biblioteki na przykładzie alumnów Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach*, Kraków 1999 [mps], s. 45.

¹⁵ *Rozbudowa Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów*, Kraków 2003, Archiwum WSM Stadniki.

¹⁶ *Kronika Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach z lat 2017-2021*, Archiwum WSM Stadniki.

(1993-1998), ks. Wiesław Pietrzak SCJ (1998-1999), ks. Jerzy Mondel SCJ (2007-2010), ks. Krzysztof Napora SCJ (2010-2012), ks. Robert Ptak SCJ (2013-2016), ks. Leszek Poleszak SCJ (od 2016 roku)¹⁷.

2. Charakterystyka i udostępnianie księgozbioru

Specyfika księgozbioru Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach polega przede wszystkim na gromadzeniu w miarę możliwości kompletnego zbioru z zakresu kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz publikacji Zgromadzenia Najświętszego Serca Jezusowego pochodzących z różnych prowincji. Oprócz tego gromadzi się w niej publikacje z zakresu teologii, filozofii, prawa kanonicznego, a także podstawowe pozycje z innych dziedzin nauki i kultury. Cechą charakterystyczną księgozbioru jest również obszerny zasób dzieł z patrystyki, publikacji sercańskiej oficyny Edizioni Dehoniane Bologna (EDB) oraz Wydawnictwa Księży Sercanów Dehon. Biblioteka gromadzi także materiały dotyczące założyciela zgromadzenia, czcigodnego sługi Bożego o. Leona Dehona¹⁸.

Biblioteka składa się z trzech części: magazynu głównego, lektorium (czytelni) i biblioteki ascetycznej. Do roku 2018 księgozbiór był podzielony na kilka działów: teologię (sygnatura T), filozofię (F), wiedzę powszechną (WP), beletrystykę (BL), publikacje zgromadzeniowe (Z). Obecnie publikacjom książkowym nadaje się sygnatury według wielkości publikacji (A – do 20 cm, B – do 25 cm, C – do 30 cm, D – do 40 cm, E – większe). Starodruki posiadają sygnatury według ich wielkości: SA, SB, SC, SD, SE. W magazynie biblioteki znajduje się też zbiór prac dyplomowych (prace seminaryjne, magisterskie, doktoraty) oznaczonych sygnaturą P. Odrębną grupę stanowią publikacje znajdujące się w lektorium (księgozbiór podręczny), którym nadaje się sygnaturę według działów, w jakich

¹⁷ K. Ruman, *Starodruki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Stadnikach*, Kraków 2010 [mps], s. 31-33.

¹⁸ Ks. Leon Gustaw Dehon urodził się 14 marca 1843 roku w La Capelle we Francji, zmarł 12 sierpnia 1925 roku w Brukseli. Był założycielem Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego, działaczem społecznym, autorem wielu publikacji o tematyce teologicznej, ascetycznej i społecznej.

zostały umieszczone. Do księgozbioru należy również ok. 2,5 tys. nieskatalogowanych podręczników i pomocy językowych przeznaczonych dla studentów seminarium. Czasopisma znajdujące się w lektorium otrzymują sygnaturę L, natomiast znajdujące się w magazynie – KC. Oprócz publikacji książkowych i czasopism biblioteka posiada także zbiór audiobooków, książek cyfrowych, wydawnictw muzycznych i filmów.

Podstawowym źródłem poszerzania zbiorów są zakupy. Od początku istnienia biblioteki dokładano starań, by gromadzić publikacje wydawane w Polsce i za granicą. Książki pochodzą także z darów członków zgromadzenia oraz osób bądź instytucji spoza instytutu. Natomiast głównym sposobem pozyskiwania czasopism jest ich prenumerata. Część czasopism trafia do biblioteki w ramach wymiany międzybibliotecznej.

Księgozbiór biblioteki liczy obecnie ok. 70,5 tys. woluminów (57 tys. rekordów bibliotecznych – książki i czasopisma)¹⁹, w tym 387 starodruków²⁰, 369 prac dyplomowych, 4 043 woluminy znajdujące się w księgozbiorze podręcznym (lektorium) oraz 285 tytułów czasopism²¹, w tym sześćdziesiąt osiem tytułów w stałej prenumeracie (dziesięć tytułów obcojęzycznych)²². W zbiorze czasopism można odnaleźć takie czasopisma, jak: „Acta Apostolicae Sedis”, „Anamnesis”, „Ateneum Kapłańskie”, „Christianitas”, „Collectanea Theologica”, „Ephemerides Liturgicae”, „Ethos”, „Forum Philosophicum”, „Gregorianum”, „Homo Dei”, „Ius Matrimoniale”, „Liturgia Sacra”, „Polonia Sacra”, „Prawo Kanoniczne”, „Rassegna di Teologia”, „Rivista Biblica”, „Roczniki Filozoficzne”, „Roczniki Nauk Prawnych”, „Roczniki Teologiczne”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Saeculum Christianum”,

¹⁹ Stan z 31 marca 2022 roku.

²⁰ W bibliotece znajdują się 364 starodruki skatalogowane i umieszczone w katalogu „Fides” oraz dodatkowo dwadzieścia trzy niezidentyfikowane starodruki bez rekordów bibliograficznych. Oznaczone są one sygnaturami o początkowych literach SN. Na oddzielnej liście wszystkich starodruków zaznaczono także proveniencje, sygnaturę w katalogu oraz miejsce w dziale zbiorów specjalnych (magazyn); *Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach – Starodruki stan z dnia 21.10.2021 r.*, Archiwum WSM Stadniki.

²¹ W tym 217 tytułów czasopism archiwalnych.

²² W latach 2019-2020 wszystkie czasopisma zostały skatalogowane (poszczególne egzemplarze mają własną sygnaturę i są umieszczone w katalogu). Lista umiejscowienia czasopism w magazynie i lektorium znajduje się w pracowni bibliotecznej. Czasopisma zabezpiecza się oprawą introligatorską.

„Studi Ecumenici”, „Studia Bobolanum”, „Studia i Dokumenty Eku-
meniczne”, „Studia Gdańskie”, „Studia Moralia”, „Studia Philosophiae
Christianae”, „Studia Theologica Varsaviensia”, „Teologia w Polsce”,
„The Biblical Annals”, „Verbum Vitae”, „Warszawskie Studia Teolo-
giczne”, „Zeszyty Formacji Katechetów”, „Życie Konsekrowane”.

Oprócz tego biblioteka przechowuje również dodatkowo zbiór
nieskatologowanych publikacji podręcznych (biblioteka ascetyczna)
z dziedziny teologii ogólnej i życia duchowego obejmujący ok. 4 tys.
pozycji²³ oraz dział zbiorów specjalnych, w którym gromadzi się m.in.
obiekty muzealne (zbiór medali okolicznościowych, medali i odzna-
czeń państwowych, krzyży, odznak, legitymacji i innych pamiątek
patriotycznych i religijnych)²⁴.

Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księża Sercanów
jest jednym z członków założycieli Federacji Bibliotek Kościelnych
„Fides”. Przedstawiciel biblioteki bierze udział w walnych zgroma-
dzeniach Federacji. Od 1992 roku rozpoczęto prowadzenie katalogu
w systemie MAK opracowanym przez specjalistów z Biblioteki Na-
rodowej w Warszawie²⁵. Pierwszego października 2017 roku podpi-
sano umowę w sprawie włączenia katalogu biblioteki do Centralnego
Katalogu „Fides”, dzięki czemu całość zbiorów bibliotecznych jest
obecnie dostępna w katalogu bibliotek kościelnych „Fides” działa-
jącym w systemie Koha²⁶. Dwudziestego lipca 2018 roku podpisano
także umowę z Centrum NUKAT w sprawie współpracy biernej²⁷,
a 25 kwietnia 2019 roku w sprawie współpracy czynnej, na mocy
której pracownik biblioteki w Stadnikach²⁸ może opracowywać re-
kordy haseł wzorcowych, rekordy bibliograficzne i symbole lokaliza-
cji²⁹. W ramach tej współpracy do 31 marca 2022 roku skopiowano
52 404 rekordy bibliograficzne. Do bazy NUKAT wprowadzono 2 122

²³ Dublety książkowe w bibliotece (książki i czasopisma sercańskie) stanowią ok. 200 egz.

²⁴ Obiekty te zostały szczegółowo opisane i wycenione we współpracy z ks. Mariuszem
Wrzesińskim SCJ w pierwszej połowie 2019 roku.

²⁵ M. Nosal, *Użytkownik biblioteki*, s. 46-49.

²⁶ *Porozumienie w sprawie Katalogu centralnego z dnia 1.10.2017 r.*, Archiwum WSM
Stadniki.

²⁷ *Porozumienie nr 8/2018 z dnia 20.07.2018 r.*, Archiwum WSM Stadniki.

²⁸ Symbol biblioteki: STA 001.

²⁹ *Porozumienie nr 6/2019 o współpracy w zakresie wprowadzania danych do Narodowego
Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT z dnia 25.04.2019 r.*, Archiwum WSM Stadniki.

nowe hasła KWH i samodzielnie opracowano 3 883 druki zwarte nie opracowane dotychczas przez inne biblioteki³⁰.

Katalog zbiorów bibliotecznych jest dostępny na miejscu i w Internecie na stronie biblioteki³¹ oraz na stronie katalogu centralnego „Fides”³². Biblioteka znajduje się na parterze budynku seminaryjnego i dysponuje odpowiednimi warunkami lokalowymi. Wypożyczalnia i lektorium są wyposażone w stanowiska komputerowe z dostępem do bazy bibliotecznej. Użytkownicy mogą także korzystać z Cyfrowej Wypożyczalni Publikacji Naukowych *Academica*³³.

3. Starodruki w bibliotece w Stadnikach

Cenną część księgozbioru Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach stanowią stare druki. Pochodzą one m.in. ze zlikwidowanych seminariów zagranicznych i domów zgromadzenia, np. z Lyonu (Bibliothèque Seminaire S.C.J.), Fayet (Aisne) (Bibliothèque des Prêtres du Sacré-Coeur Saint-Clement), Paryża, z domów zgromadzenia w Polsce (np. z przeniesionej do Stadnik Biblioteki Studium Teologicznego Księży Sercanów w Krakowie), z darów od bibliotek prywatnych (np. ks. Mateusza Jeża), bibliotek instytucjonalnych bądź z zakupów³⁴.

Wśród 387 starych druków najstarsze pochodzą z XVI wieku. W opracowaniu *Starodruki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Stadnikach* powstałym w roku 2010 opisano zbiór 206 ówczesnie znajdujących się w bibliotece starodruków wraz z najstarszą księgą – *Biblią Leopoldy*. W księgozbiornie można spotkać m.in. dwa egzemplarze *Tomvs Opervm Divi Ioannis Chrysostomi [...]. T. 4*,

³⁰ STA 001 – Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach, *Osiągnięcia biblioteki – oś czasu*, centrum.nukat.edu.pl/pl/statystyki?view=indywidualne&layout=all&locale=pl&b=STAD_001, 04.04.2022.

³¹ Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów, Biblioteka, seminarium.scj.pl/strony/biblioteka, 17.06.2022.

³² Centralny Katalog Bibliotek „Fides”, katalog.fides.org.pl, 17.06.2022.

³³ *Deklaracja przystąpienia do CWPN Academica z dnia 18.05.2019 r.*, Archiwum WSM Stadniki.

³⁴ *Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach – Starodruki*; K. Ruman, *Starodruki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego*, s. 37-38.

Contineromnium D. Pauli Epistolarum enarrationem, ad Graeca exemplaria, non solum Veronense uerumetiam manuscripta, denuo per Sigismundum Gelenium collatam, quarum catalogum sequens pagina complectitur drukarza Jana Frobena z 1558 roku, założyciela (razem ze współnikami J. Amerbachem oraz J. Petrim) jednej z najznakomitszych bazylejskich oficyn wydawniczych. Jako jeden z pierwszych Froben w wydawanych przez siebie książkach wprowadził ozdobną kartę tytułową ujętą w architektoniczny ornament, którego dopełnieniem był stale umieszczany sygnet drukarski – laska Asklepiosa (częściej Eskulapa) opleciona przez dwa węże, z ptakiem u góry, trzymana przez dwie ręce. Jej pierwowzorem była opleciona przez dwa węże laska sumeryjskiego boga Ningiszzyd. Innym ciekawym przykładem starego druku jest francuskie wydanie *Legenda sanctorum: Opvs Avrevm Qvod Legenda sanctorum vulgo nuncupatur ad vetustorum exemplarium fidem accurate castigatum, & non mediocri diligentia fratris Claudii de Rota* z oficyny J. Giunta, przedstawiciela drukarni włoskich. Dalsi członkowie tej rodziny otwierali swoje drukarnie w całej Europie, także we Francji³⁵.

W przytoczonym opracowaniu Kinga Ruman szczegółowo opisuje kolejne stare druki z podziałem na starodruki z XVI, XVII i XVIII wieku, ze szczególnym uwzględnieniem znajdujących się wówczas w księgozbiornie poloniców³⁶. W końcowej części swojego opracowania podaje także przykłady opraw starych druków znajdujących się w bibliotece. Można tu znaleźć oprawy tłoczone (z metalowymi nagłówkami i trzonkiem), z plakietką stosowaną w XVI i XVII wieku w zachodniej i środkowej Europie (w kształcie wyciskanego medalionu), oprawy włoskie (renesansowe), oprawy nacinane, oprawy weneckie (cechujące się ornamentyką dywanową z herbem lub sceną mitologiczną na środku), oprawy gotyckie (niemieckie), oprawy w tzw. stylu *à la fanfare*, oprawy radełkowe i złożone oraz oprawy w stylu *le Gascon*³⁷.

³⁵ K. Ruman, *Starodruki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego*, s. 38-39.

³⁶ *Tamże*, s. 39-50.

³⁷ *Tamże*, s. 51-53. Opracowanie podaje spis znajdujących się wówczas w bibliotece starych druków z podziałem na okres pochodzenia i zdjęciem strony tytułowej (zdjęcia zamieszczono również na dołączonej do tekstu płycie CD); *tamże*, s. 56-95.

4. Publikacje Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego

Oprócz materiałów poświęconych duchowości i kultowi Najświętszego Serca Pana Jezusa księgozbiór biblioteki szczyli się zbiorem publikacji Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Do kategorii publikacji należą pozycje książkowe (w tym serie wydawnicze) oraz czasopisma pochodzące z całego świata. Wśród książek na uwagę zasługują wydawnictwa sercańskie pochodzące z różnych jednostek instytutu (ponad dwadzieścia tytułów)³⁸, w tym obszerna seria wydawnicza publikacji wielojęzycznych *Studia Dehoniana*. Zbiór czasopism sercańskich zawiera ponad trzydzieści tytułów obcojęzycznych z całego świata oraz kilkanaście polskich, wśród których na szczególną uwagę zasługują wydawane przez Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach: „*Ecce Cor*”, dwumiesięcznik dla chorych „*Wstań*”, „*Drogi Przyjacieli*”, „*Дорогої Апы*”, periodyk naukowy „*Symposium*” oraz „*Rocznik Seminarystyczny*”.

4.1. „*Ecce Cor*”

Powstanie grupy redakcyjnej „*Ecce Cor*” datuje się na 15 marca 1951 roku³⁹. Pierwszy numer pisma ukazał się 8 kwietnia 1951 roku w scholastykacie w Tarnowie i był poświęcony tematami: *Sercanie a Papież* oraz *Ojciec Założyciel a Papież*⁴⁰. W skład redakcji wchodziłi

³⁸ Wśród nich znajdują się m.in. następujące publikacje: *Baraza* (Prowincja Kongijska), *Die Blätter der Einheit* (Prowincja Niemiecka), *Circular SCJ* (Prowincja Brazylii Południowa), *Con corazón solidario* (Prowincja Argentynsko-Urugwajska), *Cor unum* (Prowincja Włoska Południowa), *Cor unum* (Prowincja USA), *Dehoniana informationes*, *Vinculo* (Prowincja Hiszpańska), *In Unum* (Prowincja Francuska), *Informationum Nuntius* (Kuria Generalna SCJ), *Nuntius* (Prowincja Włoska Południowa), *Pengikat* (Prowincja Indonezyjska), *SCJ Kontakt* (Prowincja Holenderska), *Sint unum* (Prowincja Flamandzka), *Unanimes* (Prowincja Holenderska), *Vinculum* (Organ Stowarzyszenia Wynagradzającego).

³⁹ *Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1982/1983*, Archiwum WSM Stadniki.

⁴⁰ Pierwszy numer wyszedł w Tarnowie z datą 2 kwietnia 1951 roku i wiązał się ściśle z pięćdziesiątą drugą rocznicą święceń kapłańskich papieża Piusa XII. Pismo ukazało się w trzech egzemplarzach przepisanych na maszynie, zawierało szesnaście stron formatu 21 cm × 32 cm; *Gdy ustąpiła noc niewoli*, s. 230; A. Włoch, J. Karpierz, *Ważniejsze daty z historii Zgromadzenia i Prowincji Polskiej*, w: *Album jubileuszowy*, s. 304.

przede wszystkim alumni, którzy przygotowywali teksty i zajmowali się wydaniem pisma⁴¹.

W dziewiątym numerze „Ecce Cor”, w artykule *U progu drugiego roku* jego autorzy bardzo obszernie przedstawili własną wizję pisma: „Opowiadamy się zdecydowanie za literaturą publicystyczną i do takiej pisemko nasze zaliczyć chcemy. [...] Należać ono będzie do tej części literatury, która stara się uchwycić nurt życia w danej chwili takim, jakim on jest, która stara się być sejsmografem rejestrującym przejawy życia na określonym jego odcinku, a dalej, która przez swą twórczość ma z kolei kształtować to życie i wpływać na nie. Zaznaczyć jednak trzeba, iż publicystyka ta w naszym wypadku będzie miała charakter specyficzny – sercański”⁴². Dla Zgromadzenia Księży Sercanów wydawane w latach 1951-1988 pismo „Ecce Cor” jest bogatym źródłem informacji o początkach istnienia prowincji polskiej zgromadzenia, która w 2022 roku obchodzi jubileusz siedemdziesięciolecia istnienia⁴³. Staraniem grupy redakcyjnej „Ecce Cor” powstał również *Album jubileuszowy*, wydany przez kleryków tarnowskich z okazji dwudziestopięciolecia obecności sercanów w Polsce⁴⁴.

4.2. Dwumiesięcznik dla chorych „Wstań”

Pomysł powstania czasopisma dla chorych zrodził się z bezpośrednich spotkań stadnickich seminarzystów z ludźmi chorymi i potrzebującymi pomocy zarówno z terenu parafii stadnickiej, jak i ze szpitala w Myślenicach. Ponieważ program studiów seminaryjnych nie pozwalał na zbyt częste spotkania osobiste, zrodził się pomysł docierania do tych osób za pomocą słowa drukowanego, w formie listu, by móc skuteczniej dodawać im otuchy i przekonywać, że cier-

⁴¹ Listę kleryków pracujących w redakcji „Ecce Cor” oraz współpracujących z nimi kleryków i księży z lat 1951-1954 można znaleźć w publikacji: A. Włoch, *Początki historii kleryckiego pisemka „Ecce Cor” 1951-1954. Z okazji 50-lecia założenia Prowincji Polskiej*, Warszawa 1997, s. 5-7.

⁴² *U progu drugiego roku*, „Ecce Cor” 9 (1952), s. 5; *Powrót do tożsamości*, „Ecce Cor” 70 (1981), s. 11-13; G. Swoboda, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św. z okazji 30-lecia „Ecce Cor”*, „Ecce Cor” 70 (1981), s. 2-9.

⁴³ Treść i opis numerów 1-18 „Ecce Cor”: zob. A. Włoch, *Początki historii kleryckiego pisemka „Ecce Cor”*, s. 9-36.

⁴⁴ A. Włoch, *Początki historii kleryckiego pisemka „Ecce Cor”*, s. 37-40. Doczekał się on później wznowienia: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992.

pienie nie jest karą ani złem koniecznym, lecz mieści się w zamyśle miłości Pana Boga.

Pierwszy egzemplarz listu do chorych ukazał się w kwietniu 1987 roku. Dwa lata później, w maju 1989 roku, przerodził się on w pismo z nowym tytułem „Wstań”⁴⁵, wydanym w nakładzie 300 egzemplarzy. Po trzech latach działalności, 17 października 1990 roku, „Wstań” zostało wpisane w Sądzie Wojewódzkim w Krakowie do oficjalnego rejestru czasopism, a jego pierwszym redaktorem naczelnym został ks. Józef Golonka SCJ⁴⁶. Od tej pory pismo ukazuje się systematycznie jako dwumiesięcznik. W roku 2022 ukazał się jubileuszowy numer 200 pisma⁴⁷. Obecnie w jego tworzenie oprócz samych alumnów zaangażowani są także lekarze, osoby świeckie, a wśród nich także chorzy. Publikowane teksty są dostępne również na stronie internetowej „Wstań”⁴⁸.

4.3. „Drogi Przyjaciel”

Początek historii czasopisma „Drogi Przyjaciel” sięga 1988 roku. W styczniu alumni należący do Apostolstwa Powołań przygotowali pierwszy list pt. *Drogi Przyjacielu* skierowany do chłopców mających kontakt z seminarium. Jego celem było przybliżenie młodym ludziom życia w seminarium księży sercanów, zaznajomienie z istotnymi elementami życia zakonnego, a także dzielenie się radościami i wydarzeniami z życia wspólnoty seminaryjnej. W swoich artykułach alumni przedstawiali swoje pasje, podejmowane prace, zainteresowania oraz formy działalności apostołskiej.

Format publikacji ewoluował, począwszy od czterostronicowego listu formatu A4 do postaci gazetki o formacie A5, zawierającej szesnaście stron wraz z kolorową okładką (od numeru 55) w 1999 roku. Dokonano również drobnej korekty tytułu, który odtąd brzmiał: „Drogi Przyjaciel”. W czerwcu 2008 roku ukazał się numer 100

⁴⁵ ISSN 0867-7603.

⁴⁶ Redaktorzy naczelni „Wstań”: ks. Józef Golonka SCJ (1987-1992), ks. Jan Strzałka SCJ (1992-1994), ks. Tadeusz Michałek SCJ (1995-1999), ks. Jan Strzałka SCJ (1999-2008), ks. Artur Sanecki SCJ (2008-2010), ks. Robert Ptak SCJ (2010-2016), ks. Leszek Poleszak SCJ (od 2016 roku).

⁴⁷ L. Poleszak, *By nieść nadzieję – dwumiesięcznik dla chorych „Wstań”, „Czas Serca”* 172 (2022), s. 16-17.

⁴⁸ Wstań, wstan.scj.pl, 14.06.2022.

pisemka⁴⁹. Obecnie wydawanie periodyku zostało czasowo zawieszono⁵⁰.

4.4. „Дорогой Друг”

Ideą bliźniaczą do wydawanego pisemka „Drogi Przyjaciel” jest publikacja rosyjskiej wersji językowej gazетки. Ideę tę wprowadzono w życie w 1995 roku, kiedy to przygotowano pierwszy numer „Дорогого Друга”. W skład redakcji weszli alumni wywodzący się z Mołdawii, Ukrainy, Białorusi i Rosji, dokąd także zaczęły trafiać poszczególne egzemplarze gazетки. Treść artykułów oprócz tematów typowo powołaniowych obejmowała zagadnienia wiary i katechizmu. Artykuły miały także za zadanie przybliżyć zgromadzenie i jego działalność ludziom młodym i wszystkim tym, którzy się spotkają z tą formą apostołstwa.

Pierwsze egzemplarze obejmowały osiem stron formatu A5 i były przygotowane w wersji jednobarwnej. W najnowszej wersji pisemko składało się z dwudziestu stron dwubarwnych z kolorową okładką. Ostatni numer 26 „Дорогого Друга” wyszedł w 2009 roku⁵¹.

4.5. Półrocznik naukowy „Symposium”

W związku z licznymi sympozjami naukowymi, które na przestrzeni lat organizowano w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach, pojawiła się myśl, by ich pokłosie w postaci zebranych materiałów naukowych przedstawić szerszemu gronu odbiorców. Konkretną realizacją tych planów stał się periodyk naukowy „Symposium”⁵², którego pierwszy numer ukazał się w 1997 roku. Jego redaktorem naczelnym został rektor seminarium, ks. Eugeniusz Ziemann SCJ⁵³. Dotychczas ukazało się czterdzieści jeden

⁴⁹ *Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1995/1996*, Archiwum WSM Stadniki.

⁵⁰ Jego numer 110 jako ostatni ukazał się w 2010 roku.

⁵¹ *Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 2000/2001*, Archiwum WSM Stadniki; *Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 2008/2009*, Archiwum WSM Stadniki.

⁵² ISSN 1429-558X (do 1996 roku), ISSN 2543-5443 (od 1996 roku), e-ISSN 2544-3283.

⁵³ Funkcję redaktora naczelnego pełnili następnie: ks. Zbigniew Morawiec SCJ (1999-2007), ks. Krzysztof Paluch SCJ (2007-2010), ks. Robert Ptak SCJ (2010-2016), ks. Leszek Poleszak SCJ (od 2016 roku).

numerów „Sympozjum”, w których ponad 190 autorów opublikowało ponad 460 artykułów naukowych (również w językach obcych: angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim i włoskim). Są one dostępne także w wersji elektronicznej na stronach internetowych „Sympozjum”⁵⁴.

4.6. „Rocznik Seminaryjny”

„Rocznik Seminaryjny. Biuletyn informacyjny Wyższego Seminarium Misyjnego Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego w Stadnikach”⁵⁵ jest najnowszą inicjatywą wydawniczą seminarium. Jego pierwszy numer ukazał się w 2001 roku z inicjatywy rektora seminarium, ks. Jana Strzałki SCJ, który został jego redaktorem naczelnym⁵⁶. Periodyk ukazuje się na początku każdego roku akademickiego i zawiera najważniejsze informacje dotyczące studiów seminaryjnych podzielone na następujące grupy tematyczne: inauguracja roku akademickiego, działalność naukowo-dydaktyczna Wyższego Seminarium Misyjnego, skład osobowy seminarium i terminarz studiów. Od drugiego do dziewiątego numeru „Rocznika Seminaryjnego” publikowano w nim również artykuły naukowe wykładowców seminarium.

Zakończenie

Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księża Sercanów w Stadnikach stanowi niezwykle istotny element działalności samego seminarium, ale także dziedzictwa kulturalnego i naukowego Prowincji Polskiej Księża Sercanów. Gromadzone zbiory odzwierciedlają pasję zdobywania wiedzy, która jest jednym z elementów misji placówek formacyjnych przygotowujących kandydatów do kapłaństwa, ale też w jakiejś mierze opisują historię działalności pastoralno-

⁵⁴ Sympozjum, sympozjum.scj.pl; ejournals.eu/Sympozjum, 14.06.2022; L. Poleszak, *Od redakcji*, „Sympozjum” 2 (2021), s. 7-8.

⁵⁵ ISSN 1643-4781. Od 2020 roku tytuł brzmi: „Rocznik Seminaryjny. Biuletyn informacyjny Wyższego Seminarium Misyjnego Księża Sercanów”.

⁵⁶ W kolejnych latach funkcję redaktora naczelnego pełnili: ks. Robert Ptak SCJ (2008-2010), ks. Krzysztof Paluch SCJ (2010-2013), ks. Przemysław Bukowski SCJ (2013-2016), ks. Łukasz Ogórek SCJ (2016-2020), ks. Adam Pastorczyk (od 2020 roku).

-wychowawczej zgromadzenia w Polsce i na świecie. Różnorodne zbiory obejmują publikacje z teologii, filozofii, prawa kanonicznego, podstawowe pozycje z innych dziedzin nauki i kultury, ale także specyficzne dla charyzmatu księży sercanów publikacje związane z kultem Najświętszego Serca Jezusowego oraz osobą założyciela zgromadzenia, czcigodnego sługi Bożego o. Leona Dehona, które określają specyfikę i wyjątkowość tej biblioteki. Zarówno dbałość o wszechstronność księgozbioru, jak i inwestycje poczynione w celu jego powiększania, zabezpieczenia i nowoczesnego udostępniania wskazują na pragnienie, by jak najlepiej wykorzystywać go dla dobra osób, którym sercanie służą przez swoją działalność duszpasterską i misyjną.

Bibliografia

- Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992.
- Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach – Starodruki stan z dnia 21.10.2021 r.*, Archiwum WSM Stadniki.
- Centralny Katalog Bibliotek „Fides”, katalog.fides.org.pl, 17.06.2022.
- Dane o bibliotece, czytelnicy i czasopiśmie sporządzone dla Sekretariatu Prymasa Polski z dnia 25 marca 1960 r.*, Archiwum Studium Teologicznego, 22/25/III/60.
- Deklaracja przystąpienia do CWPN Academica z dnia 18.05.2019 r.*, Archiwum WSM Stadniki.
- Furczoń J., *Początki Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce*, Kraków 1992.
- Gąsiorok A., 25 lat temu, „Ecce Cor” 57 (1973), s. 4-14.
- Gdy ustąpiła noc niewoli*, w: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992, s. 233-241.
- Kronika Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach z lat 2017-2021*, Archiwum WSM Stadniki.
- Król S., *Rys historyczny klasztoru Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Stadnikach (1944-1980)*, Kraków 1992.
- Kunda C., *Dni prześladowań*, Kraków 1992.
- Kunda C., *Jubileusz stadnicki okiem klero i nowicjusza*, „Ecce Cor” 57 (1973), s. 15-17.

- Kunda C., *Ważniejsze daty w Prowincji Polskiej*, w: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992, s. 243-246.
- Majka W., *Początki naszego domu w Stadnikach*, Stadniki – Tarnów 1952.
- Nagy S., *Lata okupacyjnych mroków*, w: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992, s. 119-134.
- Nosal M., *Użytkownik biblioteki na przykładzie alumnów Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach*, Kraków 1999 [mps].
- Poleszak L., *By nieść nadzieję – dwumiesięcznik dla chorych „Wstań”, „Czas Serca” 172 (2022)*, s. 16-17.
- Poleszak L., *Od redakcji, „Sympozjum” 2 (2021)*, s. 7-8.
- Poleszak L., *Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach – historia i terażniejszość, „Sympozjum” 1 (2004)*, s. 233-242.
- Porozumienie nr 6/2019 o współpracy w zakresie wprowadzania danych do Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT z dnia 25.04.2019 r.*, Archiwum WSM Stadniki.
- Porozumienie nr 8/2018 z dnia 20.07.2018 r.*, Archiwum WSM Stadniki.
- Porozumienie w sprawie Katalogu centralnego z dnia 1.10.2017 r.*, Archiwum WSM Stadniki.
- Powrót do tożsamości, „Ecce Cor” 70 (1981)*, s. 11-13.
- Rozbudowa Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów*, Kraków 2003, Archiwum WSM Stadniki.
- Ruman K., *Starodruki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Stadnikach*, Kraków 2010 [mps].
- Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1980/1981*, Archiwum WSM Stadniki.
- Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1982/1983*, Archiwum WSM Stadniki.
- Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 1995/1996*, Archiwum WSM Stadniki.
- Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 2000/2001*, Archiwum WSM Stadniki.
- Sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej za rok 2008/2009*, Archiwum WSM Stadniki.
- Sprawozdanie z działalności Studium Filozoficznego za lata 1960-65*, Archiwum Studium Teologicznego, 90/30/IX/65.
- Sprawozdanie z działalności Studium Teologicznego Księży Najświętszego Serca Jezusowego 1956-1965 dla prac Komisji Studiów przed IV Kapitułą Prowincjalną*, Archiwum Studium Teologicznego, 89/30/IX/65.

STA 001 – Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach, *Osiągnięcia biblioteki – oś czasu*, centrum.nukat.edu.pl/pl/statystyki?view=indywidualne&layout=all&locale=pl&b=STAD_001, 04.04.2022.

Swoboda G., *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św. z okazji 30-lecia „Ecce Cor”*, „Ecce Cor” 70 (1981), s. 2-9.

U progu drugiego roku, „Ecce Cor” 9 (1952), s. 3-10.

Włoch A., Karpierz J., *Ważniejsze daty z historii Zgromadzenia i Prowincji Polskiej*, w: *Album jubileuszowy. Z okazji 25-lecia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce 1928-1953*, Kraków 1992, s. 275-305.

Włoch A., *Początki historii kłeryckiego pisemka „Ecce Cor” 1951-1954. Z okazji 50-lecia założenia Prowincji Polskiej*, Warszawa 1997.

Wstań, wstan.scj.pl, 14.06.2022.

Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów, Biblioteka, seminarium.scj.pl/strony/biblioteka, 17.06.2022.

Z kart naszej przeszłości, „Ecce Cor” 76 (1984), s. 14-18.

Streszczenie

Biblioteka Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach istotnie wpisuje się w dzieło formacji intelektualnej zgromadzenia w Polsce. Pełni ona jednocześnie funkcję biblioteki prowincjalnej polskiej prowincji zgromadzenia. Celem artykułu jest omówienie historii i misji biblioteki. Tekst podzielono na cztery części: rys historyczny biblioteki, charakterystyka i udostępnianie księgozbioru, zbiór starodruków oraz wybrane publikacje Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego.

Słowa kluczowe

Biblioteka Księży Sercanów w Stadnikach, Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach, sercanie, Serce Jezusa, misje

LIBRARY OF THE HIGHER MISSIONARY SEMINARY OF THE PRIESTS OF THE SACRED HEART IN STADNIKI 1964-2022

Summary

The Library of the Higher Missionary Seminary of the Priests of the Sacred Heart in Stadniki is an important part of the work of intellectual formation

of the Sacred Heart priests in Poland. It also serves as the provincial library for the Polish Province of the Congregation. The article aims to discuss the history and mission of the library. It has been divided into four parts: the library's history, the characteristics and access to the book collection, a collection of old prints, and selected publications of the Congregation of the Priests of the Sacred Heart of Jesus.

Keywords

Library of the Priests of the Sacred Heart in Stadniki, Higher Missionary Seminary of the Priests of the Sacred Heart in Stadniki, Dehonians, Heart of Jesus, missions

DOROTA ADAMSKA¹, KS. RAFAŁ HOŁUBOWICZ²

JUŻ W NOWYM DOMU. HISTORIA PRZENOSZENIA ZBIORÓW BIBLIOTEKI PAPIESKIEGO WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO WE WROCŁAWIU DO NOWEJ SIEDZIBY

Wprowadzenie

Św. Jan Paweł II w przemówieniu wygłoszonym podczas poświęcenia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie 11 czerwca 1999 roku powiedział: „Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego [...]. Biblioteka jest więc szczególną świątynią twórczego ducha ludzkiego, który odzwierciedla owo Boże Tchnienie, jakie towarzyszyło dziełu stworzenia świata i człowieka”³.

Słowa Papieża doskonale odzwierciedlają prawdziwą misję i zadanie bibliotek. Już w odległej starożytności biblioteki nazywano czę-

¹ Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

² Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu.

³ Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 8 (1999), s. 63.

sto „domami wiedzy”, „skarbnicami mądrości”, „lecznicami dusz”. Takie określenia wskazywały na podstawową misję bibliotek, jaką było gromadzenie i przechowywanie zapisów myśli ludzkiej, innymi słowy – spisanej wiedzy.

Od samego też początku w polu widzenia biblioteki znajdował się czytelnik jako ten, który mógłby praktycznie wykorzystywać zgromadzone w nich zbiory do zdobywania wiedzy. Obecny stan rzeczy jest wynikiem procesu trwającego całe wieki. O głównych zadaniach bibliotek klarujących się na przestrzeni wieków zwięźle napisano: „W pierwszym okresie główną troską działalności bibliotekarskiej było gromadzenie ksiąg. [...] Drugi rozdział dziejów nowoczesnego bibliotekarstwa zaczyna się w XVIII stuleciu [...]. W tym okresie oświecenia zmienił się także stosunek bibliotekarza do książki. Zajmuje się on teraz przede wszystkim opracowaniem zgromadzonych dzieł, opisuje je, ujmuje w katalogi, publikuje materiały rękopiśmienne powierzone jego opiece i tworzy na ich podstawie własne prace naukowe. [...] O czytelnika dbano jeszcze mało. Księgozbiory udostępniano tylko osobom wybranym, raz lub dwa razy w tygodniu, w salach nie ogrzewanych i nie oświetlonych [...]. Około połowy XIX wieku wkracza bibliotekarstwo w trzecie stadium rozwoju. Biblioteka zaczyna się przystosowywać do potrzeb użytkowych”⁴.

Próbując na podstawie dotychczasowej wiedzy i analizy historycznej zdefiniować misję współczesnej biblioteki, należy powiedzieć, że jest nią, „tak jak i w przeszłości, wspieranie instytucji nauki, oświaty, kultury w zakresie rozwoju intelektualnego (potrzeby poznawcze, edukacyjno-naukowe) i duchowego (potrzeby psychiczne, estetyczne, rozrywkowe) społeczeństwa. Drugi kierunek misji bibliotek to zapewnienie wszystkim zainteresowanym dostępu do uporządkowanej informacji o zasobach własnych biblioteki i zewnętrznych (krajowych, zagranicznych) oraz udostępnianie zasobów szeroko rozumianej kultury piśmienniczej”⁵.

Aby zrealizować swoje podstawowe cele, Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, która nieustannie wzbo-

⁴ *Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej*, red. A. Lysakowski, Warszawa 1956, s. 17.

⁵ J. Sadowska, *Misja współczesnej biblioteki*, w: *Zarządzanie biblioteką*, red. M. Wojciechowska, Warszawa 2019, s. 23.

gacała i powiększała swój księgozbiór, w pewnym momencie była zmuszona postarać się o nowe lokum, które z jednej strony zapewniłoby bezpieczeństwo i odpowiednie warunki zbiorom, z drugiej zaś pozwoliłoby użytkownikom biblioteki w pełni korzystać z jej zasobów. W latach 2013-2019 trwały intensywne prace nad budową nowego gmachu, w którym ostatecznie Biblioteka PWT znalazła swoją siedzibę. Poniżej przybliżono nieco historię biblioteki oraz proces przenoszenia jej zbiorów do nowej lokalizacji. Opis potężnej logistyki związanej z tym przedsięwzięciem, przygotowań, samo przenoszenie zbiorów oraz ich późniejsze rozmieszczanie w nowym budynku mogą stać się bardzo wymierną pomocą dla innych bibliotek, które może też na pewnym etapie swojego rozwoju będą zmuszone do podjęcia takich działań. Celem niniejszego studium jest nie tylko teoretyczny opis tego, co działo się z Biblioteką PWT na przełomie roku 2019 i 2020, ale także podanie kilku praktycznych wskazówek, które mogą być cenną pomocą dla innych. Autorzy wyrażają głęboką nadzieję, że cel ten zostanie osiągnięty.

1. Krótki rys historyczny

Zgodnie z tym, co zostało powiedziane wyżej, także historia Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu jest nieodłącznie związana z głównymi jej użytkownikami, czyli studentami teologii. Do czasów powojennych byli to wyłącznie uczniowie seminarium duchownego. Od 1702 roku, kiedy założono dwuwydziałową Akademię Leopoldyńską, a w 1811 roku Uniwersytet Wrocławski, uczelnie te kształciły również kleryków. Duchowo i pastoralnie uczniowie przygotowywali się do święceń w seminarium duchownym, zwanym też alumnatem. W czasach przed II wojną światową uczniowie zamieszkiwali w trzech budynkach. Kandydaci do kapłaństwa z trzech początkowych roczników mieszkali w zbudowanym w 1895 roku Arcybiskupim Konwikcie Teologicznym Georgianum (przy obecnym placu Katedralnym 14), klerycy rocznika IV w powstałym w 1731 roku Collegium Marianum nad Odrą, uczniowie zaś V i VI kursu przygotowywali się bezpośrednio do święceń w Albertinum, nowym budynku powstałym w 1935

roku przy dzisiejszej ulicy Stanisława Przybyszewskiego⁶. Podczas wojny Collegium Marianum zostało prawie doszczętnie zburzone (ocalały jedynie fundamenty i częściowo piwnice), Albertinum zajęły wojska radzieckie, natomiast Georgianum, tylko częściowo zniszczone, pozostało jedynym miejscem formacji kandydatów do kapłaństwa.

W czasach powojennych próbowano reaktywować Wydział Teologiczny na Uniwersytecie Wrocławskim. Po odmowie władz państwowych teologia mogła być uprawiana jedynie w seminarium duchownym. W latach sześćdziesiątych Stolica Apostolska uznała wrocławskie seminarium duchowne za kontynuację dawnego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, a następnie dekretem z 2 czerwca 1974 powołała Papieski Wydział Teologiczny⁷.

Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego wyrosła na bazie księgozbioru przedwojennego Konwiktu Teologicznego oraz alumnatu. Wraz z reaktywowaniem seminarium duchownego w 1947 roku rozpoczęła się też historia biblioteki, ponieważ „nie można sobie wyobrazić pełnej działalności jakiegokolwiek instytucji naukowej bez odpowiednio zorganizowanej i prowadzonej biblioteki wyposażonej w bogate księgozbiory”⁸.

Nie udało się odzyskać księgozbioru z Collegium Albertinum na Karłowicach, został on zdewastowany lub rozszabrowany. Zbiory biblioteczne z Konwiktu Teologicznego ratowali klerycy, wydobywając je z gruzów. Większość książek (ok. 15 tys. woluminów) „uratowano w ten sposób, że jednego popołudnia wszyscy alumni przenieśli cały księgozbiór do pomieszczeń w budynku przy ulicy Kanoniej 11”⁹ (obecnie budynek parafialny).

Po odbudowie seminarium bibliotekę umieszczono na trzecim piętrze i sukcesywnie wzbogacano jej księgozbiór przede wszystkim o książki polskie. Ówczesny ojciec duchowny, ks. Franciszek Sasia-dek SJ, przekazał bibliotece własną kolekcję ascetyczną. Po zlikwi-

⁶ J. Swastek, *Wznowienie działalności Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu*, w: *50 lat Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu*, red. I. Dec, K. Matwijowski, Wrocław 1997, s. 17-18.

⁷ W. Urban, *30-lecie Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu (1947-1977)*, „Colloquium Salutis” 15 (1983), s. 212-213.

⁸ *Tamże*, s. 266.

⁹ *Tamże*, s. 267.

dowanym Niższym Seminarium Duchownym biblioteka otrzymała księgozbiór beletrystyczny¹⁰.

W latach pięćdziesiątych podjęto prace nad fachowym zorganizowaniem biblioteki oraz skatalogowaniem jej księgozbioru. Inicjatorem tych prac był ówczesny rektor, ks. dr Paweł Latusek, a zaangażowali się w nie prawie wszyscy alumni, przechodząc przeszkolenie u pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Stworzony wtedy na wzór Biblioteki KUL katalog systematyczny i system klasyfikacji zbiorów był stosowany aż do XXI wieku¹¹.

Zorganizowano czytelnię, w której księgozbiór podręczny ułożono działami. Wyodrębniono ciągi sygnaturowe tworzące specjalistyczne kolekcje: starych druków, ascetyki, kazań, beletrystyki, nut i podręczników. Osobne ciągi przekazano do bibliotek zakładowych: Biblioteki Katechetycznej, Pastoralnej, Liturgiczno-Homiletycznej. Cały księgozbiór skatalogowano, tworząc katalog alfabetyczny główny, systematyczny główny oraz osobny księgozbiór ascetyki, starych druków, czasopism, czytelni oraz wymienionych bibliotek zakładowych¹². Tak zorganizowana w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych biblioteka dotrwała do czasów przeprowadzki.

Momentem przełomowym dla biblioteki była jej komputeryzacja, która rozpoczęła się w 1990 roku za sprawą nowego dyrektora, ks. dr. Tadeusza Fitycha. Pierwsze przymiarki, poszukiwania odpowiedniego oprogramowania oraz sprzętu wzbudziły zainteresowania także innych bibliotek kościelnych. W czerwcu 1991 roku odbyła się w Warszawie ogólnopolska konferencja bibliotek kościelnych nt. komputeryzacji, zorganizowana przez ks. Krzysztofa Goneta, dyrektora biblioteki seminaryjnej w Warszawie. Podczas konferencji przyjęto program MAK zaprezentowany przez Bibliotekę Narodową jako wspólne narzędzie katalogowania dla bibliotek kościelnych uczestniczących w projekcie komputeryzacji. Owocem konferencji było także powołanie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” na czele z ks. Krzysztofem Gonetem i ks. dr. Tadeuszem Fitychem, służącej szerokiej współpracy bibliotekarzy kościelnych.

¹⁰ *Tamże*.

¹¹ J. Marszałkiewicz, *Sprawozdanie z działalności biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu w latach 1947-1977*, Wrocław 1978 [mps].

¹² W. Urban, *30-lecie*, s. 267-268.

Po zakupieniu programu MAK oraz odpowiedniego sprzętu w Bibliotece PWT rozpoczął się pierwszy etap komputeryzacji. W roku 1991 skatalogowano księgozbiór Czytelni Głównej oraz zbiór czasopism. Od roku 1992 zaczęto katalogować nabytki, a od 1994 sukcesywną retrokonwersję katalogu kartkowego do postaci elektronicznej. W roku 1996 biblioteka została przyłączona do Wrocławskiej Akademickiej Sieci Komputerowej (w skrócie WASK), zyskując dostęp do Internetu¹³.

Komputeryzacja biblioteki postępowała, a jej profil i bogate zbiory przyciągały większą liczbę czytelników. Przyczynił się do tego również rozwój Papieskiego Wydziału Teologicznego. Kierunek teologia wraz z wprowadzeniem katechezy do szkół cieszył się bardzo dużym powodzeniem. Do biblioteki zapisywano przede wszystkim alumnów seminarium duchownego, studentów świeckich i wykładowców PWT, a z biegiem czasu biblioteka stała się właściwie ogólnodostępna nie tylko dla wrocławskiego środowiska naukowego, ale również dla wszystkich chętnych. Wszechstronny rozwój biblioteki utrudniały jednak jej warunki lokalowe.

Od wielu lat sprawa nowej lokalizacji biblioteki zaprzętała uwagę nie tylko samych bibliotekarzy, ale przede wszystkim wrocławskich hierarchów kościelnych i władz Papieskiego Wydziału Teologicznego. Już w latach siedemdziesiątych zrodziła się dalekowzroczna koncepcja budowy nowej siedziby przy ulicy św. Idziego. W roku 1980 uzyskano potrzebne zgody władz wojewódzkich. W 1983 roku w wyniku konkursu na projekt biblioteki przyjęto pomysł autorstwa architektów Leszka Konarzewskiego, Stanisława Losego i Romana Grudzieckiego. Projekt przewidywał bibliotekę o 6 500 m² powierzchni, która miała pomieścić 500 tys. woluminów¹⁴.

Budowa rozpoczęła się w 1986 roku¹⁵, lecz nie została dokończona ze względu na przekierowanie funduszy na remont budynków odzyskanych w tamtym czasie od państwa. Rozwiązanie tymczasowe, a możliwe właśnie dzięki odzyskaniu przez wrocławski Kościół pałacu kard. Bertrama przeznaczonych na budynek dydaktyczny PWT,

¹³ J. Witczak, *Biblioteka PFT i MWSD we Wrocławiu w służbie akademickiej teologii*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (1998), s. 78-81.

¹⁴ *Tamże*, s. 77.

¹⁵ J. Witczak, *Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu między tradycją a nowoczesnością*, „Biuletyn EBIB” 6 (2002), ebib.pl/2002/35/witczak.php, 14.07.2021.

polegało na przeniesieniu części zbiorów do tego właśnie gmachu. W ten sposób znalazł tam swoje miejsce dział czasopism. Temat ten nigdy nie został jednak zarzucony i pojawiały się wciąż nowe idee. Jedną z nich był pomysł dostosowania obecnego budynku rektoratu PWT wysunięty w momencie zwracania się do władz miasta. Plan ten jednak ostatecznie odrzucono. W tamtym czasie pojawiły się jeszcze nieśmiało wtedy propozycje odbudowy dawnego alumnatu nad Odrą z przeznaczeniem na bibliotekę.

Realizację tego projektu wcielił w życie kard. Henryk Gulbinowicz, pozyskując środki i rozpoczynając budowę Biblioteki Archidiecezjalnej. Zakończył budowę abp Józef Kupny.

Wmurowanie kamienia węgielnego nastąpiło w czerwcu 2012, prace zaś rozpoczęto w listopadzie 2013 roku. Projekt przygotowany przez pracownię dr. inż. arch. Jerzego Gomółki zakładał odtworzenie barokowego budynku dawnego alumnatu Collegium Marianum, z którego, jak już wspomniano, po wojnie ocalały jedynie fundamenty oraz częściowo piwnice. Przysypane ziemią czekały przez dziesięciolecia na odbudowę.

2. Rozmieszczenie księgozbioru przed przeprowadzką

Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego gromadzi obecnie: druki zwarte, wydawnictwa ciągłe, multimedia, stare druki, nuty, prace dyplomowe. Jest to największa biblioteka teologiczna w środowisku wrocławskim. Z jej profilu wynika podstawowe zadanie: gromadzenie, możliwie kompletne, publikacji teologicznych wydawanych w Polsce. W miarę możliwości biblioteka gromadzi i udostępnia także książki z dziedzin pomocniczych teologii, głównie z historii, filozofii, psychologii, pedagogiki, a także publikacje zagraniczne, zwłaszcza o charakterze encyklopedycznym.

W bibliotece mieszczącej się w gmachu Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego przechowywano i udostępniano druki zwarte oraz zbiory specjalne, natomiast w budynku dydaktycznym PWT czasopisma i prace dyplomowe. W obu budynkach można było wyróżnić po dwa podstawowe oddziały: gromadzenia i opracowania, a także udostępniania zbiorów.

W seminarium biblioteka miała do dyspozycji trzecie piętro w skrzydle zachodnim budynku. Mieściła się tam Czytelnia Główna zawierająca księgozbiór podręczny (ok. 6 tys. woluminów). Udostępniano tu także zbiory specjalne. Obok czytelnicy zlokalizowano wypożyczalnię z zapleczem i stanowiskami komputerowymi, pięć sal magazynowych, dwie pracownie i gabinet dyrektora. W roku 2010 wyodrębniono także pracownię digitalizacji zbiorów. Piętro wyżej, na poddaszu znajdowała się sala przeznaczona na magazyn dubletów i druków zbędnych.

W budynku dydaktycznym PWT dział czasopism zajmował jedno piętro (parter) jednego z dwóch skrzydeł gmachu. Mieściła się tam czytelnia czasopism, pięć niedużych sal magazynowych, pracownia oraz magazyn dubletów piętro niżej, w części piwnicznej.

Księgozbiór podręczny w Czytelnicy Główny rozmieszczono według działów katalogu systematycznego (dwadzieścia sześć działów), natomiast w magazynach księgozbiór ułożono według *numerus currens* i podzielono na cztery formaty (I – małe książki do 20 cm, II – 20,1-25 cm, III – 25,1-35 cm, IV – od 35,1 cm) dla lepszego wykorzystania miejsca w regałach. Istniało siedem odrębnych ciągów sygnaturowych z odrębnymi inwentarzami, stanowiących osobne magazyny, gromadzących następujące zbiory: magazyn główny, ascetyka, kazania, nuty, beletrystyka, podręczniki, stare druki. Książki z magazynu głównego oznaczano tylko formatem i numerem, natomiast pozostałe rodzaje zbiorów otrzymywały przed formatem odpowiednią literę, np. zbiór ascetyki – A, beletrystyka – B, itd. W podobny sposób przechowywano czasopisma, dodając przed formatem literę C. W czytelnicy czasopisma ustawiano alfabetycznie. Pozostałe tytuły przechowywano w magazynach zamkniętych (łącznie 3 200 tytułów czasopism).

Do przechowywania najcenniejszych zbiorów, tj. starych druków, przeznaczono zacienioną część korytarza w gmachu seminarium. Magazyn oddzielono od innych pomieszczeń ozdobną kratą.

Podsumowując, przed rozpoczęciem przygotowań do przeprowadzki zbioru biblioteki liczyły w sumie 186 424 woluminy, przechowywane w następującym porządku:

1. Dział czasopism – 32 669 wol.
2. Czytelnia Główna – 6 288 wol.
3. Magazyn główny:

- format I – 24 794 wol.
- format II – 69 116 wol.
- format III – 7 960 wol.
- format IV – 307 wol.
- 4. Magazyn ascetyki:
 - format I – 12 787 wol.
 - format II – 6 109 wol.
 - format III – 317 wol.
- 5. Magazyn kazań:
 - format I – 1 096 wol.
 - format II – 2 738 wol.
 - format III – 405 wol.
- 6. Magazyn nut:
 - format I – 231 wol.
 - format II – 215 wol.
 - format III – 372 wol.
 - format IV – 6 wol.
- 7. Magazyn beletrystyki:
 - format I – 5 583 wol.
 - format II – 4 372 wol.
 - format III – 334 wol.
- 8. Magazyn podręczników:
 - format I – 281 wol.
 - format II – 2 529 wol.
 - format III – 237 wol.
- 9. Magazyn starych druków:
 - format I – 4 780 wol.
 - format II – 1 559 wol.
 - format III – 1 326 wol.
- 10. Inkunabuły – 13 wol.

3. Rozwój biblioteki a trudne warunki lokalowe

Głównym źródłem zasilania zasobów biblioteki były zakupy, dary z kraju i zza granicy, wymiana międzybiblioteczna oraz spadki po zmarłych kapłanach. Od lat dziewięćdziesiątych, kiedy rynek księ-

garski otworzył się we wszystkich dziedzinach, do biblioteki wpływało o wiele więcej nabytków. Wiązało się to jednak ze znacznym pogorszeniem sytuacji lokalowej. W pierwszej dekadzie XXI wieku sytuacja stała się wręcz tragiczna, zwłaszcza w zakresie magazynowania zbiorów. Szukano miejsca wszelkimi możliwymi sposobami. Wycofywano druki wieloegzemplarzowe głównie z magazynu podręczników, ale także pozycje uznane za zbędne z innych magazynów. Przez blisko dwadzieścia lat wycofano ok. 25 tys. woluminów książek. Księgozbiór był niejednokrotnie przenoszony bądź przesuwany. W pomieszczeniu wypożyczalni zlikwidowano stoliki ze stanowiskami komputerowymi dla czytelników. W ich miejscu ustawiono dodatkowe regały na nowe nabytki. W podobny sposób wykorzystywano również magazyn dubletów na poddaszu.

Trudne warunki lokalowe komplikowały pracę bibliotekarzom, czytelnikom zaś dostęp do zbiorów oraz informacji. Ciągłe problemy z ogrzewaniem, od lat nieremontowanym, ciasne pomieszczenia nie zachęcały do pracy stacjonarnej. Budynek nie był przystosowany dla osób niepełnosprawnych, a więc biblioteka była dla nich praktycznie niedostępna.

Chociaż otwarcie przestrzeni dla czytelnika nie leżało w mocy pracowników, próbowano jednak wszelkimi możliwymi sposobami otworzyć dostęp do informacji. Biblioteka została prawie w całości skomputeryzowana. Skatalogowano ok. 90 proc. zbiorów. Program komputerowy MAK zamieniono na zintegrowany system biblioteczny z różnymi modułami ułatwiającymi pracę biblioteki (Koha). System ten zachęca użytkownika do współpracy. Istnieje np. możliwość zaproponowania tytułów do zakupu, zamówienia książek online, czytelnik może sam przedłużyć termin zwrotu książki itd. Biblioteka przystąpiła do dwóch katalogów centralnych: NUKAT oraz „Fides”. W ten sposób współtworzy bazy danych, jakże cenne dla nauki. Nawiązała współpracę z Biblioteką Narodową, zastosowała nowoczesny język informacyjno-wyszukiwawczy – deskryptory BN. Biblioteka PWT współtworzy Dolnośląską Bibliotekę Cyfrową (2 401 pozycji) oraz Bibliotekę Cyfrową „Fides” (204 publikacje). Udostępnia się w nich prace doktorskie, publikacje pracowników naukowych, literaturę dotyczącą Kościoła na Śląsku. Za pośrednictwem Federacji Bibliotek Cyfrowych zasoby DBC są indeksowane w DART Europe,

ViFaOst2, Europeanie, Polonie¹⁶. Biblioteka od lat wykupuje dostęp do wielkiej wypożyczalni online IBUK Libra. Za jej pośrednictwem udostępnia czytelnikom 235 tytułów podręczników i książek naukowych polskich wydawców z dziedziny religioznawstwa i pokrewnych. Dostępne są także bazy pełnotekstowe i bibliograficzne na licencji krajowej: EBSCO (wśród nich Academic Search Ultimate), a także w Wirtualnej Bibliotece Nauki. Uczelnia prenumeruje Atla Religion Database z AtlaSerials PLUS.

Bibliotekarze są niezwykle zaangażowani w swoją pracę. Nieustannie się szkolą i wdrażają nowe standardy w opracowaniu i udostępnianiu zbiorów. Nadążają za najnowszymi trendami w bibliotekarstwie. Osiągnięty przez nich poziom opracowania księgozbioru jest punktem odniesienia dla innych bibliotek, nie tylko kościelnych. O rozwój biblioteki i jej miejsce w środowisku bibliotekarskim dba ks. dr Jerzy Witczak, wieloletni dyrektor.

Od lat dziewięćdziesiątych zaczęto porządkować księgozbiór przy okazji retrokonwersji komputerowej z myślą o możliwej przeprowadzce. W roku 1998 zamknięto częściowo katalogi kartkowe, drukując karty tylko dla książek wydanych przed tym rokiem. Kilka lat później tradycyjne katalogi kartkowe zostały całkowicie zamknięte, ponieważ wprowadzono opisy komputerowe dla większej części zbiorów.

W latach dziewięćdziesiątych XX i w pierwszej dekadzie XXI wieku zdecydowano się ograniczyć liczbę ciągów sygnaturowych, zamykając poszczególne magazyny, a związane z nimi tematycznie księgozbiór kierując do magazynu głównego. W ten sposób zamknięto magazyny z sygnaturami A-I, A-II, K-I, K-II, K-III, a przed samą przeprowadzką magazyn beletrystyki.

4. Opis nowego budynku

Projekt nowej biblioteki przygotowywano z udziałem jej dyrektora, ks. dr. Jerzego Witczaka, niejednokrotnie też konsultowano z bibliotekarzami, zrealizowała go zaś Fundacja dla Ostrowa Tumskiego.

¹⁶ A. Wałek, *Rola bibliotek naukowych w propagowaniu inicjatywy Open Access w Polsce*, w: *Biblioteki cyfrowe*, red. J. Czyrek, B. Górna, Wrocław 2012, s. 19-24.

Budynek pozostaje pod zarządem tej fundacji pod nazwą Biblioteka Archidiecezjalna. Koszt budowy wyniósł ok. 21 mln zł. Fundusze pochodziły ze środków Archidiecezji Wrocławskiej, dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundacji dla Ostrowa Tumskiego.

Na podstawie zachowanych materiałów ikonograficznych w nowym gmachu odtworzono bryłę osiemnastowiecznego budynku oraz jego detale architektoniczne. Odkryto zachowane oryginalne mury piwniczne, zachowano każdą cegłę, wbudowując w projekt. Budynek jest w całości biały, co budzi wiele kontrowersji wśród mieszkańców Wrocławia. Został tak jednak zaplanowany celowo, żeby podkreślić, że nie jest to oryginalny obiekt, jak w jednym z wywiadów podkreśliła konserwatorka zabytków: „Przez ten kolor i bardzo nowoczesny wygląd chcemy pokazać, że nie jest to ten sam obiekt, który tutaj istniał, a myśmy go tylko odbudowali. Określenie «fatamorgana», które padło w dyskusji wokół biblioteki, jest trafne, bo mówi o czymś, co się nagle pojawiło i ma pokazywać, że jest jednak czymś nowym”¹⁷.

Fot. 1. Nowy gmach biblioteki

¹⁷ G. Kryszczuk, *Powstaje Biblioteka Archidiecezjalna*, „Niedziela Wrocławska” 22 (2016), s. IV-V.

Gmach ma powierzchnię ok. 4,5 tys. m² i siedem kondygnacji: jedną podziemną i sześć naziemnych wraz z poddaszem. Na zewnątrz oprócz poziomu –1 widoczne są tylko cztery piętra, a wewnątrz – poczynając od drugiego piętra – wbudowana jest tzw. wanna, podzielona na trzy kondygnacje niższe od pozostałych. Stanowią one trzy magazyny, tzw. sarkofagi, przeznaczone do przechowywania najcenniejszych zbiorów. Stworzono tam optymalne warunki: klimat, wilgotność, temperaturę, zastosowano też odpowiednie zabezpieczenia przeciwpożarowe. Zainstalowano specjalny system gaszenia gazem¹⁸. Cały budynek jest klimatyzowany, z nowoczesnymi systemami wentylacyjnymi i systemem sterowania. Do zabezpieczenia zbiorów w wolnym dostępie wybrano system RFID, który umożliwia samoobsługę w zakresie wypożyczeń oraz ułatwia porządkowanie książek i inwentaryzację (skontrum). Zabezpiecza także przed kradzieżą za pomocą bramek zainstalowanych w wejściach.

Na powierzchnię całego budynku miały się składać:

- poziom –1 (piwnica): sala multimedialna, czytelnia z wolnym dostępem do półek, dwa magazyny zamknięte,
- poziom 0 (parter): czytelnia z wolnym dostępem, czytelnia czasopism bieżących, księgarnia-kawiarnia, sala konferencyjna,
- poziom I (piętro I): czytelnia z wolnym dostępem, pomieszczenie socjalne, sekretariat, salka konferencyjna, biuro dyrektora,
- poziom II (między I a II piętrem): magazyn „Sarkofag 1”,
- poziom III (piętro II): czytelnia zbiorów specjalnych, magazyn dubletów, trzy pracownie dla bibliotekarzy,
- poziom IV (między II a III piętrem): magazyn „Sarkofag 2”,
- poziom V (poddasze, piętro III): dwa magazyny („Sarkofag 3” oraz magazyn na poddaszu).

W pierwotnym założeniu do budynku zmierzano przenieść zbiory Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego oraz Biblioteki Kapitulnej. Ostatecznie w gmachu mieści się aż pięć instytucji: oprócz wymienionych także Archiwum Archidiecezjalne, biuro Fundacji dla Ostrowa Tumskiego oraz biuro Fundacji Obserwatorium Społeczne.

¹⁸ Biblioteka Archidiecezji Wrocławskiej, swiatbibliotek.pl/biblioteka-archidiecezji-wroclawskiej, 09.07.2021.

Powierzchnia przeznaczona na Bibliotekę PWT została ograniczona do jednej trzeciej. Poziom –1 w całości zajęło Archiwum Archidiecezjalne, Biblioteka Kapitulna zagospodarowała dwa sarkofagi, z trzech pracowni pozostawiono biblioteczne teologiczne tylko jedną. Nie przyznano jej księgarń-kawiarni, sali konferencyjnej, czytelni zbiorów specjalnych ani magazynku na druki zbędne.

5. Opis pomieszczeń bibliotecznych w nowym budynku

Przynależne biblioteczne pomieszczenia należało przystosować i przygotować do przeniesienia księgozbioru. Była to praca dość karkołomna, gdyż biblioteka otrzymała o wiele mniej miejsca, niż zakładano. Poza tym istniało kilka odrębnych ciągów sygnaturowych, a każdy z ciągów dodatkowo podzielono na formaty. Przygotowanie miejsca przeznaczenia każdego z nich, biorąc pod uwagę różne rozmiary regałów, było dość trudne. Poświęcono na to kilka wielogodzinnych narad.

Większość druków zwartych udało się przenieść bez wielkiej segregacji. Właściwie tylko sposób ustawienia księgozbioru czytelniowego został gruntownie zmieniony: z *numerus currens* na tematyczny. Resztę zbiorów w pierwszej kolejności podzielono na dwie grupy:

- przeznaczone do sklasyfikowania do wolnego dostępu,
- przeznaczone do magazynów zamkniętych.

Niektóre ciągi sygnaturowe w całości nie kwalifikowały się do strefy wolnego dostępu (np. beletrystyka, kazania, zbiory specjalne takie jak nuty czy stare druki).

Z wydawnictwami ciągłymi było znacznie więcej pracy. Postanowiono udostępniać w strefie wolnego dostępu numery z ostatnich dwudziestu lat¹⁹, w trakcie pakowania należało więc je oddzielić. Mając na uwadze ich wcześniejsze rozmieszczenie, częściowo alfabetyczne w czytelni, a częściowo według numeracji bieżącej w magazynach, wymagało to wielkiej uwagi i ciężkiej pracy fizycznej.

¹⁹ Z powodu ograniczonego miejsca w strefie ustawiono tylko miesięczniki, roczniki i periodyki wychodzące rzadziej.

5.1. Strefa wolnego dostępu

Na strefę wolnego dostępu przeznaczono dwa pomieszczenia: czytelnie mieszczące się na parterze i na pierwszym piętrze o powierzchni 258,9 (parter) i 321,6 m² (pierwsze piętro) i długości półek 930 i 913,5 m.b. Każde pomieszczenie wyposażono w odpowiednie regały stacjonarne z regulowaną wysokością półek oraz duże lady jako stanowiska dla pracowników. W strefie tej ma swoje miejsce również wypożyczalnia.

Do pomieszczenia na parterze przeniesiono księgozbiór z Czytelni Głównej sklasyfikowany według Klasyfikacji Biblioteki Kongresu (KBK) Stanów Zjednoczonych oraz czasopisma z ostatnich dwudziestu lat.

Fot. 2. Strefa wolnego dostępu

W drugim pomieszczeniu przeznaczonym na strefę wolnego dostępu urządzono magazyn tymczasowy, tzw. buforowy. Umieszczono tam druki zwarte zarejestrowane w inwentarzu od 1990 roku. Zbiory te są sukcesywnie klasyfikowane i przenoszone na parter. Druki starsze odsyła się do magazynu zamkniętego. W miarę opróżniania buforu będzie można przenosić do niego zasoby z dolnego pomieszczenia i otworzyć drugą czytelnię.

Fot. 3. Książki ustawione według KBK w strefie wolnego dostępu

5.2. Czytelnia czasopism bieżących i druków specjalnych

W strefie udostępniania znalazła się również czytelnia czasopism bieżących. Przeznaczono do niej tytuły bieżące lub z poprzedniego roku, jeśli nie dotarły jeszcze bieżące – w sumie 144 tytuły.

Czytelnię wyposażono w odpowiednie regały ekspozycyjne, stołki i krzesła dla czytelników oraz dużą ladę dla dyżurnego pracownika. Pomieszczenie to jest też przeznaczone do udostępniania na miejscu zbiorów zamawianych z magazynów zamkniętych oraz zbiorów specjalnych.

Przy wejściu do czytelnicy czasopism urządzono dla czytelników samoobsługową szatnię w formie szafek zamykanych na monetę. Ustawiono tam też szafki z tradycyjnym katalogiem kartkowym.

5.3. Magazyny zamknięte

Z magazynów zamkniętych, jak już wspomniano, przeznaczono na zbiory Biblioteki PWT jedynie dwa z sześciu. Magazyny usytuowano na najwyższej kondygnacji. Wszystkie wyposażono w kompaktowe regały przesuwne. Jeden z magazynów („Sarkofag 3”) stanowi trzeci poziom tzw. wanny, którą opisano wcześniej. Ma on powierzchnię 128,1 m² i długość półek 2 280 m.b. Pomieszczenie to nie ma okien, regały są niskie, wygodne w użytkowaniu i o różnej

głębokości półek, dlatego rozmieszczono w nim książki i czasopisma o większych formatach, a ze względu na zabezpieczenia zbiory najcenniejsze, czyli stare druki.

Fot. 4. Sarkofag

Fot. 5. Poddasz

Drugi z magazynów zamkniętych mieści się w mniejszym skrzydle budynku na jego poddaszu, toteż nazwano go „Poddasze”. Ma on powierzchnię 162 m² i długość półek 1 816 m.b. Wyposażono go również w przesuwne regały kompaktowe, ale o jednakowej głębokości półek. Regały te mają dwie wysokości: pod skosami 140 cm, a w pozostałej części 290 cm. Umieszczono tam książki o mniejszych formatach i mniej cenne. W obu magazynach dla otwartych ciągów sygnaturowych zabezpieczono miejsce rezerwowe na nowe woluminy.

5.4. Pomieszczenia biurowe

Na pierwszym pięttrze usytuowano pomieszczenia biurowo-administracyjne:

- gabinet dyrektora (pow. 33,6 m²),
- salkę konferencyjną połączoną z gabinetem wicedyrektora (pow. 32,7 m²),
- sekretariat (pow. 21,5 m²), który stał się pracownią magazyniera,
- pomieszczenie socjalne (pow. 22,5 m²) z jadalnią i aneksem kuchennym.

Na trzecim poziomie biblioteka ma do swojej dyspozycji tylko jedną pracownię, w której pracuje osoba zajmująca się gromadzeniem i uzupełnianiem zbiorów oraz dwie osoby opracowujące książki. Pracownia ma powierzchnię 44 m². Magazyn na poziomie piątym, tzw. Poddasze, ma za regałami otwarte małe zaplecze, w którym powstała pracownia digitalizacji zbiorów.

6. Przeprowadzka

Kluczem do szybkiej przeprowadzki jest dobre przygotowanie logistyczne i odpowiednia organizacja pracy. Zbiory Biblioteki PWT zostały przeniesione w dość krótkim czasie. Pakowanie rozpoczęto 2 lutego 2020 roku, pierwszy transport książek odbył się 31 marca tegoż roku, a ostatni 7 sierpnia. W sierpniu i we wrześniu urządzano biura, przewożono meble, szafy katalogowe, materiały biurowe itp. Osobą specjalnie wyznaczoną przez abp. Józefa Kupnego do realizacji przeprowadzki był wicedyrektor ks. dr Rafał Hołubowicz.

6.1. Pierwszy etap

W pierwszym etapie, czyli we wrześniu i październiku 2019 roku, dokonano dokładnego przeglądu magazynów w starej bibliotece oraz orientacyjnych pomiarów półek. Zapoznano się również ze szczegółowymi planami nowej biblioteki w zakresie rozmieszczenia, liczby pomieszczeń, wymiarów regałów w poszczególnych magazynach i czytelniach. Na tej podstawie przygotowano wstępnie miejsce dla poszczególnych zbiorów w nowej siedzibie. Po oszacowaniu wielkości zbiorów postanowiono przeznaczyć do wolnego dostępu druki zwarte wydane od 1990 roku włącznie z zastosowaniem następującego kryteriów:

- pozycje przekraczające 70 stron,
- pozycje przekraczające 14 cm wysokości,
- pozycje o charakterze naukowym i popularnonaukowym (pomiędzy kazania, beletrystykę, pomoce liturgiczno-duszpasterskie, modlitewniki, rozważania i rozmyślania religijne z wyjątkiem autorów reprezentacyjnych, śpiewniki),
- książki o charakterze czytelnianym podręcznym wydane przed 1990 rokiem (tylko po jednym egzemplarzu).

Z powodu ograniczonego miejsca zdecydowano się nie przeznaczać do wolnego dostępu wszystkich wieloegzemplarzowych podręczników, a co najwyżej po trzy egzemplarze. Kolejna decyzja dotycząca korzystania ze strefy wolnego dostępu zapadła 2 grudnia 2019 roku na spotkaniu Komisji Bibliotecznej PWT. Zdecydowano o niewypożyczeniu na zewnątrz pojedynczych egzemplarzy danego tytułu. Książki przeznaczone do wolnego dostępu należy oznaczyć kolorami: czerwonym do korzystania na miejscu, zielonym do wypożyczeń na zewnątrz.

W tym czasie postanowiono również o zastosowaniu Klasyfikacji Biblioteki Kongresu do ustawienia księgozbioru w strefie wolnego dostępu. W związku z tym dwie pracownice biblioteki rozpoczęły kurs przygotowujący do klasyfikacji zbiorów w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Kurs odbył się w listopadzie i grudniu 2019 roku.

Przygotowując plan przeprowadzki, nie omieszkało skorzystać z doświadczenia innych bibliotek, które takie przedsięwzięcie mają już za sobą. Pracownicy śledzili informacje prasowe dotyczące prze-

noszenia zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, oglądano zdjęcia, podpatrywano, w czym przenoszono zbiory, jaką metodą je pakowano, w jaki sposób wynoszono z budynku, z jakich pojazdów i firm korzystano. Najbardziej owocną okazała się współpraca z zaprzyjaźnioną Biblioteką Uniwersytetu Ekonomicznego. W grudniu 2019 roku odbyła się wizyta w gmachu tejże biblioteki i spotkanie z osobami realizującymi przeprowadzkę.

W tym czasie odbyło się kilka wewnętrznych narad, na których przekazywano informacje zebrane przez dyrekcję. Zastanawiano się nad własnymi rozwiązaniami i pomysłami. Odbywały się spotkania z władzami uczelni w celu ustalenia kosztów tego przedsięwzięcia. Upadł pierwotny pomysł wynajęcia firmy przeprowadzkowej ze względu na duże koszty. Myślano o wypożyczeniu windy przewożącej z okien paczki z książkami. Ostatecznie nawiązano współpracę z Metropolitalnym Wyższym Seminarium Duchownym we Wrocławiu, zawsze życzliwym i ściśle współpracującym z Papieskim Wydziałem Teologicznym. Ponieważ czas przeprowadzki przypadł na okres pandemii i związanych z tym obostrzeń, alumni wrocławskiego seminarium przebywali w zamknięciu i byli do dyspozycji bibliotekarzy. Seminarium duchowne wsparło bibliotekę także w kwestii transportu, oddając do dyspozycji mikrobus dostawczy oraz samochód ciężarowy firmy MAN typu skrzynia z plandeką wyposażony w windę hydrauliczną, wraz z kierowcą.

6.2. Drugi etap – przygotowanie bezpośrednie

Dokładne pomiary poszczególnych ciągów sygnaturowych z podziałem na formaty i przekładanie tych ciągów na mapę regałów w poszczególnych magazynach i strefach wolnego dostępu w nowej bibliotece

Pomiary ciągów sygnaturowych odbywały się kilkakrotnie. Pierwsze, niezbyt szczegółowe służyły oszacowaniu wstępnemu powierzchni regałów zajmowanych przez księgozbiór i porównaniu z metrażem, który biblioteka otrzymała do dyspozycji w nowych pomieszczeniach.

Następnie przygotowując wstępne miejsce przeznaczenia poszczególnych ciągów sygnaturowych, dokonano bardzo dokładnych pomiarów każdego ciągu i formatu osobno, nadano nazwy maga-

zynom w starej i nowej siedzibie, które umieszczono na drzwiach. Przy pomiarach uwzględniono także podział księgozbioru na część magazynową oraz przeznaczoną do wolnego dostępu.

Zakupy

W grudniu był już gotowy wstępny harmonogram przeprowadzki i ogólny kosztorys. Rozpoczęto zatem zamawianie i kupowanie materiałów niezbędnych do realizacji tego wiekopomnego przedsięwzięcia.

Zakupiono cztery wózki platformowe do przewożenia kartonów o wymiarach 120 cm × 80 cm, 1 tys. używanych pięciowarstwowych kartonów klapowych o wymiarach 60 cm × 40 cm (tak aby na wózku zmieściły się cztery w jednym rzędzie), ubrania robocze (fartuchy używane, maseczki, rękawice), taśmy pakowe do sklejanania kartonów, podajniki do taśm, folie bąbelkowe do zabezpieczania cennych zbiorów oraz folie streczowe. To był cały sprzęt wykorzystany do przeprowadzki.

Dokładny harmonogram przeprowadzki

Po zgromadzeniu wszystkich materiałów potrzebnych do pakowania przygotowano szczegółowy harmonogram pakowania i przewożenia zbiorów. Pakowanie rozpoczęto od zbiorów najcenniejszych, czyli starych druków, następnie po kolei pakowano poszczególne ciągi sygnatur.

KOLEJNOŚĆ PAKOWANIA KSIĘGOZBIORU

	FORMAT	SYGNATURY	MAGAZYN	LICZBA METRÓW	MIEJCE DOCELOWE
1	Stare druki od końca	I, II	Korytarz	294,8	Sarkofag 3 Regały 7-11A
		III		110,6	Sarkofag 3 Regały 4-6A
2	I	I-1-2361	Za kratą (z przedsiönkiem)	54,54	Poddasze Regały 9-12
		I-2362-9001	Za ascetyką	98,33	
		I-9002-14077	Przed wypożyczalnią	69,1	
		I-14078-24279		118,5	
		I-24280 –	10	29,9	Strefa WD pierwsze piętro

3	III	III-1-869	Za kratą	46,3	Sarkofag 3 Regały 35-38
		III-870-5734	Za ascetyką	79,18	
		III-5735-6449	Przed wypo- życzalnią	11,14	
		III-6450-8120		23,76	Strefa WD pierwsze piętro
		III-8121 –	Za drugą kratą	22,7	
4	Ascetyka I	A-I-1-9119	Ascetyka/ Kazania	132,98	Poddasze regały 5 i 5
		A-I-9120 –		48	Strefa WD pierwsze piętro
5	Ascetyka II	A-II-1-4566	Ascetyka/ Kazania	70,06	Poddasze regały 2 i 3
		A-II-4567 –		40	Strefa WD pierwsze piętro
6	Ascetyka III	A-III-1-510	Ascetyka/ Kazania	2,31	Poddasze regał 1a
		A-III-511 –		0,66	Strefa WD pierwsze piętro
7	Kazania I, II i III	K-I-1-wszystkie	Ascetyka/ Kazania	18,58	Poddasze regał 8a
		K-II-1-wszyst- kie		55,73	Poddasze regał 8a i 8b
		K-III -1-wszyst- kie		4,3	Poddasze regał 1a
8	Podręcz- niki I, II, III	P-I-1-1228 (wszystkie)	Przed wypo- życzalnią	5,8	Sarkofag 3 regał 11b
		P-II-1-3999	Za drugą kratą	16	Sarkofag 3 regały 11b-12b
		P-II-4000 –	Przed wypo- życzalnią	53,55	
		P-III-1-wszyst- kie		3,8	Sarkofag regał 6b
9	Beletry- styka II i III	B-II-1-wszystkie	Za drugą kratą	91,42	Poddasze regał 7
		B-III-1-wszyst- kie		10,2	Poddasze regał 1b

10	II	II-1-6039	Za kratą (z przedsi- on- kiem)	170,98	Poddasze regały 13-24	
		II-6040-15027	Za drugą kratą	146,55		
		II-15028-32037	Za ascetyką	322,39		
		II-32038-34811	Przed wypo- życzalnią	55	Strefa WD pierwsze piętro	
		II-34812-57577		349,49		
		II-57578-67622	Za ascetyką	167,41		
		II-67623-74004	Wypożyczal- nia	102,6		
		II-74005-74515	Koło ksera	8,1		
		II-74516-74982	Gabinet ks. Rafała	9,28		
		II-74983 –	10	31,5		
11	IV	IV-1-wszystkie	Za ascetyką	15,6		Sarkofag 3 regał 1

Porządkowanie magazynów

Jak już wspomniano, przeprowadzkę realizowali głównie wolontariusze – alumni MWSD. Ze względu na czas pandemii niemożliwa była praca w dużych grupach, ustalono zatem dyżury pracowników oraz kleryków. Alumni pomagali jedynie przez kilka godzin dziennie (rano od 9:00 do 12:30 i po południu od 16:00 do 18:00). Praca odbywała się w dwóch budynkach naraz, w grupach po kilka osób, pod nadzorem jednego pracownika biblioteki. W budynku seminarium i dydaktycznym PWT odbywało się pakowanie, a w nowym gmachu rozpakowywanie.

Ze względu na pracę w takich trudnych warunkach i na udział wolontariuszy trzeba było znaleźć metodę pakowania, która wykluczyłaby pomyłki w kolejności sygnatur. Zdecydowano się pakować zbiory półkami, tzn. jedną półkę do jednego kartonu. Półki w starych magazynach mierzyły ok. 1-1,2 m. Z powodzeniem mieściły

się w kartonie o długości 60 cm ułożone w dwóch rzędach, również w określonej kolejności.

Przed pakowaniem należało uporządkować magazyny, tzn. porządkować książki tam, gdzie były luki na półkach, ścieśnić, aby półki były pełne. W pracy tej wziął udział cały zespół, łącznie z dyrekcją. Z tak przygotowanych półek spisywano zakresy sygnatur, aby potem przygotować etykiety.

Przygotowanie kartonów i etykiet

Ponieważ przeprowadzka była realizowana nie przez firmę specjalistyczną, a jedynie przez alumnów MWSD i ośmioro pracowników, zdecydowano się nie rozpakowywać zbiorów na bieżąco, lecz zastosowano system etykiet, dzięki którym przywiezione na nowe miejsce książki mogły być rozpakowywane w dogodnym terminie i w należytym porządku. Na etykietce formatu A4 znajdowały się następujące informacje: rodzaj ciągu sygnaturowego, zakres sygnatur znajdujących się w kartonie, numer kartonu dla konkretnego ciągu oznaczający także kolejność rozpakowywania takiego ciągu oraz miejsce docelowe w nowym budynku z dokładnością co do regału.

Fot. 6. Etykiety na spakowanych kartonach

Fot. 7. Pakowanie księgozbioru

Uporządkowane półki otrzymywały już gotowe etykiety. Rozkładano je sukcesywnie według spisanych wcześniej zakresów sygnatur. Taki system wykluczał pomyłki w pakowaniu, a także przy rozpakowywaniu. Kleryk wkładał książki z jednej półki do jednego kartonu, sprawdzając zakres sygnatur na gotowej etykiecie i wpisując jedynie liczbę woluminów.

Aby skorzystać z tej metody, należało odpowiednio przygotować kartony. Zakupiono pudła w formie rozłożonej, trzeba więc było je złożyć i dość solidnie okleić dno taśmą. Czynność tę wykonywali uczniowie MWSD. Z boku kartonu przyklejano foliową koszulkę, do której wkładano etykiety.

Pracę rozdzielono na poszczególne zespoły, określone czynności odbywały się przeważnie w parach. Dwóch kleryków pakowało, pełne kartony przesuwano do ekipy odkurzącej, potem zaklejano, układano na platformie (po osiem lub nawet dziewięć) i przewożono do transportu. W ciężarówce kartony również układano w określonym porządku, przeważnie po dwa poziomy, żeby uniknąć ewentualnego zgniecenia. Choć parę razy się zdarzyło, że układano i trzy poziomy, kiedy oprócz biblioteki również inne instytucje brały w tym udział.

Rozpakowywanie

Jak wspomniano, druki rozpakowywano w dogodnym czasie. Po przewiezieniu do nowego budynku kartony układano na parterze, w holu lub w czytelnich. W miarę potrzeby przewożono je potem na poszczególne kondygnacje w zależności od miejsca przeznaczenia. Ponieważ kartony odpowiednio oznakowano, pomyłki były wykluczone. Rozpakowywanie przebiegało pod okiem bibliotekarza również w dwuosobowych zespołach. Korzystano z możliwości rozpakowywania książek w kilku miejscach naraz ze względu na dużą liczbę ciągów sygnaturowych kierowanych do kilku magazynów.

6.3. Pakowanie starych druków

W pierwszej kolejności zdecydowano się przygotować do przeniesienia najcenniejsze zbiory, czyli stare druki. Zbiory te były zawsze oczkiem w głowie dyrektora, ks. dr. Jerzego Witczaka, toteż dyrektor pakował je własnoręcznie przy pomocy pani Jolanty Kanafy, pracownicy z wieloletnim doświadczeniem.

Najcenniejsze zbiory powinny być najlepiej zabezpieczone. Każdy druk przed włożeniem do kartonu owijano w folię bąbelkową. W przypadku starych druków nie stosowano metody „jedna półka do jednego kartonu”. Ze względu na staranne zabezpieczenie wchodziło do pudła mniej książek niż zwykle. Zakresy sygnatur i liczbę woluminów wpisywano więc ręcznie.

Fot. 8. Pakowanie starych druków

Rozpakowywaniem starych druków również zajął się osobiście ksiądz dyrektor z pomocą pani Jolanty.

6.4. Pakowanie czytelnicy i rozkładanie wolnego dostępu

Prace nad nowym systemem klasyfikacji zbiorów przeznaczonych do wolnego dostępu rozpoczęły się równocześnie z przeprowadzką, przy czym postanowiono w pierwszej kolejności sklasyfikować księgozbiór podręczny udostępniany dotąd w tradycyjnej czytelnicy (ok. 6 tys. woluminów). Prace te trwały od grudnia 2019 roku. Pod koniec czerwca sklasyfikowane książki ułożono według nowych sygnatur i zaczęto je pakować. Przeznaczone do tego kartony oznaczono symbolami poszczególnych działów. Zbiory czytelnicy przewieziono do nowego gmachu w lipcu.

Książki z czytelnicy stanowiły korpus przyszłej strefy wolnego dostępu. Umieszczono je według działów KBK w pomieszczeniu na parterze. Do nich dołączyły czasopisma (miesięczniki i roczniki) z ostatnich dwudziestu lat (930 tytułów). Czasopisma na początku każdego roku kalendarzowego będą uzupełniane przez nowy rocznik, pierwszy zaś rocznik będzie wycofywany do magazynu zamkniętego.

Przed zagospodarowaniem strefy wolnego dostępu dokonano już wstępnego podziału tematycznego przeznaczonego do niej księgozbioru. Docelowo na dole mają być dostępne następujące działy: filozofia, religioznawstwo, chrześcijaństwo (historia i teologia, w tym katolicyzm), bibliistyka. Na górze zostaną umieszczone dzieła treści ogólnej, bibliotekoznawstwo, bibliografie, historia powszechna, historia Polski, nauki społeczne i polityczne, prawo, prawo kanoniczne, psychologia, pedagogika, muzyka, sztuka i pozostałe dziedziny wiedzy oraz czasopisma.

6.5. Urządzanie pomieszczeń

Wszystkie pomieszczenia wyposażono zasadniczo w odpowiednie sprzęty i meble (nie licząc oczywiście regałów), takie jak stoły, krzesła, lady oraz biurka i szafki w gabinetach i pracowni. Poświęcono jednak nieco czasu na przystosowanie ich do własnych preferencji oraz charakteru pracy. W jedynej pracowni, która z konieczności stała się też magazynkiem druków zbędnych i dubletów, dostawiono dodatkowe regały. W salce konferencyjnej urządzono gabinet wicedyrektora. Do czytelnicy ze środków własnych zakupiono pufy oraz regały na multimedia. Przy wejściu do czytelnicy znalazł swoje miejsce kąciak dla dzieci. Dokupiono dziesięć niedużych wózków do odkładania książek przez czytelników w strefie wolnego dostępu.

Podsumowanie

Przeprowadzkę biblioteki, wielkie i wymagające przedsięwzięcie, realizowano w dodatkowo trudnych warunkach pandemii i obowiązujących obostrzeń. Praca odbywała się hybrydowo, na dwie zmiany, po dwie osoby na dyżurze. Pracownicy nie byli w stanie zaangażować się wszyscy naraz. Dodatkowe utrudnienie stanowiło rozmieszczenie zbiorów w dwóch budynkach i konieczność rozłożenia pracy na dwa miejsca. Mimo to zbiory (ponad 180 tys. woluminów) udało się przenieść w ciągu czterech miesięcy. To wielki sukces.

Kluczem do tego sukcesu były rozwiązania logistyczne, które opracowano i zastosowano. System etykiet z zakresami i miejscami przeznaczenia okazał się niezawodny. Nieoceniona była też pomoc

alumnów wrocławskiego seminarium duchownego oraz zaangażowanie ich przełożonych. To ci młodzi ludzie byli prawdziwymi bohaterami tego wielkiego dzieła.

Dzięki pomocy ze strony władz Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu udało się znacznie obniżyć koszty przeprowadzki. Sprowadzały się one jedynie do zakupu niezbędnego sprzętu, jak wózki, kartony, odzież robocza itd., wyniosły więc w sumie ok. 11 tys. zł.

Warunki lokalowe biblioteki znacznie się poprawiły. Wcześniej nie była ona w stanie otworzyć przestrzeni z wolnym dostępem do półek. Teraz to osiągnięto i choć nie ma tyle miejsca, ile zakładano, zdołano optymalnie wykorzystać przyznane pomieszczenia. Przestrzeń zachęca do odwiedzin. Sale są nowe, klimatyzowane, jest dużo stanowisk dla czytelników, bezprzewodowy Internet, samoobsługowe urządzenia do kopiowania. Strefa wolnego dostępu jest wyposażona w kabiny do pracy indywidualnej oraz w wygodne pufy, co zachęca do pracy stacjonarnej. Biblioteka stała się otwarta i nowoczesna, bardziej zorientowana na czytelnika niż na zbiory, bardziej odpowiada na zmieniające się potrzeby obecnych i przyszłych użytkowników²⁰.

W nowym gmachu zapewniono też dobre warunki osobom niepełnosprawnym, czego wcześniej praktycznie nie było: podjazd, odpowiedni sprzęt komputerowy, szerokie przejścia, niskie lamy, dostęp do windy. Zainstalowano system zabezpieczenia zbiorów, technologię RFID, system przeciwpożarowy i wentylacyjny.

Nowy budynek stał się miejscem komfortowej pracy nie tylko dla użytkowników, ale też dla bibliotekarzy. Choć biblioteka nie otrzymała, co prawda, wszystkich pomieszczeń biurowych i częściowo trzeba było przystosować do tego celu salkę konferencyjną oraz nieczynną jeszcze drugą czytelnię, ale jest ciepło, pomyślano o pomieszczeniu socjalnym z aneksem kuchennym i niezbędnym wyposażeniem. Jest odrębny ciąg komunikacyjny, drogi pracowników nie krzyżują się z drogami czytelników. Wszyscy są w końcu w jednym budynku, co znacznie ułatwia współpracę i integrację.

²⁰ M. Świrad, *Przeobrażenia w bibliotece jako odpowiedź na zmieniające się potrzeby obecnych i przyszłych użytkowników*, w: *Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej – biblioteka otwarta*, red. B. Żmigrodzka, Wrocław 2011, s. 11.

Poprzez dziesięciolecia każdy z pracowników biblioteki dokładał swoją cegiełkę do jej rozwoju, tak aby mogła spełniać coraz lepiej swoją misję. Tą cegiełką były nie tylko nowe książki i czasopisma, ale też nowe technologie, nowe sprzęty, nowe formy prezentowania i udostępniania zbiorów. Można powiedzieć metaforycznie, że dzięki tym cegiełkom, które powodowały ciągły rozwój biblioteki, powstał nowy gmach. Przeprowadzka zbiorów do nowego budynku należała do momentów przełomowych w historii biblioteki, a wysiłek pracowników i jego owoce ocenią i będą z nich korzystał kolejni pracownicy i użytkownicy – zgodnie ze słowami św. Jana Pawła II ze wspomnianego przemówienia w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego: „W systematycznie prowadzonym księgozborze do starych rękopisów i inkunabułów dodawane są nowe książki i pisma. Wszystko to zaś razem jest wymownym znakiem jedności kolejnych pokoleń, które z różnorodności czasów i kwestii tworzą wspólne patrymonium kultury i nauki. [...] Życzę, aby ta Biblioteka stała się miejscem, w którym wszyscy korzystający z jej bogatych zasobów znajdą ukierunkowanie i spełnienie szlachetnej pasji poszukiwania prawdy”²¹.

Bibliografia

- Biblioteka Archidiecezji Wrocławskiej*, swiatbibliotek.pl/biblioteka-archidiecezji-wroclawskiej, 09.07.2021.
- Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej*, red. A. Łysakowski, Warszawa 1956.
- Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego*, „L'Ossevatore Romano” (wyd. polskie) 8 (1999), s. 63-64.
- Kryszczuk G., *Powstaje Biblioteka Archidiecezjalna*, „Niedziela Wrocławska” 22 (2016), s. IV-V.
- Marszałkowicz J., *Sprawozdanie z działalności biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu w latach 1947-1977*, Wrocław 1978 [mps].
- Sadowska J., *Misja współczesnej biblioteki*, w: *Zarządzanie biblioteką*, red. M. Wojciechowska, Warszawa 2019, s. 19-31.

²¹ Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą*, s. 63-64.

- Swastek J., *Wznowienie działalności Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu*, w: *50 lat Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu*, red. I. Dec, K. Matwijowski, Wrocław 1997, s. 15-23.
- Świrad M., *Przeobrażenia w bibliotece jako odpowiedź na zmieniające się potrzeby obecnych i przyszłych użytkowników*, w: *Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej – biblioteka otwarta*, red. B. Żmigrodzka, Wrocław 2011, s. 11-30.
- Urban W., *30-lecie Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu (1947-1977)*, „*Colloquium Salutis*” 15 (1983), s. 201-275.
- Wałek A., *Rola bibliotek naukowych w propagowaniu inicjatywy Open Access w Polsce*, w: *Biblioteki cyfrowe*, red. J. Czyrek, B. Górna, Wrocław 2012, s. 19-24.
- Witczak J., *Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu między tradycją a nowoczesnością*, „*Biuletyn EBIB*” 6 (2002), ebib.pl/2002/35/witczak.php, 14.07.2021.
- Witczak J., *Biblioteka PFT i MWSD we Wrocławiu w służbie akademickiej teologii*, „*Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych*” 1 (1998), s. 72-82.

Streszczenie

W przypadku Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego jej historia nieodłącznie wiąże się ze studentami teologii, którymi początkowo byli wyłącznie klerycy przygotowujący się do kapłaństwa. Później dołączyli do nich także studenci świeccy. Historia Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego rozpoczęła się w 1947 roku wraz z reaktywowaniem we Wrocławiu seminarium duchownego. Po odbudowie seminarium bibliotekę umieszczono na trzecim piętrze budynku. Proces nieustannego wzbogacania i powiększania zbiorów doprowadził do tego, że jej dotychczasowa siedziba stała się niewystarczająca. Rozpoczęła się więc dyskusja nad znalezieniem dla księgozbioru Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu nowego miejsca, które pozwoliłoby właściwie zabezpieczyć cenne zbiory i stworzyć czytelnikom odpowiednie warunki korzystania z nich. Ostatecznie zdecydowano o odbudowie dawnego alumnatu nad Odrą z przeznaczeniem go na bibliotekę. Wmurowanie kamienia węgielnego nastąpiło w czerwcu 2012 roku, prace zaś rozpoczęto w listopadzie 2013 roku. Bezpośrednie przygotowania do przeniesienia zbiorów do nowego gmachu rozpoczęły się we wrześniu 2019 roku. Pakowanie rozpoczęło 2 lutego 2020 roku, pierwszy transport książek odbył się 31 marca tegoż roku, a dokładnie 7 sierpnia zakończono przenoszenie zbiorów. Uroczystego poświęcenia i otwarcia nowej Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu dokonał abp Józef Kupny 13 października 2020 roku.

Słowa kluczowe

Biblioteka, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, biblioteki kościelne, przenoszenie zbiorów, zbiory biblioteczne

IN THE NEW HOME. HISTORY OF THE TRANSFER OF THE LIBRARY COLLECTION OF THE PONTIFICAL FACULTY OF THEOLOGY IN WROCLAW TO ITS NEW PREMISES**Summary**

The history of any library is always shaped by its users. They are the ones who affect its profile, place, and form. In the case of the Library of the Pontifical Faculty of Theology, its history is inherently associated with the students of theology, who were initially only seminarians preparing for the priesthood. Later, lay students joined them as well. The history of the Library of the Pontifical Faculty of Theology began in 1947 with the reactivation of the theological seminary in Wrocław. After rebuilding the seminary, the library was placed on the third floor of the building. The process of constant expansion and growth of the collection led to the fact that its previous premises became insufficient. A discussion thus began on finding a new place that would make it possible to protect the valuable collections properly and create suitable conditions for readers to use them. It was finally decided to rebuild the former alumnat on the Oder River to house the library. The foundation stone was laid in June 2012, and work began in November 2013. Direct preparations for the transfer of the collections to the new building began in September 2019. The packing process began on 2 February 2020, the first shipment of books took place on 31 March that year, and precisely on 7 August, the collection transfer was completed. The ceremonial consecration and opening of the new Library of the Pontifical Faculty of Theology in Wrocław were performed by Archbishop Józef Kupny on 13 October 2020.

Keywords

library, Pontifical Faculty of Theology in Wrocław, church libraries, collections transfer, library collections

DANIELA DYLUS¹

„ŚWIATŁO” Z CHEŁMU ŚLĄSKIEGO. O CZASOPIŚMIE PARAFII TRÓJCY PRZENAJSWIĘTSZEJ

Wstęp

Obserwowane w pierwszych dekadach XXI wieku takie zjawiska, jak sekularyzacja, przekształcenia tradycyjnego modelu dziennikarstwa (związane z komercjalizacją mediów), a także pojawienie się technologii informacyjnych umożliwiających nowe sposoby komunikacji, stanowią wyzwanie dla redaktorów prasy katolickiej. Odpowiadając na oczekiwania odbiorców oraz uwzględniając ich przyzwyczajenia czytelnicze, muszą wszak realizować swoją misję.

Problem ten dostrzeżono i omówiono w czasie II Synodu Archidiecezji Katowickiej. Efektem dyskusji stało się podkreślenie najważniejszych zadań środków masowego przekazu: „Media powinny stać się dla naszego lokalnego Kościoła przestrzenią autentycznego budowania więzi i funkcjonalnym narzędziem służącym do realizacji, pielęgnowania i odnawiania misji chrześcijan w świecie. Katolicy działający w sferze medialnej szczególnie odpowiedzialni są za wspieranie siostr i braci we wszechstronnej formacji w wierze (także poprzez odpowiednio przekazywane informacje), w komunikacji (dzięki nawiązywaniu kontaktów, szukaniu wspólnego języka) oraz w dialogu (przez włączanie do współpracy i wymiany myśli wszystkich

¹ VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana Długosza w Katowicach.

ludzi dobrej woli). Formacja, komunikacja i dialog stanowią ramy, które należy wypełnić ewangelicznymi treściami i postawami”².

Jak łatwo zauważyć, wymienione w dokumentach posynodalnych funkcje (ewangelizacyjno-formacyjna, informacyjna oraz integracyjna)³ pełni prasa parafialna. Jej rola nie ogranicza się jednak tylko do wskazanych powyżej zadań. Czasopisma wydawane przez lokalne wspólnoty wiernych dzięki swojej wiarygodności mają szansę podważyć stereotypowe, upowszechniane w środkach masowego przekazu opinie i uwrażliwiać na problemy, które zazwyczaj nie są przedmiotem zainteresowania zawodowych dziennikarzy. Podlegając w mniejszym stopniu niż inne media regułom rynku, mogą też opierać się negatywnym tendencjom i kultywować wpisane w długoletnią tradycję zadania prasy, takie jak edukacja, inspirowanie konkretnych działań czy pełnienie funkcji kulturotwórczej, coraz częściej marginalizowane przez ogólnopolskie tytuły. Nie bez znaczenia są tu specyficzne relacje nadawczo-odbiorcze: redaktorzy czasopism parafialnych to zazwyczaj osoby znane w środowisku lokalnym, stąd też łatwiej im o nawiązanie dialogu z czytelnikami i oddanie im głosu na łamach tworzonych przez siebie periodyków. Ważne jest zarazem, aby przedstawiciele prasy parafialnej wypracowali profil pisma odpowiadający potrzebom konkretnej, znanej im społeczności.

1. „Światło” – profil pisma

Z pewnością cel ten osiągnęli twórcy chełmskiego „Światła”. Czasopismo parafii Trójcy Przenajświętszej to przykład tytułu, który warto omówić z kilku powodów. Periodyk wyróżnia się starannością edytorską, wysokim poziomem językowo-stylistycznym i merytorycznym zamieszczonych w nim artykułów. Dużą w tym zasługą zespołu redakcyjnego oraz grona współpracowników, do którego zaliczają się

² *Media w Kościele katowickim*, w: *Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, archidiecezjakatowicka.pl/dokumenty/uchwaly-ii-synodu/43-dokumenty/ii-synod/606-ii-swiaectwo-martyria-kosciola-katowickiego, 20.07.2021.

³ B. Warząchowska, *Współczesna prasa parafialna Archidiecezji Katowickiej*, w: *Książka, biblioteka, informacje – między podziałami a wspólnotą*, t. 4, red. J. Dzieniakowska, Kielce 2015, s. 303-304.

pracownicy naukowci polskich uczelni: prof. dr hab. Helena Synowiec i dr hab. Danuta Krzyżyk (członkinie redakcji, której pracami kieruje ks. Piotr Guzy, proboszcz parafii), prof. dr hab. Kazimierz Ożóg, ks. prof. dr hab. Jerzy Myszor, ks. dr hab. Damian Bednarski, ks. dr Robert Kaczmarek. Na łamach „Światła” ukazywały się też teksty laureatów nagrody „Lux ex Silesia” (czyli „Światło ze Śląska”): prof. dr hab. Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz, prof. dr hab. Jana Miodka, śp. ks. prof. dr hab. Wincentego Myszora. Swoje teksty w periodyku zamieszczali również: dr Maria Lipok-Bierwiaczonek, dr Bożena Cząstka-Szymon, śp. prof. dr hab. Jacek Lyszczyna, śp. dr hab. Maria Pawłowiczowa, śp. prof. dr hab. Regina Pawłowska i śp. dr Krystyna Sajdok. Warto także odnotować, że autorem zdjęć publikowanych na rozkładówce był jeden z najlepszych twórców fotografii dokumentalnej w Polsce – Piotr Szymon.

Pismo stało się tematem naukowych opracowań, m.in. pracy magisterskiej ks. Jakuba Orzechowskiego⁴. Krótką charakterystykę „Światła” zamieściła w artykule na temat współczesnej prasy parafialnej Bogumiła Warząchowska⁵. Wzmianki o nim znajdują się też w monografii miejscowości⁶, a także w książce *Parafia Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim (1660-2010)*⁷.

Na uwagę zasługuje fakt, że zespołowi redakcyjnemu udało się zachować ciągłość publikacji periodyku, który ukazał się po raz pierwszy 18 grudnia 1994 roku. Od tej pory wydano ponad dziewięćdziesiąt numerów. Nie zmieniła się forma czasopisma ustalona w ostatnich latach XX i na początku XXI wieku. Od 1998 roku co tydzień drukowano broszurę „Światło” w formacie A5, zawierającą intencje mszalne oraz ogłoszenia parafialne⁸. Całkowicie inny charakter mają numery pisma tak samo zatytułowane, które trafiają do rąk czytelników w święta Bożego Narodzenia, Wielkanocy, z okazji

⁴ J. Orzechowski, *Dzieje parafii Trójcy Przenajświętszej na podstawie wypowiedzi ks. Piotra Guzgo opublikowanych na łamach czasopisma „Światło”, Katowice 2019 [mps].*

⁵ B. Warząchowska, *Współczesna prasa parafialna*, s. 312.

⁶ K. Kowol, *Prasa i książka*, w: *Chełm Śląski. Monografia gminy i parafii*, red. J. Myszor, Chełm Śląski 2014, s. 369-370.

⁷ P. Guzy, R. Kubiciel, J. Myszor, H. Synowiec, *Parafia Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim (1660-2010)*, Chełm Śląski 2010, s. 52.

⁸ Broszurę przygotowują duszpasterze oraz inż. Artur Misterek; *Chełm Śląski*, s. 370.

odpustu parafialnego⁹, (nieco rzadziej) w miesiącu różańca – październiku, okazjonalnie zaś w innych terminach. Należy je traktować jako odrębne wydawnictwo, mimo że początkowo podawano w nich także intencje parafialne i ogłoszenia ze świątecznego tygodnia, w którym się ukazywały. Z czasem zrezygnowano jednak z tej praktyki. Wydawane w formacie A4, z kolorową okładką, mają poszerzoną objętość wynoszącą przeciętnie 28 stron (minimalnie 12, maksymalnie 40; por. tab.) i zawierają różnorodne materiały, w tym rubryki stałe redagowane przez ks. Piotra Guzego: artykuł wstępny *Okiem proboszcza* (od 2003 roku) i zbiór tekstów informacyjnych *Co było słyhać w Chełmie Śląskim* (od 2005 roku). Stałym elementem każdego numeru świątecznego i odpustowego są życzenia duszpaste-rzy na trzeciej stronie czasopisma¹⁰, zamieszczane zazwyczaj przed artykułem wstępnym. Regularnie, począwszy od bożonarodzeniowego numeru z 1995 roku, ukazuje się także odrębny dział dla dzieci *Świąteczko*. W kilku pierwszych numerach redagowali go członkowie Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, później ks. Robert Kaczmarek, a następnie funkcję tę przejęła Danuta Krzyżyk. Długą tradycję ma zamieszczanie w bożonarodzeniowym wydaniu periodyku planu kolędy, a przede wszystkim statystyk parafialnych¹¹. W numerach, które ukazują się z okazji odpustu parafialnego, publikuje się z kolei listy dzieci pierwszokomunijnych razem z ich grupowymi zdjęciami.

Specyfika „Światła” ukazującego się z okazji świąt ważnych dla społeczności parafialnej determinuje nieco podejmowaną na jego łamach problematykę: najczęściej kilka artykułów poszczególnych wydań poświęca się przybliżeniu tajemnicy Bożego Narodzenia, Wielkanocy, odpustom, historii chełmskiej parafii, dogmatowi Trójcy Świętej. Nie brak także rozważań i wierszy związanych z przeżywanymi uroczystościami. Redakcja zabiega jednak o to, by nie ograniczać się jedynie do tematyki okolicznościowej. Czasem więcej miejsca

⁹ Ze względu na trudności techniczne w 2018 roku „Światło” ukazało się tylko raz – na Boże Narodzenie, natomiast numer 84 (2019) wyszedł z okazji uroczystości Wszystkich Świętych, nie wydano natomiast numeru październikowego.

¹⁰ W kilku pierwszych numerach życzenia zamieszczano także na stronie drugiej, czyli wewnętrznej stronie okładki.

¹¹ Pierwsze statystyki parafialne (wyszczególnienie liczby osób, które w 1994 roku przyjęły sakrament chrztu, przystąpiły do I Komunii Świętej, sakramentu bierzmowania, przyjęły sakrament małżeństwa, zmarły, a także liczby przyjętych komunikantów) pojawiły się już w numerze 2 czasopisma z 2 lutego 1995 roku. Zestawiono je z danymi statystycznymi z 1993 roku.

przeznacza się na opis wydarzeń niezwykle istotnych dla parafii lub całego Kościoła, jak np. beatyfikacja Jana Pawła II. Wyniesienie Papieża Polaka na ołtarze było np. najważniejszym tematem odpustowego numeru z 2011 roku.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku numerów specjalnych. Zazwyczaj są one poświęcone zasłużonym dla parafii kapłanom: ks. Eugeniuszowi Góreckiemu (proboszczowi w latach 1970-2000)¹², ks. dr. Robertowi Kaczmarkowi (wikariuszowi w latach 1998-2003, redaktorowi czasopisma)¹³, ks. Marcinowi Chmielewskiemu (wikariuszowi w latach 2009-2012, redaktorowi czasopisma)¹⁴. Wspomniane wydania koncentrują się na przedstawieniu sylwetek prezbiterów, charakterystyce ich działalności w chełmskiej wspólnotce Kościoła lokalnego oraz przypomnieniu elementów biografii. Odrębne wydanie czasopisma ukazało się też z okazji jubileuszu 350-lecia parafii Trójcy Przenajświętszej¹⁵.

Znacznie zawężony zakres tematów początkowo miały numery październikowe. Pierwszy z nich ukazał się w 2003 roku z okazji ogłoszonego przez Jana Pawła II Roku Różańca Świętego i niemal w całości był poświęcony ulubionej modlitwie polskiego Papieża¹⁶. Autorzy artykułów, które publikowano w kolejnych wydaniach miesiąca maryjnego, skupiali się na przedstawieniu sprawozdań z pielgrzymek, wakacyjnych wyjazdów rekolekcyjnych lub wycieczek chełmskich parafian. W 2004 roku przypomniano zatem długą tradycję pieszych wędrówek mieszkańców parafii do Kalwarii Zebrzydowskiej, w 2005 roku zamieszczono relacje i świadectwa ze Świątowych Dni Młodzieży w Kolonii, z wędrówki górskiej śladami Jana Pawła II, wyjazdu Apostolstwa Dobrej Śmierci do Strachocina, a także – ponownie – pątniczego szlaku do Kalwarii Zebrzydowskiej. Temat wydania z 2006 roku stanowiła natomiast parafialna pielgrzymka do La Salette, Lourdes i Fatimy¹⁷. Da się jednak zauważyć, że stopniowo

¹² „Światło” 7 (2000).

¹³ „Światło” 17 (2003).

¹⁴ „Światło” 62 (2012).

¹⁵ „Światło” 54 (2010).

¹⁶ „Światło” 18 (2003).

¹⁷ Stałym elementem następnych numerów październikowych są sprawozdania z wyjazdów chełmskich parafian: do Włoch (2007), do sanktuariów Europy (2008), do Ziemi Świętej, Ostrej Bramy, Kalwarii Zebrzydowskiej i na Jasną Górę (2009), do Chorwacji i Włoch (2011), do krajów skandynawskich (2012), do sanktuariów Francji (2013), do Portugalii i Hiszpanii (2014).

mała rola wspomnianej problematyki. O ile bowiem w pierwszych numerach październikowej serii relacje z pątnicznych szlaków wyraźnie dominowały, o tyle później nabrały charakteru zwyczajnego. Symptomatyczne, że informacja o pielgrzymce na Półwysep Iberyjski została zamieszczona jedynie w rubryce *Co było słychać w Chełmie Śląskim*¹⁸. Gdy po kilku latach wznowiono w 2020 roku wydawanie październikowego „Światła”, o dawnej tendencji przypomniał tekst przewodnika Krzysztofa Siedlaczka *40-lecie pieszego pielgrzymowania parafian do Matki Boskiej Kalwaryjskiej*¹⁹ oraz fotoreportaż na rozkładówce *Pielgrzymi kalwaryjscy* (sierpień 2020). Przyczyną tego stanu rzeczy jest prawdopodobnie fakt, że sprawozdania z wyjazdów i pielgrzymek są publikowane także w świątecznych wydaniach czasopisma, a ponadto w przypadku wydarzeń odbywających się cyklicznie trudno uniknąć powtarzania niektórych treści.

Niemal równoległe z ustaleniem profilu tematycznego „Światła” krystalizowała się jego szata graficzna. I w tym przypadku można mówić o trwałości wzorca wyróżniającego chełmski periodyk spośród innych pism parafialnych. Ukształtował się on także już na przełomie XX i XXI wieku i od tego czasu podlega tylko niewielkim modyfikacjom. Gazetka, redagowana początkowo w formacie A5, o skromnej, czarno-białej kolorystyce i powielana za pomocą kserokopiarki²⁰, od numeru bożonarodzeniowego z roku 1995 ma format A4, natomiast od 1998 roku jest wydawana w drukarni. W ostatnich latach XX wieku ustalił się też schemat obowiązujący (z małymi wyjątkami) do dzisiaj: barwna okładka, monochromatyczne strony wewnętrzne (por. tab.). Na stronie tytułowej najczęściej zamieszcza się reprodukcje arcydzieł malarstwa nawiązujące do tematyki podejmowanej w danym numerze. Zazwyczaj periodyk ma też barwną rozkładówkę, która pojawiła się po raz pierwszy w wydaniu specjalnym poświęconym ks. Eugeniuszowi Góreckiemu²¹. Niewielkie zmiany objęły także winietę „Światła”. Krój czcionki tytułu, jaki wybrano

¹⁸ „Światło” 71 (2014), s. 22.

¹⁹ „Światło” 88 (2020), s. 10-11.

²⁰ W pierwszym numerze pisma redakcja składała podziękowanie Józefowi Kramarczykowi, „bez którego pomocy gazetka ukazałaby się w jednym tylko egzemplarzu”, „Światło” 1 (2004), s. 16.

²¹ „Światło” 6 (2000).

w pierwszym numerze, stosuje się także obecnie (choć w kilku numerach z ostatnich lat XX wieku próbowano zastąpić go innym). Do dzisiaj na pasku tytułowym wyszczególnia się też miejscowości należące parafii Trójcy Przenajświętszej (Chełm Śląski – Kopciovice – Chełm Mały). Zmodyfikowano natomiast element graficzny winiety: w pierwszych numerach były nim promienie tytułowego światła stanowiące tło pierwszej litery tytułu stylizowanej na świecę (znak diakrytyczny nad literą Ś przypominał płomień). W kolejnych zrezygnowano z umowności, w tle wspomnianej litery umieszczając świecę (paschał?). Od numeru 4 z 2000 roku element graficzny, jakim jest trzymana w dłoniach świeca, pojawia się po lewej stronie tytułu. Od tego czasu winieta ujęta jest w prostokątną ramkę.

Sporo problemów sprawiła redaktorom numeracja czasopisma. W pierwszych latach istnienia pisma kapłani, którzy pełnili funkcję redaktora naczelnego, chcieli prawdopodobnie zasygnalizować, że przygotowane przez nich „Światło” znacznie różni się od poprzednich. Stąd też aż trzykrotnie numerację periodyku rozpoczynano od numeru 1. Są nim oznaczone wydania bożonarodzeniowe, a zatem również pierwsze w danym roku liturgicznym: z 1994 roku (za które odpowiadał ks. Jacek Jadasz), z 1995 roku (redagowane pod kierunkiem ks. Adama Sekścińskiego) oraz z 1998 roku, które ukazało się z inicjatywy ks. Roberta Kaczmarka. Co ciekawe, w czasie gdy zespołowi redakcyjnemu przewodniczył ostatni z wymienionych księży, zaniechano numerowania czasopisma. Ma je wyłącznie pierwsze wydanie z 1998 roku. Do tego zwyczaju powrócono dopiero po kilku latach w gazetce z 26 września 2010 roku, prawdopodobnie uwzględniając jednak okres, gdy za jej wydawanie był odpowiedzialny ks. Adam Sekściński (1995-1998). Do zmian, jakie zaproponował ks. Kaczmarek, trzeba też zaliczyć rezygnację ze stopki redakcyjnej, a także wprowadzenie prostego, jednokolumnowego układu pisma, który dominuje od 2004 roku.

Jak łatwo dostrzec, obecny kształt „Światła” jest efektem ewolucji, która doprowadziła do tego, że skromna początkowo gazetka parafialna przekształciła się w periodyk wydawany w nakładzie od 500 do 1 200 egzemplarzy²², który dociera nie tylko do chełmian, lecz

²² J. Orzechowski, *Dzieje parafii Trójcy Przenajświętszej*, s. 31.

także do czytelników z całego Śląska oraz innych regionów Polski (ceniony jest m.in. przez odbiorców z Gdyni, Rzeszowa, Wrocławia i Krakowa). Poszczególne numery czasopisma są wysyłane również do Stanów Zjednoczonych, Niemiec i Czech²³. Warto zatem przybliżyć poszczególne etapy tego procesu.

2. Rozwój chełmskiego periodyku

2.1. Etap I (1994-1995) – w poszukiwaniu właściwej formuły gazetki

Historia pisma parafii Trójcy Przenajświętszej sięga roku 1994. Znamienne, że początki wydawania gazetki zbiegły się z innym ważnym dla lokalnej społeczności wydarzeniem: uzyskaniem przez Chełm Śląski statusu samodzielnej gminy. Dlatego w początkowym okresie istnienia twórcy periodyku zakładali, że będzie on także integrował mieszkańców miejscowości, informując o wydarzeniach nie tylko o charakterze religijnym. Później funkcję tę przejął biuletyn informacyjny „Nasze Sprawy”. Gdy zatem chełmianie cieszyli się skutkami zmian administracyjnych, grupa młodych ludzi (Teresa Ziajka, Ewa Żórawik, Piotr Żórawik, Krystian Jaronicki, Krzysztof Stachoń, Paweł Jamrozik) wraz z opiekunem, ks. Jackiem Jadaszem, postanowiła wydawać gazetkę. We wstępie do pierwszego numeru redakcja omówiła znaczenie tytułu oraz wskazała jej funkcję. Napisała: „Bóg wysła do nas sygnały miłości i swego przedziwnego światła w różny sposób. On, jako Stwórca, zaprasza także Ciebie do udziału w kształtowaniu codzienności, chce Twojego rozwoju. Stawia przed nami, ludźmi, «ocean» możliwości. Ta gazeta jest maleńką kroplą z oceanu, dlatego zapraszamy Cię do jej współtworzenia. Czekamy na każdą propozycję, zachęcamy do wymiany poglądów, przedstawienia informacji dotyczących historii naszej parafii lub ludzi, którzy na szacunek wszystkich zasłużyli swoim życiem, pracą”²⁴.

Autorzy artykułu, parafrazując fragment 1 Listu św. Piotra („Wy zaś jesteście wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, na-

²³ *Tamże*.

²⁴ „Światło” 1 (1994), s. 1.

rodem świętym, ludem [Bogu] na własność przeznaczonym, abyście ogłaszali chwalebne dzieła Tego, który was wezwał z ciemności do przedziwnego swojego światła” – 1 P 2,9), wyraźnie dali do zrozumienia, że tytuł należy odczytywać w kontekście religijnym. Tak pojmowane światło oznacza m.in. to, co boskie, Mądrość – dar Stwórcy (Mdr 7,26), działanie Boga – Jego miłosierdzie i dobroć (por. Prz 6,23) oraz zbawienie (Łk 2,30 i nn., także cytowany już fragment 1 P 2,9). Światłem świata winni być chrześcijanie (por. Mt 5,14-16). W Biblii światłem okreśłany jest Mesjasz – Chrystus, który przyszedł na świat (por. np. Iz 9,1; J 3,19; 8,12; 12,36; Hbr 1,3)²⁵. Ów sposób odczytywania tytułu gazetki jest bardzo istotny, zważywszy na to, że czasopismo ukazało się po raz pierwszy z okazji świąt Bożego Narodzenia. Być może twórcy pisma nawiązali też do jednego z elementów nazwy Ruchu Światło-Życie²⁶.

Wybór tytułu mógłby świadczyć o tym, że młodzi ludzie chcieli, by wydawana przez nich gazetka pełniła przede wszystkim funkcję ewangelizacyjną, podobnie jak inne publikacje religijne. Mniej typowe było natomiast drugie zadanie, jakie wyznaczono „Światłu”. Według redaktorów miało ono przyczynić się do osobistego rozwoju zarówno grona młodych dziennikarzy, jak i czytelników, którzy zostali zaproszeni do współtworzenia gazetki. Zastanawiające, że celnie zdefiniowany został profil tematyczny pisma. Pisząc o swoich oczekiwaniach, młodzież wskazała na dwa zagadnienia, które później będą się często pojawiać na łamach „Światła”: omówienie istotnych wydarzeń z dziejów parafii oraz przybliżenie sylwetek zasłużonych dla niej osób.

Choć autorzy już w pierwszym numerze sprecyzowali cele gazetki, mieli problemy ze znalezieniem formuły umożliwiającej ich realizację. Mogli jednak liczyć na pomoc dr Krystyny Sajdok, która zamieściła w czasopiśmie m.in. artykuły na temat bożonarodze-

²⁵ M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989, s. 235-236.

²⁶ Por. omówienie nazwy w książce ks. Franciszka Blachnickiego *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka*: „Poprzez element światła, mającego wcielać się w życie, należy rozumieć światło rozumu, światło sumienia, światło słowa Bożego, światło Chrystusa jako wzoru osobowego, który należy naśladować, i światło Kościoła: *Lumen gentium*, Kościoła, który dba o nieskażony przekaz poprzednich źródeł światła oraz o ich należną interpretację w aktualnych sytuacjach”, oaza-swanna.info/o-nas/o-ruchu, 12.07.2021.

niowych obyczajów²⁷, tradycji związanych ze świętem Ofiarowania Pańskiego²⁸ i Wielkanocą²⁹. Trzeba zauważyć, że problematyka, którą podjęła po raz pierwszy wspomniana badaczka, do tej pory gości na łamach „Światła”.

Chociaż większość członków zespołu redakcyjnego nie miała dziennikarskiego doświadczenia, niektóre koncepcje młodych twórców spotkały się z uznaniem czytelników. Do dziś także publikuje się np. wywiady z osobami zasłużonymi dla wspólnoty parafialnej. Pierwszy, w formie rozmowy z Agnieszką Balion, przełożoną Czcicieli Serca Pana Jezusa i przewodniczką pielgrzymek do Kalwarii Zebrzydowskiej oraz innych sanktuariów maryjnych w Polsce, ukazał się już w numerze 2 gazety³⁰. Ponadto od numeru 4 z 1995 roku (s. 10-14) regularnie zamieszcza się w „Świetle” wywiady z posługującymi w Chełmie Śląskim siostrami słuźebniczkami. Tradycją stało się także drukowanie wierszy poetów religijnych³¹, wspomnianych już wcześniej statystyk parafialnych³², a w numerach bożonarodzeniowych – kolęd³³. Kontynuowany jest cykl tekstów pełniących funkcję formacyjną³⁴. Sporadycznie pojawiają się artykuły, w których duchowni przybliżają swoje życie i działalność. Pierwszymi, którzy zdecydowali się na ten krok, byli: przybyły w 1995 roku do parafii ks. Adam Sekściński³⁵ oraz pochodzący z Chełmu Śląskiego franciszkanin o. Cherubin M. Kuczowicz³⁶.

Do niektórych rozwiązań zaproponowanych przez młodych redaktorów wraca się obecnie sporadycznie, np. zaprzestano kontynuacji cyklu artykułów hagiograficznych *Wszyscy święci*³⁷. Zrezygnowano również z mającego ludyczny charakter kącika określonego hybrydowym neologizmem *Farahumor*³⁸ oraz działu *Koncert życzeń*,

²⁷ „Światło” 1 (1994), s. [2-6].

²⁸ „Światło” 2 (1995), s. 1-2.

²⁹ „Światło” 3 (1995), s. 2-4.

³⁰ „Światło” 2 (1995), s. 9-10.

³¹ *Tamże*, s. 6.

³² „Światło” 4 (1995), s. 14.

³³ „Światło” 1 (1994), s. [8].

³⁴ J. Jadasz, *Odwiedziny duszpasterskie – kolęda*, „Światło” 1 (1994), s. [6-7].

³⁵ „Światło” 5 (1995), s. 2-4.

³⁶ *Tamże*, s. 6-7.

³⁷ „Światło” 2 (1995), s. 3-4; 4 (1995), s. 5; 5 (1995), s. 5-6.

³⁸ „Światło” 1 (1994), s. 10.

którego celem była integracja społeczności lokalnej³⁹. Wyraźnie ograniczono w obecnych wydaniach „Światła” liczbę artykułów refleksyjnych, dotyczących problemów ogólnych, bezpośrednio niezwiązanych z życiem chełmskiej społeczności. Jak się wydaje, dla młodzieży były one bardzo ważne, umożliwiały bowiem dzielenie się własnymi przemyśleniami, obawami i nadziejami. Ten typ tekstów reprezentują w pierwszych numerach gazetki przede wszystkim eseje Bogdana Jasińskiego: *Rozterki poszukującej sensu życia młodzieży*⁴⁰. Początkowo chętnie publikowano też artykuły o charakterze moralizatorskim, jak np. *Kris o zmierzchu*, w którym autor zwraca się do anonimowego odbiorcy, zachęcając go do refleksji nad własnym życiem i do nawrócenia⁴¹.

Tematyka pierwszych numerów gazetki odzwierciedlała tendencje panujące w prasie katolickiej na przełomie XX i XXI wieku, gdy chętnie podejmowano zagadnienia związane z katolicką apologetyką, szeroko opisując także różnego typu zagrożenia życia duchowego. Nie może dziwić zatem publikacja artykułu *Antyświadek*, w którym Bogdan Jasiński ostrzega przez organizacją Świadców Jehowy⁴².

Niestety nie udało się spełnić jednego z głównych celów, jaki przyświecał redaktorom, jako że w gazetce trudno znaleźć teksty na temat historii parafii. Niewiele uwagi poświęcono też przekazywaniu informacji z życia lokalnej społeczności, choć podejmowano takie próby (zamieszczając na przykład terminarz rozgrywek klubu „Stal” Chełm Śląski⁴³).

Śladem poszukiwania odpowiedniej formuły pisma stała się niejednorodność stylistyczna zamieszczonych w nim materiałów. Zdarzało się, że nawet w obrębie jednego artykułu posługiwano się formami hieratycznymi i potocznymi. Humor językowy sąsiadował ze wzniosłością, np.: „i znowu kolejny numer «Światła». Tym razem w nastroju świąteczno-jajeczno-śmigusowo-dyngusowym. Mamy nadzieję, że nasz skromny wkład pracy [...] zaowocuje radością Chrystusa Zmartwychwstałego oraz pobudzi do refleksji”⁴⁴.

³⁹ *Tamże*, s. [12].

⁴⁰ „Światło” 2 (1995), s. 11-14; 4 (1995), s. 7-8.

⁴¹ „Światło” 5 (1995), s. 11.

⁴² „Światło” 5 (1995), s. 9.

⁴³ „Światło” 4 (1995), s. 15.

⁴⁴ *Tamże*, s. 1.

Rozchwianie normy stylistycznej było jednym z sygnałów niejednorodności relacji między redakcją a czytelnikami. Redaktorzy, wykorzystując czasem żart językowy, zdawali się skracać dystans wobec czytelników, np.: „Wiem, wiem... Wszyscy myśleli, że «Światła» zgasło, ale to była tylko czasowa przerwa w dostawie prądu... Nareszcie mamy własną gminę, odbyła się coroczna pielgrzymka do Kalwarii Zebrzydowskiej, ale główną atrakcją parafii jest pojawienie się nowego wikarego”⁴⁵. Jednocześnie stosowali schematyczne konstrukcje, typowe dla socjolektu kapłanów, które sygnalizowały zapewne nierównorzędność omawianych relacji: „Z okazji Świąt Wielkanocnych życzymy naszym drogim parafianom wielu łask Chrystusa Zmartwychwstałego”⁴⁶, „Dziękujemy Ci, Bracie, Siostrze, za zainteresowanie, jakie wykazujesz”⁴⁷.

2.2. Etap II (1995-1998) – formacja duchowa oraz intelektualna jako główne cele „Światła”

Z omówionych usterek zdawał sobie sprawę ks. Adam Sekściński. Obejmując w 1995 roku funkcję redaktora naczelnego, zapoczątkował nowy etap w historii „Światła”. Rozpoczął od zorganizowania warsztatów dziennikarskich dla zespołu redakcyjnego⁴⁸. Tworzyli go wówczas: Teresa Ziajka, Ewa Żórawik, Krzysztof Stachoń, Krystian Jaronicki i Tomasz Kolenda. Zmiany formatu pisma, a także szaty graficznej zapowiadały, że będzie ono miało inny charakter.

W artykule wstępnym nowy redaktor naczelny ponownie wyjaśnił symbolikę tytułu. Nawiązał do fragmentu Księgi Izajasza („Naród kroczący w ciemnościach ujrzał światłość wielką” – Iz 9,1), wskazując, że ma on szczególne znaczenie w okresie Bożego Narodzenia⁴⁹. Jako przedstawiciel całego zespołu sformułował też na nowo cele pisma: „Mamy nadzieję, że [...] będziemy mogli lepiej przybliżyć Wam życie naszej parafii, jej historię i teraźniejszość. Pragniemy również zapoznać Was z liturgią Kościoła, aby stawała się ona coraz bardziej zrozumiała, a przez to głębiej i lepiej przeżywana. Będziemy także, za pośrednictwem naszej gazety, uczestniczyć z Wami w wiel-

⁴⁵ „Światło” 5 (1995), s. 1.

⁴⁶ „Światło” 4 (1995), s. 1.

⁴⁷ „Światło” 1 (1994), s. 1.

⁴⁸ A. Sekściński, *Wśród wątpliwości*, „Światło” 1 (1995), s. 2.

⁴⁹ Tenże, *Rozbłysło światło*, „Światło” 1 (1995), s. 2.

kich wydarzeniach z życia Jezusa i Maryi, które Kościół w ciągu całego roku wspomina i czci [...]. Chcielibyśmy, [...] aby czytane przez Was słowa były odbłaskiem tej światłości, przyniesionej nam przez Zbawiciela”⁵⁰.

A zatem redaktor naczelny akcentował konieczność funkcji informacyjnej oraz formacyjno-ewangelizacyjnej czasopisma (głoszenie kerygmatu, pomoc czytelnikom w pogłębianiu wiary przez bardziej świadome przeżywanie wydarzeń roku liturgicznego). Analizując zawartość pisma, trzeba stwierdzić, że w dużej mierze wyznaczony cel udało się zrealizować. Już w pierwszym numerze przedstawiono m.in. historię krzyża na Smutnej Górze, przypominając efekty prac badawczych Franciszka Piwowarczyka⁵¹. Opublikowano też reportaż *Chełm świąteczny*⁵², a także sondę *Mały skok w nowy rok! Jakie plany, życzenia, trudności, marzenia mają mieszkańcy Chełmu*⁵³. Obok informacji na temat grup oraz wspólnot działających przy parafii⁵⁴ zamieszczono też wzmianki i notki o modernizacji gminnej biblioteki, rozgrywkach sportowych z okazji siedemdziesiątej siódmej rocznicy odzyskania niepodległości oraz założeniu księgarni⁵⁵. Nie zrezygnowano jeszcze z kącika *Koncert życzeń*⁵⁶. Nowością był dział, w którym wnikliwie omawiano i polecano książki oraz płyty⁵⁷. Nie zapomniano o formacji religijnej (por. m.in. artykuł o charakterze refleksyjnym: *Wszyscy są winni losu wszystkich*⁵⁸).

Po raz pierwszy starano się zróżnicować przekaz, dostosowując go do różnych grup odbiorców, stąd pojawienie się działu dla dzieci *Światełko*⁵⁹. Oczywiście wykorzystano też rozwiązania, które stosowały inne czasopisma. Stąd publikacja krzyżówek i rebusów⁶⁰, a nawet bardzo skromnego kalendarza⁶¹.

⁵⁰ *Tamże*, s. 1.

⁵¹ „Światło” 1 (1995), s. 4-5.

⁵² *Tamże*, s. 8-9.

⁵³ *Tamże*, s. 11.

⁵⁴ *Tamże*, s. 14.

⁵⁵ *Tamże*, s. 10.

⁵⁶ *Tamże*, s. 16.

⁵⁷ *Tamże*, s. 15.

⁵⁸ Ewerest, *Wszyscy są winni losu wszystkich*, „Światło” 1 (1995), s. 9.

⁵⁹ „Światło” 1 (1995), s. 12-13.

⁶⁰ *Tamże*, s. 17.

⁶¹ *Tamże*, s. 18.

W kolejnych numerach czasopisma redagowanych przez ks. Adama Sekścińskiego wraz z członkami Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży akcenty rozłożono nieco inaczej. Tematyka lokalna zesłała na plan dalszy, więcej zaś miejsca zajęły teksty związane z przewodnim tematem „Światła”. Różnorodnie gatunkowo, reprezentowały bardzo dobry poziom językowy. Ich celem było przede wszystkim pogłębienie wiary i wiedzy czytelników, a także zachęcenie do przyjęcia odpowiednich postaw. Stąd w niektórych artykułach obecność mniej lub bardziej wyraźnie maskowanej perswazji (jak np. w rozważaniach *Twego przyjścia wyglądamy*⁶²). Nie było od niej wolne opowiadanie *Dar*⁶³, które można uznać za swoiste *exemplum*. Naukę moralną zawierała też opowieść *O tym, jak Śmierć chciała być piękna* Leopolda Maciejewskiego⁶⁴. To zresztą ciekawy przykład tekstu, który pełnił wiele funkcji. Inspirowany ludowym podaniem, przypominał również ważne, a zarazem tragiczne dla społeczności Chełmu Śląskiego wydarzenie, jakim była epidemia. Być może dlatego cieszył się ogromną poczytnością, czytelnicy domagali się nawet publikacji jego kolejnych części. Znamienne, że redaktorzy zdecydowali się przed trzecią z nich zamieścić komentarz, w którym wyjaśnili, jakie jest przesłanie opowieści: „ukazuje w osobie Rozalki, że miłość jest mocniejsza niż śmierć”⁶⁵.

Troska o formację duchową oraz intelektualną czytelników sprawiła, że w omawianym okresie wzrosła liczba tekstów mających charakter opracowania sporządzonego na podstawie różnych źródeł. Ich przygotowaniem zajmował się na ogół sam redaktor naczelny⁶⁶. Przeciwwagą dla nich były artykuły, w których autor przedstawiał subiektywny punkt widzenia: np. edytorial *No wreszcie*⁶⁷ czy felieton *Światło w mroku*⁶⁸.

⁶² „Światło” 1 (1995), s. 6; 6 (1997), s. 4.

⁶³ „Światło” 6 (1997), s. 6.

⁶⁴ „Światło” 9 (1998), s. 8.

⁶⁵ „Światło” 1 (1998), s. 10.

⁶⁶ Zob. *Rok liturgiczny*, „Światło” 6 (1997), s. 2; *Kiedy narodził się Jezus Chrystus*, „Światło” 6 (1997), s. 9; *Zwyczajne i symbole związane z Bożym Narodzeniem*, „Światło” 6 (1997), s. 8-9; *Pomagaj nam nieustannie*, „Światło” 9 (1998), s. 5; *Przybądź, Duchu Stworzycielu*, „Światło” 9 (1998), s. 10.

⁶⁷ „Światło” 6 (1997), s. 2.

⁶⁸ *Tamże*, s. 5.

Jednocześnie ks. A. Sekściński dbał o to, by poszczególne numery miały wyraźną zasadę kompozycyjną. W numerze z grudnia 1997 roku jednym ze sposobów budowania spójności było posługiwanie się kluczowym słowem „światło”. Pojawia się ono w poetyckich życzeniach redaktora opartych na paralelizmie kompozycyjnym i anaforze (pierwsze wersy poszczególnych strofek wiersza brzmią: „Niech Was prowadzi światło [...]. Niech żyje światło... Niech rozbłyśnie światło”⁶⁹), w anonimowym wierszu [*Panie, w zagłębieniu rąk...*]: „Boże mój, uczyniłeś ze mnie nocnego stróża, / który wyznacza w mrokach oczekiwania / drogę światła wijącą się / jak nieustająca nadzieja”⁷⁰, w utworze Konstandinoso Kawafisa *Gdy Strażnik ujrzał światło*⁷¹, a także w tytule felietonu redaktora *Światło w mroku*⁷². Z kolei w numerze z czerwca 1998 roku większość artykułów nosi tytuł mający formę cytatu (np. *W tej Hostyi jest Bóg żywy*⁷³; *Chwała Ojcu, i Synowi, i Duchowi Świętemu...*⁷⁴

Dbalości o podniesienie poziomu językowego i merytorycznego czasopisma towarzyszyły prace nad poprawą szaty graficznej. Ich efektem było wydanie „Światła” w kolorowej okładce, z fotografiami, na których utrwalono ważne dla parafii wydarzenia: poświęcenie nowej remizy, I Komunię Świętą i bierzmowanie⁷⁵. Obecność tego typu materiału ilustracyjnego równoważyła w tym przypadku mniejszą liczbę tekstów dotyczących lokalnej społeczności.

2.3. Etap III (od 1998 roku) – realizacja ukształtowanej koncepcji pisma

Gdy jesienią 1998 roku funkcję redaktora naczelnego „Światła” objął ks. dr Robert Kaczmarek, wypracowana przez ks. Sekścińskiego koncepcja czasopisma ulegała stopniowej modyfikacji, co doprowadziło do stworzenia wzorca obowiązującego obecnie. Do zespołu dziennikarzy trafili nowi członkowie: Małgorzata Rybka, Aneta Hanf, Barbara Kula, Bożena Mosler, Dorota i Paweł Wojtowiczowie,

⁶⁹ *Tamże*, s. 2.

⁷⁰ *Tamże*, s. 4.

⁷¹ *Tamże*, s. 12.

⁷² *Tamże*, s. 5.

⁷³ „Światło” 9 (1998), s. 4.

⁷⁴ *Tamże*, s. 6.

⁷⁵ „Światło” 9 (1998).

Tomasz Myalski oraz Adam Uciecha. Z pierwotnej grupy pozostał Krzysztof Stachoń.

Z czasem jednak to szerokie grono uległo zmniejszeniu. Odpowiedzialność za ostateczny kształt każdego wydania przejęli duszpasterze (ksiądz proboszcz oraz kolejni wikariusze; por. tab.), a także Helena Synowiec oraz Danuta Krzyżyk. Poszerzono natomiast zespół osób współpracujących z pismem, które na prośbę redaktorów przygotowują artykuły. Regularnie publikuje się w periodyku fotografie wykonane przez Irenę Nocoń, Artura Misterka i Piotra Synowca. Opracowaniem graficznym i edytorskim zajmują się Joanna i Grzegorz Sornkowie. Do 2015 roku wspierał ich Andrzej Cugowski⁷⁶.

W artykule wstępnym pierwszego wydania redagowanego przez ks. dr. Roberta Kaczmarka po raz kolejny zdefiniowano cele pisma, nawiązując do symboliki biblijnej: „Bardzo byśmy chcieli, aby nasze «Światło» oświecało Waszą drogę, tak, byście na niej zauważyli Chrystusa”. Wyrażono również oczekiwania względem czytelników: „Zapraszamy Was zarazem do nas; przyjdźcie z pochodnią Waszych serc i słów, i pomóżcie nam w tym dziele. Bardzo byśmy się cieszyli, gdyby ktoś chciał się podzielić na łamach naszej gazetki swoim szukaniem Boga w życiu, przeżywaniem wiary, ale również tym, co uważa za ważne i ubogacające drugiego. Może coś ciekawego dzieje się w jakimś zakątku naszej parafii, a może przed czymś trzeba przestrzec...?”⁷⁷.

Analizując powyższe słowa, warto zwrócić uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, redaktorzy ponownie podkreślali, że priorytetem jest pełnienie przez „Światło” funkcji ewangelizacyjnej. Po drugie, pismo miało służyć budowaniu parafialnej wspólnoty przez twórczą aktywizację jej członków. Autorzy artykułu wstępnego, zapraszając do współpracy, uznali, że współudział w tworzeniu czasopisma można uważać za swego rodzaju misję: „Dzięki temu sami będziecie nieśli światło tam, gdzie panują ciemność i mrok”⁷⁸. W tym kontekście brak stopki redakcyjnej (nie zamieszczono jej już w trzecim numerze nowej edycji pisma) to sygnał, że granica pomiędzy zespołem przygotowującym pismo a czytelnikami uległa zatarciu, skoro każdy

⁷⁶ *Chełm Śląski*, s. 370; *Parafia Trójcy Przenajświętszej*, s. 52.

⁷⁷ „Światło” 1 (1998), s. 3.

⁷⁸ *Tamże*.

odbiorca „Światła” został zaproszony do dzielenia się na jego łamach własnymi doświadczeniami lub wiedzą.

2.3.1. Integracja wspólnoty parafialnej poprzez oddanie głosu jej członkom

Założenie, jakie przyświecało twórcom pierwszego numeru, jest realizowane przez ponad dwadzieścia lat i prawdopodobnie stanowi jedną z przyczyn popularności pisma. Zespół redakcyjny zabiega o to, by grono autorów reprezentowało całą społeczność parafii. Oddanie głosu osobom tworzącym lokalną wspólnotę Kościoła pozwala wydobyć jej bogactwo i różnorodność. Konsekwencją tego założenia jest dobór takich gatunków, które cechują się silnym subiektywizmem. Autor tekstu, opisując własne przeżycia, doświadczenia lub formułując oceny, nadaje swojej wypowiedzi wyjątkowy i niepowtarzalny charakter. Do wspomnianych gatunków należy z pewnością świadectwo zakładające dodatkowo bezpośrednie relacje nadawczo-odbiorcze⁷⁹. Dzielenie się doświadczeniem wiary to wszak jedna z ważniejszych metod ewangelizacji, czyli niesienia tytułowego „światła”⁸⁰. Najbardziej klasyczną odmianę tego gatunku reprezentują m.in. artykuły *Szukając sensu w tym, co nas spotkało*⁸¹ oraz *Pod opieką św. Józefa* autorstwa s. M. Leoncji Sziling⁸². Czasem w sposobie konstruowania wypowiedzi da się zauważyć inspirację tekstami publikowanymi w innych czasopismach religijnych, np. świadectwo Karoliny⁸³ przypomina zwierzenia młodych ludzi ukazujące się na łamach dwumiesięcznika „Miłujcie się!”. Chociaż liczba naśladowczych realizacji tego gatunku w „Świetle” jest znikoma, jego elementy można odnaleźć m.in. w artykułach pełniących przede wszystkim funkcję informacyjną.

Bliskie świadectwu są niejednorodnie gatunkowo teksty, które mają cechy autobiografii lub autocharakterystyki. Rzadko spotyka się

⁷⁹ D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Jak mówić o Bogu językiem współczesnego świata? O dylematach inkulturacji w języku współczesnego Kościoła*, „Studia Salvatoriana Polonica” 4 (2010), s. 93.

⁸⁰ B. Biela, *Typy i metody ewangelizacji w świetle współczesnego nauczania Magisterium Ecclesiae*, „Studia Nauk Teologicznych” 10 (2015), s. 260.

⁸¹ „Światło” 64 (2012), s. 21-22.

⁸² „Światło” 86 (2020), s. 9.

⁸³ „Światło” 1 (1998), s. 12-14.

je w prasie ogólnopolskiej, gdzie relacja pierwszoosobowa jest zwykle ograniczona do felietonów, niektórych reportaży czy listów. Autorzy, opowiadając czy pisząc o sobie, mają szansę stać się bliżsi czytelnikom, co służy integracji wspólnoty parafialnej. Można do nich zaliczyć wspomniane już artykuły, m.in. nowo przybyłych do parafii kapłanów, jubilatów, rodzin, które zamieszkały w miejscowości, lub pochodzących z niej kleryków itp.⁸⁴ Niekiedy autor koncentruje się tylko na jednym wymiarze swojej działalności. Przykładem może tu być artykuł ks. Marka Zyzaka *Z pracy kapelana więziennego*⁸⁵. Opis własnej posługi może pełnić również inną funkcję: nie tylko przybliżyć czytelnikom wybranych członków parafialnej wspólnoty, lecz także zachęca innych, by posługując się często występującą na łamach „Światła” metaforą, również wybrali ich drogę. Wydaje się, że taki cel przyświecał m.in. pomysłodawcom artykułu *Chełmscy ministranci o sobie*⁸⁶.

Cyklicznie na łamach periodyku parafii Trójcy Przenajświętszej publikuje się również wspomnienia. Należy je traktować jako odmianę gatunku publicystycznego, jakim jest sylwetka⁸⁷. Co zresztą charakterystyczne, w przypadku przywoływania pamięci o zmarłych tytuł lub podtytuł artykułu ma zazwyczaj formę schematyczną (wspomnienia o...), np. *Taką ją pamiętam (wspomnienie o śp. Joannie Kuczowicz z d. Binda)* autorstwa Sąsiada⁸⁸, *Wspomnienie o ks. Czesławie Podleskim* ks. Stanisława Michałowskiego⁸⁹, *Wspomnienie o Michale Sobocińskim* Ewy Zakrzewskiej⁹⁰ czy *Wspomnienie o Teresie Pajak (z d. Jamrozy)* autorstwa Romana⁹¹. Warto zauważyć, że

⁸⁴ Zob. *W ciszy i ufności jest moje ocalenie (o swoim powołaniu, pracy duszpasterskiej i zaufaniu Jezusowi opowiada ks. wikary Marek Urbanek)*, „Światło” 85 (2019), s. 8; *Tajemnicze są drogi Bożej Opatrzności – o swoim życiu w 50. rocznicę kapłaństwa pisze ks. Paweł Szolonek, pochodzący z Chełmu Śląskiego*, „Światło” 33 (2007), s. 4-6; *O swojej drodze do służby zakonnej i kapłaństwa opowiada ojciec Józef Synowiec*, „Światło” 71 (2014), s. 4-5; *Bóg wybrał za nas (Ania, Ryszard, Ignacy i Antonina Siarkowscy)*, „Światło” 55 (2010), s. 5; *W drodze do kapłaństwa (diakon Tomasz Klikowicz)*, „Światło” 33 (2007), s. 10-11.

⁸⁵ „Światło” 77 (2016), s. 14-15.

⁸⁶ „Światło” 64 (2012), s. 22-24.

⁸⁷ M. Wojtak, *Wyznaczniki gatunkowe sylwetki prasowej*, „Stylistyka” 12 (2003), s. 260.

⁸⁸ „Światło” 36 (2008), s. 16-17.

⁸⁹ „Światło” 41 (2009), s. 4-5.

⁹⁰ „Światło” 42 (2009), s. 22.

⁹¹ „Światło” 54 (2010), s. 13.

subiektywizm komunikatu podkreślają niekiedy podpisy pod artykułem. Autorzy chętnie określają siebie w relacji do zmarłego, dając do zrozumienia, że łączyła ich z nim bliższa więź, np. „Sąsiad”; „w imieniu koleżanek i kolegów z rocznika 1953 – Roman”; „Przyjaciel z pielgrzymich tras”; „Sąsiadki: Helena i Ania”. Sporadycznie informację o rodzaju relacji między osobą wspomnianą a wspominającą może sugerować tytuł, np. zdrobnienie „*Ryśku, wciąż jesteś z nami*”. *Wspomnienia o Ryszardzie Stachoni*⁹², *Wspomnienie o panu Wiktorze Balionie*⁹³. Rzadko, by przywołać pamięć o zmarłym, wykorzystuje się formę listu (*Drogi Przyjacielu, Czesławie...*, T.M.)⁹⁴ lub okolicznościowego wiersza ([*Bez uścisku dłoni, żegnaj, Czesławie...*], Krystyna Michalska)⁹⁵. Na uwagę zasługuje fakt, że upamiętnia się w ten sposób nie tylko ludzi powszechnie znanych, lecz także takich, którzy ofiarnie podejmowali wiele niespektakularnych działań, np. w artykule *Stużyli chełmskiemu kościołowi*⁹⁶ przybliża się sylwetkę Marii Turek (pełniła funkcję dzwonnika), Julii Gwóźdź (ozdabiała kościół), Stanisława Białasa (zorganizował grupę wiernych do pracy przy porządkowaniu cmentarza) oraz Julii Plewniak (sprzątała parafialną świątynię). Czasem przywołanie danej postaci pomaga wydobyc jej cechy heroiczne, jak w przypadku artykułu ks. Eugeniusza Góreckiego *Stefanek – mała droga do Boga*⁹⁷. Proboszcz parafii przypomina w nim młodego, nieuleczalnie chorego chełmianina, Stefana Pęczka. Dziecko dzielnie znosiło cierpienia, ofiarowując je za papieża Jana Pawła II.

Inny ton mają wspomnienia, których bohaterami są osoby żyjące. Artykuły tego typu publikuje się najczęściej z okazji obchodzonych przez nich jubileuszy lub w przełomowych momentach ich życia. W celu ukazania wielowymiarowości jakiejś postaci nierzadko zestawia się poświęcone jej teksty kilku autorów. Dla przykładu na temat księdza proboszcza Eugeniusza Góreckiego, świętującego pięćdziesiątą rocznicę święceń kapłańskich, wypo-

⁹² T. Misterek, „Światło” 37 (2008), s. 18.

⁹³ P. Guzy, „Światło” 78 (2016), s. 7-8.

⁹⁴ „Światło” 74 (2015), s. 15-16.

⁹⁵ *Tamże*, s. 16.

⁹⁶ „Światło” 54 (2010), s. 11-12.

⁹⁷ „Światło” 76 (2016), s. 8-9.

wiadali się duchowni: jego przyjaciele, współpracownicy, a także ci, którzy w czasie jego posługi odkryli swoje powołanie⁹⁸. W podobny sposób upamiętniono wikarych, którzy żegnali się z parafią Trójcy Przenajświętszej, np. ks. Roberta Kaczmarka⁹⁹ i ks. Łukasza Grzywocza¹⁰⁰. Subiektywną charakterystykę dopełnia materiał ilustracyjny. Zwyczajowo publikuje się zdjęcia wspomianej osoby utrwalonej zarówno w oficjalnych, jak i nieoficjalnych sytuacjach. Bardzo istotną rolę wydają się odgrywać zwłaszcza te, które można uznać za prywatne. Ich zamieszczenie w parafialnym czasopiśmie jest bowiem znakiem bliskich więzów łączących przywoływaną we wspomnieniach osobę z członkami wspólnoty parafialnej. Do tego rodzaju fotografii należą np. zdjęcia księdza proboszcza Piotra Guzego z czasów dzieciństwa (w ramionach matki, w przedszkolu)¹⁰¹ lub ks. Łukasza Grzywocza na wakacjach¹⁰².

Należy zaznaczyć, że wspomnienia to tylko jeden ze sposobów prezentacji osób mniej lub bardziej znanych w chełmskiej społeczności. Przybliża się je też, zamieszczając konwencjonalne biografie¹⁰³. Do tej grupy trzeba zaliczyć życiorysy małżonków obchodzących rocznicę ślubu¹⁰⁴. Czasem przypomina się postaci niezwiązane bezpośrednio z parafialną wspólnotą¹⁰⁵.

Ciekawą odmianą biografii są życiorysy współczesnych świętych i błogosławionych¹⁰⁶. Na uwagę zasługuje fakt, że biografię ks. Jana Machy, wyniesionego na ołtarze w 2021 roku, przedstawił chełmskim parafianom siedem lat wcześniej postulator jego procesu beatyfikacyjnego, ks. Damian Bednarski¹⁰⁷.

⁹⁸ Ks. proboszcz Eugeniusz Górecki, „Światło” 29 (2006), s. 4-11.

⁹⁹ O księdzu Robertcie Kaczmarku napisali..., „Światło” 17 (2007), s. [4-5, 8-11].

¹⁰⁰ „Światło” 84 (2019), s. 5-8.

¹⁰¹ Z życia Księdza Proboszcza, „Światło” 32 (2007), s. 12.

¹⁰² „Światło” 84 (2019), s. 12.

¹⁰³ Zob. Z. Godlewski, *Śp. brat Zygfryd Sitko*, „Światło” 65 (2013), s. 22; R. Bula, *O księdzu proboszczu Pawle Winklerze w 80. rocznicę jego śmierci*, „Światło” 57 (2011), s. 6-8.

¹⁰⁴ „Światło” 11 (2002), s. 24-26.

¹⁰⁵ Zob. J. Lyszczyna, *Ks. Norbert Bonczyk – poeta i kapłan*, „Światło” 39 (2008), s. 6-9; K. Heska-Kwaśniewicz, *Maria Górecka, czyli o harcerek pomocy dla Oświęcimia*, „Światło” 28 (2006), s. 11-13; B. Pytlos, *Modlę się, Panie, żebym nie zastaniał* [o ks. Janie Twardowskim], „Światło” 28 (2006), s. 8-10.

¹⁰⁶ Zob. R. Kaczmarek, *Błogosławiony ksiądz Emil Szramek*, „Światło” 28 (2006), s. 16-18.

¹⁰⁷ „Światło” 71 (2014), s. 6-9.

W „Świetle” publikuje się też wspomnienia o wydarzeniach istotnych dla członków chełmskiej społeczności. Zwykle cechują się one silnym subiektywizmem. Należy do nich np. przywołanie przeżyć związanych ze śmiercią Papieża przez ks. Roberta Kaczmarka¹⁰⁸, a także Bożenę Cząstkę-Szymon¹⁰⁹. Jeśli relacje te dotyczą dalszej przeszłości, można je zaliczyć do popularnego obecnie nurtu „historii mówionej”. Pomagają rekonstruować dzieje gminy, obfitują w szczególności pomijane przez tradycyjną historiografię¹¹⁰.

Niewolne od subiektywnej oceny są sprawozdania i relacje z lokalnych uroczystości bądź imprez, a także licznych pielgrzymek, rajdów, wycieczek lub rekolekcji, pisane przez ich uczestników. Niektóre mogą zawierać elementy świadectwa (np. sprawozdanie Agaty Stodolskiej ze ŚDM w Panamie¹¹¹). Ten rodzaj tekstów zazwyczaj jest opatrzony bogatym materiałem fotograficznym.

Metodą, by oddać głos jak największej liczbie członków lokalnej wspólnoty, jest również publikacja wywiadów. Najczęściej przeprowadza się je z osobami duchownymi: proboszczami parafii Trójcy Przenajświętszej, wikariuszami albo pochodzącymi z Chełmu prezbiterami. Regularnie na łamach „Światła” prezentuje się w ten sposób sylwetki kleryków. Mogą one dopełniać obraz osoby, który wyłania się z przytoczonych na łamach „Światła” wspomnień (jak np. rozmowa z ks. Marcinem Chmielewskim¹¹²). Długą tradycję – o czym już wspomniano – ma zamieszczenie w periodyku wywiadów z siostrami słuźebniczkami posługującymi w Chełmie. Rzadziej wywiady przeprowadza się z osobami świeckimi¹¹³.

¹⁰⁸ *Spojrzenia Matki na Syna. Moje spotkania z Janem Pawłem II*, „Światło” 25 (2005), s. 6-10.

¹⁰⁹ *Pożegnanie z naszym Papieżem*, „Światło” 25 (2005), s. 11-13.

¹¹⁰ Zob. H. Synowiec, *Chełm Śląski i jego mieszkańcy we wspomnieniach i na fotografiach Pani Teresy Jamrozy*, „Światło” 31 (2006), s. 9-12; *O chełmskich odpustach sprzed lat na podstawie relacji pana Augustyna Wyciśłoka, pani Wandy Kalder oraz starszych Parafian*, „Światło” 21 (2004), s. 5-6.

¹¹¹ *Wytańczone marzenia*, „Światło” 82 (2019), s. 20-23.

¹¹² *Okiem wikarego*, „Światło” 62 (2012), s. 4-7.

¹¹³ *Świat widziany z wysoka*, rozmowa ks. Marcina Chmielewskiego z parolotniarzem Tomaszem Staniczkiem, „Światło” 44 (2010), s. 23-26; rozmowy: z Rafałem Bułą, „Światło” 57 (2011), s. 8-10; z organistą i dyrygentem chełmskiego chóru, Czesławem Piterą, „Światło” 21 (2004), s. 11-12; z organizatorami konkursu „Godomy i śpiwomy po śląsku”, Marią Janotą i Michałem Rudolfem Szymańskim, „Światło” 27 (2005), s. 8-10.

Dzięki współpracy z gronem pedagogicznym miejscowych szkół, m.in. Beatą Wesecką, na łamach czasopisma wypowiadają się też najmłodszy chełmianie. Dominują tutaj teksty o charakterze subiektywnym, np. *Gimnazjaliści o Janie Pawle II*¹¹⁴, *Gimnazjaliści o papieżu Benedykcie XVI*¹¹⁵. Uczniowie mają jednak szansę podzielić się na łamach „Światła” nie tylko własnymi odczuciami, ale i zaprezentować efekty swojej pracy. Publikacja w czasopiśmie stanowi dla nich formę wyróżnienia, a także motywuje do dalszych wysiłków. Tak było w przypadku zamieszczenia gwarowych tekstów, które recytowali laureaci konkursu „Godomy i śpiywomy po śląsku”¹¹⁶.

2.3.2. Misja formacyjno-kulturotwórcza „Światła”

Dążeniu zespołu redakcyjnego, by poprzez oddanie głosu jak największej liczbie chełmian umacniać relacje między członkami wspólnoty parafialnej, towarzyszy troska o pogłębianie wiary i wiedzy czytelników. Jej przejawem są artykuły podejmujące szerokie spektrum zagadnień. Do grona ich autorów należą specjaliści reprezentujący różne dziedziny nauki. Najwięcej uwagi poświęca się, co zrozumiałe, problematyce religijnej. Wnikliwie omawia się m.in. kwestie związane z teologią dogmatyczną¹¹⁷, liturgiką¹¹⁸, sakramentologią¹¹⁹ oraz historią Kościoła, zwłaszcza lokalnego¹²⁰. Obecnie mniej miejsca zajmują teksty z teologii duchowości. Ta bowiem problematyka jest często podejmowana w innych mediach katolickich, wiele informacji na powyższy temat można odnaleźć także w Internecie.

^{114s} „Światło” 25 (2015), s. 14-15, 19-22.

¹¹⁵ „Światło” 65 (2013), s. 10-11, 17-18.

¹¹⁶ „Światło” 39 (2008), s. 28-30.

¹¹⁷ Zob. *Jak rozumieć istotę odpustu*, opr. Ł. Grzywocza, „Światło” 82 (2019), s. 5.

¹¹⁸ Zob. cykl artykułów ks. Łukasza Grzywocza: *Symbolika ołtarza chrześcijańskiego*, „Światło” 75 (2015), s. 6-7; *Symbolika światła w liturgii Adwentu i Bożego Narodzenia*, „Światło” 78 (2016), s. 5-6; artykuły ks. Pawła Gajdy, np. *Zapoznanie z rokiem liturgicznym*, „Światło” 68 (2013), s. 5-6.

¹¹⁹ Zob. R. Kaczmarek, *Z dziejów bierzmowania*, cz. 1: *Skąd się wzięło bierzmowanie?*, „Światło” 74 (2015), s. 4-8; *Czym bierzmowanie jest, czyli o teologii bierzmowania*, „Światło” 75 (2015), s. 11-12, 17.

¹²⁰ Zob. D. Bednarski, *Ksiądz August Hlond i początki diecezji katowickiej*, „Światło” 64 (2012), s. 8-9.

Spośród publikacji filologicznych na uwagę zasługuje zwłaszcza cykl Kazimierza Ożoga, w którym m.in. przypomina historię powstania znanych utworów, teksty zaś poddaje analizie¹²¹. Autor przedstawia też relacje między polszczyzną ogólną a językiem religijnym¹²². Podobne zjawiska opisują Danuta Krzyżyk¹²³ i Regina Pawłowska¹²⁴. Interesujące są również artykuły, w których obok innych kwestii porusza się zagadnienia dotyczące poprawności językowej, odwołując się do przykładów bliskich chełmianom. Przykładowo Jan Miodek wyjaśnia, dlaczego, odmieniając nazwę swojej miejscowości, powinni posługiwać się formą „z Chełmu Śląskiego”, „do Chełmu Śląskiego”¹²⁵. Z kolei Helena Synowiec w artykule *O nazwiskach* przybliży podstawowe informacje z dziedziny onomastyki i podaje wzorce odmiany nazwisk popularnych w Chełmie Śląskim¹²⁶. Charakter poradnikowy ma artykuł Danuty Krzyżyk *Imię na co dzień*¹²⁷. Jego celem jest m.in. zwrócenie uwagi odbiorcy na kryteria, którymi winien się kierować, wybierając imię dla swojego dziecka. Dopełnieniem tekstu jest wykaz najpopularniejszych imion nadawanych podczas chrztu w parafii Trójcy Przenajświętszej wraz z objaśnieniem ich etymologii¹²⁸. Ważne, że chociaż w artykułach omawia się czasem złożone problemy naukowe, są one pisane prostą i komunikatywną polszczyzną.

Niestereotypowym pomysłem było wprowadzenie na łamy „Światła” zagadnień związanych z historią sztuki. Poświęcono im cykl artykułów Danuty Krzyżyk na temat arcydzieł malarstwa. Reprodukcje analizowanych dzieł (tematycznie powiązanych z okresem liturgicznym, w którym ukazuje się dany numer czasopisma) są zamieszczane zazwyczaj na rozkładówce „Światła”¹²⁹.

¹²¹ Zob. *Polskie pieśni eucharystyczne*, „Światło” 74 (2015), s. 9-11; *O pieśniach ku czci Najświętszego Serca Jezusa*, „Światło” 79 (2017), s. 11-12; *O Gorkich żalach*, „Światło” 96 (2020), s. 6-8.

¹²² Zob. *Wpływ chrztu na polski język ojczysty*, „Światło” 77 (2016), s. 16-17.

¹²³ *Ślady Biblii we współczesnym języku polskim*, „Światło” 35 (2007), s. 7-8.

¹²⁴ *Językowy obraz świętości i Biblii w nauczaniu Jana Pawła II*, „Światło” 56 (2011), s. 7-8.

¹²⁵ „Światło” 90 (2021), s. 18-19.

¹²⁶ „Światło” 20 (2004), s. 18-19.

¹²⁷ „Światło” 23 (2004), s. 11-12.

¹²⁸ *Nasze imiona*, „Światło” 23 (2004), s. 17.

¹²⁹ Zob. *Anioły w malarzkich interpretacjach narodzin Jezusa*, „Światło” 55 (2010), s. 13-14; *Droga Krzyżowa Józefa Mehoffera*, „Światło” 60 (2012), s. 9-10, *Pieta anielska*, „Światło” 40 (2008), s. 11.

O ile D. Krzyżyk uwrażliwia na piękno przedstawień malarskich, o tyle chełmski organista i dyrygent chóru kościelnego, Rafał Kozubek, w cyklu artykułów podkreśla piękno muzyki liturgicznej¹³⁰. Trzeba zauważyć, że jego publikacje korespondują z tekstami K. Ożoga, który koncentruje się na analizie języka pieśni kościelnych.

Misją, jaką pełni „Światło”, jest także zachęcanie do lektury. W czasopiśmie regularnie ukazują się wnikliwe omówienia różnorodnych książek. Wśród polecanych pozycji wiele dotyczy przeszłości i kultury małej ojczyzny¹³¹. Wypełnianiu misji uwrażliwienia na piękno słowa służy też zamieszczanie poezji.

2.3.3. Rola czasopisma w propagowaniu wiedzy o małej ojczyźnie

Typowa dla czasopisma sublokalnego jest popularyzacja zagadnień związanych z wiedzą o regionie. Są one zawarte w licznych artykułach na temat dziejów miejscowości i parafii, poczynawszy od najdawniejszych¹³², skończywszy zaś na wydarzeniach sprzed kilku czy kilkunastu lat¹³³. Nierzadko ich cechą charakterystyczną jest szczegółowość przekazu¹³⁴. Odrębną grupę stanowią artykuły na temat dziejów miejscowych stowarzyszeń, organizacji, chórów¹³⁵. Czytelnikom przybliża się również historię ciekawych obiektów na terenie gminy¹³⁶, podkreśla się ponadto jej walory przyrodnicze¹³⁷.

¹³⁰ O muzyce liturgicznej, „Światło” 87 (2020), s. 10-11; 88 (2020), s. 5-6; 89 (2000), s. 13-15; 90 (2021), s. 9-11; 91 (2021), s. 7-8.

¹³¹ Zob. J. Myszor, *O pielgrzymkach Ślązaków do Ziemi Świętej*, „Światło” 80 (2017), s. 17-18; B. Sopot-Zembok, *Obraz wsi pszczyńskiej w świetle testamentów chłopskich z połowy XIX wieku*, „Światło” 44 (2010), s. 27-28; R. Bula, *Z dziejów górnictwa węglowego w Łędzinach*, cz. 2: *Kopalnia „Piasł”*, „Światło” 85 (2019), s. 21-23.

¹³² Zob. R. Kubiciel, *Chełm Śląski w najstarszych zachowanych źródłach historycznych*, „Światło” 27 (2005), s. 5-7; J. Kulesza-Kubiciel, R. Kubiciel, *Najstarsze chełmskie rodziny*, „Światło” 36 (2008), s. 6-8.

¹³³ Zob. T. Musioł, *Jak powstawała Brama Trzeciego Tysiąclecia*, „Światło” 55 (2010), s. 9-10.

¹³⁴ Zob. *Chełmskie stajenki oraz ich budowniczości*, „Światło” 73 (2015), s. 9-11.

¹³⁵ Zob. *75 lat w służbie parafii. Z dziejów chóru parafialnego*, „Światło” 4 (1999), s. 22-24; *O chełmskiej orkiestrze dawniej i dziś*, „Światło” 39 (2008), s. 12-14.

¹³⁶ Zob. T. Stanczek, *Historia grobu nieznanego powstańca śląskiego na chełmskim cmentarzu*, „Światło” 80 (2017), s. 13-16; M. Lipok-Bierwaczonka, *Chełmskie kamienne figury i krzyże przydrożne a sztuka renowacji*, „Światło” 88 (2020), s. 12-14; *O kapliczce Matki Bożej w Kopciowicach*, „Światło” 55 (2010), s. 18.

¹³⁷ R. Bula, *Nie zabijaj!*, „Światło” 15 (2003), s. 22.

Zdarza się, że omawiane teksty nie są wolne od elementów perswazji. Maria Lipok-Bierwiaczonek, opisując piękno Bożych Mąk, akcentuje konieczność właściwej ich renowacji i przestrzega przed pokrywaniem obiektów z piaskowca farbą olejną, z kolei Rafał Bula zwraca się z apelem, by nie wypalać traw na Smutnej Górze. Co pewien czas zamieszcza się w „Świetle” artykuły na temat śląskich obyczajów¹³⁸. Przejawem troski o zachowanie gwary jest publikacja wartościowych artykułów pisanych tą odmianą polszczyzny¹³⁹. Mogą one służyć jako źródła zarówno dla językoznawców, jak i etnologów.

Czasem w „Świetle” informuje się też o wydarzeniach kulturalnych w regionie, a także przybliża sylwetki zasłużonych dla miejscowości twórców¹⁴⁰. Trzeba przypomnieć, że obecnie rzadziej uwzględnia się wyżej wymienione informacje, gdyż problematykę tę podejmuje również biuletyn gminy „Nasze Sprawy”. Stąd też ks. Piotr Guzy, redagujący wspomniane już rubryki *Okiem proboszcza* i *Co było słyhać w Chełmie Śląskim*, koncentruje się na zamieszczaniu wzmianek i notek o wydarzeniach religijnych.

2.3.4. Tendencje w rozwoju czasopisma

Analizując numery „Światła” wydane w latach 1998-2021, można pokusić się o wskazanie głównych tendencji w rozwoju czasopisma. To przede wszystkim dążenie do oryginalności zamieszczanych artykułów oraz ich różnorodności. Stąd też mniejsza niż na przełomie XX i XXI wieku liczba przedruków, kompilacji itd. Jeśli zamieszcza się teksty zredagowane na podstawie innych źródeł, dotyczą one przede wszystkim problematyki lokalnej lub uroczystości przeżywanych w danym okresie liturgicznym. Wyraźna jest dbałość o to, by treści zamieszczane w piśmie raczej uzupełniały problematykę, jaka pojawia się na łamach religijnych periodyków ogólnopolskich, niż ją powielały. Poruszając kwestie religijne, akcentuje się przede wszyst-

¹³⁸ Zob. K. Sajdok, *Wigilia i Boże Narodzenie*, „Światło” 8 (2000), s. 6-7.

¹³⁹ Teksty z konkursu „Godomy i śpiwomy po śląsku”: „Światło” 27 (2005), s. 12-13; 39 (2008), s. 28-30.

¹⁴⁰ Zob. *Niecodzienne spotkania z historią*. [*Wieczornica w 100. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości*], „Światło” 81 (2019), s. 33-36; „Droga” *W kręgu twórczości malarskiej Aleksandra Kiszki*, „Światło” 36 (2008), s. 10-11.

kim rolę osobistego świadectwa w przeżywaniu wiary. Oczywiście duży nacisk kładzie się na przekazywanie informacji z życia parafii (por. wspomniane już rubryki *Okiem proboszcza* i *Co było słychać w Chełmie Śląskim*).

Wpływ na modyfikację zakresu treściowego „Światła” ma z pewnością rozwój Internetu. W dobie jego powszechnej dostępności wątpliwości musiałyby budzić poruszanie tematów omawianych w sieci. Powyższymi czynnikami należy prawdopodobnie tłumaczyć rezygnację z publikacji żywotów popularnych świętych (choć może warto byłoby powrócić do tej tematyki). Przybliżając postać osoby wyniesionej na ołtarze, zazwyczaj ukazuje się jej znaczenie dla wspólnoty parafialnej¹⁴¹. Zrezygnowano również z rubryk o charakterze poradnikowym, takich jak np. *Kącik dla rodziców*¹⁴². Nie zamieszcza się przepisów kulinarnych¹⁴³. Nie ma też popularnych przed laty stron z krzyżówkami, anegdotami, rebusami, czyli materiałami pełniącymi przede wszystkim funkcję rozrywkową. Wyjątek oczywiście stanowi *Światelko*, które jednak realizuje maksymę „uczyć – bawić”. Należy tylko ubolewać, że brak również cyklu zawierającego opisy ciekawych, a mało znanych tras turystycznych i pielgrzymkowych¹⁴⁴.

Zakończenie

Krótką charakterystyką pisma pozwala stwierdzić, że redakcji udało się stworzyć periodyk, który spełnia postulaty ujęte w cytowanych już dokumentach posynodalnych: służy budowaniu więzi, pełni funkcję formacyjną i staje się przestrzenią dialogu. To sprawiło, że odegrał niebagatelną rolę w czasie pandemii, jednocząc chełmską wspólnotę m.in. przez publikację świadectw parafian, w których dzielili się swoimi przeżyciami z tego trudnego czasu. Wydaje

¹⁴¹ Zob. H. Synowiec, *Święty Jan Paweł II bliski naszym sercom*, „Światło” 87 (2020), s. 5-8; tekst na temat założyciela posługujących w Chełmie Śląskim sióstr służebniczek: *O serdecznie dobrym człowieku, bł. Edmundzie Bojanowskim*, „Światło” 89 (2020), s. 9-12.

¹⁴² „Światło” 5 (2000), s. 29.

¹⁴³ E. Łabińska, *Piernik ze bakalioma*, „Światło” 14 (2002), s. 11.

¹⁴⁴ *Cykl Sanktuarium, które warto poznać*, „Światło” 32 (2007), s. 17; 33 (2007), s. 19.

się, że wartość „Światła” polega na tym, że – co może wydać się paradoksalne – rozwija się niejako wbrew tendencjom panującym na rynku mediów. Redakcja unika zamieszczania materiałów opracowanych na podstawie źródeł internetowych oraz powielania informacji, przybliża sylwetki osób, które z pozoru nie mogły poszczycić się jakimiś spektakularnymi osiągnięciami, a wreszcie uznaje, że czasopismo winno kontynuować zadania, jakie stawiano prasie w minionych wiekach. Jednak subiektywizm przekazu, podkreślanie wagi osobistego doświadczenia w przekazywaniu wiary zbliża teksty „Światła” do popularnych blogów czy vlogów. I być może dzięki owemu harmonijnemu połączeniu tradycyjnej tematyki z nowoczesną formą periodyk cieszy się niesłabnącą popularnością. Trzeba jednak zauważyć, że jego wysoki poziom jest też w dużej mierze konsekwencją tego, że odzwierciedla on życie bardzo aktywnej wspólnoty parafialnej.

Wielość podejmowanych na łamach „Światła” zagadnień sprawia, że trudno ująć je w syntetycznej formie. Byłoby pożądane, aby czasopismo doczekało się swojej monografii, a także by archiwalne roczniki po digitalizacji zamieścić na stronie internetowej parafii. Umożliwiłoby to szerszy dostęp do nierzadko cennych treści tutaj publikowanych.

Bibliografia

- Biela B., *Typy i metody ewangelizacji w świetle współczesnego nauczania Magisterium Ecclesiae*, „Studia Nauk Teologicznych” 10 (2015), s. 259-280.
- Błachnicki F., *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka* [fragmenty], oaza-swanna.info/o-nas/o-ruchu, 28.04.2022.
- Guzy P., Kubiciel R., Myszor J., Synowiec H., *Parafia Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim (1660-2010)*, Chełm Śląski 2010.
- Kowol K., *Prasa i książka*, w: *Chełm Śląski. Monografia gminy i parafii*, red. J. Myszor, Chełm Śląski 2014, s. 367-374.
- Lurker M., *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989.
- Media w Kościele katowickim*, w: *Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, archidiecezjakatowicka.pl/dokumenty/uchwały-ii-synodu/43-dokumenty/ii-synod/606-ii-swiadectwo-martyria-kosciola-katowickiego, 20.07.2021.

- Orzechowski J., *Dzieje parafii Trójcy Przenajświętszej na podstawie wypowiedzi ks. Piotra Guzego opublikowanych na łamach czasopisma „Światło”*, Katowice 2019 [mps].
- Warząchowska B., *Współczesna prasa parafialna Archidiecezji Katowickiej, w: Książka, biblioteka, informacja – między podziałami a wspólnotą*, t. 4, red. J. Dzieniakowska, Kielce 2015, s. 303-304.
- Wojtak M., *Wyznaczniki gatunkowe sylwetki prasowej*, „Stylistyka” 12 (2003), s. 259-278.
- Zdunkiewicz-Jedynak D., *Jak mówić o Bogu językiem współczesnego świata? O dylematach inkulturacji w języku współczesnego Kościoła*, „Studia Salvatoriana Polonica” 4 (2010), s. 87-97.

Streszczenie

W artykule przedstawiono charakterystykę czasopisma „Światło” oraz omówiono proces jego rozwoju. Periodyk wydawany przez parafię Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim od 1994 roku wyróżnia się wysokim poziomem językowym i merytorycznym zamieszczonych w nim tekstów, ciesząc się zarazem dużą poczytnością. Analizując jego profil ukształtowany już na przełomie XX i XXI wieku, można dostrzec trzy główne tendencje mające wpływ na kształt pisma. Po pierwsze, redakcja dąży do tego, by oddać głos jak największej liczbie przedstawicieli parafii, którzy dzielą się własnymi doświadczeniami i przeżyciami. Stąd subiektywizm wielu artykułów. W ten sposób „Światło” realizuje cel prasy katolickiej, jakim jest budowanie wspólnoty Kościoła lokalnego. Po drugie, czasopismo pełni misję formacyjno-kulturotwórczą, gdyż na jego łamach ukazują się publikacje przedstawicieli polskiej nauki, m.in. teologów, historyków Kościoła, językoznawców i muzykologów, a także wiersze, omówienia arcydzieł malarstwa europejskiego oraz recenzje książek. Zasada „uczyć – bawiąc” przyświeca twórcom dodatku dla dzieci *Światelko*. Po trzecie, periodyk odgrywa ważną rolę w propagowaniu wiedzy o Śląsku.

Słowa kluczowe

prasa parafialna, „Światło”, Chełm Śląski

„ŚWIATŁO” FROM CHEŁM ŚLĄSKI. ON THE MOST HOLY TRINITY PARISH JOURNAL

Summary

The article presents the „Światło” journal and the process of its evolution. The periodical, issued since 1994 by the Most Holy Trinity Parish in Chełm, Silesia, appeals to a wide range of readers due to its substantive contents and high level of language. While analyzing its profile, shaped at the turn of the 20th and 21st centuries, it is possible to notice three major tendencies influencing the form of the magazine. First, to remain objective, the editors make sure that the parish members voice various opinions and concerns (hence the subjectivity of many single articles). In this way, the „Światło” pursues the goal of the Catholic press, which is to build and strengthen the community of the local Church. Second, the magazine plays a vital role in the educational and cultural development of the local community as it presents articles by various representatives of Polish science, including theologians, Church historians, linguists, musicologists, and people of the Church. One can also read book reviews, indulge in poetry, or find some reference to European paintings. The idea to teach by fun is the guiding principle of the *Światelko* – a supplement to the magazine dedicated to children. Finally, the magazine is an excellent source of knowledge about Silesia.

Keywords

parish journals, „Światło”, Chełm Śląski

Tab. Zestawienie poszczególnych numerów czasopisma „Światło”^a

Numer czasopisma, data	Liczba stron	Szata graficzna	Opieka duszpasterska lub redakcyjna
nr 1 (18 grudnia 1994)	16 ^b	czarno-biała	ks. J. Jadasz ^c
nr 2 (2 lutego 1995)			
nr 4 (16 kwietnia 1995)			
nr 5 (24 września 1995)	12		
nr 1 Boże Narodzenie 1995	18	czarno-biała	ks. A. Sekściński
nr 6 Boże Narodzenie 1997	16		
nr 9 Odpuść parafialny czerwiec 1998	12	czarno-biała, barwna okładka	

nr 1 Boże Narodzenie 1998	16	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki	ks. R. Kaczmarek	
[nr 2] ^d Wielkanoc 1999	20			
[nr 3] odpust parafialny 30 maja 1999	40			
[nr 4] Boże Narodzenie 1999	36	czarno-biała, barwna okładka		
[nr 5] Wielkanoc 2000	36	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki		
[nr 6] WYDANIE SPECJALNE (z okazji trzydziestu lat posłu- giwania w chełmskiej parafii ks. prob. Eugeniusza Górec- kiego) czerwiec 2000	[12] ^e	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki, barwna rozkładówka		
[nr 7] odpust parafialny 2000	24	monochromatyczna (biało-brązowa)		
[nr 8] Boże Narodzenie 2000	32	barwna zewnątrzna strona okładki		ks. proboszcz Piotr Guzy, ks. R. Kaczmarek Helena Synowiec
[nr 9] Wielkanoc 2001	28	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki		
[nr 10] odpust parafialny 2001	28	czarno-biała, barwna okładka		
[nr 11] Boże Narodzenie 2001	36	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki		
[nr 12] Wielkanoc 2002	24			
[nr 13] odpust parafialny 26 maja 2002	24			
[nr 14] Boże Narodzenie 2002	28	czarno-biała, fioletowo-biała, barwna zewnątrzna strona okładki (strony wewnętrzne okładki w kolorystyce biało-brązowej)		
[nr 15] Wielkanoc 2003	24	monochromatyczna (biało- -brązowa), barwna zewnątrzna strona okładki		
[nr 16] odpust parafialny 2003	20	monochromatyczna (biało- -brązowa; dodatek dla dzieci <i>Światelko</i> w kolorystyce biało-zielonej), barwna ze- wnątrzna strona okładki		

[nr 17] WYDANIE SPECJALNE (poświęcone ks. Robertowi Kaczmarkowi)	12 (brak numera- cji stron)	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki oraz rozkładówka	ks. proboszcz Piotr Guzy Helena Synowiec
[nr 18] październik 2003	12	monochromatyczna (brązowo-biała), barwna zewnątrzna strona okładki	ks. proboszcz Piotr Guzy ks. Tomasz Żańczak
[nr 19] Boże Narodzenie 2003	24	czarno-biała, barwna zewnątrzna strona okładki, barwna rozkładówka	
[nr 20] Wielkanoc 2004	24		Helena Synowiec
[nr 21] odpuść parafialny 6 czerwca 2004	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	
[nr 22] październik 2004	28	czarno-biała, barwne zewnątrzne strony okładki oraz rozkładówka	
[nr 23] Boże Narodzenie 2004	28	monochromatyczna (niebiesko-biała), barwna okładka oraz rozkładówka	
[nr 24] Wielkanoc 2005	24	czarno-biała, barwna okładka oraz rozkładówka	
[nr 25] odpuść parafialny 22 maja 2005	32	monochromatyczna (niebiesko-biała), barwna okładka oraz rozkładówka	
[nr 26] październik 2005	28	czarno-biała, barwna okładka	
[nr 27] Boże Narodzenie 2005	32	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	
[nr 28] Wielkanoc 2006	28		
[nr 29] odpuść parafialny 11 czerwca 2006	32		
[nr 30] październik 2006	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	ks. proboszcz Piotr Guzy ks. Mirosław Friedrich Helena Synowiec
[nr 31] Boże Narodzenie 2006	31		
[nr 32] Wielkanoc 2007	24		

[nr 33] odpust parafialny 3 czerwca 2007	24	wydruk barwny większości stron	ks. proboszcz Piotr Guzy ks. Mirosław Friedrich Helena Synowiec
[nr 34] październik 2007	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	
[nr 35] Boże Narodzenie 2007	28		
[nr 36] Wielkanoc 2008	24		
[nr 37] odpust parafialny 18 maja 2008	28		
[nr 38] październik 2008	32		
[nr 39] Boże Narodzenie 2008	36		
[nr 40] Wielkanoc 2009	24		
[nr 41] odpust parafialny 7 czerwca 2009	20		
[nr 42] październik 2009	24		
[nr 43] Boże Narodzenie 2009	32		
[nr 44] Wielkanoc 2010	32		
nr 2 (54) WYDANIE SPECJALNE (z okazji jubileuszu 350-le- cia parafii) 26 września 2010 ^f	32	czarno-biała, barwne strony 5, 27-28, a także okładka i rozkładówka	Piotr Guzy ks. Marcin Chmielewski Helena Synowiec
nr 3 (55) Boże Narodzenie 2010	32	czarno-biała, barwne strony 7-8, 25-26, okładka i rozkładówka	
nr 4 (56) Wielkanoc 2011	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	
nr 2 (57) odpust parafialny 19 czerwca 2011	28		
nr 3 (58) październik 2011	28		

nr 4 (59) Boże Narodzenie 2011	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	Piotr Guzy ks. Marcin Chmielewski Helena Synowiec
nr 1 (60) Wielkanoc 2012	24		
nr 2 (61) odpust parafialny 3 czerwca 2012	24		
nr 3 (62) 26 sierpnia 2012 WYDANIE SPECJALNE (poświęcone ks. Marci- nowi Chmielewskiemu)	20		ks. proboszcz Piotr Guzy Helena Synowiec
nr 4 (63) październik 2012	36		
nr 5 (64) Boże Narodzenie 2012	36	czarno-biała, barwne foto- grafie oraz ilustracje na stro- nach 11-12, 25-26, kolorowe okładka oraz rozkładówka	
nr 1 (65) Wielkanoc 2013	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	ks. proboszcz Piotr Guzy, ks. Paweł Gajda Helena Synowiec
nr 2 (66) odpust parafialny 26 maja 2013	28		
nr 3 (67) październik 2013	24		
nr 4 (68) Boże Narodzenie 2013	32		
nr 1 (69) Wielkanoc 2014	32		
nr 2 (70) odpust parafialny 15 czerwca 2014	16	kolorowa	
nr 3 (71) październik 2014	32	barwne strony 5, 7-9, 24-20, kolorowa okładka oraz rozkładówka	
nr 4 (72) Boże Narodzenie 2014	32	barwne strony 9-10, 23-24, kolorowa okładka oraz rozkładówka	
nr 1 (73) Wielkanoc 2015	24	czarno-biała, barwna okładka	
nr 2 (74) odpust parafialny 31 maja 2015	20		

nr 3 (75) Boże Narodzenie 2015	28	czarno-biała, barwne strony okładki oraz rozkładówki	ks. proboszcz Piotr Guzy, ks. Łukasz Grzywocz Helena Synowiec
nr 1 (76) Wielkanoc 2015	20		
nr 2 (77) odpust parafialny 26 czerwca 2016	24		
nr 3 (78) Boże Narodzenie 2016	32		
nr 1 (79) odpust parafialny 11 czerwca 2017	28		
nr 2 (80) Boże Narodzenie 2017	40		
nr 1 (81) Boże Narodzenie 2018 / Nowy Rok 2019	40		
nr 2 (82) Wielkanoc 2019	32		
nr 3 (83) odpust parafialny 16 czerwca 2019	24		
nr 4 (84) Uroczystość Wszystkich Świętych 2019	24		
nr 5 (85) Boże Narodzenie 2019	32		
nr 1 (86) Wielkanoc 2020	24		
nr 2 (87) odpust parafialny 7 czerwca 2020	32		
nr 3 (88) październik 2020	24		
nr 4 (89) Boże Narodzenie 2020	24		
nr 1 (90) Wielkanoc 2021	24		
nr 2 (91) odpust parafialny 2021	28		

^a Charakterystykę numerów z lat 1994-2017 opracowano na podstawie pracy: J. Orzechowski, *Dzieje parafii Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim na podstawie wypowiedzi ks. proboszcza Piotra Guzego opublikowanych na łamach czasopisma „Światło”*, Katowice 2019 [mps], s. 28-31.

^b W czasopiśmie z 18 grudnia 1994 roku nie numerowano stron.

^c W archiwum redakcji nie zachowały się wszystkie numery pisma wydawanego pod opieką ks. Jacka Jadasza i ks. Adama Sekścińskiego.

^d Począwszy od pierwszego czasopisma, które ukazało się w 1999 roku, skończywszy na wydaniu wielkanocnym z 2010 roku, brak informacji o kolejnym numerze periodyku na stronie tytułowej.

^e Brak numerów stron.

^f Od wydania z 26 września 2010 roku na stronie tytułowej zaczęto podawać numer kolejny, jednak „Światłu” z tego dnia nadano nie numer 44, lecz 54, być może, uwzględniwszy numery wydane przez ks. A. Sekścińskiego.

atla

Collectors & Connectors
in Religion & Theology

Bazy wydawane przez Atla (American Theological Library Association)

Baza *Atla Religion Database*[®] (*Atla RDB*[®]) jest podstawową bazą bibliograficzną z zakresu teologii i religioznawstwa. Liczy ona obecnie łącznie ponad 3,3 miliona rekordów, w tym ponad 1,2 miliona opisów artykułów z około 2 500 tytułów czasopism (z których więcej niż 1 100 jest indeksowanych na bieżąco), ponad 287 000 opisów artykułów z prac zbiorowych, ponad 1 milion rekordów recenzji i ponad 470 000 opisów książek. Zakres chronologiczny bazy rozpoczyna się od 1949 roku, a retrospektywnie indeksowanie części czasopism sięga XIX wieku. Ostatnio z bazą *Atla RDB* została zintegrowana katolicka baza bibliograficzna *Catholic Periodical and Literature Index*[®] (*Atla CPL*[®]).

Baza *AtlaSerials*[®] (*Atlas*[®]) jest pełnotekstową bazą czasopism, obejmującą ponad 390 tytułów czasopism z zakresu religii dostępnych online. Zawiera ona ponad 800 000 artykułów i jest aktualizowana w cyklu miesięcznym. Ponadto biblioteki w Polsce mające dostęp do pakietu baz EBSCO w ramach licencji krajowej mają również dostęp online do 344 czasopism indeksowanych w *Atla Religion Database*.

Baza *AtlaSerials PLUS*[®] (*Atlas PLUS*[®]) oferuje pełnotekstowy dostęp online do ponad 620 tytułów czasopism z wielu różnych obszarów religii i teologii, wydawanych w 20 językach w 40 różnych krajach. Baza *Atlas PLUS* zawiera wszystkie tytuły wchodzące w skład podstawowej bazy *AtlaSerials (Atlas)* i 230 dodatkowych tytułów. Między innymi są to czasopisma publikowane przez uniwersytety papieskie w Rzymie. Aktualnie baza zawiera ponad 1,1 miliona artykułów.

Baza *New Testament Abstracts Online* jest produktem partnerskiej współpracy pomiędzy Atla i Boston College. Baza jest niezbędnym narzędziem bibliograficzno-abstraktowym dla naukowców, bibliotekarzy, studentów i duchowieństwa do badań nad Nowym Testamentem i jego tem historycznym. Baza zawiera ponad 90 000 anglojęzycznych abstraktów artykułów, recenzji, książek i oprogramowania. Co roku do bazy dodawanych jest 2 000 abstraktów artykułów z ponad 500 czasopism w różnych językach oraz streszczenia około 900 aktualnie wydanych książek. Archiwa w bazie sięgają 1985 roku.

Baza *Old Testament Abstracts Online* jest produktem partnerskiej współpracy pomiędzy Atla i Catholic Biblical Association. Baza zawiera abstrakty artykułów z ponad 500 czasopism oraz z monografii, dzieł zbiorowych i oprogramowania, dotyczących badań nad Starym Testamentem. Wszystkie abstrakty są w języku angielskim niezależnie od oryginalnego języka publikacji. Tematyka bazy obejmuje starożytność, archeologię, teologię biblijną, filologię i wiele innych dziedzin. Baza liczy aktualnie ponad 76 000 rekordów. Archiwa w bazie sięgają 1978 roku.

Jedynym dystrybutorem baz Atla online jest firma EBSCO. W Polsce subskrypcja połączonej bazy *Atla Religion Database*[®] (*Atla RDB*[®]) z *AtlaSerials PLUS*[®] (*Atlas PLUS*[®]) jest objęta dofinansowaniem, które przyznawane jest przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla konsorcjum na okres roku kalendarzowego (do tej pory co roku w wysokości 50 procent). W związku z tym decyzja o ewentualnej prenumeracie musi zapaść na przełomie października/listopada. W 2021 roku bazę *Atla Religion Database with AtlaSerials* prenumerowało siedem bibliotek należących do „Fides”: Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (dla Biblioteki Teologicznej), Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Opolskiego (dla Biblioteki Wydziału Teologicznego), Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dla Biblioteki Wydziału Teologicznego), Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

Więcej informacji: <https://www.atla.com/research/>

KOMUNIKATY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 28 (2022) nr 2 (55), s. 217-278
ISSN 1426-3777

RYSZARD ŻMUDA¹

POPZREDNI DYREKTORZY, WICEDYREKTORZY I KIEROWNICY BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH W POLSCE (1945-2020)

Wstęp

Kadry kierownicze bibliotek kościelnych w Polsce w latach 1945-2020 zostały sygnalnie zaprezentowane w 2021 roku na łamach czasopiśma „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” w trzech artykułach przeglądowych. Pierwszy dotyczył zmarłych, drugi emerytowanych, trzeci zaś czynnych w 2020 roku dyrektorów, wicedyrektorów i kierowników ksiąźnic kościelnych². Z dat ramowych pierwsza jest naturalna – zakończenie II wojny światowej, ostatnia zaś umowna.

Obecnie przedstawia się ostatnią, najliczniejszą czwartą grupę na przestrzeni siedemdziesięciu pięciu lat, czyli osoby przejściowo pełniące funkcję dyrektorów, wicedyrektorów i kierowników, a po awansie w hierarchii kościelnej lub na katedry uniwersyteckie oraz inne stanowiska i funkcje zostały skierowane do innych zadań, zajęć lub jednostek organizacyjnych, albo odwołane bądź zwolnione przez przełożonych, albo też same zmieniły miejsce pracy.

¹ Uniwersytet Medyczny w Łodzi.

² R. Żmuda, *Zmarli dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce (1955-2020)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” (dalej: Fides) 1 (2021), s. 176-214; tenże, *Emerytowani dyrektorzy wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce (1990-2020)*, Fides 1 (2021), s. 215-250; tenże, *Czynni dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce w 2020 roku*, Fides 2 (2021), s. 201-243.

Część z nich zmarła (m.in. ks. Franciszek Bima CM, ks. Franciszek Bracha CM, ks. Stanisław Byczyński, ks. Stefan Fiutak, ks. Kazimierz Franczak SDB, ks. Konrad Gąsowski, ks. Władysław Grochał, ks. Tadeusz Henelt, ks. Jan Jabłoński TChr, ks. Marian Kliś FDP, ks. Mirosław Nowak, ks. Ignacy Pajak MSE, ks. Wacław Partyka, o. Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, ks. Jerzy Samsel, ks. Marian Szudrowicz, ks. Jerzy Wełna SCJ, ks. Stanisław Zarych, ks. Tadeusz Żebrowski, ks. Bronisław Żołnierczyk) albo przeszła na emeryturę (Joanna Kwaśniewska-Powroźnik), ale w tej sprawie brak powszechnie dostępnych informacji, m.in. o roku urodzenia lub zgonu.

Artykuł został napisany na podstawie istniejących publikacji, źródeł elektronicznych, kwerendy e-mailowej i telefonicznej, ponieważ pandemia COVID-19 utrudniała, a nawet uniemożliwiała korzystanie z bibliotek i archiwów. Autor artykułu serdecznie dziękuje za pomoc w tej sprawie. Otrzymał ok. 70 proc. odpowiedzi.

Prezentacja sygnalnych haseł biograficznych oraz różnych aspektów danych statystycznych i faktograficznych kadry kierowniczej miała na celu ułatwienie zainteresowanym opracowanie *Słownika pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2020* pod redakcją Ryszarda Żmudy: t. 1: *Profesorowie, docenci, doktorzy habilitowani*; t. 2: *Doktorzy, licencjaci, magistrowie*. Słownik obejmie zarówno zmarłych, jak i żyjących, z podaniem obszernego życiorysu oraz bibliografią podmiotową i przedmiotową wraz z fotografią³. Niestety jeszcze kilka z nich należy opracować oraz uzupełnić o dane faktograficzne i bibliograficzne do 2020 roku.

Struktura czterech artykułów przeglądowych jest podobna. Tak jak poprzednio, przedstawia się następująco: Biografistyka według różnych kryteriów: 1. Nazwiska, miejscowości, instytucje. 2. Stan duchowny i świeccy. Duchowieństwo (kardynał, arcybiskup, biskupi, księża, zakonnicy), siostry zakonne, osoby świeckie. 3. Tytuły i stopnie naukowe (profesorowie, doktorzy habilitowani, doktorzy). Tytuły zawodowe (licencjaci, magistrowie). 4. Sprawowane funkcje (kierownicy katedr uniwersyteckich, rektorzy, wicedyrektorzy, dyrektorzy archi-

³ Tenże, *Instrukcja dla autorów haseł biograficznych „Słownika pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2017”*, Fides 2 (2017), s. 206-211; tenże, *Projekt i wykaz proponowanych haseł biograficznych „Słownika pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2017”*, „Forum Bibliotek Medycznych” 9,1 (2016), s. 464-502.

wów, bibliotek, wicedyrektorzy, kierownicy). 5. Rodzaje bibliotek kościelnych: diecezjalne, kapitulne, parafialne, seminariów duchownych (diecezjalnych i zakonnych), uczelni akademickich, zakonów i zgromadzeń zakonnych: męskich (benedyktynów, bernardynów, chrystusowców, dominikanów, filipinów, franciszkanów, franciszkanów konwentalnych, jezuitów, karmelitów bosych, kapucynów, marianów, misjonarzy Świętej Rodziny, misjonarzy św. Wincentego à Paulo, oblatów, orionistów, pallotynów, redemptorystów, saletynów, salezjanów, salwatorianów, sercanów, werbistów), żeńskich (loretanek, sióstr wspólnej pracy, urszulanek SJK). 6. Nazwy geograficzne (Bagno, Białystok, Bielsko-Biała, Czarnożyły, Czerna, Częstochowa, Drohiczyn, Elbląg, Ełk, Gdańsk, Gniezno, Jasło, Kalwaria Zebrzydowska, Katowice, Kazimierz Biskupi, Kielce, Koszalin, Kraków, Łąd, Legnica, Lublin, Łomża, Łódź, Nowe Opole, Nysa, Obra, Olsztyn, Ołtarzew, Opole, Pelplin, Piekary Śląskie, Pieniężno, Płock, Pniewy, Poznań, Przemyśl, Rzeszów, Sandomierz, Stadniki, Stalowa Wola, Teresin, Tarnów, Toruń, Trzebnica, Tuchów, Wadowice, Warszawa, Włocławek, Wrocław, Wronki, Zamość, Zduńska Wola). Słownik biograficzny (hasła sygnalne).

W artykule o osobach uprzednio pełniących funkcje kierownicze w bibliotekach kościelnych zarejestrowano 159 osób, w tym: jednego kardynała, jednego arcybiskupa, sześciu biskupów, siedemdziesięciu ośmiu księży, pięćdziesięciu ośmiu zakonników, trzy siostry zakonne i czternaście osób świeckich. Prawdopodobnie stanowią one ok. 60 proc. kadry wszystkich bibliotek kościelnych, nie tylko członków Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”⁴. Największe braki dotyczą seminariów duchownych oraz zakonów i zgromadzeń zakonnych.

Byli to archiwiści, bibliofile, bibliotekarze, bibliotekoznawcy, filologowie, historycy, teologowie. Pełnili funkcje kierownicze w bibliotekach diecezjalnych, kapitulnych, parafialnych, seminariów duchownych, uczelni akademickich, zakonów i zgromadzeń zakonnych oraz innych instytucji.

Reasumując, łącznie w czterech artykułach przeglądowych zaprezentowano hasła biograficzne 385 osób, w tym: jednego kardynała,

⁴ Tenże, *Wybrane informacje o bibliotekach kościelnych w Polsce z perspektywy 70-lecia (1945-2015)*, w: *Bibliotekarz – biblioteka – historia. Materiały pokonferencyjne z okazji setnej rocznicy powstania Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich*, red. A. Wałkowski, Warszawa 2018, s. 186-197.

jednego arcybiskupa, dziewięciu biskupów, 150 księży, dwóch pastorów, 133 zakonników, sześciu siostr zakonnych i osiemdziesięciu trzech osób świeckich.

Oba tomy *Słownika* oprócz kadry kierowniczej obejmują również zasłużonych pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2020. Razem mogą objąć ok. 400 haseł, a nawet więcej, jeżeli zostaną zgłoszone i opracowane przeoczone nazwiska m.in. z seminariów duchownych oraz z zakonów i zgromadzeń zakonnych.

Wersja robocza tomu pierwszego będzie zawierała ok. sześćdziesięciu haseł biograficznych uczonych, które wkrótce zostaną udostępnione w znakomitej bibliotece cyfrowej Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”.

Wykaz skrótów

Sigła zakonów

Męskie instytuty życia konsekrowanego

CM	– misjonarze św. Wincentego à Paulo – Zgromadzenie Księży Misjonarzy – <i>Congregatio Presbiterorum Saeculorum Missionis</i>
COr	– filipini – Kongregacja Oratorium Świętego Filipa Neri – <i>Congregatio Oratorii Sancti Philippi Neri</i>
CSsR	– redemptoryści – Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela – <i>Congregatio Sanctissimi Redemptoris</i>
FDP	– orioniści – Małe Dzieło Boskiej Opatrzności – <i>Parvum Opus Divinae Providentiae</i>
MIC	– marianie – Zgromadzenie Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – <i>Congregatio Clericorum Marianorum ab Immaculata Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae</i>
MS	– saletyni – Zgromadzenie Misjonarzy Matki Bożej z La Salette – <i>Missionarii Dominae Nostrae a La Salette</i>
MSF	– misjonarze Świętej Rodziny – Zgromadzenie Misjonarzy Świętej Rodziny – <i>Congregatio Missionariorum a Sacra Familia</i>

- OCD – karmelici bosy – Zakon Braci Bosych Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel – *Fratres Discalceatorum Ordinis Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo*
- OFM – franciszkanie – Zakon Braci Mniejszych – *Ordo Fratrum Minorum*
- OFMCap – kapucyni – Zakon Braci Mniejszych Kapucynów – *Ordo Fratrum Minorum Cappucinatorum*
- OFMConv – franciszkanie konwentualni – Zakon Braci Mniejszych Konwentualnych – *Ordo Fratrum Minorum Conventualium*
- OFMObs – bernardyni – Zakon Braci Mniejszych – *Ordo Fratrum Minorum Observantium*
- OMI – oblaci – Zgromadzenie Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej – *Oblati Mariae Immaculatae*
- OP – dominikanie – Zakon Braci Kaznodziejów – *Ordo Fratrum Praedicatorum*
- OSB – benedyktyni – Zakon Świętego Benedykta – *Ordo Sancti Benedicti*
- OSPPE – paulini – Zakon Świętego Pawła Pierwszego Pustelnika – *Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae*
- SAC – pallotyni – Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego – *Societas Apostolatus Catholici*
- SCJ – sercanie – Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego – *Congregatio Sacerdotium a Sacro Corde Iesu*
- SDB – salezjanie – Towarzystwo Świętego Franciszka Salezego – *Societas Sancti Francisci Salesii*
- SDS – salwatorianie – Towarzystwo Boskiego Zbawiciela – *Societas Divini Salvatoris*
- SJ – jezuita – Towarzystwo Jezusowe – *Societas Iesu*
- SVD – werbiści – Zgromadzenie Słowa Bożego – *Societas Verbi Divini*
- TChr – chrystusowcy – Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej – *Societas Christi pro Emigrantibus Polonis*

Żeńskie instytuty życia konsekrowanego

- CSL – loretanki – Zgromadzenie Sióstr Matki Boskiej Loretańskiej – *Congregatio Sororum Beatae Mariae Lauretanae*
 USJK – urszulanki Serca Jezusa Konającego – Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego – *Congregatio Sororum Ursularum a Sacro Corde Iesu Agonizantis*
 ZSNM – siostry wspólnej pracy – Zgromadzenie Sióstr Wspólnej Pracy od Niepokalanej Maryi – *Congregatio Sororum Laboris Communis a Immaculata Maria*

Wyrazy typowe

- abp – arcybiskup
 br. – brat
 bp – biskup
 dr – doktor
 hab. – habilitowany
 kard. – kardynał
 ks. – ksiądz
 lic. – licencjat
 mgr – magister
 o. – ojciec
 płk – pułkownik
 prof. – profesor
 s. – siostra
 ur. – urodzony

Inne skróty

- AI – Akademia Ignatianum
 ATK – Akademia Teologii Katolickiej
 B. Diec. – Biblioteka Diecezjalna
 B. Jas. – Biblioteka Jasnogórska
 B. Kap. – Biblioteka Kapitulna
 B. Par. – Biblioteka Parafialna
 B. Prow. – Biblioteka Prowincjalna

BPDzM	– Biblioteka Papieskich Dzieł Misyjnych
CBJE	– Centralna Biblioteka im. Josepha von Eichendorffa
FC EWiAP	– Franciszkańskie Centrum dla Europy Wschodniej i Azji Północnej
GSD	– Gdańskie Seminarium Duchowne
ITP	– Instytut Teologiczno-Pastoralny
JBM	– Jasnogórska Biblioteka Maryjna
KUL JPII	– Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
MWSD	– Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne
PWSD	– Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowe
PWT	– Papieski Wydział Teologiczny
TS	– Towarzystwo Salezjańskie
UKSW	– Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
UKW	– Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
UO	– Uniwersytet Opolski
UPJPII	– Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
UŚ	– Uniwersytet Śląski
UW	– Uniwersytet Warszawski
UW-M	– Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
WIWR	– Wyższy Instytut Wiedzy Religijnej
WSD	– Wyższe Seminarium Duchowne
WSDDW-P	– Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej
WT	– Wydział Teologiczny

HASŁA BIOGRAFICZNE

Biografistyka według różnych kryteriów

Nazwiska, miejscowości, instytucje

- O. Marek Andrzejewski OFMConv, Kraków – WSD
 Mgr Małgorzata Augustyniuk (ur. 1983), Lublin – KUL JPII
 Ks. mgr Tadeusz Baj (ur. 1971), Przemyśl – WSD
 Ks. dr Andrzej Barzycki (ur. 1962), Sandomierz – WSD
 Ks. Stanisław Bastrzyk (ur. 1951), Sandomierz – WSD

- O. mgr Ireneusz Bednarek OFM (ur. 1949), Wrocław – WSD OFM
O. Bogumił Jan Bednarski OFM, Wrocław – WSD OFM
Ks. prof. dr hab. Kazimierz Bełch (ur. 1937), Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, Łomża – WSD
O. Stanisław Bielat OCD, Wadowice
Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ (ur. 1968), Kraków – AI
Ks. mgr Franciszek Bima CM (1919-1991), Kraków
Ks. dr Henryk Borcz (ur. 1949), Przemyśl – WSD
Ks. dr Franciszek Bracha CM (1909-1988), Kraków
O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv (ur. 1975), Kraków
Dr Marian Butkiewicz (ur. 1957), Lublin – KUL
Ks. Stanisław Byczyński (1928-2008), Nowe Opole – WSD
Ks. dr Jan Chaim CSsR, Tuchów
O. dr Piotr Chensel OCD, Czerna
Ks. dr Jerzy Chęciński (ur. 1961), Koszalin – WSD
Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec (ur. 1967), Toruń – B. Diec.
Br. Jarosław Domagała MIC, Lublin
Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż (ur. 1963), Legnica – WSD
Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa (ur. 1967), Olsztyn – WSD Hosianum
Br. Gaudenty Fedorczyk OFM, Katowice-Panewniki
Ks. dr Adam Firosz (ur. 1958), Zamość – B. Diec.
Ks. dr Stefan Fiutak (1913-2000) Gniezno – PWSO
Mgr Małgorzata Flisiak, Pelplin – WSD
Ks. dr Kazimierz Franczak SDB (1961-2013), Warszawa
O. dr Stanisław Fudala OCD, Lublin
Ks. dr Wiesław Galant (ur. 1964), Lublin – WSD
Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ (ur. 1963), Warszawa – Bobo-
lanum
Ks. mgr lic. Leszek Jerzy Gardziński (ur. 1964), Drohiczyn – WSD
Ks. dr Konrad Gąsiowski (1914-1982), Płock – WSD
Ks. Wolfgang Globisch (ur. 1933), Opole – CBJE
O. płk dr Jan Golonka OSPPE (ur. 1936), Częstochowa – B. Jas.
Ks. mgr Krzysztof Gonet (ur. 1957), Warszawa – WSD
Mgr Urszula Grabińska (ur. 1965), Opole – WT UO
Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk (ur. 1968), Opole – WT UO
Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk (ur. 1964), Płock – WSD
Ks. mgr lic. Robert Groch (ur. 1975), Tarnów – WSD

- Ks. Władysław Grochal SDB (1930-2020), Łąd – WSD TS
 Ks. mgr Jan Grzeszewski (ur. 1962), Pelplin – WSD
 Bp prof. dr hab. Jacek Grzybowski (ur. 1973), Warszawa – WSDDW-P
 Ks. dr Tomasz Hałas (ur. 1983), Przemyśl – WSD
 Ks. dr Tadeusz Henelt (1940-2020), Gniezno – PWSO
 Ks. lic. Jan Jabłoński TChr, Poznań
 Ks. dr Andrzej Jakóbczyk (ur. 1962), Sandomierz – B. Diec.
 Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec (ur. 1953), Łódź – WSD
 Bp prof. dr hab. Michał Janocha (ur. 1959), Warszawa – WSD
 Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD
 Mgr Justyna Jestal (ur. 1969), Stalowa Wola – Filia KUL
 Bp dr Andrzej Kaleta (ur. 1957), Kielce – WSD
 S. Ewa Karaś ZSNM, Włocławek
 O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap (ur. 1966), Kraków
 Ks. dr Tomasz Kądziołka, Lublin – WSD
 Ks. lic. Jan Kijak MS, Kraków
 O. dr Ireneusz Klimczyk OFMConv, Teresin-Niepokalanów – Kol-
 bianum
 Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP (1935-2013), Zduńska Wola
 Bp dr Jan Kopiec (ur. 1947), Nysa-Opole – WSD
 Mgr Bronisława Koszałka (ur. 1926), Lublin – KUL
 Ks. dr Marek Kozera (ur. 1951), Sandomierz – WSD
 O. Krzysztof Kozioł OFM (ur. 1962), Jasło
 Ks. dr Dariusz Kozłowski SDB, Łódź
 Kard. dr Konrad Krajewski (ur. 1963), Łódź – WSD, Watykan
 Ks. dr Mirosław Andrzej Kreczmański (ur. 1964), Warszawa – WSD
 Ks. dr Dariusz Kucharski (ur. 1966), Łódź – WSD
 Ks. dr Tomasz Kudroń (ur. 1966), Tarnów – WSD
 Ks. dr Jan Kulig, Rzeszów – ITP, WSD
 Ks. mgr lic. Jerzy Kurcek (ur. 1950), Przemyśl – WSD
 O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki
 Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, Lublin – KUL JPII
 Ks. dr Maciej Kwiecień (ur. 1972), Gdańsk – GSD
 O. dr Paweł Latusek OMI, Obra
 O. prof. dr hab. Michał Legan OSPPE (ur. 1979), Częstochowa – JBM
 Ks. dr Janusz Lekarz, Lublin – WSD
 Ks. Wacław Leśnikowski, Nysa-Opole – WSD

- Ks. Maciej Lisiecki (ur. 1962), Gniezno – PWSD
Ks. dr Stanisław Lubaszka (ur. 1967), Bielsko-Biała
Ks. mgr Mirosław Łaziuk (ur. 1962), Drohiczyn – WSD
Dr Dominik Maiński (ur. 1979), Lublin – KUL
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski (ur. 1964), Płock – WSD
Ks. dr Waldemar Maliszewski, Elbląg – WSD
O. Konrad Małys OSB, Kraków – Tyniec
O. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD
Ks. mgr Rafał Marciak (ur. 1973), Kraków – WSD
Ks. dr Józef Marszałek SDB (ur. 1943), Kraków – WSD TS
Prof. dr hab. Katarzyna Materska (ur. 1962), Warszawa – UKSW
Ks. Jerzy Mondel SCJ, Stadniki
O. Rafał Myszkowski OCD, Kraków
Ks. Władysław Nieszporek, Piekary Śląskie – B. Par.
Mgr Anna Nowak (ur. 1973), Kraków – UPJPII
Ks. dr Paweł Nowak, Kraków – WSD
Ks. mgr Mirosław Nowak (1961-2021), Warszawa – WSD
Ks. dr Ludwik Olszewski (ur. 1937), Drohiczyn – WSD
Ks. dr Jerzy Olszówka SDS (ur. 1963), Trzebnica – B. Par.
Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr (ur. 1962), Poznań
O. dr Jan Pach OSPPE (ur. 1956), Częstochowa – JBM
Ks. dr Ignacy Pająk MSF (zm. 2019), Kazimierz Biskupi
Ks. Wacław Partyka (1932-2007), Przemyśl – B. Kap.
O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI (ur. 1965), Obra – WSD OMI
Ks. dr Tomasz Picur (ur. 1977), Przemyśl – WSD
Mgr Marta Piechnik-Dubis (ur. 1976), Kraków – UPJPII
Ks. dr Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD
Ks. Alfred Pierzchała, Czarnożyły – B. Par.
O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE (ur. 1936), Częstochowa – B. Jas.
Ks. dr Marcin Pinkiewicz, Elbląg – WSD
Bp dr Jan Piotrowski (ur. 1953), Warszawa – BPDzM
Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa (ur. 1967), Gniezno – PWSD
Ks. dr Norbert Podhorecki (ur. 1966), Przemyśl – WSD
Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno
Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr (ur. 1959), Poznań
Ks. Edwin Przeszłowski CO, Tarnów
Ks. dr Jarosław Przeździecki (ur. 1968), Drohiczyn – WSD

- Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy (ur. 1967), Warszawa – WSDDW-P
 Ks. mgr lic. Marek Reczek (ur. 1966), Sandomierz – WSD
 Ks. mgr Zdzisław Waclaw Rogoziński (ur. 1956), Warszawa – WSD
 Ks. dr Stanisław Rospond CM (ur. 1955), Kraków
 Ks. dr Zbigniew Kazimierz Rostkowski (ur. 1956), Drohiczyn – WSD
 Ks. dr Jerzy Samsel (1957-2021), Łomża – WSD
 O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE (1909-1949), Częstochowa – B. Jas.
 Ks. mgr Janusz Serafin CSsR (ur. 1954), Kraków – WSD
 O. mgr lic. Piotr Sielużycki OFMConv, Łódź – Łagiewniki
 Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski (ur. 1957), Wrocław – PWT
 O. dr Roman Aleksander Soczewka OFMConv (ur. 1934), Teresin-
 -Niepokalanów
 Ks. dr Piotr Sokołowski SVD (ur. 1968), Pieniężno – MWSD
 O. dr Franciszek Solarz OFMConv (ur. 1951), Kraków – B. Prow., WSD
 Ks. mgr Michał Sopociński (ur. 1955), Sandomierz – WSD
 Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa (ur. 1957), Warszawa – WSD
 Ks. dr Jarosław Staszewski TChr (ur. 1966), Poznań
 Ks. mgr Janusz Stępnia, Lublin – WSD
 O. Ryszard Stolarczyk OCD, Czerna
 O. Zenon Styś OFM (ur. 1944), Warszawa – FC EWiAP
 Abp dr Jan Adam Szal (ur. 1953), Przemyśl – WSD
 Ks. dr Jan Szela (ur. 1976), Przemyśl – WSD
 S. mgr Julia Szczepańska SJK, Pniewy
 Mgr Elżbieta Szczębara, Stalowa Wola – Filia KUL
 Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz (ur. 1949-2019), Toruń – B. Diec.
 Ks. dr Tadeusz Śliwa (ur. 1925), Przemyśl – WSD
 Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel (ur. 1933), Gniezno – PWSO
 O. dr Mariusz Tabulski OSPPE (ur. 1967), Częstochowa – JBM
 O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE (ur. 1961), Częstochowa – B. Jas.
 Mgr Małgorzata Trojnecka (ur. 1961), Lublin – KUL JPII
 Ks. dr Krzysztof Tyburowski (ur. 1967), Rzeszów – WSD
 S. mgr Klaudia Grażyna Urbańska CSL (ur. 1964), Warszawa – B. CSL
 O. mgr lic. Jan Waclawik OSPPE (ur. 1953), Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław
 Dr Bogumiła Warząchowska (ur. 1958), Katowice – WT UŚ
 Ks. Jerzy Wełna SCJ (1953-2019), Stadniki
 Ks. prof. dr hab. Norbert Widok (ur. 1959) Nysa-Opole – WSD

O. dr Roman Wit OSPPE (ur. 1964), Częstochowa – B. Jas.
Ks. dr hab. Jan Wolski (ur. 1959), Łódź – WSD
Ks. mgr Jakub Wójcik, Płock – WSD
Ks. dr Stanisław Zarych (1922-2015), Przemyśl – WSD
O. dr Stanisław Zdziarstek OP (ur. 1939), Kraków
Ks. Edward Ziarniewicz MSF, Kazimierz Biskupi
Ks. mgr Tadeusz Żebrowski (1925-2014), Płock – WSD
Ks. mgr Bronisław Żołnierczyk (1940-2020), Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek (ur. 1953), Tarnów – WSD
Ks. dr Jacek Żygała (ur. 1972), Przemyśl – WSD

Hierarchowie kościoła

Kardynał

Kard. dr Konrad Krajewski, Łódź – WSD, Watykan

Arcybiskup

Abp dr Jan Adam Szal, Przemyśl

Biskupi

Bp prof. dr hab. Jacek Grzybowski, Warszawa – WSDDW-P

Bp prof. dr hab. Michał Janocha, Warszawa

Bp dr Andrzej Kaleta, Kielce

Bp dr Jan Kopiec, Gliwice

Bp dr Jan Piotrowski, Tarnów, Kielce

Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, Wrocław, Legnica

Duchowieństwo

Księża

Ks. mgr Tadeusz Baj, Przemyśl – WSD

Ks. dr Andrzej Barzycki, Sandomierz – WSD

Ks. Stanisław Bastrzyk, Sandomierz – WSD

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Bełch, Przemyśl – WSD

Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, Łomża – WSD

Ks. dr Henryk Borcz, Przemyśl – WSD

Ks. Stanisław Byczyński, Nowe Opole – WSD

- Ks. dr Jerzy Chęciński, Koszalin – WSD
Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec, Toruń – B. Diec.
Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, Legnica – WSD
Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, Olsztyn – WSD Hosianum
Ks. dr Adam Firosz, Zamość – B. Diec.
Ks. dr Stefan Fiutak, Gniezno – PWSW
Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD
Ks. mgr lic. Leszek Jerzy Gardziński, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Konrad Gąsiowski, Płock – WSD
Ks. Wolfgang Globisch, Opole – CBJE
Ks. mgr Krzysztof Gonet, Warszawa – WSD
Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk, Opole – WT UO
Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Płock – WSD
Ks. mgr lic. Robert Groch, Tarnów – WSD
Ks. mgr Jan Grzeszewski, Pelplin – WSD
Ks. dr Tomasz Hałas, Przemyśl – WSD
Ks. dr Tadeusz Henelt, Gniezno – PWSW
Ks. dr Andrzej Jakóbczyk, Sandomierz – B. Diec.
Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec, Łódź – WSD
Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD
Ks. dr Tomasz Kądziołka, Lublin – WSD
Ks. dr Marek Kozera, Sandomierz – WSD
Ks. dr Mirosław Andrzej Kreczmański, Warszawa – WSD
Ks. dr Dariusz Kucharski, Łódź – WSD
Ks. dr Tomasz Kudroń, Tarnów – WSD
Ks. dr Jan Kulig, Rzeszów – ITP, WSD
Ks. mgr lic. Jerzy Kurcek, Przemyśl – WSD
Ks. dr Maciej Kwiecień, Gdańsk – GSD
Ks. dr Janusz Lekarz, Lublin – WSD
Ks. Wacław Leśnikowski, Nysa-Opole – WSD
Ks. Maciej Lisiecki, Gniezno – PWSW
Ks. dr Stanisław Lubaszka, Bielsko-Biała
Ks. mgr Mirosław Łaziuk, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, Płock – WSD
Ks. dr Waldemar Maliszewski, Elbląg – WSD
Ks. mgr Rafał Marciak, Kraków – WSD
Ks. Władysław Nieszporek, Piekary Śląskie – B. Par.

- Ks. mgr Mirosław Nowak, Warszawa – WSD
Ks. dr Paweł Nowak, Kraków – WSD
Ks. dr Ludwik Olszewski, Drohiczyn – WSD
Ks. Waław Partyka, Przemyśl – B. Kap.
Ks. dr Tomasz Picur, Przemyśl – WSD
Ks. dr Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD
Ks. Alfred Pierzchała, Czarnożyły – B. Par.
Ks. dr Marcin Pinkiewicz, Elbląg – WSD
Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa, Gniezno – PWSD
Ks. dr Norbert Podhorecki, Przemyśl – WSD
Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno
Ks. dr Jarosław Przeździecki, Drohiczyn – WSD
Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, Warszawa – WSDDW-P
Ks. mgr lic. Marek Reczek, Sandomierz – WSD
Ks. mgr Zdzisław Waław Rogoziński, Warszawa – WSD
Ks. dr Zbigniew Kazimierz Rostkowski, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Jerzy Samsel, Łomża – WSD
Ks. mgr Michał Sopociński, Sandomierz – WSD
Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, Warszawa – WSD
Ks. mgr Janusz Stępniaak, Lublin – WSD
Ks. dr Jan Szelaq, Przemyśl – WSD
Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz, Toruń – B. Diec.
Ks. dr Tadeusz Śliwa, Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, Gniezno – PWSD
Ks. dr Krzysztof Tyburowski, Rzeszów – WSD
Ks. prof. dr hab. Norbert Widok, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr hab. Jan Wolski, Łódź – WSD
Ks. mgr Jakub Wójcicki, Płock – WSD
Ks. dr Stanisław Zarych, Przemyśl – WSD
Ks. mgr Tadeusz Żebrowski, Płock – WSD
Ks. mgr Bronisław Żoźnierczyk, Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów – WSD
Ks. dr Jacek Żygała, Przemyśl – WSD

Zakonnicy

- O. Marek Andrzejewski OFMConv, Kraków – WSD
O. mgr Ireneusz Bednarek OFM, Wrocław – WSD OFM

- O. Bogumił Jan Bednarski OFM, Wrocław – WSD OFM
O. Stanisław Bielat OCD, Wadowice
Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków – AI
Ks. mgr Franciszek Bima CM, Kraków
Ks. dr Franciszek Bracha CM, Kraków
O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv, Kraków
Ks. dr Jan Chaim CSsR, Tuchów
O. dr Piotr Chensel OCD, Czerna
Br. Jarosław Domagała MIC, Lublin
Br. Gaudenty Fedorczyk OFM, Katowice-Panewniki
Ks. dr Kazimierz Franczak SDB, Warszawa
O. dr Stanisław Fudala OCD, Lublin
Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ, Warszawa – Bobolanum
O. płk dr Jan Golonka OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. Władysław Grochal SDB, Łąd – WSD TS
Ks. lic. Jan Jabłoński TChr, Poznań
O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap, Kraków
Ks. lic. Jan Kijak MS, Kraków
Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP, Zduńska Wola
O. Krzysztof Kozioł OFMConv, Jasło – B. Par.
Ks. dr Dariusz Kozłowski SDB, Łódź
O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki
O. dr Paweł Latusek OMI, Obra
O. prof. dr hab. Michał Legan OSPPE, Częstochowa – JBM
O. Konrad Małys OSB, Kraków – Tyniec
O. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD
Ks. dr Józef Marszałek SDB, Kraków – WSD TS
Ks. Jerzy Mondel SCJ, Stadniki
O. Rafał Myszkowski OCD, Kraków
Ks. dr Jerzy Olszówka SDS, Trzebnica – B. Par.
Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr, Poznań
O. dr Jan Pach OSPPE, Częstochowa – JBM
Ks. dr Ignacy Pajak MSF, Kazimierz Biskupi
O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI, Obra
O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr, Poznań
Ks. Edwin Przeszłowski CO, Tarnów

Ks. dr Stanisław Rospond CM, Kraków
 O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, Kraków – WSD
 O. Piotr Sielużycki OFMConv, Łódź-Łagiewniki
 O. dr Roman Aleksander Soczewka OFMConv, Teresin-Niepokalanów
 Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, Pieniężno – MWSD
 O. dr Franciszek Solarz OFMConv Kraków – B. Prow., WSD
 Ks. dr Jarosław Staszewski TChr, Poznań
 O. Ryszard Stolarczyk OCD, Czerna
 O. Zenon Styś OFM, Warszawa – FC EWiAP
 O. dr Mariusz Tabulski OSPPE, Częstochowa – JBM
 O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. Jan Piotr Urbański OFM, Kraków – WSD
 O. mgr lic. Jan Waclawik OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław
 Ks. Jerzy Wełna SCJ, Stadniki
 O. dr Roman Wit OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Stanisław Zdziarstek OP, Kraków
 Ks. Edward Ziarniewicz MSF, Kazimierz Biskupi

Siostry zakonne

S. mgr Klaudia Grażyna Urbańska CSL, Warszawa
 S. Ewa Karaś ZSNM, Włocławek
 S. mgr Julia Szczepańska SJK, Pniewy

Osoby świeckie

Mgr Małgorzata Augustyniuk, Lublin – KUL JPPII
 Dr Marian Butkiewicz, Lublin – KUL
 Mgr Urszula Grabińska, Opole – WT UO
 Mgr Justyna Jestał, Stalowa Wola – Filia KUL
 Mgr Bronisława Koszałka, Lublin – KUL
 Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, Lublin – KUL JPPII
 Dr Dominik Maiński, Lublin – KUL
 Prof. dr hab. Katarzyna Materska, Warszawa – UKSW
 Mgr Anna Nowak, Kraków – UPJPPII
 Mgr Marta Piechnik-Dubis, Kraków – UPJPPII
 Mgr Elżbieta Szczembara, Stalowa Wola – Filia KUL

Mgr Małgorzata Trojnicka, Lublin – KUL JPII
Dr Bogumiła Warząchowska, Katowice – WT UŚ
Mgr Elżbieta Żelechowska, Lublin – KUL

Tytuły i stopnie naukowe

Profesorowie

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Bełch, Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, Warszawa – WSD
Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków – AI
Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, Legnica – WSD
Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, Olsztyn – WSD Hosianum, UW-M
Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ, Warszawa – Bobolanum
Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Płock – WSD, Warszawa – UKSW
Bp. prof. dr hab. Jacek Grzybowski, Warszawa – WSDDW-P
Bp. prof. dr hab. Michał Janocha, Warszawa – WSD
O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap, Kraków
Ks. prof. dr hab. Michał Legan OSPPE, Częstochowa – JBM
Prof. dr hab. Katarzyna Materska, Warszawa – UKSW
Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa, Gniezno – PWSD, Poznań – UAM
O. prof. dr hab. Piotr Piasecki, Obra, Poznań – UAM
Bp. prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, Wrocław – PWT
Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, Bydgoszcz – UKW
Ks. prof. dr hab. Norbert Widok, Opole – UO
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów – WSD

Doktorzy habilitowani

Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr, Poznań
Ks. dr hab. Jan Wolski, Łódź – WSD

Doktorzy

Ks. dr Andrzej Barzycki, Sandomierz – WSD
Ks. dr Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków – AI
Ks. dr Henryk Borcz, Przemyśl – WSD
Ks. dr Franciszek Bracha CM, Kraków
Dr Marian Butkiewicz, Lublin – KUL
Ks. dr Jan Chaim CSsR, Tuchów
O. dr Piotr Chensel OCD, Czerna

- Ks. dr Jerzy Chęciński, Koszalin – WSD
Ks. dr Adam Firoz, Zamość – B. Diec.
Ks. dr Stefan Fiutak, Gniezno – PWSW
Ks. dr Kazimierz Franczak SDB, Warszawa
O. dr Stanisław Fudala OCD, Lublin
Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD
Ks. dr Konrad Gąsiowski, Płock – WSD
O. płk dr Jan Golonka OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. dr Tomasz Hałas, Przemyśl – WSD
Ks. dr Tadeusz Henelt, Gniezno – PWSW
Ks. dr Andrzej Jakóbczyk, Sandomierz – B. Diec.
Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD
Bp dr Andrzej Kaleta, Kielce – WSD
Ks. dr Tomasz Kądziołka, Lublin – WSD
Bp dr Jan Kopiec, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr Marek Kozera, Sandomierz – WSD
Ks. dr Dariusz Kozłowski SDB, Łódź
Kard. dr Konrad Krajewski, Łódź – WSD, Watykan
Ks. dr Mirosław Andrzej Kreczmański, Warszawa – WSD
Ks. dr Dariusz Kucharski, Łódź – WSD
Ks. dr Tomasz Kudroń, Tarnów – WSD
Ks. dr Maciej Kwiecień, Gdańsk – GSD
O. dr Paweł Latusek OMI, Obra
Ks. dr Janusz Lekarz, Lublin – WSD
Ks. dr Stanisław Lubaszka, Bielsko-Biała
Dr Dominik Maiński, Lublin – KUL
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, Płock – WSD
Ks. dr Waldemar Maliszewski, Elbląg – WSD
O. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD (1998-2000)
Ks. dr Józef Marszałek SDB, Kraków – WSD TS
Ks. dr Paweł Nowak, Kraków – WSD
Ks. dr Ludwik Olszewski, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Jerzy Olszówka SDS, Trzebnica – B. Par.
O. dr Jan Pach OSPPE, Częstochowa – JBM
Ks. dr Ignacy Pająk MSF, Kazimierz Biskupi
Ks. dr Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr Tomasz Picur, Przemyśl – WSD

Ks. dr Marcin Pinkiewicz, Elbląg – WSD
Bp dr Jan Piotrowski (ur. 1953), Warszawa – BPDzM
Ks. dr Norbert Podhorecki, Przemyśl – PWSO
Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno
Ks. dr Jarosław Przeździecki, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Stanisław Rospond CM, Kraków
Ks. dr Zbigniew Kazimierz Rostkowski, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Jerzy Samsel, Łomża – WSD
O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, Pieniężno – MWSO
Ks. dr Jarosław Staszewski TChr, Poznań
Abp dr Jan Adam Szal, Przemyśl – WSD
Ks. dr Jan Szelaąg, Przemyśl – WSD
Ks. dr Tadeusz Śliwa, Przemyśl – WSD
O. dr Mariusz Tabulski OSPPE, Częstochowa – JBM
Ks. dr Krzysztof Tyburowski, Rzeszów – WSD
O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław
Dr Bogumiła Warząchowska, Katowice – WT UŚ
O. dr Roman Wit OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. dr Stanisław Zarych, Przemyśl – WSD
O. dr Stanisław Zdziarstek OP, Kraków
Ks. dr Jacek Żygała, Przemyśl – WSD

Tytuły zawodowe

Licencjaci

Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec, Toruń – B. Diec.
Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk, Opole – WT UO
Ks. mgr lic. Robert Groch, Tarnów – WSD
Ks. lic. Jan Jabłoński TChr, Poznań
Ks. lic. Jan Kijak MS, Kraków
Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP, Zduńska Wola
Ks. mgr lic. Jerzy Kurcek, Przemyśl – WSD
Ks. mgr lic. Mirosław Łaziuk, Drohiczyn – WSD
Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr, Poznań
Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, Warszawa – WSDDW-P
Ks. mgr lic. Marek Reczek, Sandomierz – WSD
O. mgr lic. Piotr Sieluzyczny OFMConv, Łódź-Łagiewniki

- Ks. mgr lic. Marcin Szudrowicz, Toruń – B. Diec.
O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
O. mgr lic. Jan Waclawik OSPPE, Częstochowa – B. Jas.

Magistrowie

- Mgr Małgorzata Augustyniuk, Lublin – KUL JPII
Ks. mgr Tadeusz Baj, Przemyśl – WSD
O. mgr Ireneusz Bednarek OFM, Wrocław – WSD OFM
Ks. mgr Franciszek Bima CM, Kraków
O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv, Kraków
Mgr Małgorzata Flisiak, Pelplin – WSD
Ks. mgr Krzysztof Gonet, Warszawa – WSD
Ks. mgr Tadeusz Grabuńczyk, Opole – WT UO
Ks. mgr Jan Grzeszewski, Pelplin – WSD
Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec, Łódź – WSD
Mgr Justyna Jestał, Stalowa Wola – Filia KUL
Mgr Bronisława Koszałka, Lublin – KUL
O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki
Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, Lublin – KUL JPII
Ks. mgr Rafał Marciak, Kraków – WSD
Mgr Anna Nowak, Kraków – UPJPII
Ks. mgr Mirosław Nowak, Warszawa – WSD
Mgr Marta Piechnik-Dubis, Kraków – UPJPII
O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
Ks. mgr Jarosław Przeździecki, Drohiczyń – WSD
Ks. mgr Zdzisław Waclaw Rogoziński, Warszawa – WSD
Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, Kraków – WSD
Ks. mgr Michał Sopociński, Sandomierz – WSD
Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, Warszawa – WSD
Ks. mgr Janusz Stępnia, Lublin – WSD
Mgr Elżbieta Szczembara, Stalowa Wola – Filia KUL
S. mgr Julia Szczepańska SJK, Pniewy
Mgr Małgorzata Trojnacka, Lublin – KUL JPII
Ks. mgr Jakub Wójcicki, Płock – WSD
Ks. mgr Tadeusz Żebrowski, Płock – WSD
Mgr Elżbieta Żelechowska, Lublin – KUL
Ks. mgr Bronisław Żołnierczyk, Przemyśl – WSD

Sprawowane funkcje

Rektorzy

Ks. dr Jerzy Chęciński, Koszalin – WIWR
Ks. dr Adam Firosz, Zamość – B. Diec.
Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD
Ks. dr Dariusz Kozłowski, Kraków – WSD TS
Ks. dr Norbert Podhorecki, Przemyśl – WSD
Abp dr Jan Szal, Przemyśl – WSD

Prorektorzy

Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD
Ks. dr Konrad Gąsiowski, Płock – WSD
Ks. dr Tadeusz Henelt, Gniezno – PWSD
Ks. dr Dariusz Kucharski, Łódź – WSD
Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, Wrocław – PWT
Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, Warszawa – WSD
Ks. dr hab. Jan Wolski, Łódź – WSD

Dziekani

Ks. prof. hab. Piotr Duksa, Olsztyn – UW-M
Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Warszawa – UKSW
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów – UP JP II

Prodziekani

O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap, Kraków

Kierownicy katedr uniwersyteckich

Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków – AI
Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, Wrocław – PWT
Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, Olsztyn – UW-M
Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Warszawa – UKSW
Bp prof. dr hab. Jacek Grzybowski, Warszawa – UKSW
Bp prof. dr hab. Michał Janocha, Warszawa – ATK, UW
O. prof. dr hab. Michał Legan, OSPPE Kraków – UPJPII
Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, Wrocław – PWT
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów, Kraków – UPJPII

Dyrektorzy archiwów

- Ks. mgr Franciszek Bima CM, Kraków
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, Płock
Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, Warszawa
O. dr Roman Aleksander Soczewka OFMConv – Warszawa, Teresin-
-Niepokalanów
O. dr Franciszek Solarz OFMConv, Kraków
Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz, Toruń
Ks. mgr Jakub Wójcicki, Płock
Ks. mgr Tadeusz Żebrowski, Płock

Dyrektorzy bibliotek

- O. Marek Andrzejewski OFMConv, Kraków – WSD
Ks. mgr Tadeusz Baj, Przemyśl – WSD (2006-2007)
Ks. dr Andrzej Barzycki, Sandomierz – WSD (2006-2012)
Ks. Stanisław Bastrzyk, Sandomierz – WSD (1993-1998)
O. mgr Ireneusz Bednarek OFM, Wrocław – WSD OFM (1979-1982,
2003-)
O. Bogumił Jan Bednarski OFM, Wrocław – WSD OFM (1985-1994,
2000-2003)
Ks. Kazimierz Bełch, Przemyśl – WSD (1996-2002)
Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, Łomża – WSD
Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków (2002-2014) – AI
Ks. Henryk Borcz, Przemyśl – WSD (1980-1986)
O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv, Kraków
Ks. Stanisław Byczyński, Nowe Opole – WSD
Ks. dr Jan Chaim CSsR, Tuchów
O. dr Piotr Chensel OCD, Czerna
Ks. dr Jerzy Chęciński, Koszalin – WSD (1995-2002)
Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec, Toruń – B. Diec.
Br. Jarosław Domagała MIC, Lublin
Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, Legnica – WSD
Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, Olsztyn – WSD Hosianum (1997-2004)
Ks. dr Stefan Fiutak, Gniezno – PWSO (1962-1963)
Ks. dr Kazimierz Franczak SDB, Warszawa
O. dr Stanisław Fudala OCD, Lublin
Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD

- Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ, Warszawa – Bobolanum
 Ks. mgr Leszek Jerzy Gardziński, Drohiczyn – WSD (2000-2003)
 Ks. Wolfgang Globisch, Opole – CBJE (-2010)
 O. płk dr Jan Golonka OSPPE, Częstochowa – B. Jas. (1963-1969)
 Ks. mgr Krzysztof Gonet, Warszawa – WSD (1995-1999)
 Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Płock – WSD
 Ks. mgr lic. Robert Groch, Tarnów – WSD (2014-2019)
 Ks. mgr Jan Grzeszewski, Pelplin – WSD
 Bp. prof. dr hab. Jacek Grzybowski, Warszawa – WSDDW-P (2005-2013)
 Ks. dr Tomasz Hałas, Przemyśl – WSD (2015-2020)
 Ks. dr Tadeusz Henelt, Gniezno – PWSD (1983-1994)
 Ks. lic. Jan Jabłoński TChr, Poznań (1979-1998)
 Ks. dr Andrzej Jakóbczyk, Sandomierz – B. Diec. (2012-2015)
 Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec, Łódź – WSD (1986-1995)
 Bp. prof. dr hab. Michał Janocha, Warszawa – WSD (2013-2015)
 Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD
 Bp. dr Andrzej Kaleta, Kielce – WSD (1994-2006)
 S. Ewa Karaś ZSNM, Włocławek
 O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap, Kraków
 Ks. dr Tomasz Kądziołka, Lublin – WSD
 Ks. lic. Jan Kijak MS, Kraków
 Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP, Zduńska Wola
 Ks. dr Marek Kozera, Sandomierz – WSD (1984-1991)
 Ks. dr Dariusz Kozłowski SDB, Łódź
 Kard. dr Konrad Krajewski, Łódź – WSD, Watykan (1995-1998)
 Ks. dr Mirosław Waclaw Kreczmański, Warszawa – WSD (2011-2013)
 Ks. dr Dariusz Kucharski, Łódź – WSD
 Ks. dr Tomasz Kudroń, Tarnów – WSD (2001-2013)
 Ks. dr Jan Kulig, Rzeszów – WSD (2008-2018)
 Ks. Jerzy Kurcek, Przemyśl – WSD (1986-1988)
 O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki
 Ks. dr Maciej Kwiecień, Gdańsk – GSD
 O. dr Paweł Latusek OMI, Obra
 O. dr hab. Michał Legan OSPPE, Częstochowa – JBM (2014-2018)
 Ks. dr Janusz Lekarz, Lublin – WSD
 Ks. Maciej Lisiecki, Gniezno – PWSD (1994-2001)
 Ks. dr Stanisław Lubaszka, Bielsko-Biała

- Ks. mgr lic. Mirosław Łaziuk, Drohiczyn – WSD (1994-2000)
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, Płock – WSD (2011-2018)
Ks. dr Waldemar Maliszewski, Elbląg – WSD
O. Konrad Małys OSB, Kraków – Tynec
O. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD (1998-2000)
Ks. mgr Rafał Marciak, Kraków – WSD
Ks. dr Józef Marszałek SDB, Kraków – WSD TS
Prof. dr hab. Katarzyna Materska, Warszawa – UKSW
Ks. Jerzy Mondel SCJ, Stadniki
O. Rafał Myszkowski OCD, Kraków
Ks. dr Paweł Nowak, Kraków – WSD
Ks. mgr Mirosław Nowak, Warszawa – WSD (1999-2007)
Ks. dr Ludwik Olszewski, Drohiczyn (1972-1990)
Ks. dr Jerzy Olszówka SDS, Trzebnica – B. Par.
Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr, Poznań (2005-2007)
O. dr Jan Pach OSPPE, Częstochowa – JBM (1990-2014)
Ks. dr Ignacy Pająk MSF, Kazimierz Biskupi
Ks. Wacław Partyka, Przemyśl – B. Kap.
O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI, Obra
Ks. dr Tomasz Picur, Przemyśl – WSD (2012-2013)
Ks. Alfred Pierzchała, Czarnożyły, B. Par.
O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
(1969-1990)
Ks. dr Marcin Pinkiewicz, Elbląg – WSD
Bp dr Jan Piotrowski, Warszawa – BPDzM
Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa, Gniezno – PWSD (2001-2018)
Ks. dr Norbert Podhorecki, Przemyśl – WSD (2002-2006)
Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno
Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr, Poznań (2002-2005)
Ks. Edwin Przeszłowski CO, Tarnów
Ks. dr Jarosław Przeździecki, Drohiczyn – WSD (2003-2013)
Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, Warszawa – WSDDW-P (2000-2005)
Ks. mgr lic. Marek Reczek, Sandomierz – WSD (2002-2006)
Ks. Zdzisław Rogoziński, Warszawa – WSD (2010-2011)
Ks. dr Stanisław Rospond CM (1987-1998)
Ks. dr Zbigniew Rostkowski, Drohiczyn – WSD (1990-1994)
Ks. dr Jerzy Samsel, Łomża – WSD

- O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, Częstochowa – B. Jas. (1940-1947)
- Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, Kraków – WSD
- O. mgr lic. Piotr Sieluzyczny OFMConv, Łódź-Łagiewniki
- Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, Wrocław – PWT (1993-1995)
- Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, Pieniężno – MWSD (-2014)
- Ks. mgr Michał Sopociński, Sandomierz – WSD (1998-2002)
- Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, Warszawa – WSD (2007-2010)
- Ks. dr Jarosław Staszewski TChr, Poznań (1998-2002)
- Ks. mgr Janusz Stępnia, Lublin – WSD
- O. Ryszard Stolarczyk OCD, Czerna
- Abp dr Jan Adam Szal, Przemyśl – WSD (1988-1996)
- Ks. dr Jan Szela, Przemyśl – WSD (2013-2015)
- Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz, Toruń – B. Diec.
- Ks. dr Stanisław Śliwa, Przemyśl – WSD (1966-1969, 1972-1980)
- Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, Gniezno – PWSD (1967-1983)
- O. dr Mariusz Tabulski OSPPE, Częstochowa – JBM (2018-2020)
- O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE, Częstochowa – B. Jas. (1990-1996, 2021-)
- Ks. dr Krzysztof Tyburowski, Rzeszów – WSD
- O. Jan Piotr Urbański OFM, Kraków – WSD
- O. mgr lic. Jan Waclawik OSPPE, Częstochowa – B. Jas. (1996-2004)
- O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław (1982-1985)
- Ks. Jerzy Wełna SCJ, Stadniki (1999-2007)
- Ks. dr hab. Jan Wolski, Łódź – WSD (1998-2002)
- O. dr Roman Wit OSPPE, Częstochowa – B. Jas. (2004-2005)
- Ks. dr Stanisław Zarych, Przemyśl – WSD (1962-1966)
- O. dr Stanisław Zdziarstek OP, Kraków (1969-1985)
- Ks. Edward Ziarniewicz MSF, Kazimierz Biskupi
- Ks. Stanisław Żońnierczyk, Przemyśl – WSD (1969-1972)
- Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów – WSD (1991-2001)
- Ks. dr Jacek Żygała, Przemyśl – WSD (2007-2012)

Wicedyrektorzy

- Mgr Małgorzata Augustyniuk, Lublin – KUL JPII (2016-2018)
- Dr Marian Butkiewicz, Lublin – KUL (1998-2011)
- Mgr Małgorzata Flisiak, Pelplin – WSD

Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD
Ks. mgr Krzysztof Gonet, Warszawa – WSD (1989-1995)
Mgr Bronisława Koszałka, Lublin – KUL (1979-1981)
Mgr Małgorzata Trojnacka, Lublin – KUL JPII (2011-2015)
Mgr Tomasz Winiarski, Warszawa UKSW (2018)
Ks. dr Jerzy Witczak, Wrocław – PWT (1993-1995)

Kierownicy

O. Stanisław Bielat OCD, Wadowice
Br. Gaudenty Fedorczyk OFM, Katowice-Panewniki
Mgr Urszula Grabińska, Opole – WT UO (1997-2002, 2008-2018)
Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk, Opole – WT UO (2002-2008)
Ks. Władysław Grochal SDB, Łąd – WSD TS (1969-2010)
Mgr Justyna Jestal, Stalowa Wola – Filia KUL (2017-2019)
Bp dr Jan Kopiec, Nysa-Opole – WSD (1981-1982)
O. Krzysztof Koziół OFMConv, Jasło – B. Par
Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, Lublin – KUL JPII
Ks. Waclaw Leśnikowski, Nysa-Opole – WSD (1983-1987)
Dr Dominik Maiński, Lublin – KUL
Ks. mgr Rafał Marciak, Kraków – WSD
Ks. Władysław Nieszporek, Piekary Śląskie – B. Par.
Mgr Anna Nowak, Kraków – UPJPII
Mgr Marta Piechnik-Dubis, Kraków – UPJPII
Ks. dr Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD (1987-1991)
S. mgr Julia Szczepańska SJK, Pniewy
Mgr Elżbieta Szczembara, Stalowa Wola – Filia KUL (1996-1994)
Dr Bogumiła Warząchowska, Katowice – WT UŚ (2001-2019)
Ks. prof. dr hab. Norbert Widok, Nysa-Opole – WSD (1992-1997)

Rodzaje bibliotek kościelnych

Biblioteki diecezjalne

Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec, Toruń
Ks. dr Adam Firosz, Zamość
Ks. dr Andrzej Jakóbczyk, Sandomierz
Ks. dr Stanisław Lubaszka, Bielsko-Biała
Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz, Toruń

Biblioteki kapitulne

Ks. Wacław Partyka, Przemyśl

Biblioteki parafialne

O. Krzysztof Kozioł OFMConv, Jasło

Ks. Władysław Nieszporek, Piekary Śląskie

Ks. dr Jerzy Olszówka SDS, Trzebnica

Ks. Alfred Pierzchała, Czarnożyły

*Biblioteki seminariów duchownych**Diecezjalnych*

Ks. mgr Tadeusz Baj, Przemyśl – WSD

Ks. dr Andrzej Barzycki, Sandomierz – WSD

Ks. Stanisław Bastrzyk, Sandomierz – WSD

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Bełch, Przemyśl – WSD

Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, Łomża – WSD

Ks. dr Henryk Borcz, Przemyśl – WSD

Ks. Stanisław Byczyński, Nowe Opole – WSD

Ks. dr Jerzy Chęciński, Koszalin – WSD

Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, Legnica – WSD

Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, Olsztyn – WSD Hosianum

Ks. dr Stefan Fiutak, Gniezno – PWSD

Mgr Małgorzata Flisiak, Pelplin – WSD

Ks. dr Wiesław Galant, Lublin – WSD

Ks. Leszek Gardzicki, Drohiczyn – WSD

Ks. dr Konrad Gąsiowski, Płock – WSD

Ks. mgr Krzysztof Gonet, Warszawa – WSD

Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, Płock – WSD

Ks. mgr lic. Robert Groch, Tarnów – WSD

Ks. mgr Jan Grzeszewski, Pelplin – WSD

Bp prof. dr hab. Jacek Grzybowski, Warszawa – WSDDW-P

Ks. dr Tomasz Hałas, Przemyśl – WSD

Ks. dr Tadeusz Henelt, Gniezno – PWSD

Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec, Łódź – WSD

Bp prof. dr hab. Michał Janocha, Warszawa – WSD

Ks. dr Andrzej Jaśko, Ełk – WSD

Bp dr Andrzej Kaleta, Kielce – WSD

- Ks. dr Tomasz Kądziołka, Lublin – WSD
Bp dr Jan Kopiec, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr Marek Kozera, Sandomierz – WSD
Kard. dr Konrad Krajewski, Łódź – WSD, Watykan
Ks. dr Mirosław Andrzej Kreczmański, Warszawa – WSD
Ks. dr Dariusz Kucharski, Łódź – WSD
Ks. dr Tomasz Kudroń, Tarnów – WSD
Ks. mgr lic. Jerzy Kurcek, Przemyśl – WSD
Ks. dr Maciej Kwiecień, Gdańsk – GSD
Ks. dr Janusz Lekarz, Lublin – WSD
Ks. Waław Leńnikowski, Nysa-Opole – WSD
Ks. Maciej Lisiecki, Gniezno – PWSD
Ks. mgr lic. Mirosław Łaziuk, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Tomasz Picur, Przemyśl – WSD
Ks. Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, Płock – WSD
Ks. dr Waldemar Maliszewski, Elbląg – WSD
Ks. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD
Ks. mgr Rafał Marciak, Kraków – WSD
Ks. mgr Mirosław Nowak, Warszawa – WSD
Ks. dr Paweł Nowak, Kraków – WSD
Ks. dr Ludwik Olszewski, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Piotr Pierończyk, Nysa-Opole – WSD
Ks. dr Marcin Pinkiewicz, Elbląg – WSD
Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa, Gniezno – PWSD
Ks. dr Norbert Podhorecki, Przemyśl – WSD
Ks. dr Jarosław Przeździecki, Drohiczyn – WSD
Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, Warszawa – WSD
Ks. mgr lic. Marek Reczek, Sandomierz – WSD
Ks. mgr Zdzisław Waław Rogoziński, Warszawa – WSD
Ks. dr Zbigniew Kazimierz Rostkowski, Drohiczyn – WSD
Ks. dr Jerzy Samsel, Łomża – WSD
Ks. mgr Michał Sopociński, Sandomierz – WSD
Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, Warszawa – WSD
Ks. mgr Janusz Stępniać, Lublin – WSD
Ks. mgr Janusz Stępniać, Lublin – WSD
Abp dr Jan Adam Szal, Przemyśl – WSD

Ks. dr Jan Szelaąg, Przemyśl – WSD
Ks. dr Tadeusz Śliwa, Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, Gniezno – PWSO
Ks. dr Krzysztof Tyburowski, Rzeszów – WSD
O. Jan Piotr Urbański OFM, Kraków – WSD
Ks. prof. dr hab. Norbert Widok, Nysa-Opole
Ks. dr hab. Jan Wolski, Łódź – WSD
Ks. mgr Jakub Wójcicki, Płock – WSD
Ks. dr Stanisław Zarych, Przemyśl – WSD
Ks. mgr Tadeusz Żebrowski, Płock – WSD
Ks. mgr Bronisław Żołnierczyk, Przemyśl – WSD
Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, Tarnów – WSD
Ks. dr Jacek Żygała, Przemyśl – WSD

Zakonnych

O. mgr Ireneusz Bednarek OFM, Wrocław – WSD OFM
O. Bogumił Jan Bednarski OFM, Wrocław – WSD OFM
Ks. Władysław Grochal SDB, Łąo – WSD TS
O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki – WSD
O. dr Paweł Latusek OMI, Obra – WSD
O. dr Ryszard Maraś OFM, Wrocław – WSD
Ks. dr Józef Marszałek SDB, Kraków – WSD TS
Ks. Jerzy Mondel SCJ, Stadniki
Ks. dr Ignacy Pająk MSE, Kazimierz Biskupi – WSD
O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI, Obra – WSD
Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno – WSD
O. mgr Nazariusz Popielarski, OFMObs, Kalwaria Zebrzydowska – WSD
Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, Kraków – WSD
Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, Pieniężno – MWSD
O. dr Franciszek Solarz OFMConv, Kraków – OFMConv
O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław – WSD
Ks. Jerzy Wełna SCJ, Stadniki
Ks. Edward Ziarniewicz MSE, Kazimierz Biskupi – WSD

Biblioteki uczelni akademickich

Mgr Małgorzata Augustyniuk, Lublin – KUL JPII
Dr Marian Butkiewicz, Lublin – KUL

Ks. dr Kazimierz Franczak SDB, Warszawa
 Mgr Urszula Grabińska, Opole – WT UO
 Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk, Opole – WT UO
 Mgr Justyna Jestał, Stalowa Wola – Filia KUL
 Mgr Bronisława Koszałka, Lublin – KUL
 Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, Lublin – KUL
 Dr Dominik Maiński, Lublin – KUL
 Prof. dr hab. Katarzyna Materska, Warszawa – UKSW
 Mgr Anna Nowak, Kraków – UPJPII
 Mgr Marta Piechnik-Dubis, Kraków – UPJPII
 Mgr Elżbieta Szczembara, Stalowa Wola – Filia KUL
 Mgr Małgorzata Trojnacka, Lublin – KUL JPII
 Dr Bogumiła Warząchowska, Katowice – WT UŚ

Biblioteki zakonów i zgromadzeń zakonnych

Męskie instytuty życia konsekrowanego

Benedyktyni

O. Konrad Małys OSB, Kraków – Tyniec

Bernardyni

O. mgr Nazariusz Popielarski OFMObs, Kalwaria Zebrzydowska

Chrystusowcy

Ks. lic. Jan Jabłoński TChr, Poznań

Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr, Poznań

Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr, Poznań

Ks. dr Jarosław Staszewski TChr, Poznań

Dominikanie

O. dr Stanisław Zdziarstek OP, Kraków

Filipini

Ks. Edwin Przeszłowski COr, Tarnów

Franciszkanie

O. Bogumił Jan Bednarski OFM, Wrocław – WSD OFM

Br. Gaudenty Fedorczyk OFM, Katowice-Panewniki

O. mgr Justynian Kurth OFM, Wronki

O. dr Andrzej Walko OFM, Wrocław

Franciszkanie konwentualni

O. Marek Andrzejewski OFMConv, Kraków – WSD

O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv, Kraków

- O. mgr lic. Piotr Sielużycki OFMConv, Łódź-Łagiewniki
 O. dr Roman Aleksander Soczewka OFMConv, Teresin-Niepokalanów
 O. dr Franciszek Solarz OFMConv, Kraków – B. Prow., WSD
Jezuici
 Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, Kraków – AI
 Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ, Warszawa – Bobolanum
Karmelici bosci
 O. Stanisław Bielat OCD, Wadowice
 O. dr Piotr Chensel OCD, Czarna
 O. dr Stanisław Fudala OCD, Lublin
 O. Rafał Myszkowski OCD, Kraków
 O. Ryszard Stolarczyk OCD, Czarna
Kapucyni
 O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMConv, Kraków
Marianie
 Br. Jarosław Domagała MIC, Lublin
Misjonarze Świętej Rodziny
 Ks. dr Ignacy Pajak MSE, Kazimierz Biskupi
 Ks. Edward Ziarniewicz MSE, Kazimierz Biskupi
Misjonarze św. Wincentego à Paulo
 Ks. mgr Franciszek Bima CM, Kraków
 Ks. dr Franciszek Bracha CM, Kraków
 Ks. dr Stanisław Rospond CM, Kraków
Oblaci
 O. dr Paweł Latusek OMI, Obra
 O. prof. hab. Piotr Piasecki OMI, Obra
Orioniści
 Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP, Zduńska Wola
Paulini
 O. dr płk dr Jan Golonka OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. prof. dr hab. Michał Legan OSPPE, Częstochowa – JBM
 O. dr Jan Pach OSPPE, Częstochowa – JBM
 O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Mariusz Tabulski JBM, Częstochowa – B. Jas.
 O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. mgr lic. Jan Waclawik OSPPE, Częstochowa – B. Jas.
 O. dr Roman Wit OSPPE, Częstochowa – B. Jas.

Redemptoryści

Ks. dr Jan Chaim CSsR, Tuchów

Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, Kraków

Saletyni

Ks. lic. Jan Kijak MS, Kraków

Salezjanie

Ks. dr Kazimierz Franczak SDB, Warszawa

Ks. Władysław Grochal SDB, Łąd

Ks. dr Dariusz Kozłowski SDB, Łódź

Salwatorianie

Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS, Bagno

Sercanie

Ks. Jerzy Mondel SCJ, Stadniki

Ks. Jerzy Wełna SCJ, Stadniki

Werbiści

Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, Pieniężno – MWSD

*Żeńskie instytuty życia konsekrowanego**Loretanki*

S. mgr Klaudia Grażyna Urbańska CSL, Warszawa

Urszulanki Serca Jezusowego

S. mgr Julia Szczepańska SJK, Pniewy

Inne biblioteki

Ks. Wolfgang Globisch, Opole – CBJE

Bp dr Jan Piotrowski, Warszawa – BPDzM

Nazwy geograficzne*Bagno*

Ks. dr Grzegorz Pomorski SDS

Bielsko-Biała

Ks. dr Stanisław Lubaszka

Czarnożyły

Ks. Alfred Pierzchała, B. Par.

Czerna

- O. dr Piotr Chensel OCD
- O. Ryszard Stolarczyk OCD

Częstochowa

- O. płk dr Jan Golonka OSPPE, B. Jas.
- O. prof. dr. hab. Michał Legan OSPPE, JBM
- O. dr Jan Pach OSPPE, JBM
- O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE, B. Jas.
- O. dr Mariusz Tabulski OSPPE, JBM
- O. mgr lic. Stanisław Tomoń OSPPE, B. Jas.
- O. dr Polikarp Stefan Sawicki OSPPE, B. Jas.
- O. mgr lic. Jan Waćławik OSPPE, B. Jas.
- O. dr Roman Wit OSPPE, B. Jas.

Drohiczyn

- Ks. mgr Leszek Gardziński, WSD
- Ks. mgr lic. Mirosław Łaziuk, WSD
- Ks. dr Ludwik Olszewski, WSD
- Ks. dr Jarosław Przeździecki, WSD
- Ks. dr Zbigniew Kazimierz Rostkowski, WSD

Elbląg

- Ks. dr Waldemar Maliszewski, WSD
- Ks. dr Marcin Pinkiewicz, WSD

Elk

- Ks. dr Andrzej Jaśko, WSD

Gdańsk

- Ks. dr Maciej Kwiecień, GSD

Gniezno

- Ks. dr Stefan Fiutak, PWSD
- Ks. dr Tadeusz Henelt, PWSD
- Ks. Maciej Lisiecki, PWSD
- Ks. prof. dr hab. Paweł Podeszwa, PWSD
- Ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, PWSD

Jasło

O. Krzysztof Koziół OFMConv, B. Par

Kalwaria Zebrzydowska

O. mgr Nazariusz Popielarski OFMObs, WSD

Katowice

Br. Gaudenty Fedorczyk OFM

Dr Bogumiła Warząchowska, WT UŚ

Kazimierz Biskupi

Ks. dr Ignacy Pajak MSF

Ks. Edward Ziarniewicz MSF

Kielce

Bp dr Andrzej Kaleta, WSD

Koszalin

Ks. dr Jerzy Chęciński, WSD

Kraków

O. Marek Andrzejewski OFMConv, WSD

Ks. prof. dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, AI

Ks. mgr Franciszek Bima CM

Ks. dr Franciszek Bracha CM

O. mgr Łukasz Bracharczyk OFMConv

O. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak OFMCap

Ks. lic. Jan Kijak MS

O. Konrad Małys OSB, Tyniec

Ks. mgr Rafał Marciak, WSD

Ks. dr Józef Marszałek SDB, WSD TS

O. Rafał Myszkowski OCD

Mgr Anna Nowak, UPJPII

Ks. dr Paweł Nowak, WSD

Mgr Marta Piechnik-Dubis, UPJPII

Ks. dr Stanisław Rospond CM

Ks. mgr Janusz Serafin CSsR, WSD
O. dr Franciszek Solarz OFMConv, B. Prow., WSD
O. dr Stanisław Zdziarstek OP

Ląd

Ks. Władysław Grochal SDB, WSD TS

Legnica

Ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż, WSD

Lublin

Mgr Małgorzata Augustyniuk, KUL JPII
Dr Marian Butkiewicz, KUL
Br. Jarosław Domagała MIC,
O. dr Stanisław Fudala OCD,
Ks. dr Wiesław Galant, WSD
Ks. dr Tomasz Kądziołka, WSD
Mgr Bronisława Koszałka, KUL
Mgr Joanna Kwaśniewska-Powroźnik, KUL JPII
Dr Dominik Maiński, KUL
Ks. dr Janusz Lekarz, WSD
Ks. mgr Janusz Stępnik, WSD
Mgr Małgorzata Trojnacka, KUL JPII
O. Jan Piotr Urbański OFM, WSD

Łomża

Ks. prof. dr hab. Stanisław Biały, WSD
Ks. dr Jerzy Samsel, WSD

Łódź

Ks. mgr inż. lic. Józef Janiec, WSD
Ks. dr Dariusz Kozłowski, SDB
Kard. dr Konrad Krajewski, WSD
Ks. dr Dariusz Kucharski, WSD
O. mgr lic. Piotr Sielużycki OFMConv
Ks. dr hab. Jan Wolski, WSD

Nowe Opole

Ks. Stanisław Byczyński, WSD

Nysa

Bp dr Jan Kopiec, WSD

Ks. Wacław Leśniowski, WSD

Ks. dr Piotr Pierończyk, WSD

Ks. prof. dr hab. Norbert Widok, WSD

Obra

O. dr Paweł Latusek OMI

O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI

Olsztyn

Ks. prof. dr hab. Piotr Duksa, WSD Hosianum

Opole

Ks. Wolfgang Globisch – CBJE

Mgr Urszula Grabińska, WT UO

Ks. mgr lic. Tadeusz Grabuńczyk, WT UO

Pelplin

Ks. mgr Jan Grzeszewski, WSD

Mgr Małgorzata Flisiak, WSD

Piekary Śląskie

Ks. Władysław Nieszporek, B. Par.

Pieniężno

Ks. dr Piotr Sokołowski SVD, MWSD

Płock

Ks. dr Konrad Gąsiowski, WSD

Ks. prof. dr hab. Waldemar Graczyk, WSD

Ks. dr Dariusz Piotr Majewski, WSD

Ks. mgr Jakub Wójcicki, WSD

Ks. mgr Tadeusz Żebrowski, WSD

Pniewy

S. mgr Julia Szczepańska SJK

Poznań

Ks. lic. Jan Jabłoński TChr

Ks. dr hab. Stanisław Ormanty TChr

Ks. mgr lic. Jerzy Prucnal TChr

Ks. dr Jarosław Staszewski TChr

Przemysł

Ks. mgr Tadeusz Baj, WSD

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Bełch, WSD

Ks. dr Henryk Borcz, WSD

Ks. dr Tomasz Hałas, WSD

Ks. mgr lic. Jerzy Kurcek, WSD

Ks. Wacław Partyka, B. Kap.

Ks. dr Tomasz Picur, WSD

Ks. dr Norbert Podhorecki, WSD

Abp dr Jan Adam Szal, WSD

Ks. dr Jan Szelaąg, WSD

Ks. dr Stanisław Zarych, WSD

Ks. mgr Bronisław Żołnierczyk, WSD

Ks. dr Jacek Żygała, WSD

Rzeszów

Ks. dr Jan Kulig, WSD

Ks. dr Krzysztof Tyburowski, WSD

Sandomierz

Ks. dr Andrzej Barzycki, WSD

Ks. Stanisław Bastrzyk, WSD

Ks. dr Andrzej Jakóbczyk, B. Diec.

Ks. dr Marek Kozera, WSD

Ks. mgr lic. Marek Reczek, WSD

Ks. mgr Michał Sopociński, WSD

Stadniki

Ks. Jerzy Mondel SCJ

Ks. Jerzy Wełna SCJ

Stalowa Wola

Mgr Justyna Jestał, Filia KUL

Mgr Elżbieta Szczembara, Filia KUL

Tarnów

Ks. mgr lic. Robert Groch, WSD

Ks. dr Tomasz Kudroń, WSD

Ks. Edwin Przeszłowski CO.R.

Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, WSD

Toruń

Ks. mgr lic. Krzysztof Dębiec, B. Diec.

Ks. mgr lic. Marian Szudrowicz, B. Diec.

Trzebnica

Ks. dr Jerzy Olszówka SDS, B. Par.

Tuchów

Ks. dr Jan Chaim CSsR

Wadowice

O. Stanisław Bielat OCD

Warszawa

Ks. dr Kazimierz Franczak SDB

Ks. prof. dr hab. Dariusz Gardocki SJ, Bobolanum

Ks. mgr Krzysztof Gonet, WSD

Bp prof. dr hab. Jacek Grzybowski, WSDDW-P

Bp prof. dr hab. Michał Janocha, WSD

Ks. dr Mirosław Andrzej Kreczmański, WSD

Ks. mgr Mirosław Nowak, WSD

Bp dr Jan Piotrowski, BPDzM

Ks. mgr lic. Arkadiusz Rakoczy, WSDDW-P

Ks. mgr Zdzisław Waćław Rogoziński, WSD
Ks. mgr Tadeusz Witold Sowa, WSD

Włocławek

S. Ewa Karaś ZSNM

Wrocław

O. mgr Ireneusz Bednarek OFM, WSD OFM
O. Bogumił Jan Bednarski OFM, WSD OFM
O. dr Ryszard Maraś OFM, WSD OFM
Bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski, PWT
O. dr Andrzej Walko OFM, WSD OFM

Wronki

O. mgr Justynian Kurth OFM, WSD OFM

Zamość

Ks. dr Adam Firoz, B. Diec.

Zduńska Wola

Ks. mgr lic. Marian Kliś FDP, WSD FDP

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

O. Marek ANDRZEJEWSKI OFMConv, franciszkanin konwentualny, dyrektor (2000-) Biblioteki Klasztoru Franciszkanów Konwentualnych w Krakowie.

Mgr Małgorzata AUGUSTYNIUK (ur. 1983), bibliotekoznawca, specjalista ds. digitalizacji zbiorów, wicedyrektor (2016-2018) Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Ks. mgr Tadeusz BAJ (ur. 1971), kapłan archidiecezji przemyskiej, filolog klasyczny, dyrektor (2006-2007) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Ks. dr Andrzej BARZYCKI (ur. 1962), kapłan diecezji sandomierskiej, dyrektor (2006-2012) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

Ks. Stanisław BASTRZYK (1951), kapłan diecezji sandomierskiej, dyrektor (1993-1998) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

O. mgr Ireneusz BEDNAREK OFM (ur. 1949), franciszkanin, historyk, archiwista, kanonik, dyrektor (1979-1982, 2003-) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu.

O. Bogumił Jan BEDNARSKI OFM, franciszkanin, prezes Fundacji św. Franciszka z Asyżu w Rosji i Kazachstanie, dyrektor (1985-1994, 2000-2003) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu.

Ks. prof. dr hab. Kazimierz BEŁCH (ur. 1937), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog pastoralista, dyrektor (1996-2002) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Ks. prof. dr hab. Stanisław BIAŁY, kapłan diecezji łomżyńskiej, teolog moralista, profesor Katedry Antropologii i Bioetyki Wydziału Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dyrektor (2004-2008) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży.

O. Stanisław BIELAT OCD, karmelita bosy, kierownik Biblioteki Archidiecezjalnej im. bp. Konstantego Czechowicza w Wadowicach.

O. prof. dr hab. Andrzej Paweł BIEŚ SJ (ur. 1968), jezuita, historyk, dyrektor (2002-2014) Biblioteki Naukowej Księży Jezuitów w Krakowie, kierownik Katedry Historii Oświaty i Wychowania Instytutu Nauk o Zdrowiu Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie.

Ks. mgr Franciszek BIMA CM (1919-1991), misjonarz św. Wincen-tego à Paulo, historyk, wykładowca, bibliotekarz (1965-1991), dyrektor (1978-1987) Biblioteki i Archiwum Zgromadzenia Księża Misjo-narzy w Krakowie.

Ks. dr Henryk BORCZ (ur. 1949), kapłan archidiecezji przemyskiej, historyk Kościoła, dyrektor (1980-1986) Biblioteki Wyższego Semi-narium Duchownego w Przemyślu.

Ks. dr Franciszek BRACHA CM (1909-1988), misjonarz św. Win-centego à Paulo, teolog, dogmatyk, mariolog, józefolog, wykładowca, dyrektor Biblioteki Zgromadzenia Księża Misjonarzy w Krakowie.

O. mgr Łukasz BRACHARCZYK OFMConv (ur. 1975), franciszka-nin konwentualny, teolog, dyrektor (2010-2017) Biblioteki Klasztoru Franciszkanów Konwentualnych w Krakowie.

Dr Marian BUTKIEWICZ (ur. 1957), historyk, bibliotekoznawca, bibliofil, działacz społeczny, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Sekcji Dubletów i Wymiany Krajowej, wi-cedyrektor (1998-2011) Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uni-wersytetu Lubelskiego, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Ks. Stanisław BYCZYŃSKI (1928-2008), kapłan diecezji siedleckiej, prałat, historyk, poliglota, bibliofil, dyrektor (1990-2008) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Siedleckiej w No-wym Opolu.

Ks. dr Jan CHAIM CSsR, redemptorysta, teolog, dogmatyk, wykła-dowca WSD, dyrektor Biblioteki Prowincji Ojców Redemptorystów – Studium Teologii w Tuchowie, adiunkt Katedry Psychologii Religii Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, kierownik Gabinetu Psychoterapeutycznego dla duchowieństwa.

O. mgr Piotr CHENSEL OCD, karmelita bosy, dyrektor Biblioteki Klasztoru Ojców Karmelitów Bosych w Czernej.

Ks. dr Jerzy CHEŃCIŃSKI (ur. 1961), kapłan diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, teolog, proboszcz, wykładowca, rektor Wyższego Instytutu Wiedzy Religijnej w Koszalinie, dyrektor (1995-2002) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie.

Ks. mgr lic. Krzysztof DĘBIEC (ur. 1967), kapłan diecezji toruńskiej, kanonik, proboszcz, teolog, ojciec duchowny, moderator dzieła powołań, wykładowca teologii fundamentalnej WSD, dyrektor (1997-1999) Biblioteki Diecezjalnej w Toruniu.

Br. Jarosław DOMAGAŁA MIC, marianin, dyrektor Biblioteki Księży Marianów w Lublinie.

Ks. prof. dr hab. Bogusław DROŻDŹ (ur. 1972), kapłan diecezji legnickiej, proboszcz, teolog, redaktor, dyrektor (2010-2019) Biblioteki im. Jana Pawła II Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej w Legnicy, członek honorowy Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”.

Ks. prof. dr hab. Piotr DUKSA (ur. 1967), kapłan archidiecezji warmińskiej, teolog, specjalista w zakresie katechetyki, wicerektor (2000-2003) Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej, dyrektor (1997-2004) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie, prodziekan (2002-2008) i dziekan (2008-2014) Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, proboszcz (2014) parafii św. Andrzeja Boboli w Lidzbarku Warmińskim.

Br. Gaudenty FEDORCZYK OFM, franciszkanin, bibliotekarz Biblioteki Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach.

Ks. dr Adam FIROSZ (ur. 1958), kapłan diecezji zamojsko-lubaczowskiej, prałat, kanonik, proboszcz, kanclerz kurii, prefekt i rektor WSD, kierownik Biblioteki Diecezjalnej w Zamościu.

Ks. dr Stefan FIUTAK (1913-2000), kapłan archidiecezji gnieźnieńskiej, filozof, dyrektor (1962-1963) Biblioteki Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

Mgr Małgorzata FLISIAK, bibliotekoznawca, kustosz, wicedyrektor (2000-) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie.

Ks. dr Kazimierz FRAN CZAK SDB (1961-2013), salezjanin, psycholog, dyrektor Biblioteki Salezjańskiego Instytutu Wychowania Chrześcijańskiego Wydziału Nauk Humanistycznych Instytutu Pedagogiki św. Jana Bosko Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

O. dr Stanisław FUDALA OCD, karmelita bosy, dyrektor Biblioteki Klasztoru Ojców Karmelitów Bosych w Lublinie i Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych – Kolegium Filozoficzne w Lublinie.

Ks. dr Wiesław GALANT (ur. 1964), kapłan archidiecezji lubelskiej, prałat, kanonik, proboszcz, teolog wykładowca, dyrektor biblioteki i wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej w Lublinie.

Ks. prof. dr hab. Dariusz GARDOCKI SJ (ur. 1963), jezuita, teolog, dyrektor (2008-2019) Biblioteki Bobolanum w Warszawie.

Ks. mgr lic. Leszek Jerzy GARDZIŃSKI (ur. 1964), kapłan diecezji drohiczyńskiej, dyrektor (2000-2003) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie.

Ks. dr Konrad GAŚIOWSKI (1914-1982), kapłan diecezji płockiej, prałat, biblista, wykładowca, wicerektor WSD, ojciec duchowny, tłumacz Biblii, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku.

Ks. Wolfgang GLOBISCH (ur. 1933), kapłan diecezji opolskiej, prałat, proboszcz, zastępca dyrektora Caritas Diecezji Opolskiej, dyrektor Centralnej Biblioteki Polsko-Niemieckiej „Caritas” im. Josepha Eichendorffa w Opolu.

O. płk dr Jan GOLONKA OSPPE (ur. 1936), paulin, historyk sztuki, archiwista, pułkownik, kanonik honorowy Kapituły Katedry Polo-

wej Wojska Polskiego, dyrektor (1963-1969) Biblioteki Jasnogórskiej Klasztoru Paulinów w Częstochowie.

Ks. mgr Krzysztof GONET (ur. 1957), kapłan archidiecezji warszawskiej, kanonik, proboszcz, teolog, bibliotekoznawca, prefekt alumnów w WSD, wykładowca, współtwórca i członek honorowy Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, wicedyrektor (1989-1995) i dyrektor (1995-1999) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie.

Mgr Urszula GRABIŃSKA (ur. 1965), teolog, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik (1997-2002, 2008-2018) Biblioteki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

Ks. mgr lic. Tadeusz GRABUŃCZYK (ur. 1968), kapłan diecezji opolskiej, teolog, redaktor, kierownik (2002-2008) Biblioteki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Opolu.

Ks. prof. dr hab. Waldemar GRACZYK (ur. 1964), kapłan diecezji płockiej, historyk, bibliotekoznawca, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Płockiej w Płocku, kierownik Katedry Historii Średniowiecznej, dyrektor Instytutu Nauk Historycznych, dziekan Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Ks. mgr Robert GROCH (ur. 1975), kapłan diecezji tarnowskiej, proboszcz, filolog klasyczny, dyrektor (2014-2019) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Tarnowskiej w Tarnowie.

Ks. Władysław GROCHAL SDB (1939-2020), salezjanin, kierownik (1969-2010) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie.

Ks. mgr Jan GRZESZEWSKI (ur. 1962), kapłan diecezji pelplińskiej, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie.

Bp prof. dr hab. Jacek GRZYBOWSKI (ur. 1973), biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej, teolog, filozof, prefekt ds. studiów i dy-

rektor (2005-2013) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej, profesor Katedry Filozofii Kultury Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Ks. dr Tomasz HAŁAS (ur. 1983), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog, wykładowca, prefekt, dyrektor (2015-2020) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Przemyskiej w Przemyślu.

Ks. dr Tadeusz HENELT (1940-2020), kapłan archidiecezji gnieźnieńskiej, bibliista, prałat, wicerektor, wykładowca, dyrektor (1983-1994) Biblioteki Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

Ks. mgr lic. Jan JABŁOŃSKI TChr (1939-1998), chrystusowiec, teolog (katolicka nauka społeczna), dyrektor (1979-1998) Biblioteki Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu.

Ks. dr Andrzej JAKÓBCZYK (ur. 1962), kapłan diecezji sandomierskiej, teolog, dyrektor (2012-2015) Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu.

Mgr inż. lic. Józef JANIEC (ur. 1953), kapłan archidiecezji łódzkiej, prałat, teolog, bibliotekoznawca, inżynier mechaniki odlewniczej, licencjat nauk historycznych i społecznych, dyrektor (1986-1995) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, dyrektor Wydawnictwa Archidiecezjalnego, przewodniczący Wydziału Wydawnictw i Mass Mediów oraz Komisji do spraw Wydawnictw Archidiecezji Łódzkiej.

Bp prof. dr hab. Michał JANOCHA (ur. 1959), biskup pomocniczy archidiecezji warszawskiej, historyk sztuki sakralnej, redaktor, dyrektor (2013-2015) Biblioteki Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego Archidiecezji Warszawskiej, kierownik Katedry Historii Kultury Chrześcijańskiego Wschodu Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, wykładowca na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, profesor

Instytutu Badań Interdyscyplinarnych, „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego.

Ks. dr Andrzej JAŚKO, kapłan diecezji ełckiej, prałat, proboszcz, rektor WSD, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w Ełku.

Mgr Justyna JESTAL (ur. 1969), kierownik (2017-2019) Biblioteki Wydziału Zamiejscowego Nauk o Społeczeństwie – Filia Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Stalowej Woli.

Bp dr Andrzej KALETA (ur. 1957), biskup pomocniczy diecezji kieleckiej, prefekt alumnów, ojciec duchowny, proboszcz, dyrektor (1994-2006) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Kieleckiej w Kielcach.

S. Ewa KARAŚ ZSNM, siostra wspólnej pracy, kierownik Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Wspólnej Pracy od Niepokalanej Maryi we Włocławku.

Ks. prof. dr hab. Dariusz KASPRZAK OFM^{Cap} (ur. 1966), kapucyn, historyk, patrolog, wykładowca Karmelitańskiego Instytutu Duchowości, dyrektor Biblioteki Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Krakowskiej Karmelitańskiego Instytutu Duchowości w Krakowie, prodziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Ks. dr Tomasz KĄDZIOŁKA, kapłan archidiecezji lubelskiej, proboszcz, dyrektor Biblioteki Metropolitalnego Seminarium Duchownego Archidiecezji Lubelskiej w Lublinie.

Ks. lic. Jan KIJEK, saletyn, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Saletynów w Krakowie.

Ks. mgr lic. Marian KLIŚ FDP (1935-2013), orionista, proboszcz, teolog, dogmatyk, wykładowca, dyrektor Biblioteki Domu Misyjnego

Wyższego Seminarium Duchownego Księży Orionistów w Zduńskiej Woli.

Bp dr Jan KOPIEC (ur. 1947), biskup pomocniczy diecezji opolskiej, ordynariusz diecezji gliwickiej, historyk Kościoła, prefekt, kierownik (1981-1982) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie-Opolu.

Mgr Bronisława KOSZAŁKA (ur. 1926), nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Biura Katalogowego, następnie Bibliotek Zakładowych, wicedyrektor (1979-1991) Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Ks. dr Marek KOZERA (ur. 1951), kapłan diecezji sandomierskiej, dyrektor (1984-1991) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

O. Krzysztof KOZIOŁ OFMConv (ur. 1962), franciszkanin konwentalny, teolog, dyrektor Biblioteki Duszpasterstwa Parafialnego Ojców Franciszkanów w Jaśle.

Ks. dr Dariusz KOZŁOWSKI SDB, salezjanin, teolog dogmatyk, wykładowca, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi, rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie.

Kard. dr Konrad KRAJEWSKI (ur. 1963), kapłan archidiecezji łódzkiej, kardynał, teolog, liturgista, dyrektor (1995-1998) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Łódzkiej w Łodzi, ceremoniarz papieski, jałmużnik papieski w Watykanie.

Ks. dr Mirosław Andrzej KRECZMAŃSKI (ur. 1964), kapłan archidiecezji warszawskiej, polonista, referent Sekretariatu Prymasa Polonii, dyrektor (2011-2013) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie.

Ks. dr Dariusz KUCHARSKI (ur. 1966), kapłan archidiecezji łódzkiej, teolog, filozof, wykładowca, prorektor WSD, dyrektor (2002–2011)

Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, adiunkt Katedry Historii Filozofii Instytutu Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Ks. dr Tomasz KUDROŃ (ur. 1966), kapłan diecezji tarnowskiej, teolog, proboszcz, dyrektor (2001-2013) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.

Ks. dr Jan KULIG, kapłan diecezji rzeszowskiej, teolog moralista, prefekt, ojciec duchowny, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego, dyrektor (2008-2018) Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie.

Ks. mgr lic. Jerzy KURCEK (ur. 1950), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog pastoralny i ekumeniczny, dyrektor (1986-1988) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

O. mgr Justynian KURTH OFM, franciszkanin, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Zakonu Braci Mniejszych Prowincji św. Franciszka z Asyżu we Wronkach.

Mgr Joanna KWAŚNIEWSKA-POWROŹNIK (ur. 1960), bibliotekoznawca, kierownik (1997-2020) Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Ks. dr Maciej KWIECIEŃ (ur. 1972), kapłan diecezji gdańskiej, kanonik, polonista, teolog, dogmatyk, wykładowca, prorektor ds. nauki w Gdańskim Seminarium Duchownym, dyrektor Radia Plus, dyrektor Biblioteki Gdańskiego Seminarium Duchownego im. ks. prof. Kazimierza Kloskowskiego w Gdańsku-Oliwie.

O. dr Paweł LATUSEK OMI, oblat, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze.

O. prof. dr hab. Michał LEGAN OSPPE (ur. 1979), paulin, teolog, filmoznawca, medioznawca, dziennikarz, dyrektor Jasnogórskiego Instytutu Maryjnego i dyrektor (2014-2018) Jasnogórskiej Biblioteki Maryjnej w Częstochowie, adiunkt i kierownik Katedry Teologii Mediów Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, rzecznik prasowy Jasnej Góry.

Ks. dr Janusz LEKARZ, kapłan archidiecezji lubelskiej, dyrektor biblioteki i wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej w Lublinie.

Ks. Waclaw LEŚNIKOWSKI, kapłan diecezji opolskiej, prałat, kapelan hospicjum, prezes Stowarzyszenia Auxilium, kierownik (1983-1987) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie-Opolu.

Ks. Maciej LISIECKI (ur. 1962), kapłan archidiecezji gnieźnieńskiej, kanonik, proboszcz, historyk, dyrektor (1994-2001) Biblioteki Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

Ks. dr Stanisław LUBASZKA (ur. 1967), kapłan diecezji bielsko-żywieckiej, kanonik, proboszcz, teolog (katolicka nauka społeczna), kanclerz kurii, dyrektor Biblioteki Instytutu Teologicznego im. św. Jana Kantego w Bielsku-Białej, Filia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Ks. mgr lic. Mirosław ŁAZIUK (ur. 1962), kapłan diecezji drohiczyńskiej, dyrektor (1994-2000) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie.

Dr Dominik MAINSKI (ur. 1979), historyk, historyk sztuki, kustosz, kierownik Sekcji Dubletów oraz Sekcji Wydawnictw Krajowych Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Ks. dr Dariusz Piotr MAJEWSKI (ur. 1964), kapłan diecezji płockiej, kanonik, proboszcz, historyk, archiwista, dyrektor Archiwum Diecezjalnego, dyrektor (2011-2018) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Płockiej w Płocku.

Ks. dr Waldemar MALISZEWSKI, kapłan diecezji elbląskiej, proboszcz, historyk, wykładowca, prefekt WSD, duszpasterz policji, aktor, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej w Elblągu.

O. Konrad MAŁYS OSB (ur. 1962), benedyktyn, dyrektor Biblioteki Benedyktynów w Krakowie-Tyńcu.

O. dr Ryszard MARAŚ OFM, franciszkanin, bibliista, wykładowca, dyrektor (1998-2000) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu.

Ks. mgr Rafał MARCIAK (ur. 1973), kapłan archidiecezji krakowskiej, kanonik, proboszcz, teolog, kierownik Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej w Krakowie.

Ks. dr Józef MARSZAŁEK SDB (ur. 1943), salezjanin, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie.

Prof. dr hab. Katarzyna MATERSKA (ur. 1962), bibliotekoznawca, informatolog, nauczyciel akademicki Uniwersytetu Warszawskiego, członek Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, dyrektor (2013-2018) Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, profesor uczelniany Instytutu Nauk o Kulturze Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ks. Jerzy MONDEL SCJ, proboszcz, sercanin, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Stadnikach.

O. Rafał MYSZKOWSKI, karmelita bosy, dyrektor Biblioteki Ojców Karmelitów Bosych w Krakowie.

Ks. Władysław NIESZPOREK, kapłan diecezji katowickiej, prałat, proboszcz, kierownik Biblioteki Rzymskokatolickiej Parafii pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła w Piekarach Śląskich.

Mgr Anna NOWAK (ur. 1973), bibliotekoznawca, kustosz, kierownik (2010-2016) Działu Udostępniania i Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Ks. mgr Mirosław NOWAK (1961-2021), kapłan archidiecezji warszawskiej, teolog, muzeolog, historyk sztuki, dyrektor Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, dyrektor (1999-2007) Biblioteki Seminarium Metropolitalnego Archidiecezji Warszawskiej im. św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

Ks. dr Ludwik OLSZEWSKI (ur. 1937), kapłan diecezji drohiczyńskiej, teolog, biblista, historyk sztuki, prefekt WSD, wykładowca, redaktor, proboszcz, dyrektor (1972-1990) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie.

Ks. dr Jerzy OLSZÓWKA SDS (ur. 1963), salwatorianin, proboszcz, teolog, dyrektor Biblioteki Parafii św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy.

Ks. dr hab. Stanisław ORMANTY TChr (ur. 1962), chrystusowiec, teolog, biblista, dyrektor (2005-2007) Biblioteki Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu.

O. dr Jan PACH OSPPE (ur. 1956), paulin, teolog, mariolog, dyrektor (1990-2014) Jasnogórskiej Biblioteki Maryjnej w Częstochowie.

Ks. dr Ignacy PAJĄK MSF (zm. 2019), misjonarz Świętej Rodziny, historyk, patrolog, wykładowca, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim.

Ks. Waław Partyka (1952-2007), kapłan diecezji przemyskiej, prałat, kanonik, historyk sztuki, wykładowca, dyrektor Muzeum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej w Przemyśle.

O. prof. dr hab. Piotr Piasecki OMI (ur. 1965), oblat, teolog duchowości, wykładowca, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze, sekretarz Zakładu Teologii Systematycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Ks. dr Tomasz Picur (ur. 1977), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog moralista, dyrektor (2012-2013) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyśle.

Mgr Marta Piechnik-Dubis (ur. 1976), historyk, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik (2012-2018) Działu Opracowania Wydawnictw Zwartych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Ks. dr Piotr Pieronczyk, kapłan diecezji opolskiej, proboszcz, teolog, kierownik (1987-1991) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie-Opolu.

Ks. Alfred Pierzchała, kapłan archidiecezji częstochowskiej, kanonik, proboszcz, teolog, dyrektor Biblioteki Rzymskokatolickiej Parafii św. Bartłomieja Apostoła w Czarnożyłach.

O. mgr Tadeusz Leander Pietras OSPPE (ur. 1936), paulin, teolog moralista, polonista, bibliotekoznawca, dyrektor (1969-1990) Biblioteki JasnoGórskiej Klasztoru Paulinów w Częstochowie.

Ks. dr Marcin Pinkiewicz, kapłan diecezji elbląskiej, teolog duchowości, ojciec duchowny, dyrektor administracyjny, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej w Elblągu.

Bp dr Jan PIOTROWSKI (ur. 1953), biskup pomocniczy diecezji tarnowskiej, następnie ordynariusz diecezji kieleckiej, misjolog, misjonarz w Kongo, wykładowca, redaktor, dyrektor Biblioteki Papieskich Dzieł Misyjnych w Warszawie.

Ks. prof. dr hab. Paweł PODESZWA (ur. 1967), kapłan archidiecezji gnieźnieńskiej, biblista, wykładowca, prefekt studiów PWSD, dyrektor (2001-2018) Biblioteki Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Gnieźnieńskiej, profesor Zakładu Teologii Biblijnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu Sekcja w Gnieźnie, moderator Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Archidiecezji Gnieźnieńskiej.

Ks. dr Norbert PODHORECKI (ur. 1966), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog, dogmatyk, rektor, wykładowca, sekretarz Polskiego Towarzystwa Teologicznego Oddziału w Przemyślu, dyrektor (2002-2006) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Przemyskiej w Przemyślu.

Ks. dr Grzegorz POMORSKI SDS, salwatorianin, filozof, ojciec duchowny, rekolekcjonista, duszpasterz Centrum Formacji Duchowej, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Salwatoriaków w Bagnie.

Ks. mgr lic. Jerzy Jan PRUCNAL TChr (ur. 1959), chrystusowiec, teolog, biblista, dyrektor (2002-2005) Biblioteki Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu.

Ks. Edwin PRZESZŁOWSKI COr, filipin, dyrektor Biblioteki Księżych Filipinów w Tarnowie.

Ks. dr Jarosław PRZEŹDZIECKI (ur. 1968), kapłan diecezji drohiczyńskiej, teolog, ojciec duchowny, wykładowca teologii duchowości i dyrektor (2003-2013) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Drohiczyńskiej w Drohiczynie, misjonarz w Urugwaju.

Ks. mgr lic. Arkadiusz RAKOCZY (ur. 1967), kapłan archidiecezji warszawskiej, historyk, archiwista, proboszcz, dyrektor (2000-2005) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej.

Ks. mgr lic. Marek RECZEK (ur. 1966), kapłan diecezji sandomierskiej, teolog, proboszcz, dyrektor (2002-2006) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

Ks. mgr Zdzisław Wacław ROGOZIŃSKI (ur. 1956), kapłan archidiecezji warszawskiej, teolog, liturgista, proboszcz, dyrektor (2010-2011) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie.

Ks. dr Stanisław ROSPOND CM (ur. 1955), misjonarz św. Wincen-
tego à Paulo, historyk, archiwista, wykładowca, redaktor, dyrektor
(1987-1998) Biblioteki Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie.

Ks. dr Zbigniew Kazimierz ROSTKOWSKI (ur. 1956), kapłan diecezji drohiczyńskiej, dyrektor (1990-1994) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie.

Ks. dr Jerzy SAMSEL (1957-2021), kapłan diecezji łomżyńskiej, prałat, proboszcz, historyk, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Łomżyńskiej w Łomży.

O. dr Stefan Polikarp SAWICKI OSPPE (1909-1949), paulin, prawnik, kanonista, kaznodzieja, działacz konspiracyjny, społecznik, prefekt Instytutu Filozoficzno-Teologicznego, dyrektor (1940-1947) Biblioteki Jasnogórskiej Klasztoru Paulinów w Częstochowie.

O. mgr lic. Janusz SERAFIN CSsR (ur. 1954), redemptorysta, redaktor, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Redemptorystów – Studium Filozofii w Krakowie.

Ks. mgr lic. Piotr SIELUŻYCKI OFMConv, franciszkanin konwentualny, proboszcz i gwardian, teolog, wykładowca, dyrektor Biblioteki

Wyższego Seminarium Duchownego Franciszkanów Konwentualnych – Prowincja Matki Bożej Niepokalanej w Łodzi-Łagiewnikach.

Bp prof. dr hab. Andrzej SIEMIENIEWSKI (ur. 1957), biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej, następnie ordynariusz diecezji legnickiej, teolog duchowości, prorektor, kierownik Katedry Teologii Duchowości Instytutu Teologii Systematycznej PWT, dyrektor (1993-1995) Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” oraz ds. Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruchu Rodzin Nazaretańskich.

O. dr Roman Aleksander SOCZEWKA OFMConv (ur. 1934), franciszkanin konwentualny, filolog klasyczny, polonista, archiwista, dyrektor Archiwum Prowincji Niepokalanej Poczęcia NMP Ojców Franciszkanów Konwentualnych w Warszawie, kierownik Archiwum Niepokalanowa, dyrektor (2010-2021) Biblioteki Klasztoru Ojców Franciszkanów Konwentualnych w Niepokalanowie.

Ks. dr Piotr SOKOŁOWSKI SVD (ur. 1968), werbista, teolog, misjolog, wykładowca, dyrektor (2005-2014) Biblioteki Misyjnego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie.

O. dr Franciszek SOLARZ OFMConv (ur. 1951) franciszkanin konwentualny, historyk, archiwista, dyrektor (2017-2020) Biblioteki Prowincjonalnej przy Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Franciszkanów w Krakowie.

Ks. mgr Michał SOPOCIŃSKI (ur. 1955), kapłan diecezji sandomierskiej, dyrektor (1998-2002) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

Ks. mgr Tadeusz Witold SOWA (ur. 1957), kapłan archidiecezji warszawskiej, kanonik, proboszcz, teolog, wicerektor WMSD, organizator Akcji Katolickiej, dyrektor (2007-2010) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie.

Ks. dr Jarosław STASZEWSKI TChr (ur. 1966), chrystusowiec, historyk sztuki dyrektor (1998-2002) Biblioteki Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu.

Ks. mgr Janusz STĘPNIAK, kapłan archidiecezji lubelskiej, dyrektor Biblioteki Metropolitalnego Seminarium Duchownego Archidiecezji Lubelskiej w Lublinie.

O. Ryszard STOLARCZYK OCD, karmelita bosy, dyrektor Biblioteki Klasztoru Karmelitów Bosych w Czernej.

O. Zenon STYŚ OFM (ur. 1944), franciszkanin, wicedyrektor Franciszkańskiego Centrum Duchowości i Kultury, dyrektor (2014-) Biblioteki Franciszkańskiego Centrum dla Europy Wschodniej i Azji Północnej w Warszawie.

Abp dr Jan Adam SZAL (ur. 1953), biskup pomocniczy i arcybiskup metropolita przemyski, teolog, rektor WSD, dyrektor (1988-1996) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Przemyskiej w Przemyślu.

S. mgr Julia SZCZEPAŃSKA SJK, urszulanka, kierownik Biblioteki Archiwum Głównego Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego w Pniewach.

Mgr Elżbieta SZCZEMBARA, kierownik (1990-1994) Biblioteki Wydziału Zamiejscowego Nauk o Społeczeństwie, Filii Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w Stalowej Woli.

Ks. dr Jan SZELAĞ (ur. 1976), kapłan archidiecezji przemyskiej, teolog, pastoralista, dyrektor (2013-2015) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Ks. mgr lic. Marian SZUDROWICZ (1949-2019), kapłan diecezji toruńskiej, kanonik, proboszcz, teolog, archiwista Archiwum Akt

Dawnych Diecezji Toruńskiej, dyrektor (1999-2010) Biblioteki Diecezjalnej w Toruniu.

Ks. dr Tadeusz ŚLIWA (ur. 1925), kapłan archidiecezji przemyskiej, historyk Kościoła, dyrektor (1966-1969, 1972-1980) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Ks. prof. dr hab. Kazimierz ŚMIGIEL (ur. 1933), kapłan archidiecezji gnieźnieńskiej, historyk, kierownik Zakładu Historii Polski XIX i początków XX wieku Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, dyrektor (1967-1983) Biblioteki Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

O. dr Mariusz TABULSKI OSPPE (ur. 1967), paulin, pedagog, dyrektor (2018-2020) Jasnogórskiej Biblioteki Maryjnej w Częstochowie.

O. mgr lic. Stanisław TOMOŃ OSPPE (ur. 1961), paulin, historyk, rzecznik Jasnej Góry, dyrektor (1990-1996, 2021-) Biblioteki Jasnogórskiej Klasztoru Paulinów w Częstochowie.

Mgr Małgorzata Irena TROJNACKA (ur. 1961), historyk, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, nauczyciel akademicki, wicedyrektor (2011-2015) Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Ks. dr Krzysztof TYBUROWSKI (ur. 1967), kapłan diecezji rzeszowskiej, kanonik, historyk, patrolog, adiunkt, wykładowca, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Rzeszowskiej w Rzeszowie, p.o. kierownika Katedry Historii Starożytnej i Średniowiecznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

O. dr Jan Piotr URBAŃSKI OFM, franciszkanin, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Prowincji Matki Bożej Anielskiej Zakonu Braci Mniejszych Franciszkanów w Krakowie.

S. mgr Klaudia Grażyna URBAŃSKA CSL (ur. 1964), loretanka, teolog, kierownik (2015-2018) Biblioteki Zgromadzenia Sióstr Loretanek w Warszawie.

O. mgr lic. Jan WACŁAWIK OSPPE (ur. 1953), paulin, filozof, dyrektor (1996-2004) Biblioteki Jasnogórskiej w Częstochowie.

O. dr Andrzej WALKO OFM, franciszkanin, dyrektor (1982-1985) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu.

Dr Bogumiła WARZĄCHOWSKA (ur. 1958), bibliotekoznawca, bibliolog, redaktor naczelna „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”, wiceprzewodnicząca Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, kierownik (2001-2019) Biblioteki Teologicznej Wydziału Teologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ks. Jerzy WEŁNA SCJ (1953-2019), sercanin, ojciec duchowny, dyrektor (1999-2007) Biblioteki Wyższego Seminarium Misjonarzy Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Stadnikach.

Ks. prof. dr hab. Norbert WIDOK (ur. 1959), kapłan diecezji opolskiej, filolog klasyczny, teolog, patrolog, redaktor, kierownik (1992-1997) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie-Opolu, profesor Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

O. dr Roman WIT OSPPE (ur. 1964), paulin, teolog, opiekun Bractwa Najświętszej Maryi Królowej Korony Polskiej, dyrektor (2004-2005) Biblioteki Jasnogórskiej w Częstochowie.

Ks. dr hab. Jan WOLSKI (ur. 1959), kapłan archidiecezji łódzkiej, teolog moralista, bioetyk, prorektor WSD, dyrektor (1998-2002) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, Punktu Konsultacyjnego UKSW, Instytutu Teologicznego oraz Muzeum Archidiecezji Łódzkiej.

Ks. mgr Jakub WÓJCICKI, kapłan diecezji płockiej, teolog, archiwista, dyrektor Archiwum Diecezjalnego i Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku.

Ks. dr Stanisław ZARYCH (1922-2015), kapłan archidiecezji przemyskiej, dyrektor (1962-1966) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

O. dr Stanisław ZDZIARSTEK OP (ur. 1939), dominikanin, redaktor, wykładowca, dyrektor (1969-1985) Biblioteki Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Ojców Dominikanów Prowincji Polskiej w Krakowie.

Ks. Edward ZIARNIEWICZ MSF, misjonarz Świątej Rodziny, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Księży Misjonarzy Świątej Rodziny w Kazimierzu Biskupim.

Ks. mgr Tadeusz ŻEBROWSKI (1925-2014), kapłan diecezji płockiej, kanonik, proboszcz, historyk, archiwista, wykładowca WSD, dyrektor Archiwum Diecezjalnego i Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku.

Ks. mgr Bronisław ŻOŁNIERCZYK (1940-2020), kapłan archidiecezji przemyskiej, biblista, dyrektor (1969-1972) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Ks. prof. dr hab. Antoni ŻUREK (ur. 1953), kapłan diecezji tarnowskiej, teolog, patrolog, prodziekan i dziekan, kierownik Katedry Patrologii i Historii Kościoła Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, dyrektor (1991-2001) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.

Ks. dr Jacek ŻYGAŁA (ur. 1972), kapłan archidiecezji przemyskiej, prawnik kanonista, dyrektor (2007-2012) Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

Wykaz wybranej literatury

- Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, red. W. Graczyk, Płock 2003.
- Bieś A.P., *Sylwetka naukowa o. prof. dra hab. Ludwika Grzebień SJ wraz z bibliografią prac opublikowanych w latach 2009-2015*, „Nauczyciel i Szkoła” 58,2 (2015), s. 413-426.
- Bazielich A., *Z dziejów Biblioteki Prowincjalnej Redemptorystów w Tuchowie*, „Nasze Wiadomości” 1 (2000), s. 73-80.
- Chrobak S., *Kazimierz Franczak (1961-2013) – salezjanin, psycholog i nauczyciel akademicki*, „Forum Pedagogiczne” 1 (2013), s. 171-181.
- Chudzyński M., *Pamięci ks. profesora Tadeusza Żebrowskiego*, „Notatki Płockie” 4 (2014), s. 55-56.
- Cieślak S., *Odszedł do Pana śp. o. Ludwik Grzebień SJ – wspomnienie*, „Biuletyn Jezuitów PMA-PME” 3 (2020), jezuici.pl/2020/03/odszedl-do-pana-sp-o-ludwik-grzebien-sj, 19.05.2022.
- Dola K., Pawlik K., *Biblioteka i czytelnia*, w: *Wyższe Seminarium Duchowne w Nysie-Opolu 1949-1999*, Opole 2000, s. 267-271.
- Gonet K., *Autobiografia bibliotekarza i bibliotekoznawcy (do października 2016 roku)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2017), s. 181-190.
- Góra B., *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie 1828-2000*, Kraków 2007.
- Góra B., *Krakowskie biblioteki klasztorne w literaturze powojennej*, w: *Kraków – Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*, red. H. Kosętko, B. Góra, E. Wójcik, Kraków 2009, s. 238-250.
- Graczyk W., *Biblioteka płockiego Seminarium – przeszłość i teraźniejszość*, „Niedziela Płocka” 50 (2003), niedziela.pl/artukul/22785/nd/Biblioteka-plockiego-Seminarium, 19.05.2022.
- Grzybowski M.M., *Mądrość zbudowała sobie dom. 75-lecie Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku 1928-2003*, Płock 2004.
- Grzybowski M.M., *Śp. Ks. Konrad Gąsiorowski (1914-1982)*, „Ruch Biblijny-Liturgiczny” 36,4 (1983), s. 336-341.
- Grzybowski M.M., *Śp. Ks. dr Konrad Gąsiorowski, profesor Pisma Świętego w Seminarium Duchownym w Płocku (30 I 1914–21 XI 1982)*, „Studia Płockie” 13 (1985), s. 239-248.
- Karaś A., *Dzieje Biblioteki Prowincjalnej Redemptorystów w Tuchowie. Ogólna charakterystyka księgozbioru*. „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1/2 (2010), s. 184-209.
- Królkowska A., Topij-Stempińska B., Bieś A.P., *Ksiądz profesor Ludwik Grzebień SJ (1939-2020). Mistrz w służbie nauki*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 63,3/4 (2020), s. 144-159.

- Kowalska A., *Ks. kanonik Tadeusz Żebrowski (1925-2014) – historyk Mazowsza*, „Kościół w Polsce” 10,15 (2016), s. 363-372.
- Leksykon dogmatyków XX i XXI wieku*, red. K. Góźdz, Lublin 2010.
- Między wyzwaniem a wartościami. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Andrzejowi Potockiemu*, red. H. Markiewiczowa, P. Boryszewski, Warszawa 2018.
- Pach J., *Wspomnienia o śp. o. Eugeniuszu Pawle Michaliku OSPPE – bibliotekarzu jasnogórskim (1959-2020)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2021), s. 148-152.
- Pamięć wieków kształtuje potomność. Księga jubileuszowa dedykowana księdzu profesorowi Ludwikowi Grzebieniowi SJ z okazji 70. urodzin*, red. A.P. Bieś, B. Topij-Stempińska, Kraków 2010.
- Szal A., *Biblioteki diecezjalne w Przemyślu*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” (1993/1994), s. 150-151.
- Ślemp E., *Biblioteki kościelne i klasztorne Przemyśla*, w: *Z dziejów bibliotek przemyskich (1947-2007). Praca zbiorowa z okazji sześćdziesięciolecia Przemyskiej Biblioteki Publicznej*, red. A. Siciak, Przemyśl 2009, s. 209-238.
- Ślemp E., *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu – historia i terażniejszość*, w: *Numine Tuo Domine. Księga pamiątkowa dedykowana Metropoliecie Przemyskiemu Arcybiskupowi Józefowi Michalikowi w 20. rocznicę święceń biskupich*, red. A. Szal, Przemyśl 2006, s. 649-673.
- Tylec P., *Kierownicy Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu w latach 1875-1984*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2019), s. 157-176.
- Zadrożny K., *Śp. ks. dr hab. Arkadiusz Olczyk – piąty dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej (2007-2018). Przyczynek do bibliografii naukowej*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2021), s. 247-258.
- Zadrożny K., *Śp. ks. kan. dr Jan Sambor – czwarty dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej (1993-2007)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2021), s. 244-246.
- Zalewska E., *Biblioteka Diecezjalna w Toruniu w latach 1925-2010*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2015), s. 37-46.
- Żebrowski T., *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, Płock 1968.
- Żmuda R., *Czynni dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce w 2020 roku*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2021), s. 201-243.

- Żmuda R., *Emerytowani dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce (1990-2020)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2021), s. 215-250.
- Żmuda R., *Instrukcja dla autorów haseł biograficznych „Słownika pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2017”*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2017), s. 206-211.
- Żmuda R., *Projekt i wykaz proponowanych haseł biograficznych „Słownika pracowników bibliotek kościelnych w Polsce za lata 1945-2017”*, „Forum Bibliotek Medycznych” 1 (2016), s. 464-502.
- Żmuda R., *Zmarli dyrektorzy, wicedyrektorzy i kierownicy bibliotek kościelnych w Polsce (1955-2020)*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2021), s. 176-214.

O. GRZEGORZ FILIPIUK OFMCAP¹

ZANURZONY W PIĘKNIE – O. EFREM Z KCYNI, KAPUCYN. WYSTAWA, PUBLIKACJE, SYMPOZJUM

W 2020 roku przypadała pięćdziesiąta rocznica śmierci o. Efrema Klawittera, zakonnika z Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów, znanego jako Efrem Maria z Kcyni. Z powodów obostrzeń pandemicznych jej obchody przełożono na rok 2021 i ostatecznie odbyły się w czerwcu i wrześniu tegoż roku. Głównym pomysłodawcą tych uroczystości był o. Piotr Stasiński z Warszawskiej Prowincji Kapucynów, obecnie pełniący funkcję radnego generalnego w Rzymie. W celu przygotowania obchodów powołano specjalną komisję, która zajęła się przygotowaniem wystawy, publikacji oraz konferencji poświęconej osobie i twórczości o. Efrema. Kim był ten zakonnik i dlaczego tak uroczysto upamiętniono jego rocznicę śmierci?

Stanisław Klawitter z Kcyni, w zakonie kapucynów o. Efrem, był człowiekiem renesansu: artystą malarzem, rzeźbiarzem i rytownikiem, władającym biegle ośmioma językami, recytującym często z pamięci Pismo Święte w oryginale, a w klasycznej grece *Iliadę* i *Odyseję*.

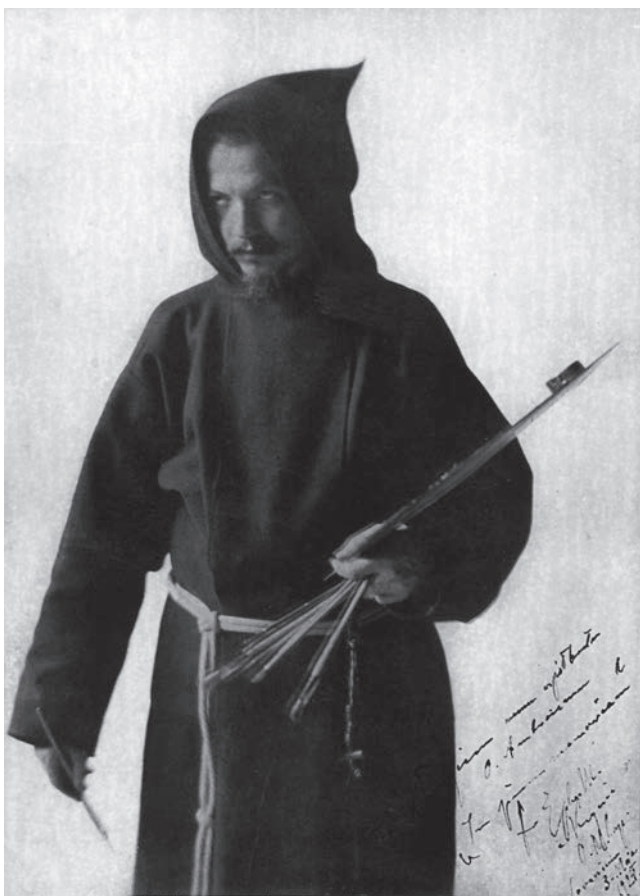
Urodził się 6 kwietnia 1894 roku w Kcyni, dawnej stolicy Pałuk na Pojezierzu Gnieźnieńskim. W 1908 roku ukończył w Kcyni szkołę powszechną. W latach 1906-1907 w mieście trwał strajk dzieci przeciw germanizacji, w którym wziął udział również mały Stanisław, prote-

¹ Archiwum i Biblioteka Warszawskiej Prowincji Kapucynów w Zakroczymiu.

stując przeciw pruskiemu zakazowi odmawiania pacierza po polsku. Po ukończeniu szkoły w Kcyni zamieszkał w Gnieźnie, terminując u malarza Wiktora Gosienieckiego. W 1911 roku wyjechał do Berlina, gdzie podjął studia na Akademii Sztuk Pięknych oraz w szkole malarskiej benedyktynów w Beuron. Po wybuchu I wojny światowej Stanisław został powołany i wcielony do armii pruskiej i w oddziale artylerii walczył na froncie francuskim, wziął udział m.in. w bitwie nad Marną w 1918 roku. Podczas oblężenia Reims, widząc płonąca tamtejszą katedrę, Stanisław miał wypowiedzieć słowa, które potem przypłacił surową karą: „Niemcy przegrają wojnę. Musi być kara za takie barbarzyństwo”. Konsekwencją tego proroctwa, ale także stałej niechęci do podejmowania walki było karne przeniesienie do Wrocławia, gdzie przydzielono go do więzienia w funkcji strażnika. Tam rozpoczęła się nowy rozdział w jego życiu, gdyż poznał o. Efrema Facona, belgijskiego kapucyna z Sint-Jans-Molenbeek. Stanisław, zafascynowany jego postawą, prowadząc z nim rozmowy, nasiąkał nową, franciszkańsko-kapucyńską perspektywą życia, dzięki której podjął decyzję wstąpienia do zakonu kapucynów.

Po zakończeniu wojny, 12 lipca 1920 roku Stanisław został przyjęty do Prowincji Galicyjskiej Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów. W nowicjacie, który odbył w Sędziszowie, przyjął imię Efrema, w ten sposób oddając cześć swojemu mentorowi z czasów wojny. Jego formacją seminaryjną w Krakowie kierował o. Czesław Kellar i o. Maksymilian Kolbe. Znajomość z o. Kolbem doprowadziła do powierzenia Efrenowi wykonania projektu okładki pierwszego numeru „Rycerza Niepokalanej”, wydanego w styczniu 1922 roku. Ponadto Efrema zaangażował się w zdobywanie środków na wydawanie tego czasopisma. Podczas studiów br. Efrema uczył rysunku w kapucyńskim Kolegium Serafickim w Krakowie.

Br. Efrema nie dokończył studiów krakowskich. Wyjechał w 1922 roku do kapucyńskiej prowincji w Belgii. W Izegem ukończył studia teologiczne i 4 października 1925 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk kard. Josepha Merciera w jego prywatnej kaplicy w Malines. Po święceniach o. Erema pracował w belgijskich klasztorach w: Izegem, Verviers, Herentals, Mons, Ciney, Meersel-Dreef, Lommel, Antwerpii oraz w szpitalu w Sleidinge, wszędzie angażując się w powierzone mu prace, jak też w braterskie życie klasztorne.

Fot. 1. O. Efrem z Kcyni

Kardynał Mercier zaopiekował się Efremem, został jego mecenasem i przyjacielem. Niektóre źródła podają, że sfinansował jego dalsze wykształcenie na Uniwersytecie w Lowanium. W 1928 roku na prośbę generała zakonu kapucynów o. Melchiora z Benisy o. Efrem pojechał do Rzymu, aby zilustrować nowe wydanie brewiarza kapucyńskiego. Po wykonaniu tej pracy wrócił do Belgii, gdzie zajął się dziełem, które rozslawiło go na całym świecie. Podjął się wykonania trzech pomników upamiętniających kard. Merciera. Pierwszy z nich to sarkofag w Malines, drugi to posąg w Lowanium, trzeci zaś to

rzeźba w rodzinnej miejscowości kardynała w Braine-l'Alleud, którą uznano za pomnik narodowy Belgów. Sarkofag w Malines powstał niedługo po śmierci kardynała, gdy ogłoszono konkurs na jego mauzoleum w tamtejszej katedrze. Ojciec Efrem zdobył pierwszą nagrodę i to jemu zlecono wykonanie figury nagrobnej. Dzieło to przyniosło rozgłos o. Efremowi jako artyście, co spowodowało, że w 1932 roku w Chicago na wystawie światowej w pawilonie belgijskim wśród wielu cennych i znanych eksponatów sztuki znalazła się również makieta mauzoleum kard. Merciera autorstwa o. Efrema Klawittera. Makieta ta wzbudziła wielkie zainteresowanie wśród zwiedzających. W tym samym czasie poczta belgijska wyemitowała cztery wzory znaczków pocztowych również poświęconych kard. Mercierowi. Autorem projektów był, rzecz jasna, o. Efrem.

W 1934 roku kapucyn opuścił Belgię. Do 1937 roku mieszkał i pracował we Włoszech, najpierw w Asyżu, a następnie w Kolegium św. Wawrzyńca w Rzymie. Owe lata wywarły ogromny wpływ na jego styl malarski, zwłaszcza zaś pobyt w Asyżu, mieście św. Franciszka, które bardzo ukochał. W tym czasie wyjeżdżał kilkakrotnie do Belgii i do Polski. Po jednym z dłuższych pobytów w ojczyźnie w latach 1934-1935 o. Efrem zostawił po sobie wielkie dzieło wykonane na zamówienie kard. Augusta Hlonda, ówczesnego prymasa. Było to szesnaście płaskorzeźb dla katedry gnieźnieńskiej przedstawiających życie św. Wojciecha i dzieje Polski. Kolejną podróż do Polski odbył w 1938 roku. Wtedy powstał pomnik poprzedniego prymasa, kard. Edmunda Dalbora. Oprócz owych wspaniałych dzieł o. Efrem wykonał m.in. dwie płaskorzeźby w kościele parafialnym w Smogulcu przedstawiające świętych biskupów męczenników: św. Wojciecha i św. Stanisława, siedem witraży w kościele św. Józefa w Inowrocławiu, obraz św. Franciszka wśród ubogich w kościele parafialnym we Lwowie-Zamarstynowie, portret kard. Hlonda oraz wiele innych obrazów, projektów i szkiców. Czas pobytu w Polsce był okazją do odwiedzenia rodzinnej Kcyni. Owocem spotkań z matką są wzruszające portrety i rysunki, jak ten, który przedstawia jej ręce z różańcem.

Lata II wojny światowej o. Efrem już od 1939 roku spędził w Hiszpanii, głównie w Barcelonie. Tam powstały freski, które ozdobiły kryptę kapucyńskiego kościoła oraz projekty polichromii do barcelońskiej katedry. Po wojnie o. Efrem ponownie przeniósł się do

Rzymu i zatrzymał przy parafii Parocchetta prowadzonej przez kapucynów bolońskich, wykonując wiele różnych prac, które umieszczono w Muzeum Franciszkańskim w Rzymie.

Ponowny powrót do Belgii w 1955 roku nie był dla niego łatwy. Te ostatnie, jak się okazało, lata pobytu za granicą przysporzyły mu wiele cierpień. Najpierw ciężka praca przy polichromiach, która bardzo uszkodziła mu wzrok, potem upadek z rusztowania, kolejne operacje, w dodatku surowe życie zakonne – wszystko to złożyło się na brzemię przebytych chorób i cierpień. Wówczas coraz bardziej budziło się w nim pragnienie powrotu do ojczyzny. Tak pisał: „Mam jedno tylko pragnienie [...]: spoczywać w ojczystej ziemi, za której *Ojczyzna* byłem katowany w strajku szkolnym dwa lata czy więcej. Na moim stoliku zawsze figuruje maleńka urna z ziemią z grobów rodzinnych”. Ostatecznie 21 czerwca 1965 roku przez Antwerpię udał się do Polski. Jednakże nie wrócił do Galicji, lecz przyjechał do prowincji warszawskiej, a o. Archanioł Brzeziński, prowincjał, przeznaczył go do klasztoru w Zakrocymiu, gdzie przebywał do 1967 roku. Ostatnie trzy lata życia spędził w Warszawie, gdzie zmarł 4 grudnia 1970 roku i został pochowany w katakumbach kapucyńskiego kościoła przy ulicy Miodowej.

Rocznica śmierci o. Efrema, znanego w Europie, a nieznanego w Polsce, była okazją do prezentacji jego osoby i działalności artystycznej. Obchody poświęcone o. Efrenowi rozpoczęło otwarcie wystawy zatytułowanej *Zanurzony w pięknie. O. Efrema Maria z Kcyni – Stanisław Klawitter, kapucyn*. Główną rolę w jej zaplanowaniu odegrał o. Piotr Stasiński, kapucyn, który przygotował koncepcję wystawy, oraz s. Natanela Błażejczyk, felcjancka, która ją zrealizowała we współpracy z Muzeum Narodowym, Muzeum Archidiecezji Warszawskiej i Archiwum Warszawskiej Prowincji Kapucynów. Trzeba w tym miejscu wspomnieć, że w pracach tych uczestniczył śp. ks. dr Mirosław Nowak, dyrektor Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, znany dobrze członkom Federacji „Fides” jako dawny dyrektor Biblioteki Metropolitalnego Warszawskiego Seminarium Duchownego. Wystawę otworzył 24 czerwca 2021 roku bp Michał Janocha, przewodniczący Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego KEP, wraz z br. Łukaszem Woźniakiem OFM^{Cap}, ministrem prowincjalnym Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Ka-

pucynów. Krótką biografię o. Efrema przedstawił br. Grzegorz Filipiuk, nawiązując również do przedstawionych na wystawie dzieł oraz dokumentów, zdjęć, pamiątek i listów przywiezionych z archiwum w Zakroczymiu. Równolegle została otwarta druga wystawa – planszowa – w kościele Kapucynów w Warszawie przy ulicy Miodowej. Wystawa w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej była czynna przez całe wakacje do 11 września 2021 roku, natomiast wystawa planszowa w październiku i listopadzie była dostępna dla zwiedzających w kościele w Kcyni – rodzinnym mieście o. Efrema.

Fot. 2. Tablica pamiątkowa w kościele Kapucynów w Warszawie

Dziewiątego września 2021 roku również w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej odbyło się jubileuszowe sympozjum poświęcone postaci wybitnego artysty. Wcześniej, po Mszy Świętej celebrowanej przez bp. M. Janochę w kościele Kapucynów, poświęcono pamiątkową tablicę informującą o pobycie o. Efrema w klasztorze w Warszawie. Odsłonięcia tablicy dokonał gwardian klasztoru Kapucynów w Warszawie, o. Piotr Owczarz, oraz burmistrz Kcyni Marek Szaruga. Następnie uczestnicy zeszli do krypty w podziemiach kościoła, gdzie spoczywa ciało o. Efrema.

Fot. 3. Grób o. Efrema w katakumbach kościoła Kapucynów w Warszawie

W siedzibie Muzeum Archidiecezji Warszawskiej wśród dzieł i pamiątek związanych z o. Efremem odbyło się spotkanie poświęcone jego postaci. Uczestników powitał minister prowincjalny braci kapucynów o. Łukasz Woźniak oraz dyrektor muzeum p. Piotr Kopszak. W pierwszym wystąpieniu o. Piotr Stasiński przedstawił życiorys i duchową sylwetkę kapucyńskiego artysty. Ojciec Wiesław Block z Rzymu omówił lata formacji do życia zakonnego o. Efrema na podstawie analizy jego listów do o. Kosmy Lenczowskiego, kapelana Legionów. Ojciec Daniel Kowalewski z Rzymu zaprezentował

wał benedyktyńskie inspiracje dzieł o. Efrema, który przez kilka lat kształtował swoje umiejętności artystyczne w benedyktyńskiej szkole w Beuron. Ojciec Andrzej Derdziuk z Lublina poświęcił swoje wystąpienie twórczości Klawittera w Belgii. Ojciec Aleksander Horowski z Rzymu ukazał twórczość o. Efrema na podstawie analizy jego płótna ołtarzowego dla kaplicy Kolegium Pisarzy w Asyżu. Siostra Natanaela Błażejczyk, felcjananka, przedstawiła witraże kościoła św. Józefa w Inowrocławiu wykonane przez Stanisława Kowaliska na bazie projektu o. Efrema z Kcyni. Ta sama autorka poświęciła swoje kolejne wystąpienie kapucyńskiemu dziedzictwu artystycznemu zachowanemu w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie. Wystąpienie p. Justyny Makarewicz z Kcyni było poświęcone pozostałym śladom o. Efrema w jego rodzinnym mieście. Postać tego artysty jest dumą miasta, w którym pieczołowicie pielęgnuje się jego pamięć. Ostatni referat przedstawił ks. infułat Jan Kasproicz, kustosz katedry w Gnieźnie, który omówił polichromie w katedrze gnieźnieńskiej ilustrujące życie i legendę św. Wojciecha, wykonane przed wojną przez o. Klawittera i zniszczone przez Niemców, którzy chcieli zatrzeć ślady polskości w tym miejscu.

Fot. 4. Otwarcie sympozjum

Fot. 5. Uczestnicy sympozjum

Fot. 6. Prezentacja dzieł o. Efrema

Zapis tego sympozjum poszerzony o inne artykuły zamieszczono w specjalnej publikacji *Zanurzony w Pięknie. Efrek Maria z Kcyni*

(1894-1970), *kapucyn Stanisław Klawitter*, pod redakcją o. Wiesława Blocka, przygotowanej już w 2020 roku na rocznicowe obchody. Druga książka poświęcona o. Efremowi to *Efrem Maria da Kcynia, vita e opere d'arte* – włoskojęzyczna publikacja wydana przez kapucyński Instytut Historyczny w Rzymie pod redakcją o. Daniela Kowalewskiego OFMCap, dyrektora instytutu, oraz o. Yohannesa Teklemariama Bache, dyrektora Muzeum Kapucyńskiego w Rzymie. Przy okazji wystawy wydano również jej katalog przygotowany przez s. Natanaelę Błażejczyk CSSF. Wszystkie publikacje zawierają bogatą część ilustracyjną przedstawiającą dorobek o. Efrema.

Wspomniane wydarzenia pokazały, jak wiele skarbów ukrywa się jeszcze w polskich zasobach i jak wielu autorów dzieł woła o przypomnienie ich życia i dorobku oraz wysiłku, który często okupiony był cierpieniem. Ojciec Efrem z Kcyni jest takim przykładem.

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA¹

DEDYKACJE DLA ABP. SZCZEPANA WESOŁEGO W ZBIORACH BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH – WYSTAWA ONLINE

Biblioteka Teologiczna otrzymała w darze księgozbiór abp. Szczepana Wesołego. Pokazną kolekcję przywieziono w 2007 roku z kościoła św. Stanisława w Rzymie, gdzie mieszkał i pracował emigracyjny kapłan diecezji katowickiej. Ofiarodawca, przekazując do Biblioteki Teologicznej w Katowicach gromadzone przez lata książki, chciał zasilić tę księżnicę cennymi i unikatowymi pozycjami z różnych dziedzin wiedzy w wielu językach.

Przedstawiając sylwetkę abp. Szczepana Wesołego (1926-2018), delegata KEP do spraw duszpasterstwa emigracyjnego, nie sposób pominąć licznych zaszczytów, wyróżnień, nagród, którymi został obdany, np. „Fidelis Poloniae” (2003), Złoty Laur Polonii (2006), „Lux ex Silesia” (2007), Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski (2008), doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1996) oraz Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (2015), a także Order Orła Białego (2018). Wymienione godności i odznaczenia to tylko najbardziej zaszczytne spośród wielu honorów i nagród przyznanych abp. Wesołemu w Polsce i poza granicami kraju.

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Warto podkreślić, że oprócz licznych obowiązków, spraw i zajęć arcybiskup jako duszpasterz Polonii podróżował do wielu krajów, odwiedzając i wspierając Polaków rozrzuconych po różnych zakątkach świata. Dzięki rozległym zainteresowaniom i bibliofilskiej pasji nie przechodził obojętnie obok spotykanych książek, o czym sam tak wspominał: „Przyznaję, że książki to moja słabość. Lubię chodzić po księgarniach i nigdy nie oszczędzałem na kupowaniu książek. Wolałem zaoszczędzić na ubraniu. Co ja tam zresztą potrzebowałem: czarne spodnie i koszulę”. W związku z tym w stale uzupełnianym i poszerzanym zbiorze znalazły się dzieła w wielu językach, kompletowane drogą własnych zakupów, jak też licznie otrzymanych darów.

Zgromadzony zbiór stanowił inspirację do przygotowania artykułu *Kolekcja arcybiskupa Szczepana Wesołego – dar dla zbioru kościelnego Biblioteki Teologicznej* przez Barbarę Kołodziej. Tekst ten ukazał się w 2009 w pracy zbiorowej *Biblioteki kościelne i klasztorne w Polsce. Historia i współczesność* wydanej w Katowicach w Księgarni św. Jacka. Szczegółowe opracowanie kolekcji pozwoliło na wy-

odrębnienie z bogatego i różnorodnego zasobu pozycji opatrzonych dedykacjami. Analizą książek, wpisów i ofiarodawców zajęła się Ewa Olszowy, przygotowując obszerny artykuł *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiornie arcybiskupa Szczepana Wesołego w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. Rekonesans badawczy*. Artykuł ukazał się w czasopiśmie „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” w 2012 roku. Z kolei nadanie tytułu doktora *honoris causa* przez Uniwersytet Śląski abp. S. Wesołemu było okazją do przygotowania wystawy z książek ofiarowanych Bibliotece Teologicznej. Na ekspozycji obok prac autorskich i wydawniczych prezentowano m.in. najciekawsze wpisy. Wydarzenie to, zatytułowane „*Ksiądz Arcybiskup Szczepan Wesoły*”. *Wystawa przygotowana przez Bibliotekę Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, omówiła E. Olszowy w periodyku „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” z 2015 roku.

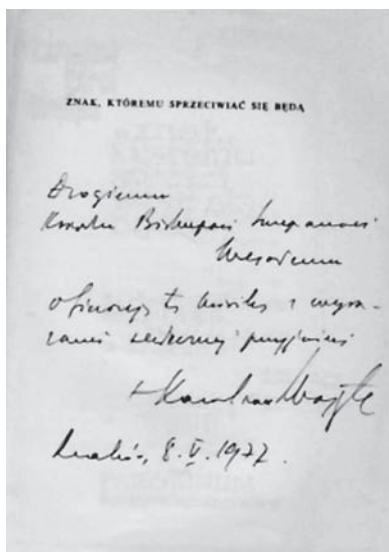
Porządkując, opracowując i analizując otrzymaną kolekcję, nie trudno zauważyć, że wiele pozycji książkowych i czasopiśmienniczych stanowi wartość samą w sobie, często jako niskonakładowe wydawnictwa lub dokumenty życia społecznego. Jednak dodatkowy walor zasobu przedstawiają unikatowe wpisy i dedykacje zamieszczone w licznych publikacjach od osób darzących arcybiskupa wyjątkową sympatią i szacunkiem. Pogłębiona analiza zbioru pozwoliła wyodrębnić z całej kolekcji te pozycje, które trafiły do abp. Wesołego od znanych osobistości.

Wystawę przygotowano na podstawie wspomnianego już wcześniej artykułu E. Olszowy. W księgozbiornie arcybiskupa, a tym samym w omawianym artykule zaprezentowano ok. 500 dedykacji od ponad 270 osób. Wyselekcjonowane wpisy pochodziły w większości od wybitnych postaci Kościoła polskiego, powszechnego, a zwłaszcza polonijnego oraz polskiej emigracji, a także polityków, naukowców, artystów, przyjaciół i rodziny.

Na wystawie przedstawiono tylko dziewiętnaście książek wraz z wpisami od osób duchownych i świeckich. Wśród zamieszczonych autografów można znaleźć wybrane dedykacje autorstwa m.in. Jana Pawła II, kard. Josepha Ratzingera, kard. Władysława Rubina, kard. Stefana Wyszyńskiego, abp. Józefa Gawliny, abp. Ignacego Jeża, wspólną dedykację abp. Damiana Zimonia, bp. Gerarda Bernackiego, ks. Wiktora Skworca i ks. Jerzego Pawliczka, następnie bp. Kazimierza

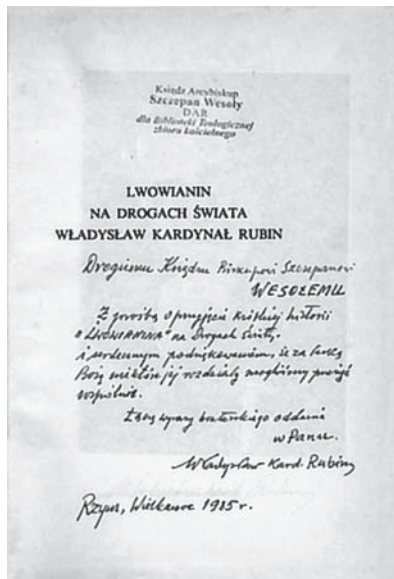
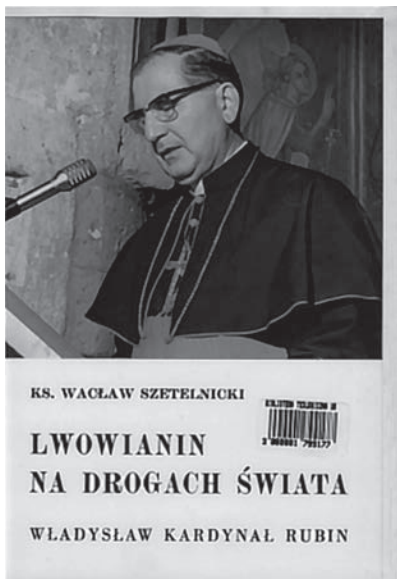
Majdańskiego, ks. Franciszka Blachnickiego. Natomiast spośród osób świeckich wybrano wpisy Edwarda Raczyńskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Marka Celta, Tadeusza Mazowieckiego, Adama Michnika, Jerzego Turowicza, Jana Żaryna oraz Mieczysława Fogga.

Dla zobrazowania prezentowanych wpisów postanowiono przywołać najbardziej wyraziste, które nobilitują abp. Szczepana Wesołego. Zapoczątkowane podczas II Soboru Watykańskiego wieloletnie i serdeczne kontakty z kard. Karolem Wojtyłą, a następnie z Janem Pawłem II poświadczą kilka książek, którymi arcybiskup Szczepan został obdarowany, m.in. *Znak, któremu sprzeciwić się będą* (Poznań – Warszawa 1976) z wpisem „Drogiemu Księdzu Biskupowi Szczepanowi Wesołemu ofiaruję tę książkę z wyrazami serdecznej przyjaźni, + Karol kard Wojtyła, Kraków, 8.V.1977”.

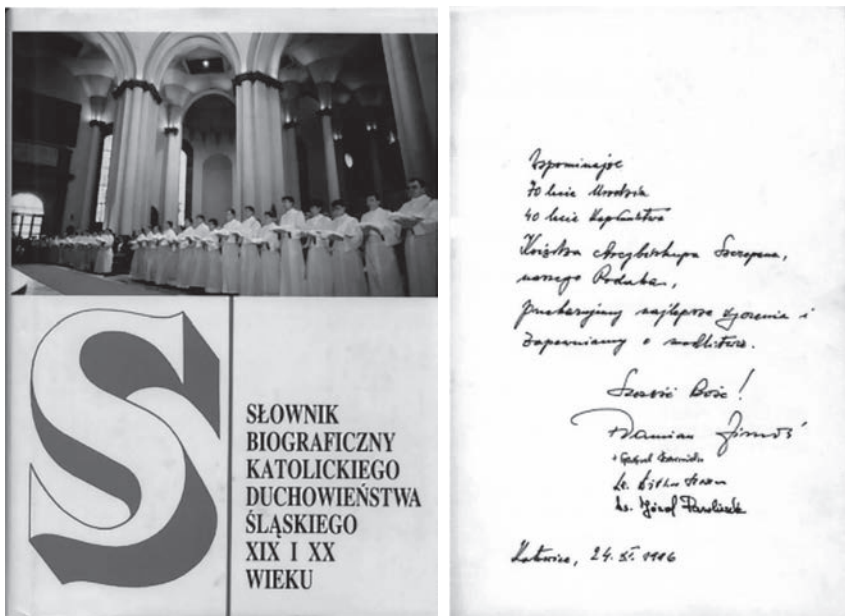

Arcybiskup otrzymał także encyklikę Jana Pawła II o pracy ludzkiej *Laborem exercens* z dedykacją „Dla ks. Biskupa Szczepana Wesołego Jan Paweł pp. II, 16.10.1984” oraz dokument *Orędzie Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1999 roku* (Watykan 1999) z wpisem: „Dla abpa Szczepana na Imieniny – Jan Paweł II”.

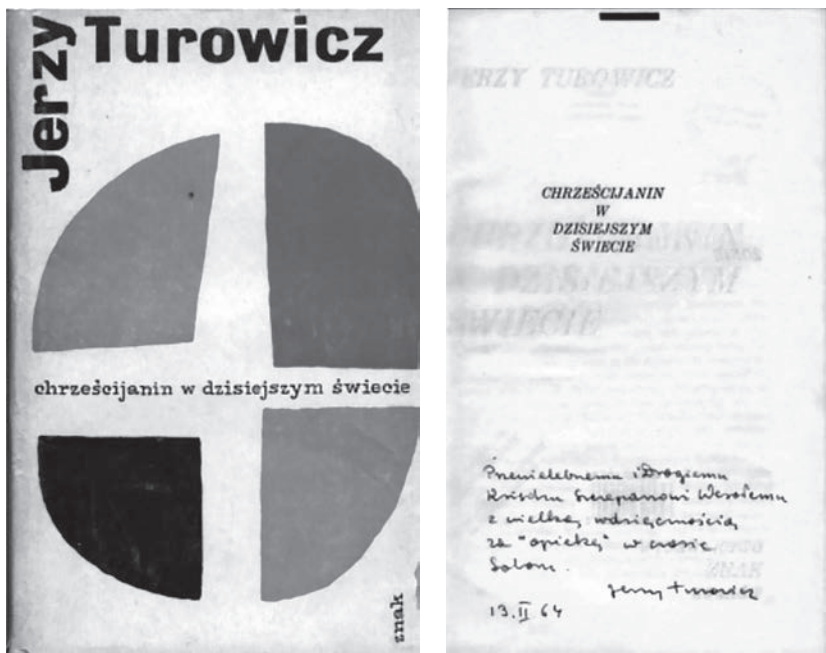
Na ekspozycji nie mogło zabraknąć wpisów Józefa Gawliny i Władysława Rubina, opiekunów polskiej emigracji, poprzedników abp. S. Wesołego. Kard. W. Rubin ofiarował wieloletniemu przyjacielowi swoją biografię z wymownym wpisem: „Drogiemu Księdzu Biskupowi Szczepanowi Wesołemu. Z prośbą o przyjęcie krótkiej historii «Lwowianina» na Drogach Świata i serdecznym podziękowaniem, że za łaską Bożą niektóre jej rozdziały mogliśmy przeżyć wspólnie. Łączę wyrazy braterskiego oddania w Panu. Władysław Kardynał Rubin, Rzym, Wielkanoc 1985”.

Z kolei z racji obchodzenia podwójnego okrągłego jubileuszu hierarchowie Kościoła katowickiego przekazali abp. Szczepanowi w darze świeżo wydany *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku* (Katowice 1996), do którego wpisano: „Wspominając 70 lecie Urodzin, 40 lecie Kapłaństwa Księdza Arcybiskupa Szczepana, naszego Rodaka, przekazujemy najlepsze życzenia i zapewniamy o modlitwie. Szczęść Boże! Damian Zimoń, + Gerard Bernacki, ks. Wiktor Skworec, ks. Józef Pawliczek”.

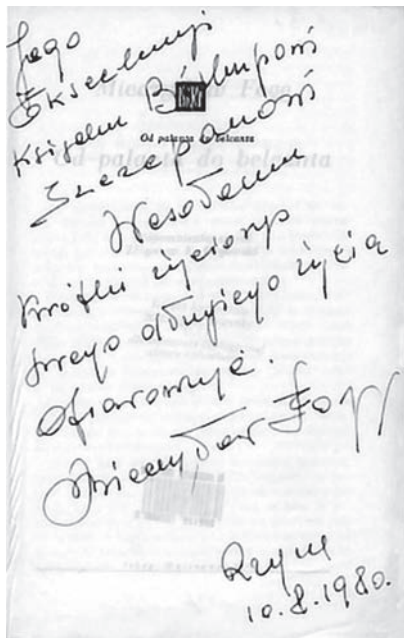

Natomiast grono świeckich autorów i ofiarodawców reprezentowane jest przez hrabiego Edwarda Raczyńskiego, prezydenta RP na uchodźstwie, który obdarował arcybiskupa książką własnego autorstwa *Rogalin i jego mieszkańcy* (Londyn 1964) z notą dedykacyjną: „Przewielebnemu Księdzu Biskupowi Szczepanowi Wesołemu przypisuje z wyrazami czci i oddania, E Raczyński, 22.II.1974” oraz Jana Nowaka-Jeziorańskiego z podarowaną przez niego książką *Polska z oddali. Wojna w eterze – wspomnienia*, tom 2: 1956-1976 (Londyn 1988) i zamieszczonym wpisem: „Drogiemu Księdzu Biskupowi Szczepanowi Wesołemu, wdzięczny za wieloletnią przyjaźń, zaufanie i pomoc – Jan Nowak-Jeziorański, Rzym, 31 maj 1988”. Warto przybliżyć również dar publicysty Jerzego Turowicza w postaci książki *Chrześcijanin w dzisiejszym świecie* (Kraków 1963) z wpisem: „Przewielebnemu i Drogiemu Księdzu Szczepanowi Wesołemu z wielką wdzięcznością za «opiekę» w czasie Soboru. 13.II.64”.

Ciekawym podarunkiem okazała się książka znanego polskiego piosenkarza, Mieczysława Fogga, *Od palanta do belcanta* (Warszawa 1976) z dedykacją: „Jego Ekszelencji Księdzu Biskupowi Szczepanowi Wesołemu krótki życiorys swego długiego życia ofiarowuje. Mieczysław Fogg, Rzym 10.8.1980”.

Wybrane publikacje oraz ich autorzy i darczyńcy świadczą o wyjątkowym charakterze księgozbioru i sposobie jego gromadzenia. Zaprezentowane dedykacje mają wieloraki charakter: od okolicznościowych poprzez pamiątkowe, hołdownicze do dziękczynnych. Warto podkreślić, że księgozbiór abp. S. Wesołego to obszerne pole badawcze i niewyczerpana inspiracja do kolejnych opracowań, rozpraw, publikacji i wystaw. Przygotowana wystawa online *Dedykacje dla arcybiskupa Szczepana Wesołego w zbiorach Biblioteki Teologicznej* ma nie tylko ukazać cenny zbiór śląskiego kapłana z osobistymi wpisami osobistości ze świata kościelnego i świeckiego, ale także za-

chęć inne biblioteki do pogłębionej analizy własnych księgozbiorów i wyodrębnienia z nich pozycji godnych upublicznienia i promowania. Wystawa jest dostępna online².

² Dedykacje dla arcybiskupa Szczepana Wesolego w zbiorach Biblioteki Teologicznej – wystawa online, bt.us.edu.pl/dedykacje-dla-arcybiskupa-szczepana-wesolego-w-zbiorach-biblioteki-teologicznej-wystawa-online, 28.06.2022.

RECENZJE

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 28 (2022) nr 2 (55), s. 297-300
ISSN 1426-3777

DARIUSZ CICHON¹

SEMINARIUM. 200 LAT WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W SANDOMIERZU,

Sandomierz 2020, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 192 s., ISBN 978-83-8101-360-4

W 2020 roku przypadał jubileusz 200-lecia sandomierskiego Wyższego Seminarium Duchownego. Z tej okazji wydano okolicznościowy album *Seminarium. 200 lat Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu*. Redakcją tekstów zajęli się posługujący w tej uczelni kapłani: dyrektor biblioteki, ks. dr Piotr Tylec, oraz ojciec duchowny, ks. dr Rafał Kobiałka. W albumie wykorzystano fotografie Mariana Grzybowskiego, alumna Adriana Trybułskiego oraz ks. Tomasza Lisa. Pozostałe zdjęcia zaczerpnięto z zasobów Archiwum Diecezji Sandomierskiej, Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu, archiwum seminarijnego oraz Narodowego Archiwum Cyfrowego. Nad kwestiami merytorycznymi czuwał zespół redakcyjny na czele z rektorem uczelni, ks. dr. Rafałem Kułagą. Natomiast za układ szaty graficznej odpowiadał Marian Grzybowski. Pozycja ma 192 ponumerowane strony i została wydana w solidnej twardej oprawie o wymiarach 32 cm × 24 cm.

Album składa się z trzech głównych bloków tematycznych. W pierwszym bloku opisano historię seminarium, kolejny ukazuje roczny tok formacji kleryków, w trzecim zaś zebrano informacje na temat wybitnych kapłanów związanych z sandomierską uczelnią duchowną.

¹ Wyższe Seminarium Duchowne w Sandomierzu.

Okładka ukazuje wirydarz seminaryjny z rzeźbą Chrystusa Dobrego Pasterza, która zajmuje w nim centralne miejsce. W przedmowie rektor seminarium wyjaśnia motyw podjęcia starań o wydanie tej pozycji: „Niech to [wydanie albumu] będzie dla wszystkich zachętą do włączenia się w radosne świętowania i dziękczynienie Bogu, który posyła robotników na żniwo swoje”.

Pierwsza część albumu prezentuje dawne dzieje instytucji formującej przyszłych kapłanów. Najpierw skupia się na seminarium, które mieściło się do 1904 roku w gmachu dzisiejszej Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu. Później ukazana jest uczelnia, która przeniosła się do zabudowań klasztoru benedyktynek. W tej części znajduje się kilkanaście archiwalnych fotografii, planów oraz portretów. Dodatkowo można w niej znaleźć życiorys patrona seminarium, tj. św. Stanisława Kostki. Historię jego życia ilustruje seria reprodukcji obrazów, które na co dzień wiszą w dolnym korytarzu seminaryjnym. Ponadto znalazła się tam fotografia relikwiarza świętego przechowywanego w kaplicy kleryckiej.

Druga część albumu rozpoczyna się od ukazania momentu wejścia nowych adeptów do kapłaństwa na drogę formacji seminaryjnej, czyli tzw. okresu propedeutycznego. Czas ten to pierwsze rozmowy z przełożonymi oraz starszymi alumnami, zetknięcie się z kaplicą i atmosferą seminaryjną oraz codziennym programem dnia. Czytelnik, podobnie jak kleryk nowicjusz, wkracza do seminaryjnego gmachu i zostaje w nim na dłużej. Dzięki temu może zobaczyć to, czego nie widać wprost z ulicy, tj. kościół pw. św. Michała Archanioła, wewnętrzny wirydarz, refektarz oraz seminaryjne korytarze. Etap ten kończy się uroczystym rozpoczęciem roku akademickiego oraz aktem immatrykulacji, czyli włączeniem kleryków pierwszego roku do grona studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

Wiele miejsca album poświęca ważnym momentom w trakcie formacji seminaryjnej. Wydarzeniami tymi są m.in. obłóczyny, czyli przyjęcie stroju duchownego przez kleryków trzeciego rocznika studiów; udzielenie posług lektoratu i akolitu, które niegdyś zwane były święceniami niższymi; kandydatura do święceń, która rozpoczyna czas bezpośredniego przygotowania do kapłaństwa; oraz najważniejsze święcenia: diakonatu i prezbiteratu. Każdemu z tych wydarzeń poświęcono w albumie więcej miejsca, opatrzone je też cytatami wielkich postaci, m.in. kard. Stefana Wyszyńskiego

oraz abp. Fultona Sheena. Opisy i zdjęcia przybliżają czytelnikowi sens, znaczenie i przebieg obrzędów, które w życiu kleroika kończą pewien etap, a jednocześnie zaczynają następny. W ciekawy sposób album odnosi się do formacji duchowej, którą przedstawiono jedynie na kilku zdjęciach, co zaznacza jej niepowtarzalny i indywidualny tok, w którym nie ma szablonu. Każdy kleryk ma bowiem własną, osobistą drogę do Boga i kapłaństwa. W tym miejscu zamieszczono wiersz miejscowego księdza poety, Bonifacego Miążka, pt. *Alumnom sandomierskim*. W utworze tym podmiot liryczny (z dużym prawdopodobieństwem sam autor) wspomina czasy formacji klerockiej, szczególnie zaś figurę Jezusa Dobrego Pasterza stojącą do dziś w seminarijnym wirydarzu. Album dużo miejsca poświęca niezwykle ważnemu elementowi w życiu każdego kleroika, czyli codziennej modlitwie. W uczelni duchowej przybiera ona różnorodne formy: bardziej lub mniej uroczystej Mszy Świętej, liturgii godzin, rozmyślenia, adoracji Najświętszego Sakramentu, rekolekcji, nabożeństw różańcowych i majowych oraz wielu innych. Zdjęcia przedstawiające owe praktyki religijne uzupełniono cytatami zaczerpniętymi z dzieł Jana Pawła II, Benedykta XVI, ks. Jana Twardowskiego oraz ks. Krzysztofa Grzywocza. Przypominają one o konieczności modlitwy oraz o jej fundamentalnym znaczeniu we wzrastaniu do kapłaństwa. Choć każda z tych wybitnych postaci opisuje ją nieco inaczej, to jednak wszystkie zgadzają się w tym, że kleryk nie zostanie kapłanem bez modlitwy, czyli nie mając relacji z Bogiem.

Nauka w seminarium, choć nie jest najważniejsza, to jednak nie można jej odmówić ogromnego znaczenia w pogłębianiu wiary alumna. W albumie zamieszczono archiwalne i współczesne zdjęcia cennych książek i rękopisów bibliotecznych, pracowni naukowych, a także kilka ujęć z klerockich wykładów. Przed laty sandomierscy seminarzyści prowadzili ożywioną działalność artystyczną, m.in. własny teatr, który osiągał liczne sukcesy w diecezji, zespół muzyczny oraz kabaret. Współczesną pozostałością tych grup są okolicznościowe spotkania alumnów i profesorów, np. w święta narodowe, kiedy śpiewa się pieśni patriotyczne, humorystyczne mikołajki, podczas których wręcza się symboliczne prezenty, oraz tzw. pożegnania diakonów, które odbywa się bezpośrednio przed święceniami kapłańskimi najstarszego rocznika. Poza tym swoje talenty literackie i graficzne

klerycy mogą rozwijać w redagowanym przez siebie czasopiśmie „Powołanie”, którego proces powstawania również ujęto w albumie.

Benedyktyńska zasada *ora et labora* („módl się i pracuj”), którą kierowały się mniszki niegdyś zajmujące obecny gmach seminarium, wpisuje się również w życie kleryckie. W albumie wiele miejsca poświęcono kwestiom pracy i utrzymania porządku w miejscu codziennego zamieszkania. Ukazano sprzątanie seminarium korytarzy, pastowanie kościoła, prace w ogrodzie, a nawet zaangażowanie przy kiszniu warzyw. Ponadto pozycja prezentuje osobliwe tradycje sandomierskiej uczelni duchownej, np. mycie figury Jezusa Dobrego Pasterza przez alumnów roku trzeciego po zdaniu absolutorium z języka łacińskiego czy rozbijanie zniszczonych talerzy przez serwitów obsługujących po raz ostatni kleryckie stoły, czyli diakonów udających się na praktyki parafialne.

Nie da się przeoczyć atutów naturalnych i architektonicznych tego miejsca, które wyeksponowano w albumie. Seminarium sandomierskie znajduje się bowiem w wyjątkowym miejscu: na skarpie, która łagodnie chyli się ku Wiśle. Tam właśnie wkomponowała się barokowa bryła dawnego klasztoru benedyktyńskiego wraz z górującym nad nią kościołem pw. św. Michała Archanioła.

Kilka ostatnich stron poświęcono duchowym związanym z sandomierskim seminarium, tj. znanemu dogmatykowi i rektorowi KUL, słudze Bożemu ks. Wincentemu Granatowi; administratorowi diecezji sandomierskiej, nieugiętemu biskupowi czasu PRL, słudze Bożemu Piotrowi Gołębiowskiemu, oraz innemu wybitnemu duszpasterzowi tego okresu – ks. Janowi Ziei.

Na tylnej okładce znajduje się zbliżenie figury Jezusa Dobrego Pasterza. Album dosłownie i w przenośni przybliży do Niego, przypominając raz jeszcze zasadę: żeby stać się pasterzem ludzi, trzeba najpierw zostać owcą przy sercu Chrystusa.

Album został starannie opracowany, przyciąga więc uwagę swoją nowoczesną i przejrzystą formą. Zadbano o zamieszczenie zdjęć i reprodukcji o wysokiej rozdzielczości. Wydawnictwo to stanowi wartościową pozycję dla wszystkich interesujących się życiem seminarium, zarówno dla bliskich kleryków, jak i dla osób rozeznających swoje powołanie. Warto mieć tę książkę w swojej osobistej biblioteczkę.

TOMASZ STOLARCZYK¹

***KNIHA 2020. ZBORNÍK O PROBLÉMOCH
A DEJINÁCH KNIŽNEJ KULTÚRY.
VÝSKUM DEJÍN KNIŽNEJ KULTÚRY
NA SLOVENSKU A V STREDOEURÓPSKOM
PRIESTORE,***

Slovenská národná knižnica, red. naukowa Daniela Škulová,
Martin 2020, 502 s., ISBN 978-80-8149-138-2; ISSN 1336-5436

W periodyku Słowackiej Biblioteki Narodowej (Slovenská národná knižnica – SNK) w Martin, zatytułowanym *Kniha 2020. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore* (*Książka 2020. Antologia o problemach i historii kultury książki. Badania nad historią kultury książki na Słowacji i na obszarze Europy Środkowej*), ukazał się pod redakcją Daniela Škulovej zbiór trzydziestu sześciu artykułów poświęconych literaturze religijnej w kontekście historii kultury książki, napisanych przez uczonych ze Słowacji, Czech, Polski, Węgier, Rumuni i Finlandii².

¹ Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi.

² Pierwotnie publikacja ta miała być zbiorem referatów wygłoszonych na międzynarodowej konferencji *Náboženská literatúra v kontexte dejín knižnej kultúry* (*Religious Literature in the Context of the History of Book Culture*), zorganizowanej przez SNK w dniach 19-21 maja 2020 roku w Martin, odwołanej ostatecznie z powodu pandemii SARS-CoV-2.

Kniha 2020 została podzielona na trzy części, zatytułowane: *Štúdie/Studies*, *Materiály/Materials* i *Kronika/Chronicle*. W pierwszej części znalazło się trzydzieści artykułów. Matti Myllykoski z Biblioteki Uniwersyteckiej w Helsinkach w swoim artykule *The Textual History of Epistula Polycarpi: From the History of Editions to the Benefits of the Digitized Manuscripts* dokonał krytycznej analizy wszystkich edycji listów św. Polikarpa, poczynwszy od średniowiecznych przez nowożytne i dziewiętnastowieczne aż po współczesne wersje cyfrowe. Z kolei Gabriel Hunčaga z Instytutu Historii Zakonu Kaznodziejskiego Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu w Rzymie przedstawił tekst pt. *Pomôcky biblickej exegézy u dominikánov 13. storočia*. Według autora przez całe średniowiecze Biblia zajmowała kluczowe miejsce w dominikańskiej formacji, kaznodziejstwie i edukacji. W jej interpretacji w XIII wieku, czyli w początkach istnienia Zakonu św. Dominika, pomagały braciom kaznodziejom następujące narzędzia (pomoce) egzegetyczne: *postillae*, *correctoria*, *concordantiae* i *distinctiones*. W następnym artykule, zatytułowanym *Z osudov knižnice Konventu Sv. Kríža v Lelese*, Veronika Timuláková i Zuzanna Dzivá z biblioteki premonstratensów w Jasovie przedstawiły historię biblioteki klasztoru Świętego Krzyża w Leles. Kolejny z autorów, Martin Baloga z SNK, w swoim artykule pt. *Knižné väzby františkánskej knižnice zo Skalice* omówił oprawy inkunabułów z franciszkańskiego klasztoru w Skalicy, przechowywanych obecnie w SNK. Następne studium *Rukopisné marginálie (Petra de Meszchor) vo františkánskych knihách 16. storočia* pióra Tomáša Tomo z SNK dotyczyło rękopiśmiennych marginaliów, notatek i znaków graficznych sporządzonych przez Piotra de Meszchora na szesnastowiecznych książkach franciszkańskich z Bratysławy, których był właścicielem. Martyna Osuch z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w swoim artykule pt. *Religious (or not) Bestseller „Hierosolymitana peregrinatio” and Its Readers* poddała analizie krytycznej tekst Mikołaja Sierotki Radziwiłła *Peregrynacja do Ziemi Świętej* oraz wskazała jego czytelników. Kolejna autorka, Klaudia Túri z Węgierskiej Biblioteki Narodowej, w swoim studium pt. *Changing the View – How to Rise the Seraphic Ardour in Ourselves* zajęła się omówieniem książki

niemieckiego franciszkanina, Aemiliana Nieberlesa, *Calendarium Seraphicum* (Augsburg 1717), a zwłaszcza jej węgierskim wydaniem z 1766 roku (Skalica), odnotowanym w katalogach franciszkańskich bibliotek w Budapeszcie, Fiľakovie (Fülek), Čäpleni (Kaplony), Segedynie (Szeged) i Szombathely. K. Túri skupiła się zwłaszcza na wstępie do tego dzieła. Wojciech Kordyzon z Uniwersytetu Warszawskiego w swoim artykule pt. *Printed Dialogues on Mass and Ceremonies. Publishing and Literary Strategies of Reformation Controversies in Sixteenth-Century Polish Texts* omówił wpływ szesnastowiecznych dialogów literackich na wczesnonowoczesną typografię. Jako przykład posłużyły mu trzy polskie dzieła zajmujące się sprawami ceremonii w protestancko-katolickich polemikach: *Student* Jana Suklecjana, *Rozmowa nowa* Stanisława Morawickiego i *Trajedycja o Mszej* Bernardina Ochina. Kolejna autorka, Mária Pitáková z SNK, w swoim artykule pt. *Čo nám hovori Biblia o pití alkoholu z pohľadu diel 16. storočia z lyceálnej knižnice v Kežmarku* napisała, że według Biblii alkohol pochodzi od Boga i jest dobry, ale pod warunkiem, że nie doprowadzi do upicia się. Z kolei Eva Mârza z Uniwersytetu „1 Decembrie 1918” w Alba Iulia w opracowaniu pt. *Biblia v dejinách rumunskej knižnej kultury (1582-1819)* przedstawiła rolę Pisma Świętego w rumuńskiej historii kultury książki. Eszter Kovács z Węgierskiej Biblioteki Narodowej w studium *Virgin Mary in the Cithara Sanctorum and in the Cantus Catholici* porównała podobne fragmenty siedemnastowiecznej słowackiej tradycji literackiej: pieśni o Matce Bożej zebrane w najważniejszej słowackich zbiorach hymnów: luteranńskiej *Cithara Sanctorum* i katolickiej *Cantus Catholici*. Z kolei Markéta Holubová z Akademii Nauk Republiki Czeskiej w swoim artykule *Pilgrimage Manuals and Pious Practice of the Believers* omówiła podręczniki pielgrzymkowe ze szczególnym uwzględnieniem podręczników jezuickich na temat miejsc kultu związanych z NMP, i nie tylko, w Czechach, na Morawach, Śląsku i w styryjskim Mariazell. Vavrinec Žeňuch z Preszowskiego Uniwersytetu w studium *Kalvínsky Žaltár z roku 1752* dokonał krytycznej analizy kalwińskiego psalterza z 1752 roku, będącego pierwszym tłumaczeniem części Biblii na język słowacki. Na-

stępna autorka, Monika Danková z Państwowej Biblioteki Naukowej w Bańskiej Bystrzycy, w swoim artykule pt. *Sv. Tomáš Akvinský a jeho diela vo fonde Knižnice Banskobystrického Biskupského Seminára Sv. Karola Boromejskeho* omówiła dzieła św. Tomasza z Akwinu przechowywane w bibliotece seminaryjnej w Bańskiej Bystrzycy. Z kolei Andrea Jelínková z Biblioteki Akademii Naukowej Republiki Czeskiej w artykule *Židovská náboženská literatura na Moravě Neumannova a Rossmannova Tiskárna* przedstawiła w zarysie żydowską literaturę religijną publikowaną na Morawach zarówno po hebrajsku, jak i w języku jidysz w latach 1753-1803, kiedy to działał Dom Wydawniczy Neumanna i Rossmanna w Brnie. Następna autorka, Agáta Klimeková z SNK, w swoim studium pt. *Náboženská literatúra vo vydateľskom programe Jána Pavla Royera v Bratislave v 1. polovici 18. storočia* omówiła literaturę religijną z pierwszej połowy XVIII wieku wytłoczoną w drukarni Jana Pawła Royera w Bratysławie. Kolejna autorka, Alexandra Ballová z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie, w swoim artykule, zatytułowanym *Cenzúra tláče podľa pátra Koniáša na príklade kníh zo zbirokov Univerzitetnej Knižnice v Bratislave*, zaprezentowała rolę, jaką odgrywały w czeskiej i słowackiej cenzurze kościelnej pewne dwie książki czeskiego jezuita Antonina Koniáša: *Clavis haeresim claudens et aperiens* i następna po niej: *Index bohemicorum librorum prohibitorum et corrigendorum*, których wydania z 1729 (*Clavis*) i 1770 roku (*Index*) znajdują się obecnie w Bibliotece Uniwersyteckiej w Bratysławie. A. Ballová przedstawiła również słowackich protestantów, których dzieła znalazły się we wspomnianych książkach A. Koniáša. Z kolei Ivona Kollárová z Centralnej Biblioteki Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie w swoim artykule pt. *Cirkulovanie antiklerikálnych ideí v 18. a 19. storočí* omówiła obieg antyklerykalnych i ateistycznych idei w XVIII i XIX wieku. Andreea Mârza z Univerzita Babeş-Bolyai w Cluj Napoca (Kluż-Napoka) w swoim artykule pt. *Sedmohradský teológ a knihovník Imre Dániel (1754-1804) a jeho príručná knižnica* zaprezentowała postać Imrego Daniela, siedmiogrodzkiego teologa i bibliotekarza, oraz jego księgozbiór, obecnie rozproszony po rumuńskiej Transylwanii. Kolejna autorka, Sára Sánta z Węgierskiej Biblioteki Narodowej, w swoim studium pt. *The Establishment of an Episcopal*

Library. János Szily and István Schönvisner wyjaśniła, w jaki sposób János Szily, pierwszy biskup Szombathely, założył bibliotekę seminaryjną w 1791 roku. J. Szily'emu w pozyskiwaniu książek do tej biblioteki pomagał István Schönvisner, kustosz biblioteki uniwersyteckiej w Peszcie, który informował biskupa o sprzedażach książek trafiających na rynek głównie z klasztorów skasowanych na terenie monarchii Habsburgów w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XVIII wieku. Stanowiły one później trzon księgozbioru seminaryjnego z Szombathely. W drugiej części swojego studium S. Sánta opisała pokrótce księgozbiór tejże biblioteki na podstawie katalogu z początków XIX wieku. Stanislava Knapčokova z SNK w artykule pt. *K ilustrácii 18. storočia na Slovensku (s prihiliadnutím na naboženské motívy grafič z tlačiarne v Trnave a Bratislave)* omówiła ilustracje w książkach religijnych na ziemiach słowackich w XVIII wieku ze szczególnym uwzględnieniem drukarni w Trnawie i Bratysławie. Następny artykuł, pióra Pavli Holíkovej z Narodowego Instytutu Zabytków – Terytorialna Administracja Zabytków w Kromieryżu, pt. *Theologická a naboženská literatura a její místo ve šlechtických knihovnách* dotyczy teologicznej i religijnej literatury i jej miejsca w bibliotekach arystokracji czeskiej, morawskiej i śląskiej. Z kolei Kamila Fircáková ze Słowackiego Muzeum Narodowego – Muzeum Żydowskiej Kultury (SNM-MŽK) w Bratysławie w swoim studium pt. *Náboženská literatúra Židov a jej artefakty v knižnici SNM – Múzea Židovskej Kultúry v Bratislave* opisała żydowskie książki religijne znajdujące się obecnie w bibliotece SNM-MŽK. Kolejna autorka, Lenka Rišková z Instytutu Słowackiej Literatury w Bratysławie, w swoim artykule pt. *Modlitba ako literárny žáner na prelome 18. a 19. storočia – podoby modlitby v básnickej tvorbe Bohuslava Tablica* zajęła się modlitwą jako gatunkiem literackim na ziemiach słowackich na przełomie XVIII i XIX wieku. Przeanalizowała pod tym kątem przede wszystkim poezję Bohuslava Tablica, dla którego modlitwa stała się jedną z form ekspresji poetyckiej. Miriam Ambrúžová Poriezová z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie w swoim artykule pt. *Peter Pavol Šramko a Biblie v Klenovci* pisze o wydaniach Biblii z Klenovca na Słowacji pochodzących z okresu od XVI do XIX wieku, opisanych i skategoryzowanych przez Piotra Pawła Szramkę, pastora protestanckiego, historyka

literatury i dziennikarza oraz prominentnego członka USM (Učená spoločnosť malohontská), w artykule pt. *Uiber die im Dorfe Klenótz, Gömör-Ki-Honthér Comiats, befindlichen Bibeln* opublikowanym w 1828 roku w czasopiśmie „Solennia Bibliothecae Kishontanae”. Kolejna autorka, Bronislava Navorová z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie, w swoim artykule pt. *Michal Steigel a jeho „Řeč o příčinách studenosti k náboženství”* omówiła artykuł Michała Steigela (1769-1829), kolejnego aktywnego członka USM, protestanckiego księdza, filozofa i poety, pt. *Řeč o příčinách studenosti k náboženství (Mowa o oziębłości wobec religii)*, napisanego według autorki w duchu indywidualnego krytycyzmu oświecenia. Z kolei Helena Saktorová z SNK w swoim studium pt. *Biografické a genealogické zápisy v starých Bibliách* przedstawiła rzadkie genealogiczne zapisy członków rodziny Milków ze wsi Dražkovce w historycznym hrabstwie Turiec (obecnie w powiecie Martin na Słowacji) w Biblii z 1722 roku wydanej w języku czeskim w Halle, przechowywanej w SNK. Następna autorka, Gabriela Oľšavská z Państwowej Biblioteki Naukowej w Preszowie, w artykule pt. *Cirkevná spisba vybraných prešovských evanjelických farárov* zajęła się okazjonalnymi drukami homiletycznymi pastorów ewangelickich – Niemców z Kościoła niemieckiego: Jana Karola Neustädtera i Jana Sladkaia, oraz Słowaków z słowackiego Kościoła: Gregora Fabriego i Samuela Nicolaia – pracujących na przełomie XVIII i XIX wieku w Preszowie, przechowywanymi obecnie w Bibliotece Kolegiackiej. Lívia Kurucová z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie w swoim artykule pt. *Viktor Horňanský ako vydateľ náboženskej literatury v Slovenčine v druhej polovici 19. storočia* przedstawiła sylwetkę Wiktora Horniańskiego jako wydawcy i drukarza literatury religijnej w języku słowackim w drugiej połowie XIX wieku. Z kolei Zuzana Lopatková i Radoslava Ristovská z Uniwersytetu w Trnawie w artykule pt. *Spolok Svätého Vojtecha ako vydavateľ školských učebníc (do roku 1918)* opisały szczegółowo poszczególne tytuły religijnych i niereligijnych podręczników szkolnych wydawanych przez Towarzystwo św. Wojciecha w latach 1870-1918 oraz przedstawiły ich autorów, a także ich znaczenie dla słowackiej edukacji w przeddzień powstania Czechosłowacji.

W drugiej części *Knihy 2020*, zatytułowanej *Materiály/Materials*, znalazły się cztery artykuły. W pierwszym z nich, zatytułowanym

Vizsolyská Biblia – stav zachovania na Slovensku v súčasnosti, András Szeghy z Państwowej Biblioteki Naukowej w Koszycach przedstawił sposób katalogowania, przechowywania i ochrony kopii Biblii Gáspára Károlya (węg. *Vizsolyi Biblia*), jednego z najcenniejszych pomników węgierskiej kultury narodowej, tzw. *hungarica*, w bibliotekach słowackich. W drugim materiale pt. *Religious Literature – Theological Works, Sermons – in Monastic Libraries of Bernardines (Ordo Fratrum Minorum de Observantia) and Dominicans (Ordo Fratrum Praedicatorum) in Central Poland in the Light of Library Inventories from the 17th Century* Tomasz Stolarczyk z Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentował prace teologiczne i zbiory kazań, które należały do zakonnych bibliotek bernardynów i dominikanów na ziemiach obecnej Polski Środkowej w XVII wieku. W następnym artykule pt. *Farská knižnica v Zborove v 18. a 19. storočia* Mariana Čentéšová z Państwowej Biblioteki Naukowej w Preszowie zajęła się biblioteką parafialną w Zborowie w północno-wschodniej Słowacji w XVIII-XIX wieku. Jej księgozbiór autorka odtworzyła na podstawie inwentarzy bibliotecznych z tego okresu. W drugiej części swojego materiału autorka dokonała edycji źródłowej jednego z tych inwentarzy, mianowicie z 1851 roku. Z kolei Jan T. Štefan w swoim materiale pt. *Práce rytecké rodiny Balzerů zaměřené na ilustrování duchovních tisků* sporządził katalog miedziorytów wykonanych w czeskich książkach religijnych przez Balcerów – rodzinę rytowników z Pragi, działających w trzeciej ćwiartce XVIII wieku.

W trzeciej części *Knihy 2020, Kronika/Chronicle*, znalazły się dwa artykuły. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Inkunábuly premonštratov v Slovenskej Národnej Knižnici*, Jana Cabadajová opowiedziała o inkunabulach premonstratensów (norbertanów) z Jasova na Słowacji, przechowywanych obecnie w SNK. Okazję podsunęło 900-lecie powstania tego zakonu (1120). Klasztor w Jasovie powstał ok. 1170 roku i był jednym z najważniejszych na ziemiach słowackich do czasów likwidacji w 1950 roku przez siły komunistyczne. Z kolei Stanislava Knapčokova w swoim tekście pt. *Výročia domácich knižných ilustrátorov starých tlačí* przedstawiła osoby słowackich ilustratorów starodruków, których okrążyła rocznica narodzin lub śmierci przypadała w 2020 roku: Hermanna Kristiana Rotha, Jonasza Bubenka i Samuela Milkovinya.

Omawiana publikacja stanowi bardzo cenny wkład w badania nad literaturą religijną na terenie Europy Środkowej, począwszy od średniowiecza, a skończywszy na XIX/XX wieku. Dzięki niej można dowiedzieć się więcej o dawnych księgozbiorach rzymskokatolickich, protestanckich, a także żydowskich z tej części świata.

W artykułach opublikowanych w zbiorze *Kniha 2020* znajdują się również informacje o aktualnym miejscu oraz stanie zachowania książek pochodzących z nieistniejących już bibliotek religijnych.

DANUTA GURDAK¹

RYSZARD ŻMUDA,

CZŁOWIEK Z PASJĄ.

***KSIĄDZ PRAŁAT DR HAB. JAN BEDNARCZYK,
ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ. NA ŻŁOTY JUBILEUSZ
POSŁUGI KAPŁAŃSKIEJ,***

Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, Kraków
2021, 55 s., ISBN 978-83-7869-573-8

Dwa zbiegające się niemal w jednym czasie jubileusze księdza prałata dr. hab. Jana Bednarczyka: siedemdziesiątych piątych urodzin oraz pięćdziesięciu lat wiernego trwania w służbie kapłańskiej, z pewnością stanowią wspaniałą okazję do posumowań, swoistego bilansu pełnionej posługi, a nade wszystko do dziękczynienia za dar życia, powołania do kapłaństwa oraz za wszelkie łaski otrzymane przezeń od Pana Boga.

Ksiądz prałat Jan Bednarczyk jest postacią znaną, szanowaną i zasłużoną nie tylko w archidiecezji krakowskiej, lecz również w środowisku akademickim Krakowa. A zatem z atencją należy przyjąć publikację zatytułowaną *Człowiek z pasją. Ksiądz Prałat Dr Hab. Jan Bednarczyk, życie i działalność*, której autorem jest Ryszard Żmuda. Książka została wydana w Krakowie przez Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w 2021 roku, czyli w roku złotego

¹ Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.

jubileuszu święceń kapłańskich ks. Bednarczyka, jubileuszu nobilitowanego, gdyż ksiądz prałat został wyświęcony przez kard. Karola Wojtyłę – późniejszego św. Jana Pawła II.

Jak precyzuje autor publikacji, przedstawiony życiorys i dokonania księdza prałata opierają się na danych biograficznych i innych materiałach z prywatnego archiwum ks. dr. hab. J. Bednarczyka oraz opublikowanych już i wymienionych w przypisach artykułach z czasopism, obejmujących tematykę związaną ze światem bibliotek, w tym bibliotek kościelnych, prasę opisującą życie akademickie Papieskiej Akademii Teologicznej – Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz prasę duszpasterską. Najwięcej przytaczanych artykułów ukazało się na łamach „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”. Autor w sposób syntetyczny i chronologiczny zebrał wszelkie dokonania księdza jubilata i uzupełnił je o jego bogatą działalność duszpasterską w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Filipowicach koło Krakowa. Szkoda, że jak w poprzednich opracowaniach, tak i tym razem zabrakło jednego szczegółu, jakże jednak znaczącego dla „człowieka z pasją”, mianowicie wspomnienia o fakcie „szczodrego, bezinteresownego przekazania w darze przed laty posiadanych [...] dóbr rodzinnych”², w tym rodzinnego domu, na cele powstającej parafii w Toporzysku. To akt świadczący nie tylko o rozpiętości zasług tego kapłana, ale przede wszystkim o jego ofiarnej miłości do Boga i bliźniego oraz o świadomym i wielkodusznym uczestniczeniu w ewangelizacyjnej misji Kościoła, który również w tamtych trudnych latach komunizmu musiał korzystać także z dóbr materialnych.

W omawianej publikacji R. Żmudy niemałą wartość ma kompletny spis dokumentów źródłowych. Przedstawiona bibliografia podmiotowa obejmuje 109 publikacji ks. dr. hab. Jana Bednarczyka z zakresu bibliotekoznawstwa, duszpasterstwa i o charakterze ewangelizacyjnym, prace upamiętniające wybitnych kapłanów Kościoła katolickiego: życiorysy i biogramy, recenzje i listy, w tym listy do Ojca Świętego Jana Pawła II. Załączono również pełną bibliografię przedmiotową oraz wykaz wygłoszonych referatów i komunikatów przez ks. Bednarczyka na przestrzeni lat 1987-2016.

² J. Bednarczyk, *Podziękowanie, w: Odpust w parafii NMP Matki Kościoła w Toporzysku – 24 V 2021. Jubileusz wdzięczności za dar 50-lecia kapłaństwa ks. Jana Bednarczyka*, „Materiały Homiletyczne” 340 (2022), s. 245.

Działalność naukowa księdza to również opieka nad pracami magisterskimi oraz recenzje prac magisterskich i rozpraw doktorskich, a także recenzje książek, opracowań, wydawnicze, konsultacje redakcyjne. Według spisu autora ks. dr hab. Jan Bednarczyk jest promotorem sześciu prac magisterskich, recenzentem ośmiu prac magisterskich i czterech rozpraw doktorskich. Całości dopełnia wykaz szesnastu odznaczeń, nagród, wyróżnień i podziękowań, którymi obdarowano księdza Jana.

Zamieszczona w pracy bibliografia oddaje pełne spektrum aktywności księdza jubilata wyrażonej słowem utrwalonym na piśmie, wypowiedzianym, a także w pracy twórczej i organizacyjnej. Wprawdzie nie uniknięto drobnych błędów w bibliografii przedmiotowej, gdzie do dwóch niewielkich tekstów autorstwa pracowników Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, zamieszczonych w biuletynie „Vita Academica” w roku 2012, pomyłkowo dopisano drugą autorkę³, podczas gdy autorstwo tych tekstów jest jednoosobowe. Jednak w żaden sposób nie umniejsza to faktu, że jest to pierwszy kompletny i uporządkowany spis dokumentów dobranych według ustalonych kryteriów, w którym odbija się obraz dorobku piśmienniczego, pracy naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej, duszpasterskiej oraz osiągnięć w dziedzinie bibliotekoznawstwa, a także aktywności w kreowaniu nowoczesnego bibliotekarstwa, zwłaszcza na niwie bibliotek kościelnych. Należy docenić wartość dokumentacyjną bibliografii, choć w pewnym stopniu brakuje w niej odniesienia do wygłoszonych referatów i komunikatów, gdyż nie wszystkie z nich zostały opublikowane.

Z pewnością przedstawiona książka poświęcona ks. Janowi Bednarczykowi w roku złotego jubileuszu kapłaństwa daje sposobność, by na nowo docenić jego osobę i dzieło, które przez tak długie lata z pełnym zaangażowaniem i z pasją wprowadzał w życie. Na powrót można spotkać człowieka, który zafascynowany zagadnieniami metafizyki i filozofii religii, teologii fundamentalnej i pastoralnej oraz bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, będąc oddany nauce, jednocześnie tak efektywnie realizował rozmaite projekty wielkiego

³ Pozycje nr 58 i 60 w *Bibliografii przedmiotowej* zawierają błędnie podanych dwóch autorów. Osoba podana jako druga autorka w jednym i drugim przypadku udostępniła jedynie fotografie.

formatu. Poświęcał się działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i organizacyjnej, jednocześnie stawiając zawsze na pierwszym miejscu działalność ewangelizacyjną i duszpasterską. Jest wytrwałym i niezrażającym się przeciwnościami pomysłodawcą i budowniczym nowoczesnego gmachu biblioteki akademickiej, projektując ją na współczesne czasy jako bramę do wiedzy. Odnajduje się jako kapłan z zapałem ożywiający życie społeczności parafialnej, znów angażuje środki i ludzi, by parafia, której był oddanym duszpasterzem, również piękniała. W swej posłudze i aktywności zawsze szanujący człowieka, umiejący tworzyć piękne relacje z ludźmi, których zaprasza do wspólnych działań – tak, to z pewnością człowiek z pasją – ksiądz prałat dr hab. Jan Bednarczyk.

Bardzo dobrze się stało, że wydano książkę Ryszarda Źmudy o życiu i działalności ks. Bednarczyka, gdyż daje ona sposobność, by jeszcze raz docenić osobę księdza Jana, wyrazić mu wdzięczność za pozostawioną schedę oraz życzyć, by wciąż powiększał swój dorobek intelektualny i realizował szczęśliwie swe powołanie kapłańskie, ciesząc się kolejnymi jubileuszami.

RYSZARD ŻMUDA¹

INWENTARZE BIBLIOTECZNE Z KONWENTU PAULINÓW W WIELUNIU (XVIII WIEK),

opr. Tomasz Stolarczyk, Wieluńskie Towarzystwo Naukowe,
Wieluń 2021, 250 s., ISBN 978-83-945 8025-9-2

W 2021 roku nakładem Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego ukazało się drukiem opracowanie Tomasza Stolarczyka² *Inwentarze biblioteczne z konwentu paulinów w Wieluniu (XVIII wiek)* z przedmową dr. Zdzisława Włodarczyka, prezesa WTN. Jest to edycja źródłowa czternastu osiemnastowiecznych inwentarzy bibliotecznych klasztoru paulińskiego pw. św. Mikołaja w Wieluniu. Pochodzą z lat: 1711, 1716, 1717 (4 września), 1721, 1729 (październik), 1739, 1742, 1747 (16 stycznia), 1748, 1749, 1750, 1752, 1770, 1789 (wrzesień). In-

¹ Uniwersytet Medyczny w Łodzi.

² Dr Tomasz Stolarczyk (ur. 1975) – historyk, kustosz Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, należy do grona autorów znanych i cenionych w środowisku naukowym uczelni akademickich, seminariów duchownych oraz zakonów i zgromadzeń zakonnych w Polsce, w tym: bibliologów, bibliotekarzy, historyków i innych humanistów. Podejmuje problematykę badawczą z zakresu historii (ogólnej, regionalnej i lokalnej), monasteriologii, bibliotekarstwa kościelnego i biografistyki. Jest wydawcą źródeł. Ogłosił drukiem ponad dziewięćdziesiąt publikacji. Aktywnie uczestniczył z referatami w pięćdziesięciu pięciu konferencjach naukowych, sympozjach i zjazdach. Należy do następujących towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Naukowego Płockiego, Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej, Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego, Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, Łowickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jest członkiem wspierającym Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”.

wentarze z 1711 (sygn. 710) i 1770 roku (sygn. 470) stanowią samodzielne jednostki archiwalne, natomiast pozostałe wchodzą w skład akt prowincji Wieluń (sygn. 1652).

Wszystkie wymienione spisy książek paulińskich są przechowywane w Archiwum Jasnogórskim w Częstochowie przy ulicy o. Augustyna Kordeckiego 2. Patron ulicy należał do Zakonu Świętego Pawła Pierwszego Pustelnika (*Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae*).

Recenzowana publikacja zawiera: *Przedmowę, Wstęp, Zarys dziejów kościoła i klasztoru paulinów pw. św. Mikołaja w Wieluniu, Charakterystykę inwentarzy paulińskich, Zasady wydawania inwentarzy paulińskich, Paulińskie inwentarze biblioteczne, Zakończenie, Wykaz stosowanych skrótów, Bibliografię oraz Indeks osobowy.*

We *Wstępie* przedstawiono cel pracy, sposób sporządzania katalogów przez bibliotekarzy paulińskich w świetle ustawodawstwa zakonnego. Wymieniono również źródła i opracowania, które autor cytuje, dokonując krytycznej edycji inwentarzy.

W pierwszym rozdziale opisano zarys dziejów kościoła i klasztoru paulinów pw. św. Mikołaja w Wieluniu od czternastowiecznej fundacji po kasatę w pierwszej połowie XIX wieku. Wymienioną problematykę omówiono w układzie chronologicznym. Poszerzono wiedzę na ten temat m.in. o imiona i nazwiska zakonników, zwłaszcza przeorów konwentu w Wieluniu.

Dalej scharakteryzowano paulińskie inwentarze książek z biblioteki klasztornej. Podano klucze, według jakich je sporządzono, oraz liczbę spisanych w nich tytułów i woluminów.

W kolejnym rozdziale omówiono zasady, według których wydano drukiem inwentarze biblioteczne paulinów z Wielunia.

Następnie zaprezentowano paulińskie inwentarze biblioteczne. Zasadniczą część książki stanowi krytyczna edycja źródłowa tych inwentarzy. Każdy z nich został rozpisany osobno, z podaniem daty powstania. Do pozycji inwentarzowych dodano przypisy rzeczowe. Uwzględniono w nich tytuł oraz imiona i nazwiska autorów. Znalazły się tam także krótkie biogramy niektórych osób, autorów poszczególnych dzieł i zakonników paulińskich.

W *Zakończeniu* porównano inwentarze biblioteczne paulinów z inwentarzami innych książnic zakonnych. Podkreślono znaczenie tego typu spisów książek dla badań nad dawnymi księgozbiorami hi-

storycznymi oraz rolę konwentu wieluńskiego dla prowincji polskiej i lokalnej społeczności.

Warto podać kilka uwag odnośnie do recenzowanej publikacji. Wydaje się, że w strukturze książki *Spis źródeł i opracowań* oraz *Wykaz skrótów* należało zamieścić po *Wstępie*, a nie na końcu, przed *Indeksem osobowym*. Wzorowo opracowano przypisy i bibliografię załącznikową.

T. Stolarczyk pozostawił numerację poszczególnych pozycji inwentarzowych tylko tam, gdzie znajdowały się w oryginale. Powinno się natomiast ponumerować wszystkie tytuły. Pozwoliłoby to określić liczbę książek znajdujących się w bibliotece paulinów w poszczególnych latach. Należało także oznaczyć każdy z czternastu inwentarzy kolejnymi literami alfabetu łacińskiego, co w powiązaniu z ponumerowaniem każdej pozycji ułatwiłoby cytowanie *Inwentarzy bibliotecznych*. Dla większej przejrzystości można by utworzyć osobne kolumny dla liczb woluminów poszczególnych książek. Brak również streszczenia w języku obcym.

Czytelnicy zainteresowani tematyką wymienioną w tytule recenzowanej publikacji powinni zapoznać się również z interesującym artykułem ogłoszonym drukiem przez tego samego autora na łamach czasopisma „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”³, gdzie niektóre dane faktograficzne i opisowe o czternastu inwentarzach z Wielunia przedstawiono w innym aspekcie.

Reasumując, trzeba podkreślić, że użytkownicy informacji naukowej (m.in. bibliolodzy, historycy, humaniści) otrzymali wartościowe wydawnictwo źródłowe opracowane przez Tomasza Stolarczyka.

Katalogi i inwentarze biblioteczne zarówno dawne, jak i współczesne zawsze będą ważnym źródłem informacji o zasobach księżnic, których dotyczą, podkreślając ich rolę kulturotwórczą. Warto podejmować dalsze badania w tym zakresie, ogłaszać je drukiem i udostępniać online w bibliotekach cyfrowych (CYBRA i „Fides”) oraz repozytorium uczelnianym Uniwersytetu Łódzkiego.

³ T. Stolarczyk, *Osiemnastowieczne paulińskie inwentarze biblioteczne z Wielunia*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2021), s. 49-62.

Ks. MICHAŁ KŁAKUS¹

JÓZEF GAWLINA,

CUM DEO. DZIENNIK 1959-1964,

wstęp i opr. Jerzy Myszor, Wydawnictwo Centrum Badań nad Historią Kościoła im. ks. Wincentego Myszora, Katowice 2022, 426 s., ISBN 978-83-958522-7-5

Ks. prof. Jerzy Myszor od dwudziestu lat przybliży czytelnikom postać abp. Józefa Gawliny² – kapłana, biskupa polowego i żołnierza II wojny światowej, protektora wychodźstwa polskiego. Pod jego redakcją lub za jego zachętą ukazało się kilkanaście publikacji poświęconych temu wybitnemu Ślązakowi.

Przedmiotem niniejszej recenzji jest krytyczne wydanie *Dziennika* abp. Józefa Gawliny, obejmującego pięć ostatnich lat jego życia, kiedy to po śmierci Piusa XII sprawami Kościoła kierował Jan XXIII, a następnie Paweł VI. Ich zasługą było zwołanie i przeprowadzenie II Soboru Watykańskiego, który miał na celu uwspółcześnienie (*aggiornamento*) Kościoła katolickiego. W omawianym okresie zmienił się również stosunek Stolicy Apostolskiej do komunizmu. Wraz ze śmiercią Piusa XII antykomunistyczną krucjatę zastąpiono próbami nawiązywania kontaktów z przywódcami państw za żelazną kurtyną, rozpoczynając w ten sposób watykańską *Ostpolitik*. W Polsce, w ra-

¹ Institut Diocésain de Formation Pastorale, diecezja Fréjus-Toulon.

² *Korespondencja Augusta Hlonda i Józefa Gawliny w latach 1924-1948*, opr. J. Myszor, J. Konieczny, Katowice 2003; J. Gawlina, *Wspomnienia*, opr. J. Myszor, Katowice 2004.

mach przygotowań do obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski, trwał program Wielkiej Nowenny. Jego inicjatorem był kard. Stefan Wyszyński, który zwłaszcza po uwolnieniu z internowania (1956) był niekwestionowanym przywódcą, interreksem. Był on nie tylko świadom swej roli, ale nawet ją podkreślał. Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych zmieniało się również nastawienie Polaków za granicą. Ci, którzy wyjechali z II Rzeczypospolitej za chlebem, wrastali w kulturę miejscową kraju pobytu, natomiast ci, którzy znaleźli się na Zachodzie w czasie i po II wojnie światowej, byli podzieleni w sprawie oceny wydarzeń w kraju pochodzenia.

Arcybiskup Józef Gawlina odegrał ważną rolę w czasie II Soboru Watykańskiego, zarówno w jego fazie przygotowawczej, jak i w czasie trwania sesji soborowych. Należał do członków Komisji Przygotowawczej do spraw Biskupów i Zarządu Diecezjami (*de Episcopis ac de Dioecesium Regimine*), a 28 czerwca 1960 roku papież Jan XXIII powołał go na urząd sekretarza tego gremium. Omawiana publikacja pozwala zaznajomić się z kulisami pracy nad dokumentami soborowymi. Przypatrując się działalności poszczególnych komisji i sekretariatów, można poznać ich głównych aktorów – członków i konsultatorów urzędów watykańskich. W swoim *Dzienniku* abp Gawlina poświęca najwięcej uwagi temu zagadnieniu.

Drugim, nie mniej ważnym wątkiem w *Dzienniku* są zmagania abp. Gawliny (jak już wspomniano, w nowych warunkach kościelnych) w celu uświadamiania światowej opinii publicznej na temat metod i sposobów zwalczania Kościoła katolickiego przez komunistów w Europie Środkowo-Wschodniej oraz prób przenikania ich przedstawicieli do środowisk katolików postępowych w Europie Zachodniej. *Dziennik* soborowy ukazuje rolę, jaką odegrał abp Gawlina jako jeden z moderatorów grupy duchownych katolickich z krajów socjalistycznych we współpracy z o. Werenfriedem van Straaten OPræm (Kirche in Not – Kościół w Potrzebie, wcześniej *Ostpriesterhilfe*) oraz o. Józefem Marią Bocheńskim OP, założycielem Instytutu Europy Wschodniej we Fryburgu. Do grupy tej należeli m.in. abp Ivan Bucko (Ukraina), bp Vincenzo Padolskis (Litwa), bp Česlao Sipovič MIC (Białoruś), bp Djuro Kokša (Chorwacja), o. Carlo Balić OFM (Chorwacja), ks. Stefan Nahalka (Słowacja), bp Pavol Mária Hnilica SJ (Słowacja), ks. Giuseppe Zágon (Węgry).

Kolejny temat poruszany w *Dzienniku* dotyczył organizacji duszpasterstwa emigracyjnego. Arcybiskup Gawlina był jednym z redaktorów przedsoborowego votum *De emigrationes* (1961), w którym zamierzano ponownie określić (po konstytucji apostolskiej *Exsul Familia* z 1952 roku) sprawy organizacji duszpasterstwa cudzoziemców, jednocześnie też od śmierci kard. Augusta Hlonda pełnił urząd Projektora Wychodźstwa Polskiego. Z tej racji na uwagę zasługuje nakreślony w *Dzienniku* wzajemny stosunek kard. Wyszyńskiego i abp. Gawliny, który był odpowiedzialny za sprawy organizacji duszpasterstwa polonijnego na świecie. *Dziennik* pozwala śledzić ich wzajemne stosunki nacechowane brakiem zaufania, podejrzliwością, a nawet oskarżeniami o nielojalność ze strony Prymasa Polski.

Oddając się lekturze *Dziennika*, można poznać grono osób zaufanych z otoczenia abp. Gawliny. Pozwala to odtworzyć jego poglądy i krąg wpływów.

Uważny czytelnik może dostrzec cechy duchowości abp. Gawliny oparte na kulcie maryjnym. Warto wspomnieć (o czym pisze również w *Dzienniku*), że był on również dyrektorem Światowej Federacji Sodalicji Mariańskich, do których należało 83 tys. stowarzyszeń z całego świata, liczących łącznie około 8 mln sodalistów.

Publikację opatrzone licznymi przypisami. Przy opracowaniu *Dziennika* ks. prof. Jerzy Myszor wykorzystał podstawową literaturę źródłową (kilkadziesiąt pozycji), a zwłaszcza zbiór *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano*. Pracę cechuje wysoki poziom merytoryczny. Jest to ważne źródło do poznania dziejów Kościoła katolickiego.

SPRAWOZDANIA

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 28 (2022) nr 2 (55), s. 319-331
ISSN 1426-3777

EWELINA LASKO¹

REFLEKSJE PO XXVI WALNYM ZGROMADZENIU FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH „FIDES” W CZĘSTOCHOWIE

„Wybacz nam, Boże, że tworzymy.
Nasze słowa są niegodne swojego miana.
One nie były na początku
Ani nie będą na końcu [...].
Jesteśmy zmąconymi źródłami wiedzy.
Nie ma nas w tym, co tworzymy,
Bo w naszych księgach
Staramy się być lepsi,
Niż jesteśmy w rzeczywistości”.

Gdy słowa powyższej modlitwy wybrzmiały z ambony, przeszły mnie ciarki. Nieprzypadkowo pozwoliłam więc sobie rozpocząć relację z XXVI Walnego Zgromadzenia Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” właśnie od tych słów. Przytoczony cytat pochodzi z przepięknego wiersza *Modlitwa trzech magów* tarnowskiego pisarza, poety i tłumacza, Romana Brandstaettera, ale jest to również fragment, którym posłużył się w swej homilii wygłoszonej podczas Mszy Świętej wieńczącej zjazd bibliotek kościelnych abp Wacław Depo, metropolita częstochowski. Przypomniana modlitwa niewątpliwie wywołuje ogromne wrażenie, jako utwór zaś niesie ze sobą wyjątkowy przekaz, jednak wykorzystanie jej wybranych słów w odniesieniu do profesji

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.

bibliotekarza nadało jej nowy sens. Sens ten mnie osobiście bardzo wzruszył. Przyznam szczerze, że był to jeden z piękniejszych momentów tegorocznego zgromadzenia, choć podczas trzech dni ubiegłorocznej konferencji nie brakowało miłych i godnych zapamiętania wydarzeń. Nie da się ukryć, że ostatnie obrady przedstawicieli bibliotek kościelnych przebiegały w niezwykle przyjaznej i sympatycznej atmosferze, a radość wynikającą z możliwości rzeczywistego spotkania się po dwóch latach podkreślano wielokrotnie zarówno z mównicy, jak i podczas nieoficjalnych konwersacji w kularach. Zresztą muszę przyznać, że również mnie towarzyszyło ogromne zadowolenie z możliwości uczestniczenia w drugim w moim życiu zjeździe bibliotekarzy, ale o tym później. Tymczasem przypomnijmy sobie, jak to było...

W dniach 8-10 września 2021 roku w Wyższym Seminarium Duchownym w Częstochowie odbyło się XXVI Walne Zgromadzenie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. Po raz pierwszy przedstawiciele bibliotek kościelnych mieli możliwość wspólnego spotkania się u podnóża Jasnej Góry, w blasku maryjnego sanktuarium. Fakt zaś, że wydarzenie to odbyło się w czasie obchodów trzydziestej rocznicy poświęcenia częstochowskiego seminarium przez św. Jana Pawła II oraz w przededniu jubileuszu samej Federacji, przydawał zgromadzeniu jeszcze większego splendoru. W spotkaniu wzięło udział pięćdziesięciu trzech bibliotekarzy reprezentujących trzydzieści siedem bibliotek kościelnych z całej Polski. Program konferencji zapowiadał się bardzo obiecująco, a powiedzieć, że na niektóre z zaplanowanych w programie sesji czekałam z niecierpliwością, to zdecydowanie mało. Zgromadzenie rozpoczął rektor WSD w Częstochowie, ks. prał. dr hab. Ryszard Selejdak, wyrażając nadzieję, że spotkanie przyczyni się do podkreślenia roli, jaką Federacja „Fides” odgrywa w promowaniu działalności bibliotek kościelnych różnego typu. Ksiądz rektor, kontynuując swoje powitanie, zauważył także, że książka – niezależnie od przemijającego czasu, rozwoju technologicznego i zdobywania popularności przez elektroniczne środki przekazu oraz biblioteki cyfrowe – w swej tradycyjnej postaci jest bezkonkurencyjna i w gruncie rzeczy niemożliwa do zastąpienia. Kończąc swoje krótkie wystąpienie, prof. Selejdak życzył wszystkim owocnej refleksji i głębokich przemyśleń odnośnie do podejmowa-

nych tematów, w tym w kwestii przyszłości bibliotek po pandemii. Następnie głos zabrał ks. dr Kamil Zadrozny. Dyrektor goszczącej zjazd biblioteki poprowadził krótką modlitwę, zawierając całe zgromadzenie Bogu za wstawiennictwem o Maksymiliana Kolbego, patrona Federacji, po czym zaprezentował pokrótce historię Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej. W swoim wykładzie mówca wyraźnie podkreślił, że bibliotekę od samego początku postrzegano jako jeden z kluczowych i nieodzownych elementów powoływanego do życia seminarium: „Jak mówią nam kroniki seminaryjne, moderatorom seminarium, jak też osobom odpowiedzialnym za formację towarzyszyło przekonanie, że seminarium nie może owocnie kształtować przyszłych prezbiterów bez dobrze wyposażonej biblioteki. I kiedy 1 października 1926 roku pierwszy biskup częstochowski, dr Teodor Kubina, podjął decyzję o erygowaniu częstochowskiego seminarium położonego w Krakowie, oczywistym stało się, że posiadać ono musi swoją bibliotekę”. Po zapoznaniu się dziejami częstochowskiej księżnicy zebrani mogli podziwiać jej urokliwe i przytulne wnętrza, by następnie, korzystając z okazji, obejrzeć również budynek samej uczelni, w tym kilka miejsc zasługujących na szczególną uwagę: seminaryjny kościół pw. Jezusa Chrystusa Najwyższego Kapłana, aulę wykładową, przepiękny obraz Serca Pana Jezusa oraz mural odnoszący się do krakowskich korzeni uczelni. Ostatnim punktem pierwszego dnia walnego zgromadzenia było spotkanie integracyjne, podczas którego wszyscy obecni na zjeździe zostali oficjalnie powitani przez przewodniczącego Zarządu, ks. dr. Jerzego Witczaka. Była to również okazja do zaprezentowania nowych członków Federacji, uroczystego przedstawienia osób, które objęły stanowiska w należących do stowarzyszenia bibliotekach oraz zaprezentowania zmian, jakie zaszły w kwestiach formalnych w poszczególnych instytucjach. Spotkanie upłynęło w niezwykle miłej i przyjemnej atmosferze, a wspólnie spędzony czas sprzyjał nawiązywaniu znajomości, zacieśnianiu międzybibliotecznej współpracy, podejmowaniu inicjatyw, wymienianiu się doświadczeniami i dzieleniu pomysłami.

Kolejny dzień konferencji rozpoczęła wspólna modlitwa. Podczas uroczystej Mszy Świętej sprawowanej pod przewodnictwem ks. prał. dr. hab. Ryszarda Selejdaka swoje słowo skierował do ze-

branych ks. dr Kamil Zadrożny. Następnie odbyły się dwie krótkie sesje plenerowe, w trakcie których mieliśmy możliwość wysłuchania bardzo interesujących wykładów. Pierwszy z nich, *Źródła elektroniczne w pracy teologa systematyka*, został wygłoszony przez ks. prof. dr. hab. Jacka Kempę, który w swoim wystąpieniu nawiązał do artykułu swojego autorstwa, opublikowanego pod tym samym tytułem kilka miesięcy wcześniej na łamach periodyku „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”². Jeszcze przed ukazaniem się czasopiśma tekst ten spotkał się z zainteresowaniem zarówno teologów, jak i bibliotekarzy. Ponadto w mediach społecznościowych można było od kilku tygodni zapoznać się z jego bardzo obiecującą zapowiedzią. Ja sama z niecierpliwością oczekiwałam momentu, gdy będę mogła osobiście zapoznać się z treścią artykułu i rzeczywiście lektura tekstu pozwoliła mi na zdobycie wielu cennych wiadomości, które mogą okazać się przydatne również z punktu widzenia pracownika biblioteki teologicznej. W związku z tym bardzo się cieszę, że mogłam wysłuchać także wykładu księdza profesora, zwłaszcza że ks. Kempa jedynie krótko przywołał treść swojej publikacji, większą wagę przykładając do podzielenia się osobistymi refleksjami i płynącymi z doświadczenia uwagami na temat korzystania z opisanych przez siebie źródeł elektronicznych. Nie mniej interesujące było wystąpienie br. Romana Dolnego SJ. W drugiej z przedpołudniowych sesji można bowiem było poznać kulisy procesu wdrażania systemu Koha w Bibliotece Ignatianum. Brat Roman rozpoczął prezentację od zaznajomienia słuchaczy z ogólną sytuacją jezuickiej biblioteki, dzięki czemu mogliśmy się dowiedzieć, w jakich warunkach dokonywano modyfikacji oraz jak sytuacja placówki wpłynęła na przebieg konwersji. Niezwykle absorbujące dla mnie, osoby nie mającej dotychczas możliwości pracy w systemie Koha, była również sama jego charakterystyka oraz omówienie możliwości, jakie system oferuje z perspektywy biblioteki rozpoczynającej w nim pracę. Tego dnia odbył się jeszcze jeden wykład. Była to sesja poprowadzona przez o. Janusza Kaczmarka OP, jednak do niej zamierzam wrócić nieco później.

² J. Kempa, *Źródła elektroniczne w pracy teologa systematyka*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 114 (2020), s. 145-164, DOI: 10.31743/abmk.11775.

Jedną z niewątpliwych atrakcji, która czekała nas podczas drugiego dnia zjazdu, była możliwość zwiedzenia Biblioteki Jasnogórskiej i Jasnogórskiej Biblioteki Maryjnej, które – choć tak diametralnie różne – wzbudzały zainteresowanie i ekscytację prawdopodobnie wszystkich uczestników spotkania. Przyznam szczerze, że możliwość obejrzenia tych dwóch księgozbiorów niemal jednocześnie stanowiła niezwykle ciekawe doświadczenie. Pierwsza z nich, biblioteka klasztorna, nie bez przyczyny jest uznawana za jedną z najpiękniejszych w całej Europie, miejsce to bowiem robi przeogromne wrażenie chyba na każdym, kto tam zagości. Wydaje mi się, że nie rozminę się z prawdą, jeśli stwierdzę, że nie inaczej stało się z bibliotekarzami biorącymi udział w XXVI Walnym Zgromadzeniu Federacji „Fides”, gdyż kiedy sama zdołałam już opanować obezwładniający wręcz zachwyty oraz otrząsnąć się z oniemiaenia, dyskretnie obserwowałam reakcję pozostałych gości i muszę stwierdzić, że Biblioteka Jasnogórska oczarowała wszystkich przybyłych bez wyjątku. W sumie do tej pory się dziwię, że zdołałam wyjść z niej z własnej woli i nie trzeba mnie było wyrzucać, ponieważ piękno Jasnogórskiej Biblioteki dosłownie hipnotyzuje. Nie da się ukryć, że w zestawieniu z nią Jasnogórska Biblioteka Maryjna prezentowała się dużo skromniej, lecz swą urokliwą przytulnością, poczuciem wszechobecnej kameralności i panującą domową atmosferą z pewnością przypadła do gustu wielu ze zgromadzonych osób – w każdym razie mnie na pewno. Pozostałą część czasu dzielącą nas od kolejnej sesji spędziliśmy wedle własnego uznania. Przypuszczam, że większość obecnych skorzystała z możliwości odwiedzenia sanktuarium oraz zaopatrzenia się w pamiątki i prezenty dla bliskich, by punktualnie o godzinie 16:30 zjawić się na obradach stanowiących stały element każdego z corocznych zgromadzeń. Spotkaniu przewodniczył ks. dr Tomasz Garwoliński, obecni zaś na zjeździe mieli możliwość zapoznania się z bieżącymi sprawami dotyczącymi funkcjonowania Federacji „Fides” oraz wysłuchania sprawozdania Zarządu z działań podjętych od poprzedniego zjazdu w Sandomierzu. Pod głosowanie poddano także kilka aktualnych spraw. Kolejny dzień naszego spotkania zakończył Apel Jasnogórski. Wszyscy zgromadziliśmy się przed obliczem Matki Bożej Jasnogórskiej, aby pracowników zrzeszonych bibliotek, naszą pracę i czekającą nas przyszłość zawierzyć Jej opiece. Modlitwę poprowa-

dził wiceprzewodniczący Federacji, o. Grzegorz Filipiuk OFMCap, przypominając o czekającym wkrótce Federację jubileuszu: „Dokładnie trzydzieści lat temu, 23 września 1991 roku, zawiązała się grupa bibliotekarzy, która zainicjowała współpracę bibliotek uniwersyteckich, wydziałów teologicznych, wyższych seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych, bibliotek klasztornych i parafialnych. Dziś stajemy z wdzięcznością za ten czas i prosimy o dalszą Twoją opiekę”.

Nadszedł ostatni dzień naszej konferencji i jestem niezmiernie ciekawa, jak panel dyskusyjny pt. *Biblioteki kościelne po pandemii*, którym rozpoczęliśmy piątkową sesję, odebrali pozostali uczestnicy zjazdu. W każdym razie sama odczułam ogromny niedosyt. Zasadniczą część debaty stanowiła wymiana doświadczeń pomiędzy reprezentantami sześciu bibliotek. W dyskursie wzięli udział: ks. dr Jerzy Witczak (Biblioteka PWT i MWSD, Wrocław), o. Grzegorz Filipiuk (Biblioteka Prowincjalna Braci Mniejszych Kapucynów, Zakroczym), dr Barbara Kmiecik (Biblioteka WT Uniwersytetu Opolskiego), mgr Tomasz Winiarski (Biblioteka UKSW, Warszawa), ks. dr Tomasz Krzysztofiak (Biblioteka PWSD, Gniezno) i ks. dr Piotr Tylec (Biblioteka Diecezjalna, Sandomierz). Ostatni z wymienionych nie tylko aktywnie uczestniczył w dyskusji, ale też koordynował przebieg całego spotkania. Debata toczyła się wokół różnych aspektów funkcjonowania bibliotek w obliczu zagrożenia koronawirusem. Prelegenci skoncentrowali się na rozpatrzeniu konsekwencji, jakie pandemia dotychczas spowodowała, oraz następstw, jakie w związku z jej wystąpieniem będą czekać biblioteki w przyszłości. Dyskusję rozpoczęło przedstawienie swoich spostrzeżeń przez zaproszonych do rozmowy dyrektorów na temat wpływu pandemii na liczbę czytelników. W trakcie wymiany zdań i doświadczeń dało się zauważyć, że pandemia zdecydowanie negatywnie odbiła się na odwiedzinach czytelników oraz doprowadziła do drastycznego zmniejszenia ilości wypożyczeń. Każda z placówek odczuła jednak okres pandemii w indywidualny sposób. Zupełnie inaczej wyglądał bowiem czas lockdownu i wprowadzania kolejnych krajowych restrykcji w bibliotekach wydziałów teologicznych, seminaryjnych czy diecezjalnych. Mniejsze placówki stosowały zabiegi różniące się od rozwiązań zaproponowanych przez większe biblioteki uczelniane. Niezwykle budującym wnioskiem, jaki wypłynął z przysłuchiwania się tej debacie, był postulat dbałości o wy-

chodzenie naprzeciw oczekiwaniom czytelników. Przyznam szczerze, że walka o użytkowników i kreatywność w poszukiwaniu rozwiązań ułatwiających czytelnikom dostęp do informacji, jakimi wykazali się pracownicy bibliotek, których reprezentanci brali udział w dyskusji, była naprawdę imponująca i zrobiła na mnie – jako osobie propagującej potrzebę ocieplania wizerunku bibliotekarza i walki o pozytywne postrzeganie naszego zawodu w społeczeństwie – ogromne wrażenie, a nawet wywołała olbrzymią radość. Cieszyła skala, z jaką w tym trudnym czasie rozpowszechniły się w bibliotekach usługi typu skanowania na życzenie, które mimo wielu obiektywnych wad (nadużywanie tej usługi przez czytelników oraz konieczność zaangażowania pracowników do długotrwałej pracy przy skanerze kosztem realizacji innych zadań) były wówczas dla studentów i wykładowców niezwykle cennym udogodnieniem. Pojawiło się także wiele inspirujących pomysłów, np. czat z bibliotekarzem, płatność bezgotówkowa lub wirtualna czytelnia. Z pewnością niektóre z tych pomysłów zagoszczą w wielu miejscach na stałe, zwłaszcza że w najbliższej przyszłości może nas czekać prawdziwe wyzwanie, jakim będzie konieczność walki o czytelnika i niezbędne stanie się wychodzenie naprzeciw jego potrzebom oraz inicjowanie działań zachęcających go do korzystania z tradycyjnej książki i gromadzonych w naszych placówkach księgozbiorów. Właśnie to zagadnienie, konieczność podjęcia kroków inspirujących użytkowników do odwiedzania biblioteki, stało się ostatnim tematem toczącej się dyskusji panelowej. Przewodniczący sesji, ks. dr Piotr Tylec, zauważył, że przyczyn kryzysowej sytuacji objawiającej się brakiem zainteresowania bibliotekami należy upatrywać nie tylko w trwającej epidemii, ale również w zjawiskach i procesach socjologicznych: „Teraz pytanie o przyszłość, o to, w jaki sposób możemy zachęcać do korzystania z naszych bibliotek w kontekście zmniejszonej liczby czytelników po pandemii, ale też zmniejszonej liczby alumnów [...]. Jest duży kryzys powołań, mniejsza ilość kleryków, a to przekłada się na mniejszą ilość użytkowników w bibliotece. Jest coraz mniejsze zainteresowanie książką tradycyjną. Wiemy, że dużo rzeczy jest w Internecie, w bibliotekach cyfrowych i innych systemach, które pozwalają na korzystanie z książek online. Co mamy robić? Jakie mogą być rozwiązania? Jakie inicjatywy podejmować, żeby zachęcać coraz szersze grono

osób do korzystania z bibliotek?”. Podobnie jak poprzednio, również w przypadku pytania o czekające nas perspektywy mogliśmy usłyszeć wiele interesujących pomysłów, ale także gotowych rozwiązań, które mają nakłonić czytelników do powrotu. Ks. dr Jerzy Witczak wskazał na konieczność reorganizacji czytelni, tak by znaczna część księgozbioru była dostępna jedynie na miejscu. Coraz powszechniejszym zjawiskiem, które również cieszy się dużą popularnością wśród użytkowników bibliotek, jest możliwość korzystania ze specjalnie wyznaczonych miejsc – pokoiów do pracy indywidualnej. Tego rodzaju przestrzenie są oblegane zwłaszcza przez osoby piszące prace dyplomowe. Jak podkreślał ks. Witczak: „dążymy do tego, żeby biblioteka stała się trzecim miejscem dla użytkownika, czytelnika, studenta – mają miejsce nauki, mają miejsce odpoczynku i bibliotekę do pracy naukowej”. Przewodniczący Federacji zwrócił również uwagę na to, że w przypadku bibliotek uczelnianych, które dotychczas były otwarte wyłącznie dla studentów i pracowników naukowych, pozytywnym rozwiązaniem może być także rozszerzenie kręgu czytelników o osoby niezwiązane z uczelnią, które mogą być zainteresowane częścią naszych księgozbiorów, powieściami chrześcijańskimi lub publikacjami poświęconymi ascetyce, rozmyślaniom lub hagiografii. Z jeszcze inną propozycją wystąpił dyrektor Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu. Ks. dr Piotr Tylec podzielił się z nami swoimi planami dotyczącymi zapoczątkowania akcji promocyjnej nawiązującej do idei *bookcrossingu*. Biblioteka mogłaby w ten sposób znaleźć nowych właścicieli dla zbędnych egzemplarzy książek, a jednocześnie takie dzielenie się książkami miałyby stanowić swego rodzaju reklamę i przyciągnąć swą atrakcyjnością nowych użytkowników. Z kolei w Bibliotece Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w ostatnim czasie wdrożono inicjatywę określaną mianem BiblioWawa. Jest to pomysł bazujący na idei wcześniej wprowadzonej w placówkach krakowskich, a który zgodnie ze swoim celem ma na zasadzie wzajemności ułatwić studentom i pracownikom naukowym danej uczelni dostęp do literatury specjalistycznej zgromadzonej w bibliotekach innych warszawskich szkół wyższych w ramach zawartego wcześniej pomiędzy nimi porozumienia o współpracy. Zgodnie z wstępnymi obserwacjami dyrektora Biblioteki UKSW, mgr. Tomasza Winiarskiego, w statystykach już teraz można

zaobserwować pozytywny oddźwięk tej inicjatywy, np. z możliwości zapisu w ramach akcji BiblioWawa skorzystali już liczni studenci sąsiednich uczelni. Z przychylnym odbiorem spotykają się także filmy instruktażowe dostępne głównie w ramach przeprowadzonych w ramach studiów obowiązkowych szkoleń bibliotecznych, pozwalające nie tylko na ugruntowanie umiejętności korzystania z katalogów, poprawę orientacji i pewności siebie czytelnika w poruszaniu się po poszczególnych oddziałach. Niewątpliwą ich zaletą z punktu widzenia ludzi nauki jest możliwość skorzystania w bibliotece z baz typu ATLA, które zawierają prawdziwe bogactwo artykułów z fachowych czasopism zagranicznych, ale ze względu na ogromne koszty nie są powszechnie dostępne. W Polsce coraz większą popularnością cieszy się projekt *Academica* stworzony przez Bibliotekę Narodową. W ramach tej inicjatywy wszystkie placówki, które zdecydują się na podjęcie współpracy, mogą na wydzielonych w czytelniach stanowiskach komputerowych umożliwiać czytelnikom skorzystanie z wielu popularnonaukowych publikacji. Podczas tej trwającej zaledwie godzinę dyskusji padło wiele interesujących propozycji. Z pewnością spotkanie zainspirowało wiele osób do wdrożenia podobnych rozwiązań w swoich bibliotekach, dlatego – jak wspomniałam na początku – można było odczuć niedosyt, że na tak pasjonującą debatę poświęcono zaledwie godzinę. Jak się później okazało, kolejny wykład przyniósł nie mniejsze emocje i – podobnie jak czwartkowe wystąpienie o. Janusza Kaczmarka – spotkał się z największym zainteresowaniem, a może i poruszeniem wśród obecnych na zgromadzeniu bibliotekarzy. W moim sprawozdaniu celowo zdecydowałam się połączyć relację z tych dwóch wykładów nie tylko ze względu na wspomniany wcześniej odzew, ale również z uwagi na temat, jaki został w nich podjęty. *Quo vadis, bibliotheca?*, jak chciało się powiedzieć po zakończeniu naszej ostatniej sesji. Oba wystąpienia dotyczyły bezpośrednio pracy bibliotekarzy i czekających nas w niedalekiej perspektywie zmian. Pierwszy z tych niezwykle interesujących, ale też budzących pewne obawy w naszym środowisku wykładów zaprezentował – jak wcześniej wspomniałam – o. Janusz Kaczmarek. Podczas sesji mieliśmy możliwość zapoznania się z kierunkiem, w jakim zmierza przyszłość katalogowania. Ojciec Kaczmarek uświadomił nam, że trzeba zacząć się przygotowywać na drastyczne zmiany. Zmiany te nadcho-

dzą w zastraszającym tempie i w gruncie rzeczy zdajemy sobie z nich sprawę, a w moim odczuciu wiążą się one z coraz dotkliwszym odchodzeniem w niebyt tradycyjnego bibliotekarstwa. Jednym z przejawów tego procesu, a jednocześnie zasadniczym tematem wystąpienia o. Janusza była czekająca nas nieunikniona detronizacja panującego od niemal półwiecza standardu MARC oraz przejęcie władzy przez bardzo atrakcyjny z punktu widzenia zarządzania danymi i dostępu do informacji, ale mało – nazwijmy to – pociągający z perspektywy kochających opracowywanie zbiorów bibliotekarzy model określany jako BIBFRAME (Bibliographic Framework). Wprawdzie pomruk dezaprobaty, który przebiegł po sali, oraz sceptyczne nastawienie większości zebranych świadczyły o braku entuzjazmu dla nadchodzących zmian (przynajmniej miałam wrażenie, że więcej osób podchodzi do omawianego tematu z podobną trwogą), to nie ulega wątpliwości, że trendy panujące w zakresie rozwoju technologii i postaw użytkowników bibliotek nieuchronnie prowadzą nas do tego rodzaju modyfikacji, które dla dobra naszych placówek oraz z szacunku dla wieloletniej pracy oraz poświęceń i osiągnięć naszych poprzedników będziemy musieli za jakiś czas wdrożyć. Pozostaje jednak wątpliwość, czy podczas unowocześniania bibliotek będziemy potrafili ocalić niepowtarzalny klimat naszego zawodu, który – mam wrażenie – może stać się główną ofiarą tego procesu. Trzeba się będzie dobrze postarać, aby do tej czekającej nas w przyszłości zmechanizowanej, zimnej rzeczywistości bibliotecznej przemycić choć cząstkę tradycyjnego bibliotekarstwa – tego pachnącego starą książką i ciepłego kontaktem ze spragnionymi czytania ludźmi. Wprawdzie to jedynie moje obawy, ale mam wrażenie, że będzie to jedna z najdotkliwszych wad unowocześniania naszego fachu, a kolejny wywołujący nie mniejsze poruszenie wykład pana Macieja Dziubeckiego, przedstawiciela firmy Aleph Polska, wzmógł moje zaniepokojenie. Ostatnie bowiem wystąpienie na konferencji było poświęcone kwestii *Przyszłości oprogramowania dla bibliotek*. Pan Maciej zapoznał nas z zasadami funkcjonowania platform usług bibliotecznych i systemem chmurowym, które cieszą się coraz większą popularnością w krajach anglojęzycznych, uznawanych za pionierskie w kwestii zmian w technologiach bibliotecznych. Nasz prelegent podkreślił, że innowacje, jakie zachodzą w USA czy w Wielkiej Brytanii, prędzej czy

później docierają do naszego kraju, jednak w dużej mierze jest to zależne od możliwości budżetowych naszych placówek, sposobu finansowania nauki przez państwo oraz roli, jaką biblioteka odgrywa w społeczeństwie. Dlatego choć platformy biblioteczne zaczynają w Polsce funkcjonować w coraz liczniejszej grupie bibliotek, wdrożenie systemu chmurowego i rezygnacja ze zintegrowanych systemów bibliotecznych z pewnością potrwa jeszcze dłuższy czas. Niemniej jednak z uwagi na czekające nas w dalszej perspektywie nieuchronne zmiany należy zacząć zgłębiać ten temat już teraz. Z tego, co udało mi się dowiedzieć, zasadniczą zaletą systemu chmurowego jest skonsolidowanie wszystkich procesów zachodzących w bibliotece w jednym miejscu. Za sprawą jednej platformy usługowej możliwe stało się zintegrowanie również wszystkich funkcji niezbędnych do zarządzania zasobami drukowanymi, elektronicznymi lub cyfrowymi. Wszystkie operacje związane z funkcjonowaniem biblioteki, począwszy od planowania zakupu nowości wydawniczych, a na ich udostępnianiu skończywszy, obsługiwane są przez system Alma. Jednak w przeciwieństwie do systemów zintegrowanych mamy tu również możliwość wykorzystania różnorodnych narzędzi analitycznych, np. raportów porównawczych bibliotek korzystających z systemu lub podpowiedzi oferowanych na podstawie zestawienia danych przez sztuczną inteligencję. Ponadto warto zwrócić uwagę na perspektywy rozwoju, jakie oferuje biblioteczny system chmurowy. Pan Maciej wspomniał o Primo, systemie wyszukiwawczym, który służy jako interfejs użytkownika, a którego możliwości można poznać na przykładzie Biblioteki Narodowej, gdzie system chmurowy niedawno wdrożono. Jednak Primo stanowi dopiero jeden z pierwszych elementów związanych z Almą bezpośrednio na gruncie bibliotecznym, tymczasem w przypadku uczelni wyższych możliwe jest tworzenie całych platform szkolnictwa pozwalających na sprawny przepływ informacji między studentami, wykładowcami i biblioteką. W dalszej kolejności możliwe stanie się sprawne połączenie i płynny przepływ informacji między Almą a repozytoriami instytucjonalnymi, gromadzącymi oraz udostępniającymi zasoby badawcze uczelni oraz systemami służącymi do zarządzania lekturami, sylabusami itp. Pan Dziubecki stwierdził, że „rozwój tych systemów zmierza do integracji wszystkich procesów, które mają miejsce w bibliotece i na uczelni, od

naukowców przez studentów, zgodnie z ideą, aby biblioteka była w centrum”. Temat wykładu był naprawdę interesujący, a omówione zagadnienia stanowiły zaledwie część informacji na temat systemu chmurowego, jednak czas biegł nieubłaganie, więc tuż przed godziną 12:00 zebraliśmy się w seminaryjnym kościele, by wspólną modlitwą, której przewodniczył abp Wacław Depo, zakończyć nasze zgromadzenie. W wygłoszonej podczas Mszy Świętej homilii metropolita częstochowski nawiązał do słów św. Pawła, by stwierdzić, że o wartości człowieka nie świadczy pochodzenie, majątek ani status społeczny, lecz najważniejsze jest czynione przez niego dobro. Arcybiskup Depo, dokonując poniekąd charakterystyki posłannictwa, powołania zawodu bibliotekarza, odwołał się również do słów ks. prof. Czesława Stanisław Bartnika: „Doświadczamy, że już samo mówienie, pisanie tekstów czy ich gromadzenie może stawać się – jak mówił – poznawaniem, przemienianiem rzeczywistości, odwracaniem szarych dróg, wznoszeniem nowych wspólnych światów, miłosnym zwierzeniem, kontemplacją czy realizowaniem siebie jako już nowego człowieka. Wydaje mi się, że te słowa podprowadzają już nas krok po kroku w tę misyjność, którą spełniacie”.

W chwili gdy piszę niniejsze sprawozdanie, od momentu zakończenia XXVI Walnego Zgromadzenia Bibliotek Kościelnych „Fides” minęły ponad dwa miesiące, ale kiedy je wspominam, ciągle przychodzi mi do głowy dwa słowa: było fajnie! Wprawdzie na łamach Biuletynu „Fides” zdecydowanie słuszniej byłoby posługiwać się znacznie bardziej wyszukany i eleganckim słownictwem, ale w prywatnych rozmowach telefonicznych większość moich ówczesnych relacji rozpoczynałam lub streszczałam właśnie tym mało wytrawnym, ale jakże trafnym w tym wypadku określeniem. Ubiegłoroczna konferencja była drugą, w której miałam przyjemność uczestniczyć – po raz pierwszy w 2014 roku, kiedy to tuż po rozpoczęciu pracy w bibliotece tarnowskiego seminarium mogłam wziąć udział w przygotowaniach, a później w samych obradach, które toczyły się w naszej placówce. Wprawdzie od tamtego zgromadzenia minęło już kilka lat, ale było mi bardzo miło, gdy kilku uczestników nadal pamiętało mnie z tamtego okresu. Jedną z największych zalet walnego zgromadzenia w Częstochowie była możliwość spotkania osób, z którymi w ciągu mojej kilkuletniej pracy miałam wielokrotnie okazję pro-

wadzić serdeczną korespondencję listowną czy mailową, a których wcześniej nie udało mi się poznać osobiście (korzystając z okazji, serdecznie pozdrawiam wszystkich tych niezwykłych bibliotekarzy i bibliotekarki, żałując jedynie, że w tak krótkim czasie nie udało mi się porozmawiać ze wszystkimi). Zapewne we wcześniejszych akapitach w bardziej zawołowany czy subtelny sposób dałam już wyraz mojemu zachwytowi nad stroną merytoryczną samej konferencji, ale kończąc moje sprawozdanie, chciałam raz jeszcze podkreślić fakt, że możliwość uczestniczenia w spotkaniu bibliotekarzy – prawdziwych pasjonatów i osób w sposób godny podziwu zaangażowanych w promowanie czytelnictwa i działalności bibliotek – było dla mnie ogromnym zaszczytem. Cieszę się, że mogłam się tak wiele nauczyć z wysłuchanych wykładów, że wiele zjawisk i tendencji, które można zaobserwować w ostatnim czasie w bibliotekarstwie, a które ze względu na (wstyd się przyznać) niezrozumienie wzbudzały we mnie sprzeciw i kontrowersje, objaśniono tak, że pojęłam ich sens i konieczność przeprowadzenia. Po prostu było fajnie!

ANNA JANASEK¹

WYSTAWA EKSLIBRISÓW I DEDYKACJI ZE ZBIORÓW BIBLIOTEKI WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W ŁODZI.

100-LECIE ISTNIENIA BIBLIOTEKI I SEMINARIUM DUCHOWNEGO W ŁODZI

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi rozpoczęła działalność 9 sierpnia 1921 roku, wraz z powstaniem seminarium duchownego.

Zadaniem pierwszego biskupa, Wincentego Tymienieckiego, było zorganizowanie dla nowego seminarium kadry profesorskiej. Zatrudniono głównie księży z diecezji warszawskiej i włocławskiej, czyli z terenów, z których powstała diecezja łódzka. Pierwszym rektorem został ks. Jan Krajewski, wieloletni profesor seminarium kieleckiego i warszawskiego. Biskup sprowadzał też kapłanów zakonnych (jezuici, salezjanie). Wybierał osoby z dużym doświadczeniem duszpasterskim, gdyż ten aspekt uważał za najważniejszy dla robotniczego miasta².

Z czasem do grona wykładowców weszli wychowankowie seminarium, którzy po odbyciu studiów specjalistycznych w kraju lub za granicą wracali do swojej diecezji. W 1939 roku było ich dziesięć.

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi.

² Z. Czosnykowski, *Biskup Wincenty Tymieniecki (1871-1934)*, w: *Biskupi: Wincenty Tymieniecki, Kazimierz Tomczak*, red. E. i S. Zielkowsy, Łódź 1989, s. 51.

Istnieje przekaz, że Wyższe Seminarium Duchowne jako pierwsza szkoła w Łodzi uzyskała prawa wyższej uczelni (1938)³. Niestety próby udokumentowania tego faktu po wojnie nie powiodły się.

Inauguracja placówki z poświęceniem budynku odbyła się w niedzielę 13 listopada 1921 roku, w święto św. Stanisława Kostki, patrona diecezji, katedry i seminarium⁴. Uczelnia otrzymała nazwę Seminarjum Duchowne Łódzkie św. Stanisława Kostki.

Wystawa prezentuje ekslibrisy, znaki własnościowe, biblioteczne, dedykacje oraz inne zapiski naniesione przez ówczesnych właścicieli książek przed 1939 rokiem. Pochodzą one ze zbiorów biskupów i wykładowców seminarium oraz ukazują klimat różnorodnej myśli teologicznej, którą tworzyli i rozwijali. Zdjęciom towarzyszą krótkie biogramy podkreślające pełną poświęcenia pracę dla seminarium łódzkiego. Zaprezentowano też zapiski księży pracujących w diecezji, dla których literatura była cenna pomocą w duszpasterstwie, ale również źródłem do opracowań ulubionych zagadnień.

Dedykacje odzwierciedlają atmosferę przyjaźni, kiedy to książkami obdarowywali się klerycy, księża oraz osoby związane z seminarium, później słudzy Boży i beatyfikowani, np. ks. Tadeusz Burzyński i ks. Michał Sopoćko.

Zaprezentowano sylwetki takich księży, jak: Kazimierz Bałczewski, Jan Bączek, Wincenty Burakowski, Tadeusz Burzyński, Jan Cesarz, Józef Dzioba, Henryk Folwarski, Włodzimierz Jasiński, Michał Klepacz, Jan Krajewski, Antoni Kuczyński, Jan Wawrzyniec Kulik, Stanisław Muznerowski, Czesław Ochnicki, Stanisław Pniewski, Henryk Rybus, Leon Rychter, Michał Sopoćko, Kazimierz Tomczak, Wincenty Tymieniecki, Teofil Wojdas, Stefan Wojnarowski, Ludwik Ziętek, Jan Żdzarski. Wystawa odkrywa świat, który bezpowrotnie minął, brutalnie zniszczony przez wojnę.

Prezentacja ma charakter wirtualny, została udostępniona online 18 września 2021 roku, w dniu patrona seminarium, na stronie biblioteki oraz w Łódzkiej Regionalnej Bibliotece Cyfrowej Cybra.

³ K. Gabryel, *Historia Seminarium Duchownego w Łodzi*, „Wiadomości Diecezjalne Łódzkie” 1 (1972), s. 11-12.

⁴ Po reformie kalendarza liturgicznego wspomnienie św. Stanisława Kostki obchodzi się w Kościele polskim 18 września.

ARTUR DĄBROWSKI, ELŻBIETA STRASZAK¹

KONFERENCJA KARDYNAŁ WYSZYŃSKI – WIELKI KAPŁAN, WYBITNY POLAK, MIŁUJĄCY OJCZYZNĘ WIĘCEJ NIŻ WŁASNE SERCE

(Częstochowa, 20 października 2021 roku)

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, „przekonany o szczególnym znaczeniu kardynała Stefana Wyszyńskiego dla poszanowania godności człowieka i wolności, szacunku dla Ojczyzny i budowania wolnej i niepodległej Polski”², ustanowił rok 2021 Rokiem Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Z uwagi na ten fakt oraz na przypadającą 26 października sześćdziesiątą piątą rocznicę zwolnienia Prymasa Tysiąclecia z internowania 20 października 2021 roku w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie zorganizowano konferencję: *Kardynał Wyszyński – wielki kapłan, wybitny Polak, miłujący ojczyznę więcej niż własne serce*.

Inicjatywę zorganizowania spotkania przeprowadzonego w reżimie sanitarnym objęli patronatem honorowym: marszałek województwa śląskiego Jakub Chełstowski oraz abp Wacław Depo, metropolita częstochowski. Swoją obecnością symposium uświetnili: śląska kurator oświaty Urszula Bauer, dyrektor Delegatury w Częstochowie Kuratorium Oświaty w Katowicach Alicja Janowska, przedstawiciele

¹ Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie.

² Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia roku 2021 Rokiem Kardynała Stefana Wyszyńskiego, isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20200001156/O/M20201156.pdf, 24.05.2022.

Referatu Katechetycznego Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Częstochowskiej, zastępca dyrektora Departamentu Edukacji, Nauki i Współpracy z Młodzieżą Urzędu Marszałkowskiego Ewa Węglarz oraz przewodnicząca Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania Regionu Częstochowskiego NSZZ „Solidarność” Dorota Kaczmarek.

Z tematyką konferencji zapoznała uczestników Elżbieta Doroszuk, dyrektor RODN „WOM” w Częstochowie. Następnie o koncepcji wychowania Prymasa Tysiąclecia oraz jej wymiarze patriotycznym opowiedziała śląska kurator oświaty Urszula Bauer. W dalszej kolejności referat *Dom rodzinny miejscem formacji Prymasa Tysiąclecia* wygłosiła Elżbieta Straszak, nauczyciel-konsultant RODN „WOM” w Częstochowie. Z kolei *„Non possumus” jako imperatyw kategoryczny działań bł. Kardynała Stefana Wyszyńskiego* to temat odczytu znanego publicysty, autora licznych książek, redaktora naczelnego ogólnopolskiego miesięcznika „Non Possumus. Imperatyw”, Sebastiana Karczewskiego. Kolejny prelegent, którym był doradca wojewody łódzkiego Piotr Cieplucha, zatytułował swoje wystąpienie *Kardynał Stefan Wyszyński a ruch robotniczy w Polsce przed II wojną światową*. Wykład *Losy komunizmu rozstrzygną się nie w Rosji, lecz w Polsce – ewolucja myśli antykomunistycznej w nauczaniu Prymasa Polski*, który stanowił podsumowanie konferencji, wygłosił dr Artur Dąbrowski, nauczyciel-konsultant RODN „WOM” w Częstochowie.

Treści wystąpień zaprezentowanych podczas konferencji w RODN „WOM” doskonale korespondowały z wytycznymi oraz komunikatami Komitetu Organizacyjnego ds. beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego, którym kieruje bp Rafał Markowski. Przede wszystkim konferencja stanowiła okazję do zapoznania się ze spuścizną Księdza Prymasa dla tych osób, które z przyczyn obostrzeń pandemicznych nie mogły bezpośrednio uczestniczyć 12 września 2021 roku w uroczystościach beatyfikacyjnych w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie.

Prelegenci w swoich wystąpieniach podkreślali jednoznacznie wpływ domu rodzinnego na rozwój osobowości i wybór powołania kapłańskiego przez młodego Stefana. Wyartykułowali również fakt, że już przed II wojną światową ks. S. Wyszyński prowadził m.in. pracę społeczno-oświatową w Chrześcijańskich Związkach Zawodowych oraz zaangażował się w organizację Katolickich Związków Młodzieży Robotniczej.

Z przytoczonych wystąpień podczas konferencji wyróżnił się jednoznaczny obraz prymasa Wyszyńskiego jako twórcy Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego, inicjatora obchodów milenijnych, promotora NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, ojca narodu, który przypominał swoim dzieciom, że: „Jesteśmy narodem, który ma przekazać w daleką przyszłość wszystkie moce nagromadzone przez tysiąclecie i spotęgowane w czasach współczesnych”³.

Symposium dowiodło, że Prymas Polski stanowi doskonały wzór, symbol niezłomnej postawy sprzeciwu wobec wszelkich form zła, w jakie może uwikłać się człowiek. Zaproponowana przez kard. Stefana Wyszyńskiego i oparta na godności człowieka koncepcja antropologii społecznej dowodzi słuszności postawionej w referatach tezy, że na każdym etapie ludzkiego życia „musi się w nas rozpocząć szukanie prawdy, przede wszystkim w naturze człowieka”⁴.

Konferencja *Kardynał Wyszyński – wielki kapłan, wybitny Polak, miłujący ojczyznę więcej niż własne serce* przyczyniła się nie tylko do popularyzacji wiedzy na temat Prymasa Tysiąclecia, lecz przedstawiła także bogaty materiał badawczy, poglądowy i dydaktyczny do przeprowadzenia zajęć w ramach edukacji patriotycznej. Koncepcja konferencji jest wyrazem pamięci o kard. Stefanie Wyszyńskim, który mówił ojczyznę więcej niż własne serce.

³ M. Pabis, *Miejcie odwagę wierzyć!*, „Nasz Dziennik” z 3 czerwca 2021 roku, m.naszdziennik.pl/arttykul/238215, 24.05.2022.

⁴ *Kardynał Stefan Wyszyński nt. godności człowieka*, lubelski.civitaschristiana.pl/wp-content/uploads/2020/12/Prymas-o-godnosci-czlowieka.pdf, 24.05.2022.

JAROSŁAW ZAWISZA¹

KS. JAN MACHA 1914-1942 – WYSTAWA PRZYGOTOWANA PRZEZ BIBLIOTEKĘ TEOLOGICZNĄ UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Dwudziestego listopada 2021 roku w Katowicach odbyła się uroczystość wyniesienia na ołtarze kapłana diecezji katowickiej, męczennika II wojny światowej, ks. Jana Franciszka Machy². Mszy Świętej

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² Ks. Jan Franciszek Macha (nazywany w gronie znajomych Hanikiem) urodził się 18 stycznia 1914 roku w Chorzowie Starym. Po ukończeniu Gimnazjum Klasycznego w Królewskiej Hucie i zdaniu egzaminu dojrzałości zgłosił się do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, lecz władze rektorskie odmówiły mu przyjęcia ze względu na dużą liczbę kandydatów i ograniczenie miejsc. W 1933 roku podjął zatem studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim i po zaliczeniu pierwszego roku ponowił swoją prośbę o przyjęcie w szeregi śląskich alumnów. Tym razem zgłoszenie zostało przyjęte. Po pięciu latach studiów teologicznych i duchowej formacji w czerwcu 1939 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk bp. Stanisława Adamskiego, obierając sobie za dewizę prymicyjną słowa św. Tomasza: „Pan mój i Bóg mój”. Po zastępstwie wakacyjnym w rodzinnej parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym, we wrześniu 1939 roku rozpoczął posługę wikariusza w parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej. Pracę duszpasterską rozpoczynał w trudnym czasie po wybuchu II wojny światowej. Wkrótce zaangażował się w działalność konspiracyjną: niesienie pomocy materialnej i duchowej ubogim w ramach tzw. Opieki Społecznej, będącej częścią Polskiej Organizacji Zbrojnej. Za tę działalność we wrześniu 1941 roku został aresztowany na katowickim dworcu i osadzony najpierw w więzieniu w Mysłowicach, a następnie w Katowicach przy ulicy Mikołowskiej. W lipcu 1942 roku skazano go na karę śmierci za „zdradę narodu i państwa niemieckiego”. Jako więzień nadal niósł pomoc współosadzonym, służąc m.in. spowiedzią i słowem podtrzymującym nadzieję. W nocy z 2 na 3 grudnia 1942 roku został zgilotnowany. W 2013 roku rozpoczął się jego proces beatyfikacyjny, zakończony po sześciu latach podpisaniem przez papieża Franciszka dekretu o jego męczeństwie.

beatyfikacyjnej w archikatedrze Chrystusa Króla przewodniczył i homilię wygłosił delegat papieża Franciszka, kard. Marcello Semeraro, prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Wraz z nim Eucharystię koncelebrowało niemal czterdziestu biskupów, arcybiskupów i kardynałów oraz 400 kapłanów³. W niemal 100-letniej historii katowickiego Kościoła była to pierwsza uroczystość o takiej randze. Włączenie śląskiego kapłana do grona błogosławionych Kościoła katolickiego należy interpretować dwojako: to nie tylko zwieńczenie kilkuletniego procesu beatyfikacyjnego, ale i początek zapoznawania się wiernych z życiem oraz nauczaniem nowego błogosławionego, odkrywania jego duchowości i upowszechniania kultu we wspólnocie lokalnego Kościoła. Pierwszym wyraźnym krokiem na tej drodze stało się ogłoszenie ks. Jana Machy patronem Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach w jego liturgiczne wspomnienie obchodzone 2 grudnia, w dniu męczeńskiej śmierci⁴.

Fot. 1. Portret ks. Jana Machy (fot. J. Zawisza)

³ Katolicka Agencja Informacyjna, *Zakończyły się uroczystości beatyfikacyjne ks. Jana Machy*, ekai.pl/zakonczyly-sie-uroczystosci-beatyfikacyjne-ks-jana-machy, 03.01.2022.

⁴ Archidiecezja Katowicka, *Bł. Jan Macha patronem Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego*, archidiecezjakatowicka.pl/o-diecezji/aktualnosci/2155-bl-jan-macha-patronem-wyzszego-slaskiego-seminarium-duchownego, 03.01.2022.

Termin beatyfikacji pierwotnie został ustalony na jesień 2020 roku. Pandemia COVID-19 i wynikające z niej obostrzenia sanitarne, w tym limity wiernych w kościołach wprowadzone decyzją władz państwowych, uniemożliwiły zorganizowanie uroczystości w zapowiadany czasie. Ostatecznie wydarzenie to przeniesiono na kolejny rok, a dodatkowe miesiące oczekiwania na beatyfikację stały się okazją do głębszego przygotowania duchowego i rozpropagowania postaci śląskiego męczennika. Miały temu służyć liczne wydarzenia i akcje organizowane na terenie archidiecezji katowickiej, m.in. nowenna odprawiana we wszystkich parafiach diecezji przez dziewięć kolejnych niedziel poprzedzających beatyfikację, cykl Spotkań z Hanikiem przygotowanych przez Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, wystawa o życiu i działalności przyszłego błogosławionego goszcząca w kilkudziesięciu parafiach archidiecezji, a w tygodniu przed samą uroczystością konferencja z udziałem postulatora procesu, ks. dr. hab. Damiana Bednarskiego, prof. UŚ, oraz członków rodziny księdza Machy, zorganizowana przez środowisko Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Postać śląskiego męczennika znalazła także swoje miejsce w przestrzeni wirtualnej. Poświęcono mu dwie strony internetowe propagujące wiedzę o jego życiu i nauczaniu⁵. Ponadto Teatr Cordis z Jastrzębia-Zdroju przygotował spektakl pt. *HANIK 1257*, Poczta Polska wydała specjalny znaczek pocztowy, a na ulice śląskich miast wyjechały historyczne tramwaje z podobizną ks. Machy. Z kolei Księgarnia św. Jacka przygotowała kilka wydawnictw okolicznościowych. W promocję postaci nowego błogosławionego włączyła się także Biblioteka Teologiczna w Katowicach, której pracownicy zorganizowali wystawę w budynku Wydziału Teologicznego UŚ.

Na materiał wystawienniczy złożyły się liczne publikacje naukowe, popularnonaukowe i popularyzatorskie prezentujące postać ks. Jana Machy, artykuły prasowe oraz reprodukcje fotografii i dokumentów związanych z życiem oraz procesem beatyfikacyjnym śląskiego męczennika. Nie zabrakło portretu beatyfikacyjnego namalowanego przez prof. Antoniego Cygana, byłego rektora Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Obraz prezentujący kapłana w komży

⁵ Zob. A. Pawlaszczyk, *Twarz księdza Jana*, janmacha.gosc.pl, 03.01.2022; ksmacha.pl, 03.01.2022.

z czerwoną stulą na tle kominów fabrycznych – pejzażu charakterystycznego dla górnośląskich miast – powstał w 2019 roku, pierwotnie na wyposażenie kaplicy katowickiego seminarium duchownego, a dopiero później został oficjalnym portretem beatyfikacyjnym⁶.

Ekspozycję wystawiono w ośmiu gablotach i podzielono tematycznie. Całość otwierał ponad 400-stronicowy dokument dowodzący świętości księdza Machy poprzez męczeństwo, tzw. *Positio*, zawierające szczegółowy opis życia i cnót kandydata na ołtarze, poparte licznymi dokumentami archiwalnymi i zeznaniami świadków⁷. Dokument ten jest owocem kilkuletnich prac badawczych nad postacią ks. Machy, prowadzonych najpierw na szczeblu diecezjalnym, a następnie na etapie rzymskim procesu beatyfikacyjnego przez jego postulatora, wspomnianego już ks. prof. D. Bednarskiego, historyka i kapłana archidiecezji katowickiej.

W kolejnej gablocie przybliżono młodość błogosławionego, a więc okres jego edukacji w Państwowym Gimnazjum Męskim w Królewskiej Hucie (dzisiejszy Chorzów), studiów prawniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, wreszcie formacji w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie, której uroczystym zwieńczeniem było przyjęcie święceń kapłańskich. Wystawiono tutaj oryginalny maszynopis niepublikowanej pracy seminaryjnej z zakresu historii Kościoła w Polsce, przygotowanej przez alumna śląskiego seminarium, Helmuta Moczygębę, traktującej o życiu i męczeństwie ks. Machy⁸. Zwiedzający mieli także okazję zapoznać się z kopiami pamiątek po bohaterze wystawy: legitymacją szkolną, świadectwem dojrzałości z 1933 roku, z indeksem oraz książeczką legitymacyjną Wydziału Prawa UJ, dyplomem magistra teologii z 1939 roku oraz zaproszeniem na uroczystość święceń prezbiteratu i na Mszę prymicyjną, którą nowo wyświęcony kapłan miał odprawić w rodzinnym kościele parafialnym św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym. Uwagę zwiedzających zwracały zwłaszcza oceny, jakie kleryk Jan Macha otrzymał na zakończenie studiów teologicznych

⁶ Deon.pl, *Prof. Cygan o portrecie beatyfikacyjnym ks. Jana Machy*, deon.pl/kosciol/prof-antoni-cygan-o-portrecie-beatyfikacyjnym-ks-jana-machy,1702223,1702223, 07.01.2022.

⁷ Congregatio de Causis Sanctorum, *Katovicensis. Beatificationis seu declarationis martyrii Servae Dei Joannis Francisci Macha sacerdotis dioecisani in odium fidei, uti fertur, interfecti* († 3.12.1942). *Positio super martyrio*, Roma 2018.

⁸ H. Moczygęba, *Ks. Jan Macha*, Kraków 1968 [mps niepublikowanej pracy seminaryjnej w zbiorach Biblioteki Teologicznej UŚ w Katowicach].

na Uniwersytecie Jagiellońskim: z filozofii chrześcijańskiej i historii filozofii – dobry, z nauk biblijnych Nowego Zakonu – bardzo dobry, z nauk biblijnych Starego Zakonu – dobry, z historii Kościoła katolickiego – bardzo dobry, z teologii fundamentalnej (apologetyki) – dobry, z teologii dogmatycznej – dobry, z teologii moralnej ogólnej i szczegółowej – bardzo dobry, z prawa kanonicznego – bardzo dobry, z teologii pastoralnej z liturgiką i homiletyką – bardzo dobry, z pedagogiki, katechetyki i metodyki – bardzo dobry. Świadczą one o wysokim poziomie przygotowania młodego kapłana do pracy duszpasterskiej. Ekspozycję wzbogacił artykuł z gazetki parafialnej dedykowany neoprezbiterowi, opublikowany tydzień po jego święceniach⁹.

Na wystawie ukazano również mniej znaną stronę życia młodego Hanika, jaką była jego pasja sportowa. Przyszły błogosławiony z powodzeniem łączył grę w piłkę ręczną w Klubie Sportowym Azoty Chorzów z czynnym uczestnictwem w szeregach parafialnych grup modlitewnych, m.in. Żywego Różańca. Wrażliwość na cierpienie ubogich i chorych przejawiała się w zorganizowaniu i prowadzeniu przez kapłana grupy charytatywnej niosącej pomoc zarówno polskim, jak i niemieckim ofiarom polityki okupanta w okresie II wojny światowej. Grupa ta z czasem stała się komórką czołowej organizacji polskiego podziemia w pierwszych latach wojny – Związku Walki Zbrojnej. W tej części wystawy zaprezentowano m.in. artykuł Agnieszki Huf o wymownym tytule *Między boiskiem a kościołem*, przybliżający sportowo-religijną aktywność Machy jako ucznia gimnazjum¹⁰, a także tekst źródłowy: zaświadczenie o członkostwie Jana Machy w Związku Walki Zbrojnej w funkcji oficera łącznikowego pomiędzy delegacją sztabu na okręg śląski a grupą bojową w Rudzie Śląskiej, wydane przez Zarząd Miejski w Chorzowie¹¹. Ekspozycję uzupełniły kolejne pamiątki po ks. Masze: kopia karty wpisowej do Stowarzyszenia Żywego Różańca, legitymacja członkowska Klubu Sportowego Chorzów oraz karta czytelnika biblioteki Towarzystwa Czytelni Ludowych w Chorzowie z 1930 roku.

⁹ *Neopresbyter*, „StaroChorzowskie Wiadomości Parafialne” 27 (1939), s. 2.

¹⁰ A. Huf, *Między boiskiem a kościołem*, „Gość Extra” 3 (2021), s. 8-13.

¹¹ *Represje wobec duchowieństwa górnośląskiego w latach 1939-1956 w dokumentach*, wybór, wstęp i oprac. K. Banaś, A. Dziurok, Dokumenty – Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 8, Katowice 2003, s. 85. W publikacji zamieszczono również list ks. Machy do rodziny napisany w więzieniu (s. 87-88) oraz wspomnienia o kapłanie spisane przez o. Joachima Beslera SVD, kapelana więziennego i spowiednika ks. Machy (s. 86).

W dalszej części wystawy przybliżono myśli bł. Jana Franciszka Machy. Świadectwem głębokiej wiary i bogatej duchowości kapłana są jego kazania, które wygłaszał do wiernych jako wikariusz parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej. Przed kilkoma laty zebrano je i opublikowano w związku z obchodami 100. rocznicy jego urodzin¹². Innym wydawnictwem, które znalazło się na wystawie obok wyżej wspomnianego, była publikacja o podobnym charakterze, choć wychodząca poza zbiór homilii, mająca swoją premierę w dniu beatyfikacji. *Gdzie skarb twój...*¹³ – to jej tytuł – dowodzi, że myśl śląskiego męczennika pomimo upływu ponad osiemdziesięciu lat i przemian cywilizacyjno-świadomościowych, jakie zaszły na przestrzeni kolejnych pokoleń, pozostaje nadal aktualna, a co za tym idzie – dla współczesnych może stanowić źródło inspiracji w kształtowaniu postaw moralnych i w życiu społecznym. Wybrane refleksje ks. Machy zamieszczono także w kieszonkowych wydaniach tzw. Niezapominajek, przygotowanych przez Księgarnię św. Jacka¹⁴. Wyjątkową pozycją wyeksponowaną na wystawie było pierwsze publikowane wydanie monografii Chorzowa Starego autorstwa ks. Machy, stanowiącej jego pracę magisterską złożoną na Uniwersytecie Jagiellońskim w sierpniu 1939 roku¹⁵. Dramatyczne i zmienne losy polityczne w kolejnych latach nie pozwoliły na opublikowanie rozprawy. Na ukazanie się drukiem musiała czekać niemal siedem dekad. Praca zdradza historyczne zainteresowania autora i świadczy o jego silnej więzi z rodzinną parafią, z której duchowym dorobkiem się utożsamiał i starał się go podtrzymywać, a nawet kultywować w swoim kapłańskim posługiwaniu.

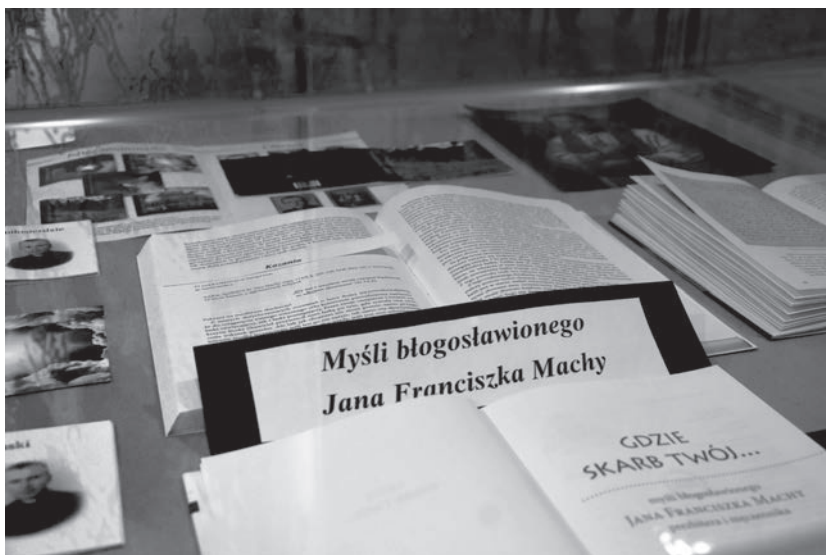
Ważną część wystawy stanowiły publikacje poświęcone życiu i działalności ks. Jana Machy. Mnogość wydawnictw, jakie ukazały się w ostatnich latach, nie pozwoliła na przedstawienie ich wszystkich. Konieczne okazało się dokonanie wyboru pozycji najbardziej

¹² *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha (1914-1942)*, wprowadzenie i ed. dokumentów D. Bednarski, Źródła do Dziejów Kościoła Katolickiego na Górnym Śląsku 6, Katowice 2014.

¹³ *Gdzie skarb twój... Myśli błogosławionego Jana Franciszka Machy, prezbitera i męczennika*, red. B. Pietyra, Katowice 2021.

¹⁴ Każda z broszurek nosi odrębny tytuł: *Bóg moim Stwórcą, Bóg bogaty w miłosierdzie, Cuda Opatrzności, Z pomocą Bożej łaski, Poddać się działaniu Ducha Świętego*.

¹⁵ *Monografia Starego Chorzowa Parafii św. Marii Magdaleny*, oprac. J. Macha, Kraków 1939, w: *Chorzów (Stary). Trzy historie*, przygotowanie do druku G. Grzegorek, Katowice 2007, s. I-XCVI.

Fot. 2. Ekspozycja (fot. J. Zawisza)

kompleksowo traktujących o ks. Masze. Nie mogło wobec tego zabraknąć dwóch biografii książkowych duchownego. Pierwsza, autorstwa ks. prof. D. Bednarskiego, powstała jako efekt jego wieloletnich badań nad postacią śląskiego męczennika¹⁶. Pozycja doczekała się dwóch wydań. Jednym z jej walorów jest wyczerpująca bibliografia licznych opracowań i artykułów prasowych poświęconych postaci duchownego, jakie powstały do czasu wydania pracy w 2014 roku. Zestawienie to służyło pomocą także pracownikom Biblioteki Teologicznej UŚ przy kompletowaniu materiału wystawienniczego. Druga biografia, w przeciwieństwie do naukowej rozprawy ks. Bednarskiego, ma charakter popularyzatorski¹⁷. Została napisana barwnym, plastycznym językiem, sprawiającym, że od początku do końca czyta się ją jak opowieść, która chwilami budzi na twarzy odbiorcy ciepły uśmiech, w innych momentach pobudza do łez. Czytelnik zostaje w niej zaproszony do współuczestnictwa w radościach i cierpieniach Hanika. Zresztą taki zamysł towa-

¹⁶ D. Bednarski, *Ks. Jan Macha (1914-1942). Życie z sercem na dłoni*, Katowice – Chorzów 2014.

¹⁷ A. Huf, *Zawsze myśl o niebie. Historia Hanika – ks. Jana Machy (1914-1942)*, Katowice 2020.

rzyszył autorce, dziennikarce Agnieszce Huf, podczas pracy nad książką: głównym jej celem było przybliżenie niezłomnej postawy ks. Machy w sposób przystępny dla szerokiego grona odbiorców. Wśród publikacji inspirowanych działalnością duchownego na wystawie znalazło się również okolicznościowe wydawnictwo *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*¹⁸ oraz artykuły zamieszczone w czasopiśmie polskich i zagranicznych¹⁹. W tym miejscu wypada wspomnieć, że postać Hanika zostanie upamiętniona wśród zasłużonych dla regionu i Polski bohaterów tworzonego od kilku lat Panteonu Górnośląskiego, który ma powstać w podziemiach katowickiej archikatedry. Uroczyste otwarcie ekspozycji planowane jest na czerwiec 2022 roku i ma towarzyszyć obchodom 100-lecia powrotu Górnego Śląska w granice Polski. Wprowadzeniem do projektowanej galerii wybitnych Górnoślązaków jest ponad 1000-stronicowe dzieło *Leksykon Panteonu Górnośląskiego*, w którym nie mogło zabraknąć biogramu ks. Machy²⁰. Wydawnictwo to znalazło również swoje miejsce na wystawie. Interesujące uzupełnienie zaprezentowanych publikacji stanowi pierwsze w Polsce komiksowe wydanie życiorysu Hanika, zamieszczone na łamach „Małego Gościa Niedzielnego”²¹.

Dalsza część ekspozycji, zatytułowana *Ks. Jan Macha – święty spośród nas, pamięć o kapłanie*, była udokumentowaniem archiwalnych wydań prasy regionalnej i ogólnopolskiej²². W ostatnich latach często można było przeczytać teksty na temat śląskiego kandydata na ołtarze. Najchętniej pisał o nim „Gość Niedzielny”. Artykuły na łamach katowickiego dodatku do tygodnika stanowią dziś doskonałą kronikę

¹⁸ *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*, red. D. Bednarski, Biblioteka Teologiczna 20, Katowice 2014.

¹⁹ D. Bednarski, *Zył krótko, lecz cel osiągnął*, „Pastores” 2 (2021), s. 139-146; tenże, *Il Terzo Reich nei confronti della Chiesa in Alta Slesia. Don Jan Macha (1914-1942), martire della caritas christiana*, w: *Perseguitati per la fede. Le vittime del Nazionalsocialismo in Europa centro-orientale*, red. J. Mikrut, Verona 2019, s. 797-817.

²⁰ Tenże, *Macha Jan*, w: *Leksykon Panteonu Górnośląskiego*, red. A. Kłos-Skrzypczak, H. Olszar, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 94, Katowice 2020, s. 544-551.

²¹ *Wierny do końca* – komiks inspirowany postacią ks. J. Machy, „Mały Gość Niedzielny” 11 (2021).

²² Na wystawie znalazł się m.in. artykuł M. Ormana, *Nieznanym męczennik ze Śląska*, „Niedziela” 49 (2019), oraz A. Stopki, *Bez jednej jaskółki wiosna też zawita*, „Przewodnik Katolicki” 46 (2021).

kolejnych etapów procesu beatyfikacyjnego i świadectwo upowszechniania kultu męczennika w środowisku Kościoła lokalnego²³.

Wystawę zamykały materiały zaświadczające o męczeńskiej śmierci ks. Machy. Warto podkreślić, że już kilka tygodni po zakończeniu działań wojennych męczeństwo tego duchownego za sprawą miejscowej prasy przedostało się do świadomości publicznej, a w kilka lat później podjęto pierwsze starania mające na celu upamiętnienie zamordowanego kapłana. Zgodnie z jego ostatnią wolą na cmentarzu przy rodzinnej parafii w Chorzowie Starym wierni postawili męczennikowi symboliczny pomnik. Po wykonaniu wyroku w 1942 roku ciało ks. Machy zostało bowiem przetransportowane prawdopodobnie do obozu Auschwitz-Birkenau i spalone w tamtejszym krematorium, a prochy wyrzucone do stawu w pobliskich Harmężach. W utrwalanie pamięci o ks. Masze od początku wydatny wkład wniosła redakcja „Gościa Niedzielnego”²⁴. Zagadnienie martyrologium polskiego duchowieństwa w okresie okupacji hitlerowskiej zaczęto poruszać w polskiej i zagranicznej nauce dopiero kilkadziesiąt lat później. W latach sześćdziesiątych pojawiły się pierwsze publikacje na ten temat. Nazwisko ks. Jana Machy występuje w nich jako jedno z długiej listy kapłanów represjonowanych i eksterminowanych przez okupanta. Na wystawie znalazły się jedynie wybrane publikacje²⁵. Tak jak bł. Jan Franciszek Macha może być przykładem dla współczesnego pokolenia alumnów i neoprezbiterów, czemu wspólnota śląskiego seminarium dała wyraz, przyjmując duchownego za swojego patrona, tak jego świadectwo inspirowało już wcześniejsze roczniki kandydatów do kapłaństwa. Syl-

²³ Zob. np. *Nasz Hanik sługa Bożym!*, „Gość Niedzielnny” (dalej: GN) Katowicki 47 (2013); *Setne urodziny. Sługa Boży ks. Jan Macha*, GN Katowicki 4 (2014); *Męczennicy odkryci na nowo*, GN Katowicki 14 (2014); R. Skitek, *Wariat albo święty*, GN Katowicki 48 (2017); M. Sudnik-Paluch, *Hanik – orędownik*, GN Katowicki 11 (2019); *Z ostrzem gilotyny*, GN 42 (2021); *Śląski błogosławiony*, GN Bielsko-Żywiecki 45 (2021).

²⁴ Na wystawie pokazano artykuły: *List Księdza-skażanica*, GN 8 (1945), s. 60; K. Szweda, *Bohaterstwo*, GN 35 (1951), s. 1; *Pomnik bohaterskiego księdza*, GN 43 (1951), s. 6.

²⁵ B.M. Kempner, *Priester vor Hitlers Tribunalen*, Leipzig 1967, s. 261-262; E. Wichura-Zajdel, *Z dziejów duchowieństwa śląskiego w czasie wojny 1939-1945*, Warszawa 1968, s. 126-128; W. Jacewicz, J. Woś, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945*, z. 3: *Wykaz duchownych zmarłych, zamordowanych lub represjonowanych przez okupanta w archidiecezjach: gnieźnieńskiej, krakowskiej i lwowskiej oraz w diecezjach: katowickiej, kieleckiej, lubelskiej i w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu*, Kościół Katolicki na Ziemiach Polski w Czasie II Wojny Światowej 5, Warszawa 1978, s. 190-191.

wetkę ks. Machy na łamach czasopisma śląskich alumnów „Initium” przybliżył wspólnocie seminaryjnej w 1969 roku młody kapłan, Helmut Moczygęba. Na wystawie przypomniano jego artykuł²⁶.

Najbardziej wymowny symbol więziennej karni Hanika i ostatnich chwil jego życia to różaniec wykonany przez kapłana z siennika znalezionego w celi oraz ostatni list napisany do rodziny cztery godziny przed straceniem. Po wykonaniu wyroku obydwie pamiątki trafiły do rodziny Machów. Przez kolejne lata przechowywano je niczym relikwie, a po ogłoszeniu Hanika błogosławionym już oficjalnie takimi się stały. Na ekspozycji dokumentującej męczeństwo Jana Machy nie mogło zatem zabraknąć fotografii palki (nakrycia kielicha), w którą wkomponowano jego więzienny różaniec, oraz tekstu ostatniego listu. W występujących w nim słowach pobrzmiwa niezwykła dojrzałość młodego kapłana, pokora i zaufanie woli Bożej: „Umieram z czystym sumieniem. Żyłem krótko, lecz uważam, że cel swój osiągnąłem. Nie rozpaczajcie! Wszystko będzie dobrze. Bez jednego drzewa las lasem zostanie. Bez jednej jaskółki wiosna też zawita, a bez jednego człowieka świat się nie zawali”.

Wystawa przygotowana przez pracowników Biblioteki Teologicznej w Katowicach w roku beatyfikacji ks. Jana Franciszka Machy i w przededniu osiemdziesiątej rocznicy jego męczeńskiej śmierci wpisała się w szeroką kampanię przybliżającą życie, działalność i duchowy dorobek nowego błogosławionego. Celem ekspozycji nie było dostarczenie odbiorcom wyczerpującego kompendium wiedzy na temat śląskiego męczennika, lecz zachęcenie do samodzielnego odkrywania jego postaci. Jedną z dróg pomagającą w tym jest lektura licznych publikacji na jego temat, wydanych nie tylko w ostatnim czasie, ale również być może już zapomnianych, nieznanych dotąd szerszemu gronu odbiorców. Biblioteka zatem, pełniąc rolę także instytucji archiwizującej dorobek naukowy studentów i wykładowców Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, a wcześniej seminarium śląskiego, wykorzystwała swoje unikatowe zbiory celem ich upowszechnienia i tym samym wniosła cegiełkę w przybliżenie wszystkim zainteresowanym źródeł na temat ks. Jana Machy.

²⁶ H. Moczygęba, *Książd Jan Macha*, „Initium” 1 (1969), s. 37-50.

Z ŻYCIA FEDERACJI

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 28 (2022) nr 2 (55), s. 347-351
ISSN 1426-3777

Ks. TOMASZ GARWOLIŃSKI¹

PROTOKÓŁ Z POSIEDZENIA ZARZĄDU FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH „FIDES”

(Gniezno, 17-18 marca 2022 roku)

1. Zarząd Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” spotkał się w dniach 17-18 marca 2022 roku na posiedzeniu w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie. Obecni byli: ks. Jerzy Witczak (przewodniczący), o. Grzegorz Filipiuk OFM^{Cap} (zastępca przewodniczącego) i ks. Tomasz Garwoliński (sekretarz), w wieczornym zaś spotkaniu online, które odbyło się pierwszego dnia obrad, uczestniczyli także: ks. Piotr Tylec (skarbnik) i p. Bogumiła Warząchowska (członkini). W części spotkania uczestniczył również ks. Tomasz Krzysztofiak, dyrektor Biblioteki PWSO w Gnieźnie.

2. Przed posiedzeniem Zarządu ks. Tomasz Krzysztofiak złożył propozycję zorganizowania XXVII Walnego Zgromadzenia Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” w dniach 5-7 września 2022 roku w Gnieźnie. Będzie to spotkanie połączone z wyborami nowego Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Obecni obejrzeni pomieszczenia, w których uczestnicy znajdą zakwaterowanie i odbędą się obrady. Omówiono kilka kwestii związanych z organizacją walnego zgromadzenia. Uczestnicy przyjadą 5 września po południu i znajdą zakwaterowanie w Centrum Edukacyjno-Formacyjnym i Prymasowskim Wyższym

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” i Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Seminarium Duchownym. Tam też o godzinie 17:00 odbędzie się spotkanie, które rozpocznie się od przywitania oraz prezentacji seminarium duchownego i biblioteki. Później przewidziano uroczystą kolację połączoną z możliwością wzajemnych rozmów. Drugiego dnia rano Mszę Świętą odprawi abp Wojciech Polak, prymas Polski. Ks. Jerzy Witczak zapowiedział, że nie przewiduje się rozbudowanej części konferencyjnej. Gospodarz miejsca zaproponował referaty: ks. prof. Kazimierza Śmigła, historyka Kościoła; ks. Michała Sołomieniuka, dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego, i Michała Muraszki, pracownika Archiwum Archidiecezjalnego. Jeszcze przed południem przewiduje się obrady XXVII Walnego Zgromadzenia, natomiast po obiedzie zwiedzanie Archiwum Archidiecezjalnego, muzeum i archikatedry. Wieczorem po kolacji planuje się spotkanie połączone z rozmowami na temat doświadczeń i pytań związanych z systemem bibliotecznym Koha. Trzeciego dnia Mszę Świętą odprawi bp Andrzej Siemieniewski, następnie odbędą się wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Walne zgromadzenie zakończy się obiadem.

Z ramienia Zarządu odpowiedzialnym za organizację Walnego Zgromadzenia został ks. Tomasz Garwoliński.

3. Ks. J. Witczak zaproponował wystąpienie do walnego zgromadzenia z wnioskiem o nadanie honorowego członkostwa Federacji dr. Bogumile Warząchowskiej, z kolei członkini Zarządu zgłosiła kandydaturę prof. dr hab. Wandy Musiałik i dr. hab. Zdzisława Gębołyśia.

4. Przewodniczący zdał relację ze spotkania Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego, które odbyło się w Warszawie 15 marca. W jego trakcie s. Natanaela Błażejczyk poinformowała, że wznowiono prace przygotowawcze do połączonej z warsztatami ogólnopolskiej konferencji *Zbiory biblioteczne w instytucjach kościelnych*, organizowanej przez Radę i Bibliotekę Narodową. Opracowano już roboczy plan konferencji i stronę internetową, której uruchomienie wstrzymano w związku z pandemią. Konferencję zaplanowano na październik 2022 roku, a następne spotkanie robocze po Wielkanocy. W kontekście wojny na Ukrainie na spotkaniu Rady była również mowa o zabezpieczeniu polskich zbiorów.

5. Skarbnik ks. P. Tylec zapoznał członków Zarządu ze stanem finansów Federacji.

6. Ojciec G. Filipiuk zdał relację ze swojej wizyty w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku, w czasie której zachęcał do podjęcia aktywności w ramach współpracy z „Fides”.

7. Ks. J. Witczak wspomniał o walnym zgromadzeniu i konferencji z okazji pięćdziesięciolecia BETH, które odbędzie się w dniach 10-14 września 2022 roku w Kerkrade w Holandii. Federację będą reprezentować: ks. Jerzy Witczak i o. Grzegorz Filipiuk.

8. Redaktor naczelna Bogumiła Warząchowska poruszyła sprawę „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”. Omówiła zawartość numeru 1 z roku 2022. Materiały są już po redakcji językowej. W najbliższym czasie będą gotowe tłumaczenia na język angielski. Zakończyło się również zbieranie artykułów, komunikatów i sprawozdań do numeru drugiego. Członkowie Zarządu podjęli także dyskusję nad przyszłością periodyku. B. Warząchowska zapowiedziała zakończenie pracy jako redaktor naczelna.

9. Ojciec G. Filipiuk zaproponował podjęcie prac nad wykonaniem nowego banneru Federacji.

Ks. TOMASZ GARWOLIŃSKI¹

PROTOKÓŁ Z POSIEDZENIA ZARZĄDU FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH „FIDES”

(online, 8 czerwca 2022 roku)

1. Zarząd Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” spotkał się online 8 czerwca 2022 roku. W posiedzeniu wzięli udział: ks. Jerzy Witczak – przewodniczący, o. Grzegorz Filipiuk OFM Cap – zastępca przewodniczącego, ks. Piotr Tylec – skarbnik, ks. Tomasz Garwoliński – sekretarz, oraz Bogumiła Warząchowska – członkini Zarządu.

2. Na początku omówiono przygotowania do walnego zgromadzenia, które odbędzie się w dniach 5-7 września 2022 roku w Gnieźnie. Zatwierdzono tekst zaproszenia, które zostanie rozesłane do bibliotek członkowskich.

3. Następnie uczestnicy zebrania podjęli temat konferencji *Zbiory biblioteczne w instytucjach kościelnych*, która odbędzie się od 23 do 25 listopada w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Ks. J. Witczak zaznaczył, że wśród zagranicznych prelegentów zapowiedziano dyrektora biblioteki teologicznej z Leuven oraz przedstawiciela biblioteki teologicznej z Mediolanu. Zapowiedział, że na początku lipca odbędzie się spotkanie online komitetu organizacyjnego konferencji.

4. Przewodniczący przypomniał, że podczas XXVII Walnego Zgromadzenia odbędą się wybory Zarządu Federacji na nową ka-

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” i Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

dencję. Zgodnie ze Statutem ks. Witczak nie może już kandydować na przewodniczącego. Z powodu przejścia na emeryturę również p. Bogumiła Warząchowska nie będzie już pracować w Zarządzie.

5. Skarbnik ks. P. Tylec zapoznał członków Zarządu ze stanem finansów Federacji. Zadeklarował, że jeszcze przed walnym zgromadzeniem zostaną wysłane pisemne upomnienia do tych bibliotek, które zalegają z płaceniem składek. Członkowie Zarządu nie podjęli decyzji o podwyższeniu wysokości składek.

6. Z kolei ks. T. Garwoliński poinformował, że numer pierwszy „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych” jest już gotowy do druku i trwa redakcja językowa materiałów do drugiego numeru.

7. O. G. Filipiuk zakomunikował, że zakład poligraficzny, który drukuje półrocznik „Fides”, może wykonać nowy banner z aktualnym logo Federacji.

8. Na koniec B. Warząchowska podziękowała członkom Zarządu za wieloletnią współpracę.

Wersją pierwotną czasopisma „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”
jest wersja papierowa

ADRES REDAKCJI

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
ul. Bankowa 14, 40-007 Katowice
e-mail: bogumila.warzechowska@us.edu.pl

SEKRETARIAT FEDERACJI „FIDES”

Biblioteka PWT i MWSD
plac Katedralny 14, 50-329 Wrocław
www.fides.org.pl

DRUK I OPRAWA

Drukarnia J. i J. Maciejewscy, ul. Gdańska 1, 06-300 Przasnysz
Druk 2022 – nakład 150 egz.